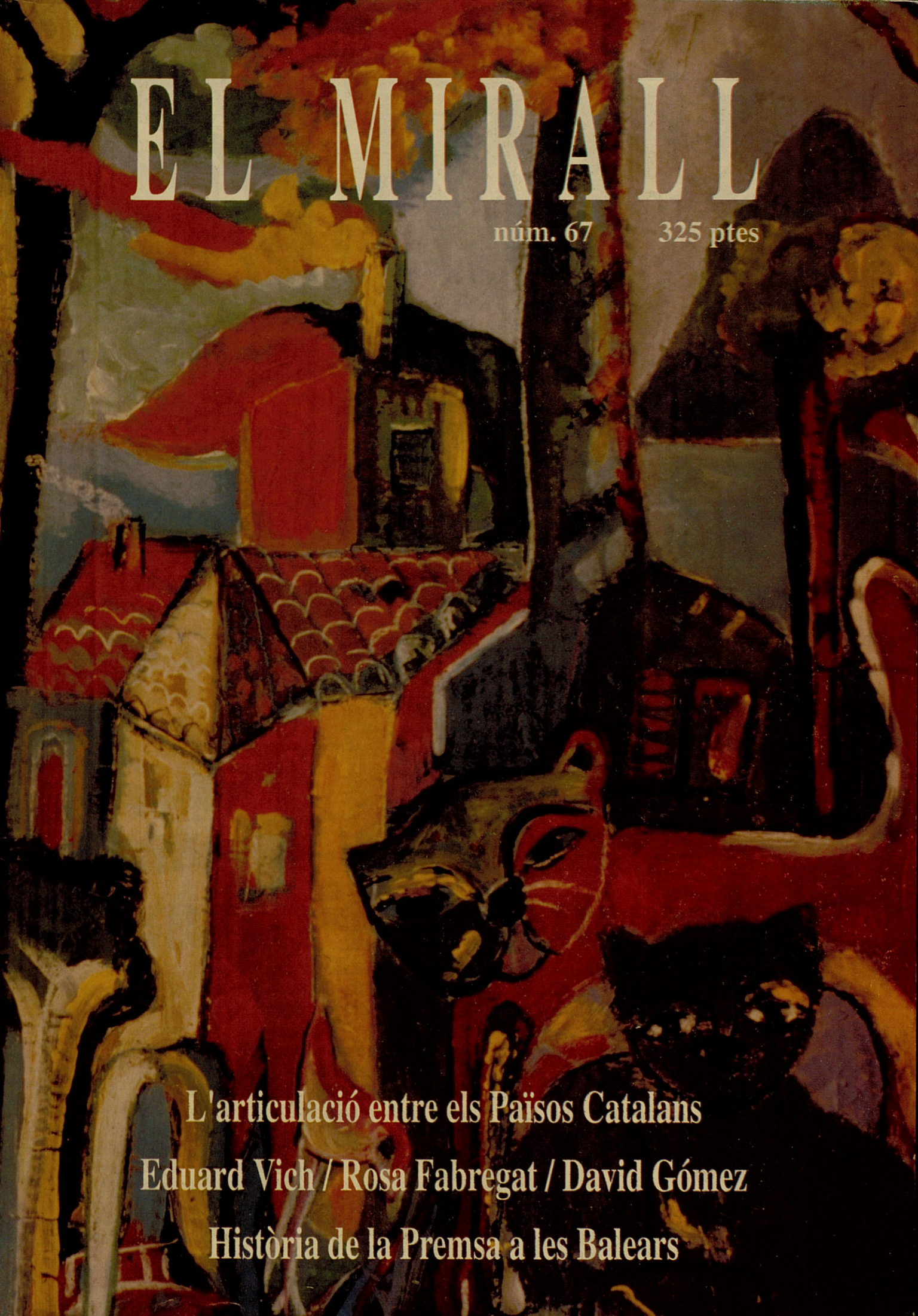

An abstract painting with a collage-like texture. It features a mix of warm colors like red, orange, and yellow, and cooler tones like blue and grey. There are shapes that suggest architectural elements, such as a red-tiled roof on the left and a dark, angular structure on the right. A central figure, possibly a face or a mask, is partially visible in the lower half, rendered in dark tones with some red highlights. The overall style is expressive and non-representational.

EL MIRALL

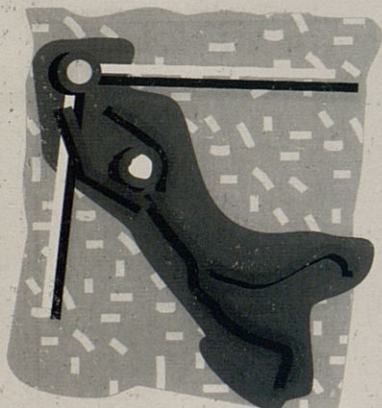
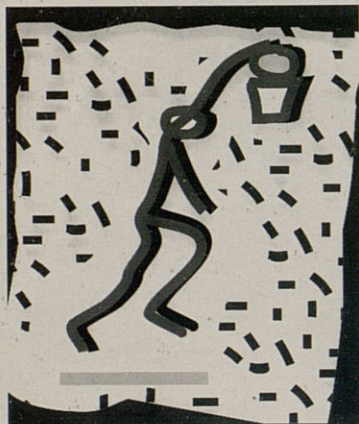
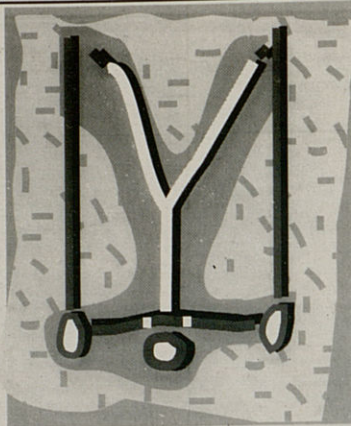
núm. 67

325 ptes

L'articulació entre els Països Catalans

Eduard Vich / Rosa Fabregat / David Gómez

Història de la Premsa a les Balears

IMPULS AL FUTUR

"Sa Nostra", Caixa de Balears, impulsa l'esport de base. El "diver esport".

- * Ajudant a diferents Federacions.
 - * Instituint el "Trofeu Sa Nostra" per a estimular els diver esportistes. De distintes categories. De diferents esports.
 - * Promovent aquesta campanya per tal que tots recolzem l'esport de base.
 - * Perquè -algun dia- l'esport i els esportistes de Balears arribin ben amunt.
 - * Amb la col.laboració d'Institucions, Federacions y Mitjans de Comunicació.
- Donem tots un impuls al futur. És el futur de l'esport balear. El dels nostres fills.

**"SA
NOS
TRA"**
CAIXA DE BALEARS

GOVERN BALEAR
Conselleria de Cultura, Educació
i Esports

Impulsa l'Esport de Base

EL MIRALL

Revista mensual - 325 ptes.

Març/Abril - 1994 - núm. 67

ANY VIII

Edita:

OBRA CULTURAL BALEAR

C/ Impremta, 1 - 07001 Palma

Telèfons: (971) 72 32 99 - 71 48 57

Telefax: (971) 71 93 85

Publica:

Associació EL MIRALL

C/ Impremta, 1 - 07001 Palma

Producció, Administració i Publicitat;

Informació i Correspondència:

C/ Impremta, 1 Pral. 2ª Tel. 72 59 37

07001 Palma (Mallorca)

Apartat de Correus 179

07080 Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:

C/ Montcada, 20 (Palau Dalmases)

08003 Barcelona

Delegació a València:

C/ Moratín, 15

46001 València

Director:

Clement Picornell

Subdirector:

Pere Estelrich i Massutí

Cap de Redacció:

Gaspar Valero i Martí

Secretari de Redacció:

Josep Mª Magrinyà i Brull

Consell de Redacció:

Macià Blàquez i Salom

Francesca Bosch i Capó

Rosa Mª Calafat i Vila

Antoni Ginard i Bujosa

David Ginard i Féron

Antoni Marimon i Riutort

Antelm Pujol i Fulgencio

Andreu Ramis i Puiggrós

Pere Rosselló i Bover

Publicitat:

Santi Adrover i López

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels autors.

Coberta: Obra de tècnica mixta d'Eduard Vich (Col·lecció particular). Diapositiva de Salvador Miró.

Fotos:

EL MIRALL

Maquetació i Fotocomposició:

Documenta Balear s.a.

Impressió i Coberta:

Xisco Arts Gràfiques

C/ Baix Riera, 1-A, Palma - Tel. 24 03 86

Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

VIII JORNADES DE NACIONALISME CATALÀ

4
Formes possibles d'articulació dels PP.CC.
ISIDOR MARI MAYANS

LA NOVA EUROPA

11
El Tractat de Maastrich. I ara què?
PERE MUÑOZ PERUGORRIA

LA MOGUDA PLANETÀRIA

13
La permanència de les estructures territorials
ANTONI GINARD BUJOSA

LA COMPLEXITAT SUD-AFRICANA

18
La geografia al servei de la política
ROGER GOTARREDONA I FOL

EL PANORAMA POLÍTIC DE LA JOVENTUT

22
Ecologistes o conservacionistes?
JAUME MARCH

INTERPRETAR LA TORÀ

24
Shalom versus salam
MARC BOIX ARAGONÈS

ECOSOCIOLOGIA

25
Folch i Espinàs: ecologisme egoista o necessari?
JOAN MAYOL SERRA

BÈLGICA, UN PAÍS A MIG FER

27
I. Brussel·les: entre valons, flamencs i euroburocrates
JOAN BARCELÓ I COLL

ENTREVISTA

31
Rosa Fabregat, poetessa i novel·lista
MIQUEL LÓPEZ CRESPI

CONSUMISME SEXUAL

35
Què hi ha al darrere de la dona i la publicitat?
CONCEPCIÓ DOMÈNECH I MONLLOR

UN GRAN FILÒLEG I BIBLIÒGRAF

38
Del centenari de Josep M. de Sagarra al de Marian Aguiló
MIQUEL FULLANA I LLOMPART

Universitat de les Illes Balears

Servei de Biblioteca i Documentació
Edifici Guillem Cifre de Colònia

Miquel Fullana va néixer el 1905 i ha disfrutat plenament de la dilatada època que li ha pertocat viure. Agradable, correcte, bondados, les dues grans guerres i la lluita fratricida de les Espanyes no han pertorbat la seva trajectòria d'home de conviccions i actituds, sempre entre les empreses que defineixen la nostra personalitat: associacions, entitats, revistes, llibres, en la professió i en la política, en la família i l'amistat, tothora al servei de la nostra cultura i de la llengua catalana. Han estat anys de tenacitat i testimoni que, des d'aquest racó d'EL MIRALL, ens complau evidenciar aprofitant la seva col·laboració en aquest número.

XIBOLET

44
Grups d'hivern
MATEU GRIMALT I SUREDA

L'EXERCICI DEL PERIODISME

46
Els primers anys de l'Associació de la Premsa de Balears
ARNAU COMPANY MATES

ENTREVISTA

50
El món d'Eduard Vich
FRANCESC X. DOMÈNECH I FERRER

54
Gabriel Pujiula, la fotografia
VICENÇ CALONGE I GUÀSTA

TUNÍSIA, CLAU I PORTA DEL DESERT

57
(i 5) Les platges de Hammam-Lif
MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

I CONGRÉS DE L'ESCOLA VALENCIANA

60
Entrevista a Diego Gómez
MIQUEL SBERT

FONTS DEL CURRÍCULUM

63
El professor com a investigador
FELIP MUNAR I MUNAR

SA TALAIA

64
Qui ens crema els boscos?
BENIGNE PALOS

COMPETÈNCIES UNIVERSITÀRIES

65
La Conselleria d'Educació gestionarà les competències universitàries al 1995
C. B.

«LLENGUA NACIONAL»

67
Premi Ramon Aramon a la lleialtat lingüística
GABRIEL BARCELÓ I BOVER

EIVISSENQUICITAT

69
Homenatge a Marià Villangómez
PONÇ PONS

INQUIETUD I OBSESSIÓ

71
La mort en els contes d'Edgar A. Poe
JOAQUIM F. LLORENS I LÓPEZ

LES VEUS DEL VENT

75
3. La relació
HONORAT DOMÈNECH

ACTIVITATS PEDAGÒGIQUES

78
Palma, ciutat marítima
JAUME MATEU LLADÓ

EDUCACIÓ

80
Mapes didàctics murals de les Illes Balears
ANTONI BALLESTER VALLORI

81
Discografia
SANTI ADROVER

LLIBRES

82
L'aigua, el vent, la sang
GAÏPAR VALERO I MARTÍ

84
Dialectologia filològica
COSME AGUILÓ

86
Llibres escollits
BIEL MESQUIDA

TOPONÍMIA

88
Alguns topònims de la muntanya (II)
COSME AGUILÓ

92
LLIBRES

AGRE?CULTURA

94
SEM ANTICA D'UN MOT
PERE CORTADA

95
Memòria d'activitats de l'any 1993
OCB

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5102891004

Formes possibles d'articulació dels Països Catalans

ISIDOR MARÍ I MAYANS

De set anys ençà, sense sortir del Principat, es duen a terme entre personalitats significades del món del pensament, la política i la cultura (científics, literats, economistes...), i la presència d'algunes figures singulars convidades expressament pels organitzadors, unes jornades de reflexió i anàlisi sobre el nacionalisme català, sobre què ha estat, què és i què hauria de ser a la fi del segle XX.

Les Jornades d'enguany, a les quals s'assistia per invitació, com a les anteriors, s'han celebrat a Palma dels dies 11 al 13 de març i mitjançant comunicacions i taules rodones s'hi han debatut sis temes generals: «**El nacionalisme català des de les Balears**» (amb intervencions d'Antoni Marimon, «Introducció a l'evolució del nacionalisme a Mallorca»; Damià Pons, «Del XIX al XX: el nacionalisme a les Illes davant dos finals de segle»; i Josep Melià, «Factors favorables i adversos per a un projecte nacional illenc»), «**Present i futur del nacionalisme a les Illes**» (taula rodona amb Bernat Joan, Joan Fc. López, Josep Melià, Aina Moll i Damià Pons), «**Els vincles econòmics: factors de confluència a l'eix mediterrani occidental**», (taula rodona, Agustí Contijoch, Ferran Porto, Renat J. Camó, Josep A. Ybarra, i la comunicació de Joan Fc. Mira «Els àmbits d'identitat en la formulació del nacionalisme català»), «**Iniciatives culturals i dinàmiques populars: connexions i deconnexions**» (Nadal Batle, «Acords universitaris i cooperació científica»; Josep Gifreu, «La comunicació i les indústries culturals»; Salvador Cardús, «Una cultura

Els primers acords
d'articulació s'haurien de
constituir sobre
coincidències operatives,
instrumentals i
pragmàtiques, més que
sobre preteses integracions
en un marc nacional o
simbòlic unificat.

compartida»; Joandomèc Ros, «Un espai natural a preservar»), «**El nacionalisme i l'aprofundiment de la democràcia**» (Max Cahner, «Sistemes electorals i representativitat»; Ramon Montanyà, «On va l'Estat de les autonomies?»; Josep Ll. Carod Rovira, «Cap a una dinàmica unitària de partits: expansió o articulació?»), i el dia de la clausura «**Els Països Catalans: manual d'ús immediat**» (Isidor Marí, «Formes possibles d'articulació»; Francesc de P. Burguera, «Acords a nivell polític»; Francesc Cabana, «Cooperació econòmica»; Antoni Mir, «Una acció cultural conjunta»). La conferència inaugural va anar a càrrec de Ferran Porto que va exposar detalladament la situació del fet insular i la importància que té per a les Balears la insularitat i la integració a l'arc econòmic mediterrani.

Prosseguint en la línia d'incloure a les nostres pàgines documents o textos complets relacionats amb l'actualitat política, social i cultural, reproduïm «**Formes possibles d'articulació**», d'Isidor Marí, potser la comunicació més pragmàtica de totes les que es presentaren. Recordam, d'altra banda, que totes les intervencions seran publicades en un volum editat per la Revista de Catalunya, tal com s'ha fet de les Jornades precedents.

Tot i que l'objectiu no era, com hem dit, procurar públic assistent, el cas és que moltes persones interessades a seguir de prop les conferències i els debats, d'una manera o altra aconseguiren omplir la sala cada dia. - E.M.

Aspecte de la sala de reunions. Tots els dies va omplir-se d'assistents interessats a seguir les conferències i els debats. (Foto de Pere Carmona)

Afortunadament, l'articulació entre els Països Catalans ha estat entesa —i és entesa actualment— de molt diverses maneres, i cadascú és ben lliure d'imaginar-ne encara moltes altres de totalment inèdites. Com és natural, la meua intervenció no pot consistir en una revisió punt per punt de totes aquestes possibilitats. Tampoc no vol ser una nova teorització sobre el tema. S'emmarca en un apartat d'aquestes jornades que es diu *Països Catalans: manual d'ús immediat*, i aquest títol no és casual, ni té la intenció de ser purament una picada d'ullet a l'auditori. El cas és que fa molt de temps que una part de nosaltres, des d'això que podríem anomenar *la ciutadania*, apuntam propostes d'articulació que, amb la voluntat de ser idònies, potser resulten massa teòriques; i uns altres, des de l'exercici de les responsabilitats públiques —no tan sols polítiques— al·leguen inconvenients reals o imaginats perquè es puguin aconseguir aquelles propostes ideals d'articulació.

Aquesta situació podria allargar-se indefinidament. Les solucions idònies no són immediatament viables, és cert; però els inconvenients no desapareixeran tot sols, per molt de temps que esperem passivament que arribi una conjuntura propícia. Al

contrari: molts d'aquests inconvenients actuen ara mateix, i la seva efectivitat pareix més gran que la dels pocs intents actius d'aproximació.

Necessitam sortir d'aquest cercle viciós, i per això necessitam formes d'articulació viables ara mateix. La finalitat de la meua comunicació i de les intervencions següents és precisament promoure un debat sobre aquest tipus de plantejaments. Un debat que hauria de transcendir el marc d'aquestes jornades: com ja es va dir en la seva primera edició, a Vic, el 1987, la política no es pot limitar a una combinació entre la gestió immediatista i rutinària del present per part dels uns, acompanyada d'afirmacions rotundes d'uns altres sobre els objectius finals. Entremig hi ha la funció principal del sistema polític: transformar les necessitats col·lectives en projectes viables, susceptibles de ser legítims i assumits per una majoria social.

En el nostre cas, això es concreta en la presentació i la discussió de les perspectives polítiques, econòmiques i culturals de cooperació, cosa que faran les comunicacions següents. Per part meua, intentaré centrar en termes generals les bases que poden fer possible una articulació gradual entre els Països Catalans.

Una interpretació tendenciosa i obstructiva

El primer punt que podem comentar és la mateixa manera d'entendre l'articulació entre els Països Catalans. D'entrada, hem de dir que aquest és un tema que cal rescatar del silenci. Es fa indispensable poder-ne parlar públicament amb la mateixa normalitat que es tracta qualsevol altre projecte polític similar, sense els condicionaments que pretenen imposar-nos aquells que abomenen visceralment de la noció de Països Catalans perquè sols n'admeten una interpretació: com una relació entre l'annexió dominant d'uns i l'absorció subordinada dels altres.

Probablement aquesta gent està tan acostumada a practicar aquesta única forma de relació, que no és capaç d'imaginar-ne d'altres. En tot cas, ha triat per als seus objectius obstructivistes la més nefasta de les interpretacions possibles, que cap pancatalanista acceptaria. En canvi, el fet és que s'ha produït una retracció del discurs sobre la cooperació entre els Països Catalans. Una espècie de tabú impedeix a molts polítics utilitzar aquesta expressió, com si efectivament acceptassin que darrere de l'expressió hi ha intencions difícilment legítimes. O encara pitjor,

perquè la dificultat de legitimació arriba a fer-se extensiva a qualsevol altra forma de cooperació entre els nostres pobles, sigui amb el nom que sigui. Aquesta coacció sobre el discurs polític ja passa de mida, esdevé clarament una restricció de la democràcia i per tant no tan sols resulta intolerable per als que mantenen la legitimitat dels diversos projectes de Països Catalans, sinó simplement per a tots els que creguin que el respecte a la diversitat d'opinions és la base del pluralisme democràtic.

En definitiva, és qüestió de situar el debat sobre el procés d'articulació entre els Països Catalans al costat del discurs sobre tots els altres processos similars: no podem acceptar que es vulgui interpretar com un projecte insòlit o subreptici, precisament quan la història i l'actualitat són plenes de casos similars en què diverses col·lectivitats han construït marcs d'actuació conjunta, desenvolupant formes de cooperació capaces de superar els recels i fer confluïr els interessos. Els exemples i paral·lels es poden trobar tant a un mateix nivell —en els molts casos de cooperació interregional que hi ha a la mateixa Unió Europea—, com en un nivell superior —amb les organitzacions internacionals o els processos d'unificació d'Estats, com és el de la mateixa Europa— o fins i tot a escala inferior— com podria ser el cas d'aquestes mateixes illes que, malgrat els arrelats recels històrics i la consciència diferencial de cadascuna, estan construint un marc de cooperació interinsular.

N'hi ha tants, de processos semblants, que resultaria grotesc que precisament els Països Catalans fossin l'únic cas inviable. ¿Haurem d'aplicar-nos aquella facècia d'Oscar Wilde —em sembla—, i serem, com Estats Units i Gran Bretanya, uns països distanciat pel fet de compartir una mateixa llengua?

Altres interpretacions de l'articulació

Podem suposar que ja hem deixat ben clar que rebutjam amb con-

tundència aquella interpretació ofensivament tendenciosa de l'articulació entre els Països Catalans com una annexió i una subordinació. La veritat, emperò, és que no ens hem preocupat gaire d'aclarir de quina manera cal interpretar les relacions entre els nostres països, i aquest buit afavoreix sens dubte la circulació d'interpretacions tendencioses, com la que criticàvem abans. O de moltes altres interpretacions poc adequades.

No hi ha dubte que la interpretació predominant aquests darrers anys, encara que implícita, és la combinació entre una tònica d'escassa cooperació pràctica en el present,

Es fa indispensable poder
parlar públicament de
l'articulació dels Països
Catalans amb la mateixa
normalitat que es tracta
qualsevol altre projecte
polític similar.

una sublimació retòrica del passat i de l'herència cultural compartida i una indefinició general davant del futur. El lema d'aquesta interpretació podria ser el següent: "Catalunya és una nació, i si els altres Països Catalans poden o volen, ja s'hi afegiran".

Aquí hi ha més d'una cosa que no funciona. En primer lloc, perquè la identificació nacional comuna no pot ser el punt de partida exigít per a la cooperació. I en segon lloc, perquè si acceptam que és lògic que la consciència nacional de la gent del Principat es refereixi —almenys inicialment— a l'àmbit estricte de Catalunya, hauríem de ser conseqüents i comprendre que és igual de lògic que l'àmbit d'identitat dels altres

Països Catalans es refereixi també en principi a la pròpia comunitat natural: valenciana, mallorquina, eivissenca, etc. Seria excessiu que pretenguéssim de la perifèria de la catalanitat una consciència d'unitat global que no es dona ni es reclama ni tan sols a Catalunya. No oblidem, tampoc, la sàvia subdivisió de la humanitat segons la nostra cultura popular: els altres són estrangers o forasters, i nosaltres som catalans, valencians, mallorquins, menorquins, etc. La catalanitat compartida és un valor adquirit, no un fet espontani.

Per tant, sembla aconsellable que els primers acords d'articulació es construïxin sobre coincidències operatives, instrumentals i pragmàtiques, més que sobre preteses identifications o integracions en un marc nacional o simbòlic unificat. En el terreny de la llengua, per exemple, sempre he cregut que era més important i més útil afirmar la unitat de comunicació real entre les nostres terres, la unitat secular i actual de l'ús, i no tant la unitat del codi —encara que aquesta és la que fa possible l'altra—. Amb més motiu, l'èmfasi en la unitat nacional —perfectament vàlida com a posició ideològica— seria més un inconvenient que un aglutinador, de cara a la consecució d'uns acords inicials que ja es fan esperar massa.

Afortunadament, els darrers mesos han aparegut indicis d'activació dels contactes al més alt nivell entre els dirigents polítics dels nostres països, en els quals l'Obra Cultural Balear ha exercit els seus bons oficis, i això pot evolucionar de manera positiva. I és especialment necessari que hi evolucioni, perquè la continuació de les tendències anteriors no serà gaire favorable als més petits o als més perifèrics dels Països Catalans. Les dinàmiques econòmiques, socials, culturals o polítiques en què participa Catalunya repercuten de totes formes, es vulgui o no, en el conjunt dels Països Catalans, i el fet de no intervenir conjuntament amb Catalunya en l'orienta-

Seria excessiu que
pretenguéssim de la
perifèria de la catalanitat
una consciència d'unitat
global que no es dona ni es
reclama ni tan sols a
Catalunya.

ció d'aquestes dinàmiques no fa més que originar necessitats de readaptació a posteriori, amb els costos addicionals que això pot comportar, i amb una accentuació dels distanciaments i els conseqüents efectes de marginalitat o, si voleu fins i tot, de satel·lització respecte al nucli principal de dinamisme.

En definitiva, per tant, els més interessats a prendre part en unes decisions que tenen conseqüències que, vulguem o no, ens afecten a tots, són precisament els que ocupen una posició més lateral en aquestes dinàmiques. És comprensible que hi hagi alhora una prevenció considerable davant de la cooperació entre unes comunitats de pes tan desigual, i correspon probablement a Catalunya posar en evidència que aquesta prevenció és injustificada. Però no vèncer la prevenció i mantenir-se al marge de les decisions conjuntes encara és pitjor, perquè els efectes negatius seran més difícilment contrareestables.

Amb això hem apuntat dues interpretacions complementàries, igualment equivocades, de l'articulació entre Països Catalans: les que es basen en la inhibició pràctica edulcorada retòricament amb cànctics a les glòries pretèrites. En un cas, la interpretació —de la part més gran— deu

D'esquerra a dreta: Damià Pons, Josep Melià, Isidor Marí i Antoni Marimon, ponents a la taula "El nacionalisme català des de les Balears". (Foto Pere Carmona)

ser que no s'ha de forçar l'actuació unitària, per no arrossegar ningú o per no complicar-se la vida. De l'altre costat, la interpretació de les parts menors deu ser que la desproporció entre uns i altres pot generar una relació desigual, i més val no entrar-hi. A la pràctica, la realitat és la mateixa: és l'absència de cooperació, el que impedeix que els desequilibris es corregeixin i no evita que les dinàmiques d'uns arrosseguin els altres. Efectivament, estic convençut que només la cooperació —i no la inhibició— permetrà de superar els desequilibris i les marginalitats.

Al costat o, si voleu, enfront d'aquestes interpretacions, n'hi ha una altra que té una certa tradició històrica: l'afirmació d'un sol marc unitari que engloba la totalitat dels Països Catalans, fins al punt de considerar-los una entitat singular, i no una confluència entre col·lectivitats relativament diferenciades dins de la bàsica afinitat. Precisament va ser un illenc, en Jeroni Rosselló, el que va formular aquesta interpretació el segle passat, concretament als Jocs Florals de 1873: *Tinga lo nom de Catalunya, sia Catalunya la terra*

tota a on la nostra llengua se parla.

És comprensible aquest èmfasi en la unitat de les nostres terres, davant la fragmentació insistent a què ens hem vist sotmesos. Com a presa de posició en el terreny de les idees, em sembla tan respectable com qualsevol altra. I sempre ha estat molt atractiva la solució de tallar els nusos gordians, però lamentablement això sol no ens converteix en Alexandres Magnes. Així és que aquesta interpretació de l'articulació entre Països Catalans té un aparent avantatge, ja que suprimeix la mateixa necessitat d'articular res: no hi ha parts que calgui articular en un tot, sinó un tot perfectament unit. Però la realitat social va per una altra banda —en Joan Francesc Mira n'ha parlat en aquestes mateixes jornades—, i si agrupar les identitats dels nostres pobles no és gaire fàcil, esperar que comparteixin d'entrada una mateixa identitat singular sembla la més llunyana de les possibilitats viables ara mateix. Especialment si, com dèiem, es pretén que l'acceptació d'una mateixa identitat nacional sigui el requisit per a la cooperació.

Ja sabem, a més, que aquesta

interpretació és la que solen instrumentalitzar interessadament aquells que volen impedir tota relació normal: el fantasma d'un annexionisme inexistent i inviable suplanta la interpretació de fet predominant, que és, com dèiem abans, la inhibició d'uns i altres. Ja és ben sarcàstic que l'absència de cap dinàmica real d'articulació sigui atacada com si es donàs un procés d'aproximació tan vertiginós que hi hagués perills imminents d'assimilació!

Per un projecte públic i desacomplexat d'articulació entre els Països Catalans

Davant de totes aquestes interpretacions latents, emfàtiques o tergiversades, allò que més es troba a faltar és la interpretació —oficial, pública, patent, natural i sense prepotències ni acomplexaments— d'allò que podem començar a fer conjuntament, en nom de la cultura diversa però unitària que històricament compartim, i sobretot en funció de les necessitats reals que el futur planteja avui mateix a les nostres societats.

Per què haurien de ser precisament les nostres, les úniques regions d'Europa que no poguessin aspirar a articular-se en una acció de conjunt? Alguna manera hi ha d'haver —i segurament n'hi ha més d'una— d'articular-nos respectant la voluntat majoritària de cadascun dels nostres pobles. No valdria la pena començar-ne a parlar i poder-ne parlar en públic serenament, sense que algú interpreti que s'està tramant alguna conxorxa?

Com dèiem abans, els processos d'articulació entre unitats polítiques són tants, que fins i tot n'hi ha estudis sociològics comparatius, que identifiquen els trets que caracteritzen el seu desenvolupament. I potser no ens faria mal tenir-los en compte. Al capdavall, s'hi distingeixen uns elements fonamentals en tots els processos d'aquest tipus, i podem trobar-hi punts interessants de reflexió.

En preparar aquest text, per

exemple, he recorregut a un estudi ja clàssic d'Amitai Etzioni, que es refereix en general als processos de formació de noves unitats polítiques (1). I he pogut trobar-hi algunes idees interessants, que podríem comentar.

En primer lloc, sembla que en la bona marxa de tots aquests processos és bastant important el grau d'igualitarisme, és a dir, que la distribució del paper directiu del procés d'articulació sigui més igual o més desigual entre les diverses parts implicades. Tant la configuració dels Estats actuals, a

Si agrupar les identitats
dels nostres pobles no és
gaire fàcil, esperar que
comparteixin d'entrada
una mateixa identitat
singular sembla la més
llunyana de les possibilitats
viabls ara mateix.

partir d'entitats prèvies políticament autònomes —pensem, per exemple, en la història de l'Estat espanyol—, com el mateix procés d'unificació d'Europa poden ser enfocats des d'aquest angle, i les comparacions resulten il·luminadores.

En aquest sentit, són freqüents els casos en què un sol nucli ha implantat la unió dels altres membres (unions desiguals o minoritistes), amb un ús més o menys accentuat de la força militar o la coacció econòmica. Prou que ho sabem. Però també hi ha exemples ben interessants en què l'aportació, la participació i el poder estan distribuïts gairebé exactament entre totes les parts, i

la unió es fa voluntàriament, basant-se en una tradició comuna i/o en els beneficis mutus d'una acció conjunta. I són aquests els que hauríem d'agafar com a referents públics.

Un d'aquests models, especialment atractiu, és el de la Unió Escandinava, en la qual no s'ha imposat com a nucli una de les unitats preexistents sobre les altres, sinó que la unió de les parts es fa a partir d'un nucli nou, el Consell Nòrdic. Les representacions dels membres d'aquest organisme són paritàries, amb independència de les dimensions de cada Estat, tant en el Plenari (20 representants cadascun) com en el Directori (2 representants cadascun) o en el Consell Ministerial (un ministre cadascun). Fins i tot els territoris autònoms menys poblats —illes Fer-Ocer, illes Aland, Groenlàndia— hi tenen representació directa i una protecció especial, amb el dret de no aplicar els acords que considerin lesius.

L'ingrés de Suècia, Finlàndia i, malgrat el retard, de Noruega a la Unió Europea posarà encara més prop del nostre entorn polític aquest model de cooperació, que pot comportar alhora modificacions interessants en el règim de funcionament lingüístic de la nova Europa, de les quals els catalans hauríem de saber-nos aprofitar.

En qualsevol cas, hi ha exemples vigents i no sols teòrics que demostren que és possible corregir la desproporció entre els membres d'un organisme de cooperació: què impedeix que els illencs, els valencians, els andorrans, els rossellonesos i els algueresos trobin una solució semblant per situar la cooperació amb Catalunya sobre unes bases equitatives?

Un segon aspecte interessant en aquests processos és la correspondència entre les necessitats i demandes socials de cada part i els objectius de la unió. És evident que la cooperació ha de fonamentar-se en les necessitats concretes de la societat de cadascuna de les parts, si es vol que compti amb una base social

“El nacionalisme i l'aprofundiment en la democràcia”: Josep Ll. Carod Rovira, Jaume Ciurana, Max Cahner, Ramon Montanyà. (Foto de Pere Carmona)

suficient, només que sigui a efectes inicials. I en aquest sentit, la capacitat de comunicació normal entre les parts esdevé decisiva: disposar d'unes estructures i uns fluxos comunicatius normals és la base perquè puguin expressar-se, intercanviar-se i destriar-se aquestes necessitats i demandes que han de ser la base de la cooperació.

En el nostre cas, les insuficiències de l'espai comunicatiu català no haurien d'impedir que, almenys en part, es vagin concretant les necessitats que justifiquen la cooperació. De possibilitats no en manquen, sigui en un terreny econòmic —infraestructures de transports i comunicacions, accions sectorials, formació professional, projecció exterior, etc.—, en els aspectes lingüístics i culturals —una política de personal equiparable en tots els organismes públics, el desenvolupament dels criteris lingüístics i terminològics, l'homologació d'estudis i materials didàctics, una indústria cultural, mediàtica i informàtica al servei de tots, etc— o només que sigui en la coordinació entre les professions, entitats i empreses de l'àmbit cultural —pro-

fessors, escriptors, periodistes, editors, associacions culturals, etc—. Si ens molestàssim a fer-ne un repàs detallat, veuríem que són moltes les professions, entitats, empreses i col·lectius que necessiten que funcioni normalment un espai socioeconòmic i sociocultural català, un mercat català, en definitiva. I no podem menysprear les seves necessitats ni la seva força potencial.

Aquest últim aspecte és un punt sobre el qual voldria atreure l'atenció, per les possibilitats que realment presenta de dinamitzar el procés d'articulació entre els Països Catalans des de la societat civil. A les resolucions del Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana, l'any 1986, es va fer una crida a la coordinació de “*les entitats acadèmiques, culturals, religioses, professionals, esportives, econòmiques i d'altres*” amb la finalitat d'emprendre conjuntament accions sectorials concretes. La Federació Lluïl —que agrupa inicialment l'Òmnium Cultural, l'Obra Cultural Balear i l'Acció Cultural del País Valencià— ha obert camí en aquesta línia. Voldria suggerir la conveniència de consoli-

La cooperació ha de fonamentar-se en les necessitats concretes de la societat de cadascuna de les parts, si es vol que compti amb una base social suficient, només que sigui a efectes inicials.

dar i eixamplar aquesta federació, orientant l'acció a objectius concrets que responguin a les necessitats socials del conjunt dels Països Catalans i representin etapes en la configuració del marc d'actuació conjunt que necessitam.

Amb això ens hem situat a prop de la tercera consideració que fa Etzioni sobre la formació d'unions polítiques: les fases del procés. Els antecedents solen passar per una sèrie de fluxos econòmics, culturals, etc., que constitueixen la base social per a l'inici d'actuacions conjuntes. Arriba un moment en què aquesta suma de fluxos i contactes de cooperació forma una massa crítica suficient perquè s'estableixi un acord formal i estable, amb la creació d'instàncies resolutives conjuntes, que actuen com a centres nous de decisió: se supera la fase inicial i s'entra en la que podríem anomenar fase d'enlairament de la nova unió. Voldríem creure que ens trobam relativament prop d'aquesta fase, si més no en l'establiment d'algun acord sectorial i bilateral de col·laboració.

El procés, a partir d'aquest moment, sol avançar de manera més fluida: un cop creada la base conjunta d'actuació, la quantitat i la diversitat de les cooperacions tendeixen a

créixer, en una fase que podríem nomenar de superació o desbordament del marc inicial.

Un altre sociòleg, Talcott Parsons, va arriscar alguna hipòtesi interessant sobre les seqüències més habituals en aquest procés. Parsons distingeix entre uns aspectes instrumentals o funcionals de la cooperació i uns altres de caràcter expressiu o integratiu. Els instrumentals poden ser de naturalesa adaptativa o distributiva, i els integratius, al seu torn, de caràcter social o normatiu. Si distribuïem aquests quatre elements en un quadrat, hi tindríem, començant per l'angle superior esquerre i seguint el sentit de les busques d'un rellotge, les etapes següents: adaptació, distribució, integració social, integració normativa.

Aquesta seria la seqüència més normal en els processos voluntaris de formació de noves unions: les expectatives instrumentals precedeixen les integratives, i després d'una actuació conjunta centrada en els sectors més sensibles als acords d'adaptació o de distribució, s'entra en les expectatives de tipus integratiu, primer socials i després normatives o legislatives.

En canvi, les unions marcades per la pressió d'un centre de poder —com ha estat la formació històrica de molts estats—, segueixen l'ordre invers al de les busques del rellotge: la integració normativa promou la integració social, que es tradueix en canvis de la distribució i processos d'adaptació.

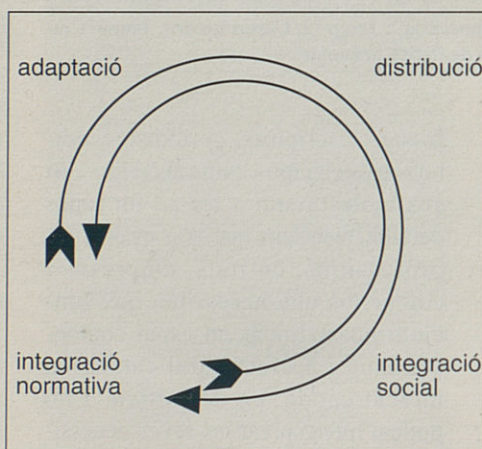
S'ha iniciat el procés?

Les possibilitats estan prou apamades: només seria qüestió de concretar quins són els sectors idonis per iniciar l'actuació conjunta i, si tan gradual es vol que sigui el procés, especificar quines són les comunitats més indicades per iniciar la cooperació i trencar per la via de la demostració pràctica la suspicàcia de les altres parts.

Pel que fa al primer punt, la

cultura i l'economia es perfilen com els dos camps on més aviat es podrien concretar acords, però això no vol dir que no es pugui avançar més en algun altre camp, com l'organització administrativa, l'esport o la projecció internacional.

Respecte a les institucions que més fàcilment poden obrir camí i establir els primers acords, no sé si hauríem de dir que el camí ja està encetat amb la creació de l'Euroregió entre Catalunya, Llenguadoc-Rosselló i Migdia-Pirineus, que va tenir lloc el 19 d'octubre de 1991. Paradoxalment, sembla que les facilitats d'iniciar la cooperació han estat més clares amb les comunitats inscrites en un altre Estat i en part en

Sobre la formació d'unions polítiques en els processos voluntaris, el sociòleg Talcott Parsons distingeix entre uns aspectes instrumentals i uns altres integratius: les expectatives instrumentals precedeixen les integratives, i després d'una actuació conjunta centrada en els sectors més sensibles als acords d'adaptació, s'entra en les expectatives de tipus integratiu.

altres àmbits lingüístics i culturals, cosa que no deixa de fer-nos una certa tristesa.

La Carta de l'Euroregió estableix quatre nivells institucionals: la Conferència de Presidents —que n'és el màxim organisme de direcció política—, el Comitè Tripartit de Cooperació —que estableix els programes anuals d'acció conjunta—, els Grups de Treball —sis, assignats de dos en dos a cada regió— i una Secretaria rotativa de dos en dos anys.

Els grups de treball —o, si voleu, els àmbits de col·laboració— són prou amplis:

—El Llenguadoc-Rosselló es fa càrrec del grup d'ensenyament superior, recerca i transferència de tecnologia i del d'agricultura, pesca i aquicultura.

—El Migdia-Pirineus s'ocupa del grup de medi natural i protecció dels consumidors i del d'empreses, entorn econòmic i formació.

—Catalunya, per la seva banda, coordina el grup de comunicacions i telecomunicacions i el de cultura, turisme, joventut i esport.

És possible que les realitzacions d'aquesta nova euroregió no siguin encara gaire espectaculars, però en tot cas, cal reconèixer que la seva potencialitat és amplíssima i que ja compta amb un projecte de futur emblemàtic: TGV.

En canvi, la Carta de l'Euroregió no preveu —ni tampoc exclou, és cert— que aquesta es pugui ampliar amb la incorporació de nous membres. Per tant, no sé si acabar la meua intervenció invitant les Balears a constituir una altra euroregió amb el País Valencià, Andorra i l'Alguer —oberta a la col·laboració amb la Franja d'Aragó—, o si tots hem de tornar a pensar, com en els primers temps de la Confederació Catalano-aragonesa, en el projecte de fraternitat occitano-catalana que semblava haver-se esfumat amb la derrota de Muret.

En tot cas, sí que us convid a tots a no esperar el pròxim mil·leni instal·lats en la passivitat més confortable: si no obrim ni tan sols un debat públic normal i serè sobre les formes més viables de cooperació, podem quedar definitivament reunits en la més pura i dura de les marginalitats. Esperem que no. □

(1) Amitai Etzioni, *The Epigenesis of Political Communities at the International Level*, dins «American Journal of Sociology», LXVIII (1963).

El Tractat de Maastrich.

I ara què?

PERE MUÑOZ PERUGORRIA

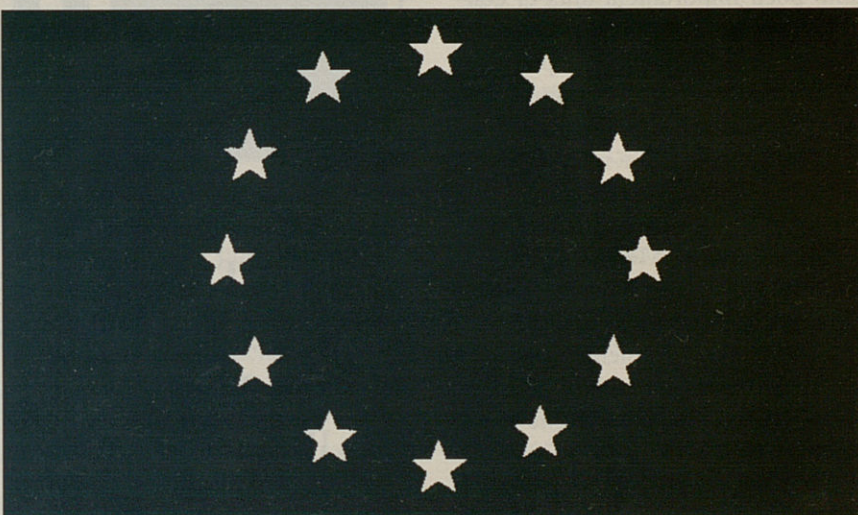
El 7 de febrer de 1992 es va signar a la ciutat holandesa de Maastricht el Tractat d'Unió Europea (TUE).

Sens dubte aquest fet suposa una passa, si més no, important cap a una nova Europa. No es tracta d'un punt de partida o d'un punt i final, sinó d'una part significativa dins el llarg procés d'integració comunitària.

Un procés que té els seus orígens en la Comunitat Europea del Carbó i l'Acer (CECA), la Comunitat Europea de l'Energia (EURATOM), la Comunitat Econòmica Europea (CEE), i pretén una unió no només econòmica, sinó política i social, la qual cosa suposa un primer problema dins l'anomenada nova Arquitectura Europea.

La pugna entre dues forces és la clau per obrir el pany a la construcció d'una Europa unida: els nacionalistes, que es declaren a favor d'una unió econòmica, d'una simple cooperació entre Estats, contraris a la unió política i social, i tot el que això suposa: ciutadania europea, nou marc institucional, pèrdua de poder dels Estats, unió monetària, Banc Central Europeu (BCE), etc; i els federalistes, que aspiren a la consecució de la Unió Europea amb totes les seves conseqüències i a curt termini.

Maastricht, com s'anomena popularment el TUE, no es conforma amb la simple cooperació intergovernamental, aspira a la creació d'una comunitat amb institucions pròpies que es trobin en condicions de desenvolupar els objectius que es proposin legislar i executar; amb un marc jurídic propi, autònom respecte

El tractat d'Unió Europea significa una passa important cap a una nova Europa.

dels Estats membres; i, finalment, amb un pressupost independent.

El Tractat de Roma (25 de març de 1957) assegurà les quatre llibertats fonamentals: la lliure circulació entre els Estats de mercaderies, capitals, persones i serveis.

L'Acta Única Europea (28 de febrer de 1986) fixà les bases per a un vertader mercat sense fronteres interiors.

Fins aquí tot molt bé, però quina és la innovació del TUE que crea el desacord entre els Estats membres?

El Tractat de Maastricht suposa una vinculació directa de la Unió Econòmica i Monetària amb la Unió Política, és a dir una passa més en direcció al federalisme. Dos són els pilars del TUE:

a. Un vertader espai econòmic que no es conforma amb la Unió Aduanera, i introdueix una moneda

única (ecu), d'acord amb la Unió Econòmica i Monetària.

b. Una unió política:

- Augmentant l'eficàcia institucional.

- Atribuïnt més poder al Parlament Europeu.

- Fonamentant la Política Exterior i de Seguretat Comuna (PESC).

- Creant més solidaritat entre els Estats mitjançant els fons de cohesió.

- Superant l'Europa economicista.

I ara què? Què passa amb aquells primers nacionalistes, oposats al federalisme, que es declaraven a favor d'una unitat econòmica, però no política? Què en serà d'aquest ambiciós Tractat? Quina és la realitat actual?

Per una banda ens trobam amb Estats declaradament europeistes des d'un primer moment com són França i Alemanya; amb Estats que, ara per

ara, no cerquen més que els fons de cohesió, amb càrrec a recursos comunitaris, que totalitzen uns 18.559 milions d'ecus (2,5 billons de pessetes), el 27% del pressupost total de la CEE, com Espanya, Irlanda, Portugal i Grècia; i amb Estats totalment contraris a la Unió Política i Social, és a dir al TUE, el Regne Unit com a exemple més clar i contundent.

I no és aquest darrer un Estat amb poca importància dins el conjunt europeu: al Consell de Ministres el Regne Unit té 10 vots (Espanya en té 8, Irlanda 5) i, per exemple, als actes en matèria de relacions comercials és necessària una majoria qualificada de 54 vots a favor sobre els 76 vots totals; al Parlament Europeu sobre un total de 518 diputats, 81 li corresponen al Regne Unit (Espanya compta amb 60, Irlanda 15).

Se suma al problema el fet que les noves incorporacions a la Unió Europea, igual que el Regne Unit, imposen les seves condicions: Suècia, Àustria,...

És ben evident que el procés de construcció europea passa per moments tan difícils que pot fracassar o créixer amb tares importants. El que s'està formant no és només una Europa de velocitats, sinó una Europa d'esglaons que dificultarà enormement la desitjada Unió.

El Tractat serà completament revisat l'any 1996; moltes actituds hauran de canviar perquè es pugui seguir endavant amb la construcció comunitària. El desenllaç és clar si dins la Unió es continua donant cabuda a Estats que, seguint l'exemple del Regne Unit, posen continuament traves a la unitat política i social.

Però, mentrestant, passin i mirin, aprofitin els fons de cohesió, imposin condicions, signin el Tractat i es declarin contraris a la unió total, embarquin al vaixell sense rumb anomenat Europa. □

Pere Muñoz Perugorria és secretari del Grup Blanquerna.

PREMIS DE NARRATIVA 1994

El Patronat de la FUNDACIÓN SANTA MARÍA convoca l'onzè concurs de llibre infantil EL VAIXELL DE VAPOR i el cinquè concurs de llibre juvenil GRAN ANGULAR.

Primer premi: 1.000.000 ptes.
Finalista: 200.000 ptes.
Extensió: 50 folis a doble espai.

Gran Angular

Primer premi: 1.000.000 ptes.
Finalista: 300.000 ptes.
Extensió: 100 folis a doble espai.

■ *El termini d'admissió d'originals es clourà el 15 de setembre.*

■ *L'import dels premis és a compte dels drets d'autor.*

■ *Les obres premiades seran editades per EDITORIAL CRUÏLLA.*

■ *Els originals han de ser escrits en llengua catalana.*

editorial cruïlla

Informació:

Balmes, 245 • Tel 237 63 44 • 08006 BARCELONA

La permanència de les estructures territorials

(A propòsit dels canvis a l'Europa de l'Est)

ANTONI GINARD BUJOSA

La caiguda del sistema comunista no ha suposat un canvi fonamental de la seva organització territorial; més aviat, l'estructura es manté. Aquest és el punt de reflexió que es proposa. Més enllà de les transformacions socials i polítiques que s'han produït a l'est d'Europa, la divisió territorial interna pre-existent, resultat dels règims anteriors, no s'ha modificat bàsicament. Els canvis s'han realitzat a partir de les estructures territorials heretades.

Introducció

L'esbaldregada del mur de Berlín, la desaparició del teló de ferro i les revolucions del 1989 foren el desencadenant de la ruptura i del desmembrament de l'anomenat bloc

socialista. En teoria també suposaren el final de la guerra freda i la desaparició de la divisió del món en blocs (Est-Oest). Un procés que es confirmà amb el cop d'estat a l'URSS l'agost de 1991 (l'anomenada segona revolució russa). Tots aquests fets han configurat un nou mapa a l'est d'Europa i a l'Àsia Central¹.

Els canvis a nivell territorial han afectat tres estructures estatals: l'URSS, Iugoslàvia i Txecoslovàquia. Una configuració territorial en tres estats a hores d'ara ha esdevingut un mosaic que pot arribar a incloure vint-i-dos estats.

Malgrat la caiguda del sistema comunista, la seva organització territorial es manté. Sens dubte, més enllà de les transformacions socials i

polítiques que s'han produït a l'est d'Europa, la divisió territorial bàsica pre-existent, resultat dels règims anteriors, no s'ha modificat substancialment i els canvis s'han realitzat a partir de les estructures territorials heretades.

La nostra reflexió gira entorn a la idea que, encara que aquestes transformacions es puguin intepretar simplement com l'aparició de més de vint nous estats, és clar que els canvis territorials no s'han produït per atzar, sinó en base a les mateixes estructures pre-existents dels tres estats afectats.

La divisió territorial

Per intentar esbrinar aquestes qüestions, en principi és necessari repassar les característiques a nivell territorial de l'organització político-administrativa imposada pels règims comunistes. Vegem, de menor a major complexitat, quina era l'estructura territorial dels tres ex-estats².

Txecoslovàquia

La República Socialista de Txecoslovàquia era un estat federal constituït per dues repúbliques: la República Socialista Txeca i la República Socialista d'Eslovàquia. La federació es regia per una Assemblea Federal (parlament) bicameral: la Cambra del Poble (elegida per sufragi universal) i la Cambra de les Nacionalitats (amb representació paritària de cada un dels estats federals).

A més, allò que més ens interessa és que cada un dels estats federals, el txec i l'eslovac, tenia el seu

Iugoslàvia era un estat federal format per sis repúbliques: Eslovènia, Croàcia, Bòsnia i Hercegovina, Montenegro, Sèrbia (amb les regions autònomes de Kosovo i Vojvodina) i Macedònia.

propi Consell Nacional (parlament) i el seu govern. En base a aquesta divisió s'acordà la separació en dos estats independents a partir de l'1 de gener de 1993.

Iugoslàvia

La República Socialista Federativa de Iugoslàvia era un estat federal format per sis repúbliques: Bòsnia i Hercegovina, Eslovènia, Croàcia, Macedònia, Montenegro i Sèrbia (amb les regions autònomes de Kosovo i Vojvodina).

Sense entrar en la complexitat del sistema de govern, interessa, ara i aquí, deixar constància de l'esquema bàsic de l'organització territorial de l'estat³. Així, apareixen individualitzades les repúbliques d'Eslovènia, de Croàcia, de Bòsnia i Herce-

govina i de Macedònia. Per la seva part, la federació de Sèrbia i de Montenegro ha donat lloc a la constitució de la denominada nova República Federal de Iugoslàvia.

Més enllà de la situació bèl·lica, fins ara, les antigues repúbliques federals han estat la base de la nova organització. Fins i tot el govern espanyol reconegué Bòsnia i Hercegovina el mes de desembre de 1992.

URSS

La Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques era un estat federal i multinacional. L'estat soviètic era una federació formada per 15 repúbliques federades, com a entitats territorials majors, a més de les unitats polític-administratives i territorials que depenien de cada una. Les

quinze repúbliques federades estaven formades per l'específica República Socialista Federativa Soviètica de Rússia (RSFSR) -no hi ha dubte que l'URSS era un imperi estructurat des de la posició hegemònica de Rússia-, més les altres 14 Repúbliques Socialistes Soviètiques (RSS): RSS d'Armènia; RSS d'Azerbaidjan; RSS de Bielorússia; RSS d'Estònia; RSS de Geòrgia; RSS de Kazakhstan; RSS de Kirguizistan; RSS de Letònia; RSS de Lituània; RSS de Moldàvia; RSS de Tadjikistan; RSS de Turkmenistan; RSS d'Ucraïna; RSS d'Uzbekistan.

Entre les unitats administratives i territorials inferiors, dependents de les repúbliques federades, apareixen les Repúbliques Socialistes Soviètiques Autònomes (RSSA) i diferents

Cada un dels dos Estats federals, el txec i l'eslovac, tenia el seu propi parlament i govern. En base a aquesta divisió s'acordà la separació en dos Estats independents.

unitats administratives territorials menors, com l'*oblast*' (unitat administrativa territorial de primer grau); l'*okrug* (unitat inferior a l'*oblast*'); l'*okrug autònoma* (unitat administrativa per a minories nacionals, en territoris determinats); o el *kraj*.

Per al conjunt de l'URSS, l'organisme superior de poder era el Soviet Suprem, format per dues cambres: el Soviet de la Unió i el Soviet de les Nacionalitats. A més de la part proporcional referida a la població, les eleccions al Soviet Suprem també respectaven les divisions territorials existents.

Interessa remarcar el fet que cada una de les 15 repúbliques federades i de les 20 repúbliques autònomes tenien un soviets suprem (monocameral) i un consell de ministres, mentre que les altres divisions autònomes es regien per un soviets de diputats populars.

La unitat bàsica és la república federada. Les repúbliques socialistes autònomes i les unitats inferiors depenien de la república federada de la qual formaven part. El nivell de república federada seria assimilable a la categoria d'estat federal (fins i tot Ucraïna i Bielorrússia eren membres de l'ONU). Així doncs, la república federada apareix com el nivell fonamental d'organització política i territorial que és precisament el que s'ha mantingut.

En aquest sentit, la descomposició de l'URSS ha donat lloc a 15 nous Estats formats a partir de les repúbliques federades: les tres repúbliques bàltiques (Estònia, Letònia, Lituània), i els dotze Estats agrupats dins la teòrica Comunitat d'Estats Independents (CEI) (Rússia, Armènia, Azerbaidjan, Bielorrússia, Geòrgia, Kazakhstan, Kirguizistan, Moldàvia, Tadjikistan, Turkmenistan, Ucraïna, Uzbekistan).

Consideracions arran de les transformacions

El repàs a l'estructura de l'organització territorial dels tres ex-estats esmentats demostra que adoptaren

una organització de caràcter federal, amb unitats político-administratives i territorials de diferent grau que tenien institucions polítiques i representatives pròpies.

Més enllà dels defectes del totalitarisme als estats on els partits comunistes controlaven el poder (a la pràctica monopolitzaven el poder i assumien la conducció de l'Estat), en teoria l'estructura territorial responia

La descomposició de
l'URSS ha donat lloc
a 15 nous Estats a partir de
les repúbliques federades:
les tres repúbliques bàltiques
(Estònia, Letònia,
Lituània), i els dotze Estats
agrupats dins la teòrica
Comunitat d'Estats
Independents (CEI).

a uns determinats principis teòrics de caràcter general.

A la Unió Soviètica, el PCUS apareixia com "la força dirigent i orientadora de la societat soviètica i del seu sistema polític i de les organitzacions estatals i socials". Malgrat tot, a nivell intern, aquest partit únic també tenia una estructura organitzativa paral·lela a la de les divisions político-administratives.

Teòricament, la fragmentació territorial i administrativa estaria basada en un dels principis bàsics del marxisme-leninisme: l'alliberament de les nacionalitats oprimides (encara que això sembli ara mateix anacrònic). De fet, sembla que, en

general, les divisions territorials responien a les diverses nacionalitats i ètnies. A més, la constitució soviètica admetia la possibilitat teòrica que permetia a les repúbliques federades abandonar la Unió.

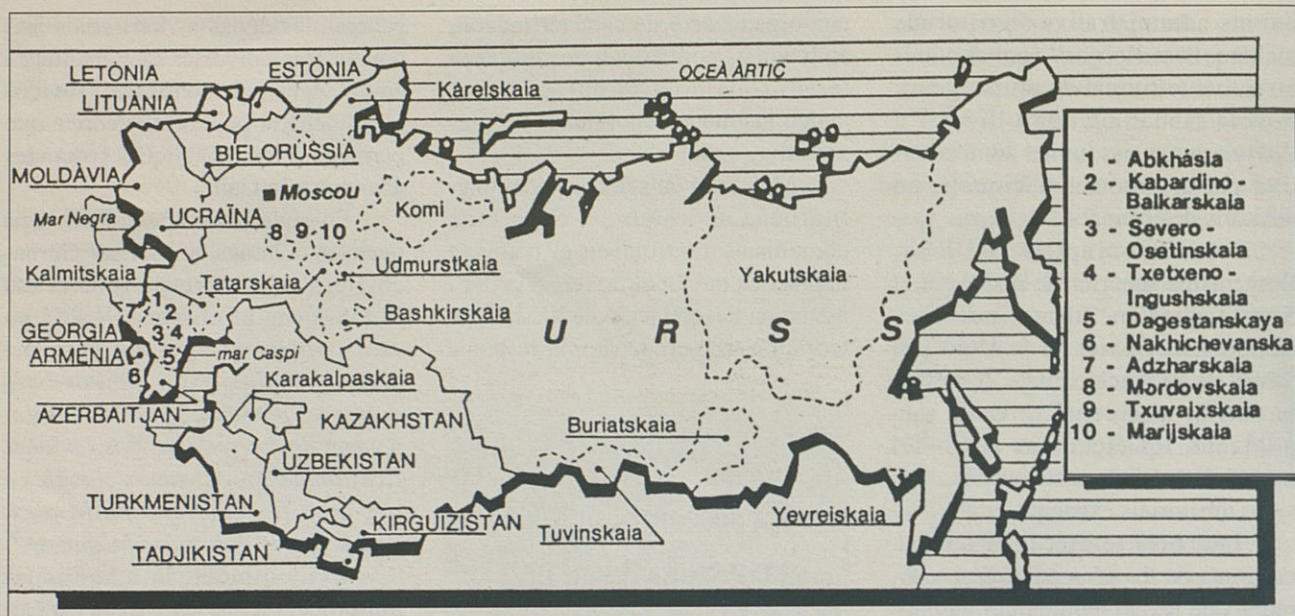
En aquest sentit, semblen lògiques les opinions de Mikhaïl Gorbacov, el darrer secretari general del PCUS, quan afirmava: «l'URSS no era simplement un Estat unitari i hipercentralitzat que limitava els drets i les possibilitats de desenvolupament de diverses nacions i pobles. Era també un entramat complex i orgànic de relacions polítiques, econòmiques, culturals i humanes»⁴.

Evidentment, la maquinària uniformadora que suposaven els partits comunistes emmascarava una determinada organització territorial, a partir de la qual, sens dubte, s'ha evolucionat.

Des del 1989 hem conegut la caiguda del mur de Berlín i la reunificació d'Alemanya; l'anomenada "revolució de vellut" a Txecoslovàquia (amb el resultat final de l'aparició de dos nous Estats, 1993); la declaració d'independència de les repúbliques bàltiques (1990-1991); l'inici de la guerra i del caos a l'ex-Iugoslàvia (juny de 1991); i el cop d'estat a l'URSS del mes d'agost de 1991 (precisament dos dies abans de la signatura d'un nou tractat de la Unió) que ha donat lloc a la seva descomposició.

Quant a l'aparició de nous Estats, és essencial considerar el fet que les estructures administratives i territorials anteriors tenien també institucions de caràcter polític. En general, foren els mateixos parlaments de cada una de les unitats territorials majors els que dugueren endavant les declaracions de les independències (tot i que confirmades mitjançant referèndum), i foren aquestes institucions les que assumiren immediatament el paper i la figura de l'Estat.

Són, en definitiva, les antigues repúbliques federades les úniques entitats territorials que han adquirit

La maquinària uniformadora que suposaven els partits comunistes emmascarava una determinada organització territorial, a partir de la qual, sens dubte, s'ha evolucionat cap a la composició actual.

l'estatut d'Estat independent i que reberen de manera immediata el reconeixement a nivell internacional.

Si, en general, els parlaments de cada república federada foren els protagonistes de la declaració d'independència, no es pot oblidar que també eren institucions heretades dels antics règims comunistes. En aquest aspecte, permetrien posar en dubte la importància i l'abast real dels moviments nacionalistes en sentit estricte, discutir l'anomenada *explosió* o l'èxit dels nacionalismes a l'est d'Europa, aclarir-se el discurs ideològic o haver de definir exactament de quin tipus de nacionalisme es tracta (però aquest seria un tema a tractar en una altra ocasió).

Naturalment, no és possible menysprear la força dels antics comunistes, actualment reconvertis. Fins i tot, a alguns dels nous Estats la declaració d'independència pot haver significat un cert sistema de manteniment del poder per part d'antics sectors o, si més no, de polítics provinents de les forces comunistes. Aquells que tenien el poder es resisteixen a perdre'l; a més, els polítics professionals són els que saben com funciona el poder. Podrí-

em posar l'exemple de la victòria dels ex-comunistes sobre els nacionalistes a les eleccions de Lituània de finals d'octubre de 1992.

Per altra part, per davall del nivell de la república federada, el pes de les institucions polític-administratives pre-existents no ha estat només determinant a les ex-repúbliques federades, sinó que també s'ha manifestat a nivells territorials inferiors. S'han produït intents de declarar més independències però no han tengut gaire èxit. Poden servir d'exemples, els intents de segregació de la República dels Tàtars (RSSA de la RSFS de Rússia), o dels Txetxens i dels Ingúixos (RSSA de la RSFS de Rússia), o de Nagorno-Karabakh (oblast' autònoma de majoria armènia integrada dins la RSS d'Azerbaidjan).

Ara bé, és imprescindible constatar que els conflictes generats als territoris autònoms de rang inferior al grau de república federada fins ara s'han tractat com a conflictes interns. Alguns casos emblemàtics poden ser les intencions de reunificació d'Ossètia Meridional (oblast' autònoma integrada dins la RSS de Geòrgia) i d'Ossètia Septentrional (RSSA

de la RSFS de Rússia), o la guerra civil a Geòrgia i el conflicte amb la República d'Abkhàzia.

En aquest sentit, malgrat sigui possible pensar en l'aparició de noves unitats territorials a nivells inferiors, tampoc no hi ha dubte que segurament es trobaran amb l'oposició del nivell superior de la república federada.

Aleshores, si bé l'estructura territorial heretada es manté bàsicament (sense excloure la possibilitat de noves segregacions), un darrer punt encara per resoldre és el problema de les petites variacions a l'hora d'establir definitivament la ratlla damunt del mapa.

Sobretot en relació a les possibles reclamacions territorials entre els nous estats que puguin suposar modificacions de fronteres. Per exemple, la República de Rússia sembla que no renuncia a exercir el dret de fer reclamacions territorials, especialment significatives en el cas de les concessions territorials fetes a Ucraïna durant l'etapa de Nikita Khruscov i que afecten la península de Crimea, o les reivindicacions russes a les regions del nord de la República de Kazakhstan.

Per altra part, el cas d'Eslàvia del Sud, on resten pendents moltes qüestions territorials, apareix com el punt feble d'aquesta reflexió. Un dels posicionaments (amb les armes a la mà) per part dels serbis és el no reconeixement de les fronteres heretades de l'anterior estat iugoslau entre les diferents repúbliques federals, en base a l'argument que es tractava de divisions administratives internes i no de fronteres internacionalment reconegudes.

En conclusió, més enllà de les modificacions que es puguin produir en el futur (i que, de moment, semblen molt poc probables), és possible afirmar que l'estructura de l'organització territorial sorgida dels anteriors estats federals comunistes es manté, i que és en base en aquesta estructura a partir de la qual se n'ha generat la desintegració. La corda s'ha romput al nivell de les anteriors repúbliques federades que són les unitats territorials que han donat lloc als nous estats que ara coneixem. □

¹ A escala mundial, potser s'ha de remarcar que els canvis acaben de confirmar el relativament reduït territori europeu com l'espai més fragmentat del món. Això no obstant, els canvis en els mapes no afecten només l'àrea geogràfica d'Euràsia. A l'Àsia sudoccidental, a la Península d'Aràbia, Iemen del Nord s'ha unit amb Iemen del Sud. A l'Àfrica, és recent la independència de Namíbia, o la segregació, de fet, d'Eritrea en relació a Etiòpia.

² La informació s'ha elaborat amb bibliografia bàsica a l'abast:

El estado del mundo. Anuario económico y geopolítico mundial.- Akal.- Madrid. (Diverses edicions).

Gran Enciclopèdia Catalana.- Barcelona, 1986-1988 (Segona Edició).

The Statesman's Year-book 1980-1981.- The Macmillan Press Ltd.- London, 1980.

³ No entrarem a analitzar el complex entramat ètnic i nacional, ni els aspectes de la situació bèl·lica.

⁴ Mijaíl GORBACHOV: "La cuestión nacional". *El País*, 24 d'octubre de 1992, pàg. 13..

Biblioteques Municipals

PALMA DE MALLORCA - Calle Colón y Jaime II

CORT

Pça. Cort, 1
c.p. 07 001

SON RAPINYA

Catalina March, s/n.
C.P. 07013

SON XIMELIS

Cap Blanc, s/n.
C.P. 07011

RAFAL VELL

Pere Ripoll Palou, 9
C.P. 07008

GENOVA

Barranco, 2
C.P. 07015

ESTABLIMENTS

Pça Immaculada, 3
C.P. 07010

SANT JORDI

Bauçà, 31
C.P. 07199

ARENAL

Pça. Gaspar Rul.lan
Garcies, 5
C.P. 07600

COLL D'EN REBASSA

Albuera, s/n.
C.P. 07007

BLANQUERNA

San Joaquín, 9
C.P. 07003

SON GOTLEU

Regal, 105
C.P. 07008

SA INDIOTERIA

Gremi Tintorers, s/n.
C.P. 07009

POLIGON DE LLEVANT

Ciutat de Queretaro, 3
C.P. 07007

MOLINAR

Xadó, 7
C.P. 07008

SANTA CATALINA

Fàbrica, 34
C.P. 07013

L'OLIVAR

Mercat de l'Olivar,
parades 104b/105b
C.P. 07002

BIBLIOTEQUES

MUNICIPALS

Ajuntament de Palma

La geografia al servei de la política: els bantustans

ROGER GOTARREDONA I FIOI

La intensificació de les negociacions entre l'African National Congress (ANC) i el govern de Pretòria que han de portar al país una constitució que consagri la República Sud-africana com un Estat democràtic i multiracial, s'estavella amb tota una vicissitud de problemes. Tal vegada els que presenten una resolució més complexa són els de caire territorial: els bantustans, territoris reservats als pobles indígenes.

La recent matança perpetrada per l'exèrcit del Ciskei entre els par-

ticipants a una marxa de protesta convocada per l'ANC de Nelson Mandela no ha fet sinó confirmar els bantustans com un dels pilars bàsics de l'*apartheid*. L'ANC va provar de fer un pols amb el general Oupa Gqozo, home fort dels Ciskei, que acabà amb desenes de morts i centenars de ferits. De fet, els analistes polítics coincidien a afirmar que Mandela s'havia precipitat tot desafiant el general Gqozo. El cas, al marge d'altres consideracions, serví per recordar a tots els sud-africans

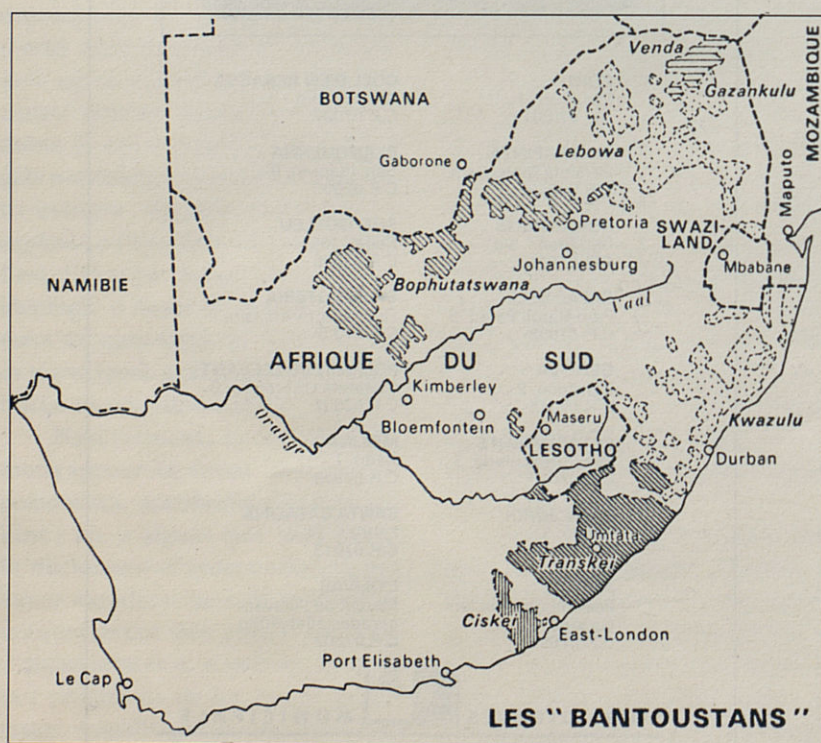
que els bantustans encara existeixen i que cal trobar una solució negociada en aquesta invenció del govern racista *afrikaaner*. Què fer, doncs, amb els bantustans?

Cal remuntar-nos al 1913 per comprendre el fenomen des dels inicis. El Parlament, aleshores, de la Unió Sud-africana fixà els límits territorials de les Reserves Natives (nom primigeni) en les quals s'havien d'instal·lar les diverses ètnies negres. D'aquesta manera centenars de milers de ciutadans negres foren expulsats de les terres més fèrtils i els colons boers -que havien perdut la guerra contra la corona britànica- disposaren de prou hectàrees de les millors terres de la Unió. Els bantustans, doncs, neixen a causa de dos motius aparents:

- l'un, com a necessitat del creixement econòmic capitalista;
- l'altre, emmarcat en l'estratègia de l'*apartheid* en el seu vessant territorial: una política *afrikaaner* per no compartir el poder i perpetuar la pròpia hegemonia.

Des que en 1910 es creà la Unió Sud-africana (unió dels boers de l'Orange i del Transvaal amb els colons britànics) les polítiques de segregació racial s'aplicaren sistemàticament, si bé no és fins el 1948 -amb la pujada al poder del National Party (NP)- que l'*apartheid* esdevingué la política oficial de l'Estat i la peça angular de les estructures econòmiques i polítiques de Sud-àfrica.

Aquesta conducta provocà la indignació de nombrosos membres

Bantustans	Ètnia	Habitants (aprox.)*	Superfície (km²)**	Territoris discontinus
Autònoms				
Kawazulú	Zulú	3.778.000	31.000	8
Lebowa	Sotho	1.862.000	22.000	5
Gazankulu	Tsonga	582.000	6.750	2
Qwa-qwa	Sotho	300.000	480	1
Kwa'ndebele	Ndebele	205.000	920	1
Ka'ngwane	Swazi	185.000	3.750	2
"Independents"				
Transkei	Xhosa	2.500.000	42.000	3
Bophuthatswana	Tswana	1.433.000	40.000	6
Ciskei	Xhosa	728.000	6.750	1
Venda	Venda	376.000	6.870	1

* Font: Castel, Antoni (1992) "Bantustans: el fracàs de la utopia afrikaaner" in *El Temps* núm. 432. Edicions del País Valencià S.A. València.

** Font: Berès, Anémone (1986) "L'aechipel des bantoustans" in *Hérodote* núm. 46. La Découverte. París.

de l'ONU, especialment per part dels Estats africans i asiàtics, molts d'ells de recent independència, i dels governs dels Estats de la *Commonwealth*. La Unió Sud-africana, lluny de prescindir de la política racista, optà en 1961 per abandonar la Commonwealth i donar pas al naixement de l'actual República Sud-africana.

Les estratègies territorials tendents a establir els mecanismes que permetin la segregació social, política i econòmica de les diferents races amb la finalitat de perpetuar el *white power*, han estat constants. Fou precisament a les acaballes de la dècada dels quaranta quan el govern sud-africà repartí la població negra en deu grups ètnics: Xhosa, Zulú, Swazi, Ndebele (del nord i del sud), Sotho (del nord i del sud), Tswana, Venda i Tsonga. A cada un li atribuí un(s) territori(s) (1) que havien "d'anar progressivament assolint la independència política"(...) En 1950 la *Group Areas Act* obligà 600.000 mestissos a canviar de barri dins la mateixa ciutat. En 1963, M.C. Botha, ministre de l'Administració Bantú, davant el Parlament de la República justificà l'*apartheid* així:

"La política del NP es recolza

sobre l'evidència que els blancs i els bantús de Sud-àfrica són tan profundament diferents que esdevenen nacions separades i que, en conseqüència, és inimaginable una evolució que els posi en pla d'igualtat. El desenvolupament separat de blancs i bantús és conforme amb la natura. Els bantús no tenen dret a trobar-se a zones blanques més que per raons de treball..."

"... els bantús no han de poder rivalitzar amb els blancs en els dominis de la política, el treball, l'economia, la instrucció en una Sud-àfrica que es vol blanca. Aquest

El govern sud-africà
va justificar la creació dels
bantustans comparant-la
amb la divisió de l'Índia en
dos Estats separats,
Indostan i Pakistan.

és el nostre territori i no hi ha gaire oportunitat per a ells aquí. Ans el contrari, en els seus *homelands* (2) les tenen innombrables i ilimitades i allà nosaltres, com a blancs, som els sotmesos a restriccions (...)".(3)

Aquestes paraules eren una justificació del Pla Verwoerd, un projecte que suposà un autèntic genocidi: la deportació forçosa de gairebé 4 milions de negres. Sota el criteri de separar les races en territoris diferents, els negres són reclousos en reserves improductives (sense ciutats, ports, aeroports, indústries, mines, aigua, terres fèrtils, etc.) que sumen el 13'7% de la superfície de la República. Al capdavant dels bantustans el govern de Pretòria hi col·loca caps tribals que, d'un dia a l'altre, es veuen convertits en presidents d'uns Estats fantasmes al servei de l'*apartheid*. Aquests "reietons" són precisament els més aferissats enemics de l'ANC.

Gtsha Buthelezi, primer ministre de Kwa-zulú, és el màxim dirigent del moviment zulú *Inkhata*, en guerra oberta amb els seguidors de Nelson Mandela. Observam, doncs, com els "poders negres" dels bantustans són fermes partidaris de l'estatus polític i econòmic vigents. Els informes d'Amnistia Internacional són prou reveladors de la brutalitat i la violació dels drets humans en els quatre bantustans "independents".

El govern sud-africà va justificar la creació dels bantustans comparant-la amb la divisió de l'Índia en dos Estats separats, Indostan i Pakistan. La comparació és absurda totalment perquè aquests dos Estats se separaren d'igual a igual, són totalment independents un de l'altre i els súbdits d'un Estat no veuen retallats els seus drets humans en territori de l'altre. Així, doncs, la creació dels bantustans suposà un frau(4) que no aconseguí que fos acceptat a l'ONU. Precisament aquest organisme advertí que sancionaria qui s'atrevis a reconèixer les "independències" del Transkei, Ciskei, Venda i Bophustswana, entre 1976 i 1981. D'a-

Sud-àfrica, els problemes s'incrementen dia a dia

La problemàtica derivada del desmantellament dels bantustans s'incrementa dia rere dia. Així ens hem vists obligats a redactar aquesta ampliació complementària de l'article previ als successos ocorreguts el passat dia 11 de març a Bophuthatswana -un dels quatre *homelands* sud-africans "independents"- on esclatà una revolta popular en protesta de la decisió del govern titella de Lucas Mangope d'aliar-se amb l'Inkhata i l'extrema dreta afrikaaner per tal de boicotejar els comicis constitucionals del proper mes d'abril.

El president Mangope, veient el caire que prenia els esdeveniments, optà per la fugida. Aleshores fou quan Eugène Terre Blanche envià dos milers de paramilitars armats del Moviment de Resistència Afrikaaner a "netejar" els carrers de la capital Mmabato i de Mabopane d'esvalotadors "negres i bolxevics" i ajudar Mangope (considerat per ells com un "bon negre") en la que s'ha qualificat com "la més extravagant aventura militar" vista darrerament.

Després de varies hores d'avalots, saquejos i foc creuat (amb el resultat de més de 70 morts i centenars de ferits) les forces de Bophuthastawana i de l'exèrcit sud-africà obligaren els extremistes boers a recular. Va ser en aquesta retirada quan tres militants afrikaaners foren capturats i executats a sang freda per la policia del *homeland* davant les càmeres de televisió. Enmig d'aquesta bogeria, Magope va ser obligat a tornar i accedir a convocar les eleccions a Bophuthastawana. Amb tot, però, el govern de Pretòria anuncià dos dies més tard la dissolució del bantustan "sobirà" i la seva reincorporació a la República Sud-africana.

Per altra banda, Buthelezi, cap zulú de l'Inkhata, s'ha manifestat ferm en seguir al si de la *Freedom Alliance* i en el boicot a les eleccions constitucionals. Així, doncs, la solució al problema dels *homelands* no sembla, avui per avui, d'allò més pròxima.

questa manera s'avortà la pretensió de l'anterior president Pieter Botha i la seva "estratègia total" que volia accelerar el procés de bantustanització.

Tot i els centenars de morts, 1992 fou l'any per a l'esperança a la República Sud-africana. El 17 de març el 68'7% de la minoria blanca recolzà la continuació de les reformes polítiques (iniciades el 2 de febrer de 1990) engegades pel govern De Klerk. El mateix cap d'Estat afirmava: "Avui hem tancat el llibre de l'*apartheid*". Aquesta

Ni els caps dels bantustans
ni els racistes blancs
volen deixar de gaudir del
control d'un espai perquè
és en definitiva el control
del poder.

victòria del "sí" ensorrava les perspectives del Conservative Party i del neo-nazi Herstigte Nasionale Party de retornar a l'*apartheid* pur i dur. Sens dubte la por al bloqueig internacional fou determinant perquè els medis financers del país optassin per refusar les polítiques racistes. Fou una aliança significativa entre una part dels *afrikaaners*, els anglòfons i els negres de l'ANC, trencant així tres segles de "frontisme ètnic".

No sense dificultats, sembla que l'esforç de la Conferència per una Àfrica del Sud Democràtica (CODESA) del govern de Pretòria, de l'ANC, de l'ONU, etc. va obrint-se camí. Ara, sobre la taula hi ha un dels problemes més irresolubles: la qüestió territorial. Els interessos particulars dels bantustans topen davant les visions més integradores de l'ACN o del mateix govern. Allò realment paradoxal és que actualment tant el govern com l'ACN estan estudiant seriosament la possibilitat de crear i viabilitzar un... bantustan blanc, un Volkstaat!

Una exigència de l'irredentisme *afrikaaner* és la creació d'un *Volksstaat*, blanc i calvinista, per tal que no s'hagi de barrejar amb les majories negres i mestisses.

Els plantejaments segregacionistes dels conservadors d'Andries

Principals partits polítics

Blancs

National Party	liberal (en el poder)
Democratic Party	liberal (centre)
Conservative Party	extrema dreta
Herstigte Nasionale Party	extrema dreta, afrikaaner, calvinista

Negres

African national Congress	socialista
Inkhata Yenkululeko Yesizwe	conservador, zulú
Pan-Africanist Congress	comunista

Indis

Indian Congress	democràtic, indi
-----------------	------------------

No racials

South-African Communist Party	comunista
-------------------------------	-----------

Font: Haski, Pierre (1992) "Africa del Sur ¿compromiso entre negros y blancos?" in *El estado del Mundo*, 1993. Akal. Madrid.

Treurnicht o, encara més, dels feixistes ultra-racistes d'Eugène Terre Blanche, tot i que avortats per a la República Sud-africana, podran ser plenament vigents i oficials en aquest probable futur Estat blanc *afrikaaner* en el cor mateix de la futura Àfrica del Sud multiètnica i democràtica.

Per tot el que podem veure, el fenomen de la territorialitat humana és l'expressió geogràfica del poder. Així, ni els caps dels bantustans ni els racistes blancs volen deixar de gaudir del control d'un espai perquè és en definitiva el control del poder. Només des d'aquesta perspectiva es pot arribar a entendre la creació de la Freedom Alliance (FA) formada per l'Inkhata, el govern del bantustan de Bophuthatswana i... el Hestigte Nasionale Party! L'extrema dreta *afrikaaner* ha format un bloc opositor amb els moviments federalistes negres. Pressionen el govern i l'ANC i els amenacen de boicotejar les primeres eleccions multiètniques els dies 26, 27 i 28 d'abril. La FA vol assegurar-se el manteniment del poder en les futures regions autònomes de la nova Sud-àfrica.

La complexitat del problema ha fet que Mandela i Buthelezi hagin arribat a un acord perquè sigui l'Institut per al Federalisme de Suïssa qui aconselli una possible sortida al contenciós. Quant al govern De Klerk, de moment manifesta serioses reserves. La solució final no sembla estar, ni de bon troç, gaire propera, puix que tots volen el màxim de poder sobre el màxim de territori. □

NOTES:

(1) Sis dels deu bantustans presenten discontinuïtats territorials, amb els consegüents problemes derivats de la frgmentació espacial. Es pot observar al mapa i al gràfic que il·lustren aquest text.

(2) Homeland esdevingué el nom oficial en 1972.

(3) Extret de: Mandela, Nelson (1988) *La lucha es mi vida. Elementos para una biografía*. Ediciones 29, Barcelona.

(4) De fet els bantustans, fins i tot els "independents", no gaudeixen de la més mínima capacitat d'autogovern. El febrer de 1988 es palesà aquest fet amb l'ocupació militar del Transkei. El govern de Pretòria neutralitzà així el cop d'estat que atribuï a membres de l'ANC. Aquest tipus d'intervenció ha estat habitual no només en els bantustans sinó també a Estats amb govern propi i oficial com Leshoto.

Un Classic Européen

Pianos

Pianos Can Garcias

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

Ecologistes o conservacionistes?

JAUME MARCH

Fa poc temps que la Conselleria Adjunta a la Presidència feia públics els resultats d'una enquesta sobre les actituds polítiques dels joves illencs. L'esmentat estudi permetia concloure que els joves a les Balears són ecologistes i liberals. No discutiré aquesta afirmació, però crec que cal matisar-la des del punt de vista de la pròpia definició de les dues ideologies.

Així, quant a l'afirmació que els enquestats són ecologistes, caldrà assenyalar que no tot el que sona a defensa de la naturalesa és ecologisme. Per dir-ho en termes pràctics, no tots els membres del GOB, per exemple, són ecologistes. La diferència radica en que hi ha gradacions de positura davant la crisi ambiental que patim arreu. Hi ha qui

manté posicions que en diríem conservacionistes. Són aquells que volen que es preservi el medi o alguns llocs determinats pels seus valors paisatgístics, estètics, ecològics... però no van més enllà.

Per contra, els ecologistes desitgen el mateix, és a dir la defensa del patrimoni ambiental, però per conservar-lo demanen que es transformi la societat que agredeix la natura i que es creï un sistema socio-econòmic que permeti l'equilibri ecològic. El conservacionista generalment es queda a casa seva mantenint actituds poc encaminades a transformar el model de societat: vol la naturalesa per gaudir-ne quan va d'excursió o perquè sap que el patrimoni natural és una bona font d'ingressos econò-

mics com a reclam del turisme. L'ecologista, per la seva banda, critica la societat de consum i pretén canviar les relacions de producció.

Veritablement, veig molt pocs joves illencs disposats a abandonar la seva posició de consumidor potencial. Al contrari, els veig disposats a gaudir de les comoditats que són incompatibles amb un creixement sostingut o zero de l'economia, és a dir, no crec que siguin tan ecologistes com conclou la Conselleria.

Pel que fa al liberalisme, crec que hi ha dos factors que hem de tenir en compte. D'una banda, la pròpia dinàmica social que ha potenciat els joves, fins ara amb una capacitat adquisitiva important, que s'aferren als valors del consumisme i

Els conservacionistes, més que mantenir actituds ecològiques volen que es preservi la naturalesa pels seus valors paisatgístics, estètics, turístics... Però no van més enllà, i no assumeixen la transformació de la societat que agredeix el medi ambient.

de l'individualisme, elements propis del liberalisme. En aquest sentit, dir que els joves són liberals, en termes generals, és correcte.

D'altra banda, assenyalarem que els joves són liberals front les idees conservadores, especialment en matèria religiosa, ètica, però també és cert que cada vegada hi ha un sector, més o menys important, que no està a favor de les polítiques econòmiques liberals perquè es veu ell mateix com a víctima d'aquestes polítiques.

L'estudi realitzat per la Conselleria Adjunta a la Presidència també posa en relleu que els joves cada cop se senten manco atrets per les urnes. Crec que és un fet que cal relacionar amb el comportament de la classe política en general i en la manca de sintonia entre les institucions i la societat, i, especialment, la joventut.

Hi ha altres raons que són més estructurals, com les deficiències del sistema educatiu democràtic que no ha sabut integrar dins la pluralitat de l'escola democràtica la difusió de valors polítics de caire universal, com ara la solidaritat, la justícia social, el respecte a les minories i la importància de la participació ciutadana en la vida política de forma directa, per citar una sèrie d'elements.

En definitiva, tenim, al meu entendre, un panorama difícil en matèria política. Perquè, com hem de mantenir la democràcia si tenim uns ciutadans que deserten de les funcions polítiques? La més elemental de les quals és votar. Si la democràcia formal té buits, cal evidenciar-los i lluitar per aconseguir omplir-los i, en cap cas, amagar els seus defectes, cosa que tantes vegades es veu obligat a fer el sistema en el seu zel per mantenir-se.

Els joves tenen dret a criticar el sistema imperant, com lògicament també el tenen els adults. A aquests els correspon engrescar la joventut perquè assumeixi la tasca política. Però per a això cal que deixin enrere la defensa aferrissada dels privilegis de la casta política i dels adults en general. □

GROTRIAN-STEINWEG

Pianos Can Garcias

L'Obra Mestra

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

Shalom versus salam

MARC BOIX I ARAGONÈS

No fa molts dies vaig llegir a la premsa que alguns israelites, jueus ortodoxos, justificaven la seva sobirania exclusiva sobre el territori d'Israel amb un curiós títol de propietat. Aquest document no era altre cosa que la *Torà*, el llibre de la Llei dels jueus (equivalent al nostre Pentateuc). La meua sorpresa fou indescriptible, ¿com pot ningú, al final del segle XX, interpretar literalment la *Torà*, o qualsevol altre text religiós, que va ser redactada en un moment històric tan diferent de l'actual, en un context polític-cultural concret? És tan absurd com negar la teoria de Darwin o forçar Galileo Galilei a retractar-se amb la Bíblia a la mà.

Ara bé, imaginem que sí, que els jueus tenen dret a un determinat bocí de terra perquè hi ha un llibre que diu que aquell territori és seu, i el llibre en qüestió és *Paraula de Déu*. Fins aquí molt bé. Però, què passa amb la resta del llibre? També

deu ser *Paraula de Déu*, dic jo. Doncs bé, dóna la casualitat, si es pot dir així, que la *Torà* diu clarament, i diverses vegades, que els jueus no han de maltractar els estrangers que viuen amb ells. "No explotis ni oprimeixis l'immigrant, que també vosaltres vau ser immigrants al país d'Egipte", diu el llibre de l'Èxode (20,22); i just al capítol següent repeteix: "No oprimeixis l'immigrant, vosaltres coneixeu molt bé com és la vida de l'immigrant, perquè també en vau ser al país d'Egipte." (Ex 23,9). "Maleït el qui violi els drets de l'immigrant...", torna a dir el llibre del Deuteronomi (27,19a). I el Levític, el llibre on es recullen les normes culturals d'Israel, va encara més lluny: "Quan un immigrant vingui a instal·lar-se al costat vostre, en el vostre país, no l'exploteu. Al contrari, considereu-lo com un nadiu, com un de vosaltres. Estima'l com a tu mateix, que també

vosaltres vau ser immigrants en el país d'Egipte." (Lv 19,33-34a) I fins i tot, al mateix capítol, una mica abans, arriba a l'extrem de dir: "Quan segueu els sembrats, no arribeu fins a la partió del camp ni recolliu les espigolalles. I en la verema, igualment: no esgotiteu la vinya ni recolliu els grans que han caigut. Deixeu-ho per als pobres i els immigrants." (Lv 19,9-10a)

Com poden, doncs, els mateixos que reclamen el territori d'Israel apel·lant a la *Torà*, justificar la seva violència contra un altre poble, quan és la mateixa *Torà* que els ho prohibeix? I no només això, sinó que fins i tot els mana de protegir, acollir i alimentar els estrangers. I quan, a més, aquesta prohibició no és gratuïta, sinó que es basa en la mateixa història d'Israel, els seus patiments. I després de tres mil anys, les penúries, els exilis i els mals tractes que han rebut han augmentat fins a no poder-se enumerar.

Com pot un poble que ha patit l'horror de Mathausen, d'Auschwitz, de tants altres llocs i moments històrics, repetir la seva història, girant-la contra un altre poble? Com pot un poble escarnir llur passat, com diu en Lluís Llach a la seva cançó *Palestina*, fent-ho passar als altres tan malament com els ho varen fer passar a ells? Quantes Annes Frank hi ha ara entre el poble palestí?

Vull somniar, com Martin Luther King, i vull creure que un dia hi haurà pau a la terra, que "el llop conviurà amb l'anyell, la pantera jaurà amb el cabrit; menjaran junts el vedell i el lleó, i un nen petit els guiarà... Ningú no serà dolent ni farà mal en tota la muntanya santa, perquè el país serà ple del coneixement del Senyor, com l'aigua cobreix la conca del mar." (Isaïes 11,6; 9.) Vull somniar, i vull creure també, que un dia *salam* i *shalom* voldran dir el mateix de veritat. □

Com pot un poble que ha patit els horrors de Mathausen, d'Auschwitz, de tants altres llocs i moments històrics, repetir la història girant-la contra un altre poble?

(Cites bíbliques preses de la Bíblia Catalana, Traducció Interconfessional.)

Marc Boix i Aragonès és estudiant de Teologia.

Folch i Espinàs: ecologisme egoista o necessari?

JOAN MAYOL SERRA

Durant les festes de Nadal i Cap d'Any hem tengut a l'abast dos llibres contraposats sobre qüestions ecologistes que, a primera vista, impliquen un interessant contrast: *L'ecologisme és un egoisme*, de Josep M. Espinàs, i *Cambiar para vivir*, de Ramon Folch. El primer és un assaig *light* que ve a desqualificar les tesis ecologistes en un intent de demostrar la falsedat d'alguna d'elles i la feblesa de l'ètica en què es basa el moviment. El segon, en canvi, suposa un desenvolupament de les conegudes idees de l'autor en favor de l'ecologisme seriós i responsable que molts consideram imprescindible per a l'evolució cultural de la nostra societat.

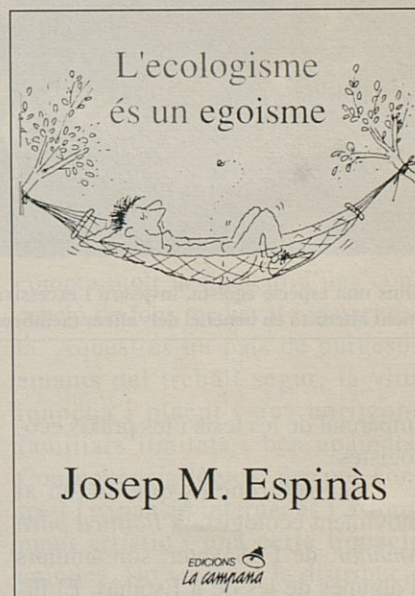
El llibre d'Espinàs, certament entretingut, refuta els paradigmes de la visió catastrofista d'un sector de l'ecologisme (considerant que tot l'ecologisme el sustenta) i ve a considerar aquest pensament com a pessimista, reaccionari, simplista i antropocèntric. Curiosament, l'autor també hi cau, al parany de l'antropocentrisme (a-científic), quan considera que l'home crea noves espècies, que l'existència d'un exagerat caos expressiu de la natura o que la modificació de l'entorn és un procés inscrit en el programa genètic-cultural de la nostra espècie.

Malgrat el títol, el llibre no demostra el suposat caràcter egoista de l'ecologisme, sinó de l'espècie humana. I aquest és un abús del terme: l'egoisme és una característica individual; encara que una espècie ho sigui (al cap i a la fi totes ho són

d'alguna manera), els seus membres poden ser altruistes, fins i tot en benefici de l'espècie (o de la família: vegeu *El gen egoista*, de R. Dawkins; però els gens es perpetuen d'un a altre individu). Dins una espècie egoista, invasora i excessivament nombrosa (problema presentat des del món de la conservació amb gran claredat i reiteració tot i que Espinàs afirmi que no es fa), l'ecologisme suposa un plantejament altruista en benefici dels altres membres de l'espècie (la pobresa és l'arrel dels problemes ecològics més greus del planeta), i en benefici de moltes altres formes de vida.

I, evidentment, la base ètica de la conservació se sustenta mantenint sobre la terra una vida tan rica i diversa com sigui possible, en benefici d'una humanitat pròspera i desenvolupada. Una humanitat desti-

nada a extingir-se, com totes les espècies. Segurament, tots sabem que després passaran coses, i que tot això a nivell còsmic és ben poc. Però per a nosaltres és fonamental. Qualsevol es cura els costipats malgrat la nimietat del problema en relació a la salut mundial o la certesa d'una mort en definitiva inel·ludible.

Cal llegir el llibre d'Espinàs amb atenció perquè moltes de les idees que exposa són, al meu parer, encertades, i d'altres vénen a presentar el missatge que des del món ecologista (que ens poguem referir al món ecologista té una connotació positiva -per la idea de tamany- i una negativa -per les idees d'aïllament-) s'ha fet arribar a un sector social cult, però que no hi entèn, com és el cas de n'Espinàs. Les idees del llibre, jocs de paraules a part, són les que pot adquirir un espectador

Dins una espècie egoista, invasora i excessivament nombrosa, l'ecologisme suposa un plantejament altruista en benefici dels altres membres de l'espècie i de moltes altres formes de vida.

imparcial de les tesis i les praxis ecològiques.

Les referències que es fan al moviment ecologista a *Política para Amador*, de F. Savater, són similars a algunes de les de n'Espinàs. El llibre, tal vegada, pot contribuir a que alguns reflexionin i a que determinats radicalismes es decantin en benefici del rigor i el seny, cosa que sempre convé.

Missatge, aquest, que resulta també explícit al llibre de Folch, una selecció d'articles i textos diversos, però no heterogenis, refets per a aquesta edició castellana que ha

publicat *Integral* (per cert, sense gaire rigor: els errors de paginació i composició són excessius). Les preocupacions per la ecosociologia i el desequilibri ecològic i econòmic del planeta, els aspectes morals i educatius, l'ús i abús de materials i d'energia, així com un conjunt de casos paradigmàtics de la realitat catalana ens són exposats a les 180 pàgines del llibre amb la prosa contundent de l'autor. Un llibre farcit d'idees, que podria ser obligatori si els "soixante-huitards" (pàg. 54) no estàssim en contra de les obligacions; en qualsevol cas, calurosament recomanable.

Per al lector del llibre de n'Espinàs, resulta especialment suggeridor el capítol *Moral ecologista, no ecofundamentalismo* de l'obra de Folch, en el qual se sosté que l'ecologisme, en la mesura que suposa reflexió i raonament, pot contribuir a la naixença d'una cultura postindustrial, però que també es pot quedar en aquest "proteic conjunt de sonores queixes vindicants i irrefutables auguris mil·lenaristes", cas en què l'autor (com altres) renega de l'ecologisme perquè "queixar-se que a un li tirin fum a la cara o tallar-se les venes per principi davant qualsevol projecte urbanístic, no són precisament reaccions ecologistes". No tothom hi estarà d'acord.

Vull enllaçar els dos llibres amb unes frases de Folch: "*No ens ha de preocupar estar en minoria, sinó estar equivocats*". I: "*No és important que els teus amics et donin la raó, sinó que els adversaris reconguin que la tens. O que un reconguin que estava equivocat, a la vista de l'argumentació dels oponents*". Per això llibres com el de n'Espinàs o els comentaris de Savater són importants i haurien de ser útils.

Finalment; "*La diferència entre ser minoritari i marginal és que uns van davant de la història, i els altres se'n van caient per les voreres*." □

Joan Mayol és cap de la Secció de Vida Silvestre de SECONA.

ROLDAN

OFICINES I DESPATXOS S.A.

A la seva disposició en:

- Despatxos Direccionals
- Despatxos i Oficines Generals
- Mampares d'Oficina
- Separacions simples i dobles
- Estanteries Emmagatzematge

- Estanteries Gran Càrrega
- Biblioteques
- Cadires i Taules apilables per a col·lectivitats

Complements: Llums

Cendrers (de peu i sobretaula)
Càixes Fortes, etc.

Eusebi Estada, 68 (correr del tren de Sóller)
Telèfon 20 98 13

CIUTAT

I. Brussel·les: entre valons, flamencs i euroburòcrates

JOAN BARCELÓ I COLL

“Les mots ne traduisaient pas sa pensée. C'était par des images, par des taches d'ombre et de lumière, par des sensations qu'il aurait voulu s'exprimer...” (George Simenon, a «Le voyageur de la Toussaint», 1941.)

“Les paraules no traduïen el seu pensament. Era amb les imatges, les taques d'ombra i de llum que s'hauria volgut expressar...”

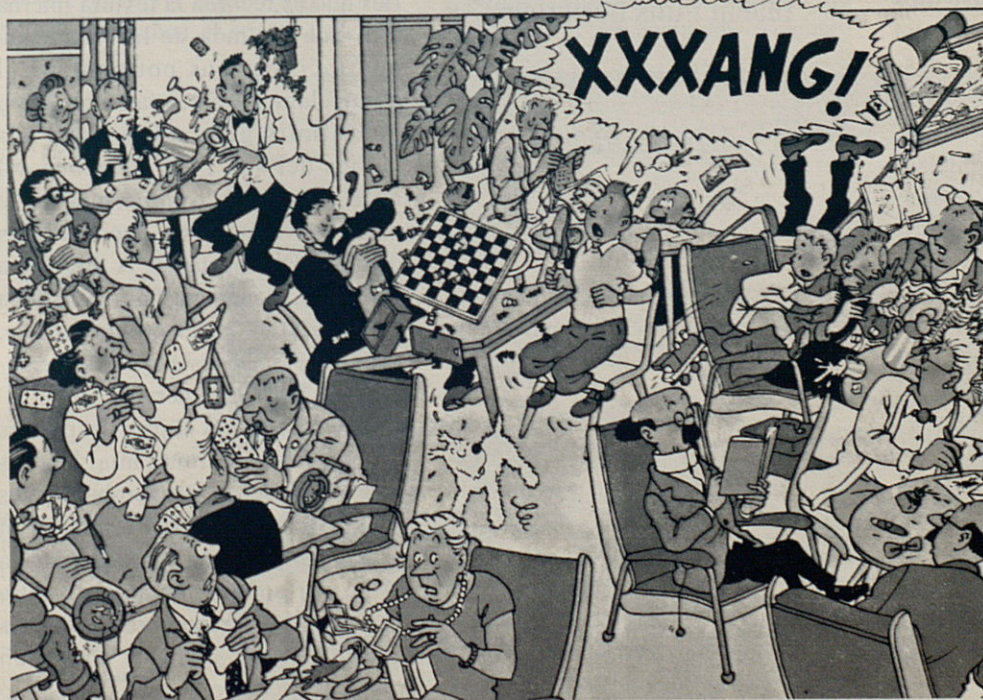
A l'estiu de 1992 vaig passar un cert temps a Bèlgica. A més de la meua passió pel paisatge, la visita es va centrar sobretot en dues ciutats, Brussel·les i Anvers, ben diferents entre si i difícilment comparables, tal com direm aquí. Brussel·les és la capital actual del país i de l'adminis-

tració de la nova Europa que va emergint dins els interessos econòmics i polítics de la Comunitat Europea. Molt lligada a aquest fet, potser, la ciutat es mostra desnortada, pretensiosa, caòtica, amb un cert desgavell que sembla volgut i programat. Li falta pau, coherència, estil, repòs i equilibri. Tot el contrari d'Anvers, plena de gràcia natural, espontaneïtat i sentit dinàmic. No debades aquesta ciutat és camí de mar i de terra, assentament de negociants, joiers, artistes i artesans que sempre li han donat un bon viure.

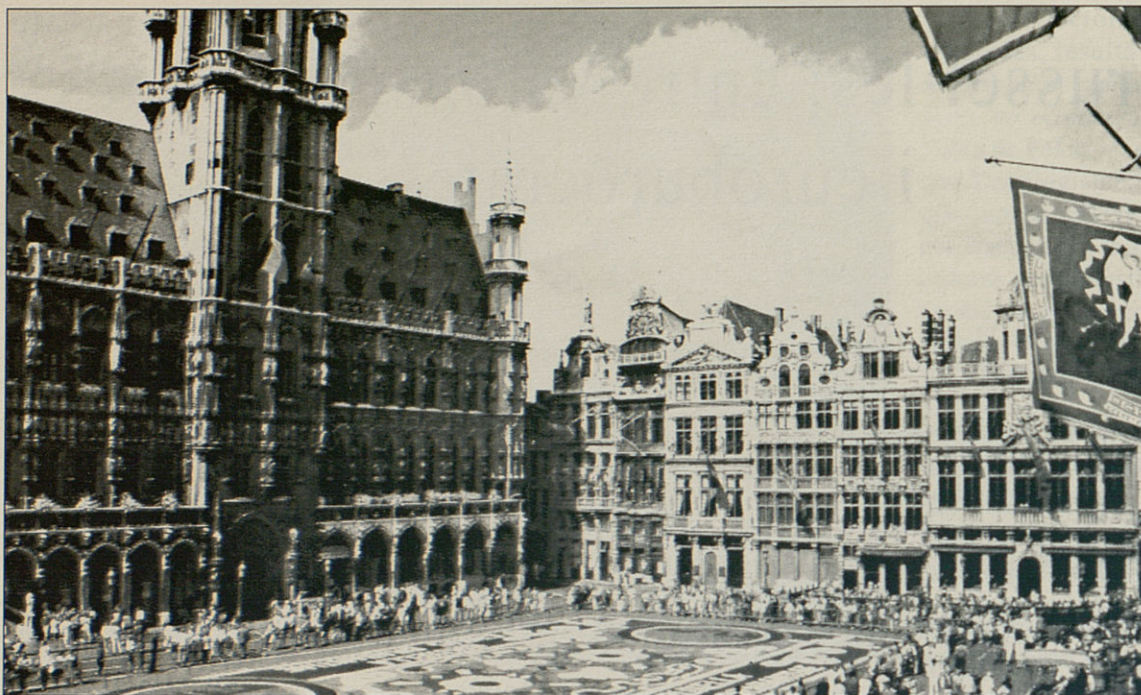
Quan visiteu els Països Baixos en general, que històricament no sols inclouen Bèlgica sinó també Holan-

da, la primera impressió que se us fa evident és la de trobar-vos davant un país d'amalgama gens homogènia, sense cohesió interna, format per l'associació, hàbil i delicada, de diverses ciutats i pobles de trets molt diferenciats i de caràcter independent. A més, en el seu tarannà hi compta molt la tradició d'una concepció de fons medieval-renaixentista. Aquest és un país de burgesos amants del treball segur, la vida innocua i plaent i uns horitzons familiars limitats i ben apamats. Conseqüència lògica, per pur contrast i expansió interna, és l'astorament artístic i una certa liquació anímica. Ho veieu en la distribució dels carrers, la linealitat de les cases i en el caràcter i bellugueig dels seus barris.

L'arquitectura, rica en espais d'ordenació geomètrica, és plena de racons que creen jocs de llums que formen un moviment d'objectes i figures. Aquests són els espais que amaren l'atmosfera i el fons vellutat de la seva pintura, tan famosa i apreciada per la sensibilitat delicada i representativa que conté. Hi trobeu caliu humà, morbidesa de la carn, expressió i tensió anímica. Tot dins la gravitació ben peculiar de composicions plenes de solucions visuals i de realisme

Brussel·les és el país de Simenon i d'Hergé, autor dels contes gràfics de Tintin, aventures plenes d'agitació i bonhomia.

Sens dubte el centre indiscutible de la ciutat és la històrica *Grand place*. De la còrpora estilísticament sobrecarregada de l'Hotel de Ville destaca també la *Maison du Roi* de composició més simple i harmònica.

detallista i encantat que donen la forma, aturada en el temps, i el matís de color i de penombra que acompanya el moment. El conjunt us parla del trasbals personal, del pas de les generacions i dels remolins de la història veritable, la que viu el poble, una història que sempre ha estat tan gràvida i mòbil en aquest país.

Celtes, francs, romans, més tard flamencs i valons, la *dominació* espanyola de nefasta memòria, després la francesa i l'holandesa i la invasió alemanya de la segona guerra mundial formen el fons inquietant d'aquest brogit enterbolit. Les decapitacions a la *Grand Place* de Brussel·les, la batalla napoleònica de Waterloo i la de les Ardenes de fa cinquanta anys són noms i fets històrics ben condicionadors que han quedat gravats, de forma viva i ardent, en el record essencial de les generacions.

A això afegiu-hi la situació geogràfica tan centrada dins Europa, propera al mar -Mar del Nord- i el flux continu i renovat en el temps de les conquestes, aventures, comerç, promoció de riquesa, confluència de cultures, i el desgavell de vida que això comporta, sobretot del segle XVI ençà. Tot alhora explica el tras-

Aquest és un país de
burgesos amants del treball
segur, la vida innocua i
plaent i uns horitzons
familiars limitats
i ben apamats.

bals intern, la por larvada i el tarannà retret i gasiu, un pèl desconfiat, que encara a vegades mostra aquesta gent soferta.

Per altra banda, també és la terra de Simenon, que tan prolíficament i amb cura ha parlat dels micromons personals, i d'Hergé, l'autor del cèlebre Tintin. Al carrer descobriu en algunes persones el traç mestre esquemàtic dels personatges que han fet la tradició dels seus contes gràfics, aventures plenes d'agitació i bonhomia. En concordança amb els gràfics i la pintura

tradicional comproveu que les faccions de la gent tendeixen a ser molles, encara que fàcilment expressives i un poc distants.

Brussel·les és una mostra d'observació privilegiada de tot el que venim dient. Ciutat provinciana que capitaleja, és un niu d'incomprensions i situacions contradictòries que us recorda la textura interna i covada del món de la Yourcenau que fàcilment us pot conduir al desarrelament. Situada al bell mig dels límits geogràfics entre els valons del sud i els flamencs del nord porta tota l'empremta de la mala convivència de dues cultures distintes i enemistades. A diferència d'Anvers, plenament flamenca, de la qual parlarem en el pròxim article, aquí tot és més destenyit i despersonalitzat. Hi falta el nervi.

Brussel·les és el país i el paradís de la traducció simultània. I no és sols un problema dels euroburòcrates i eurodiputats que tan ufanosos hi campegen, sinó que la ciutat mateixa és un pur compromís didàctic entre el flamenc i el francès, tots els rètols duplicats, tant si són el nom d'un carrer, un centre oficial, la relació tècnica d'un edifici en construcció o reparació, la publicitat més discreta

o més llampant. Si sou foraster, a diferència d'Anvers, la gent, en general, prefereix que els parlu en francès. En anglès o alemany són menys receptius, i no per desconeixement lingüístic sinó per prevenció. L'espanyol és una pura tolerància turística a l'hora d'assegurar el negoci. El català, amb petites excepcions, és desconegut.

La ciutat és prou accessible com per entendre-la un mica i comprendre la seva diversitat. Sens dubte el centre indiscutible és la *Grand Place*. Aquesta plaça històrica crea un espaiós rectangle empedrat de noble edificació on hi aboquen una munió de petits carrers, estrets i envellits, plens d'activitat comercial i rebombori humà. De la còrpora estilísticament sobrecarregada de l'*Hotel de Ville* destaca també la *Maison du Roi* de composició més simple i harmònica, i, sobretot, el conjunt arquitectònic de gran bellesa de les cases antigues molt ben restaurades, de tons foscos i daurats llunts, amb finestres vidrades que deixen just entreveure els interiors de fusta noble i els jocs de llum i ombra. Gravetat i lleugeresa formen un tot gràcil i equilibrat, únic. Només hi manca el so del trot dels

Hem de tenir en compte
que la vida "oficial" de
Bèlgica com a nació només
té 160 anys, des del 1830.

cavalls per evocar el pas del temps i de les passions.

Des de la plaça, tot és a prop. Com abans, en els seus bons temps. Els antiquaris de Sablon, sempre d'un gust depurat ple de detall artesà. Les *brasseries* i les cases de restauració amb una cuina abundosa i ben treballada. Veieu corrues de cases de brodats que exposen la delicadesa dels dibuixos de les randes tan famoses arreu del món. Sovintegen les xocolateries amb ofertes de golós. Les galeries són també veïnes i ben cuidades. L'oferta de joies i pedram preciós és molt variada. La insignificant presència del «Mannec-

ken-Pis» és objecte d'embadaliment i enrenou de càmeres fotogràfiques amb posat bleda immortalitzador. Més enllà, el gòtic destacat, altívol i ben afermat de la catedral de Saint Michel. I tants d'altres llocs perduts per l'orografia irregular de la capital.

Per a mi, en l'espai actual, crec que hi ha unes quantes coses a destacar. En primer lloc, el caràcter provincial i localista com a forma residual de la naturalesa originària de *burg* d'aquestes ciutats de l'actual Bèlgica. Hem de tenir en compte que la vida "oficial" de Bèlgica com a nació només té 160 anys, des del 1830.

Després, el fons religiós, que no sempre ha estat plaent, amb predomini del catolicisme i alguna altra àrea més minoritària d'influència luterana, calvinista o anabaptista, lluny ja les lluites cruentes de l'època de la confrontació reforma / contrareforma. Tot i això, en la gent priva un tarannà pacífic i complaent, ben distint de la imatge històrica interessada que entre nosaltres feia ressaltar la seva feresa i intransigència. A més, afegiu-hi la tradicional desunió que afecta la seva identitat o manca d'identitat.

No crec que hagi estat debades

A Brussel·les hi morí Pieter Brueghel que freqüentment pintà temes anecdòtics o episòdics, sempre impregnats de la realitat humana. A la fotografia l'obra «Paisatge d'hivern», 1565.

La situació geogràfica de Bèlgica ha esdevingut al llarg de la història punt estratègic d'esdeveniments bèl·lics decisius. El darrer, la batalla de les Ardenes del desembre de 1944, determinant per a l'acabament de la guerra a Europa. (A la fotografia, tropes americanes a la frontera germano-belga.)

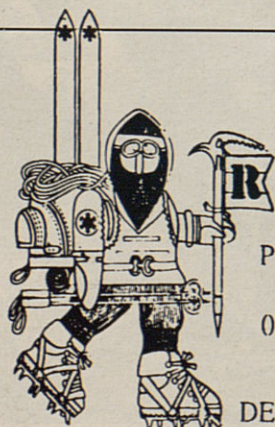
l'elecció capitalina de Brussel·les per a l'administració de la nova Europa de la CEI. L'entorn afavoreix una neutralitat política i presenta pocs entrebancs d'identitat. Tota una premonició dels vents que bufen.

La ciutat que conegué la naixença d'André Vésale, el cèlebre metge i científic del segle XVII, la ciutat on visqué l'humanista Eras-

mus amb la seva inquietud itinerant, lúcida i alliberadora i hi morí Brueghel, que tan bé retratà les delícies de la gent esplaïant-se vora el riu hivernal o mostrà la consciència torturada de la seva cosmovisió, és avui una capital que va veient anihilat el seu ser o la possibilitat de ser, que s'ofega dins una tramoia banal, oficial i oficinesca plena de rutina,

manca d'aspiracions i de projectes reals i més personals. A Brussel·les hi falta vida i projectes de vida.

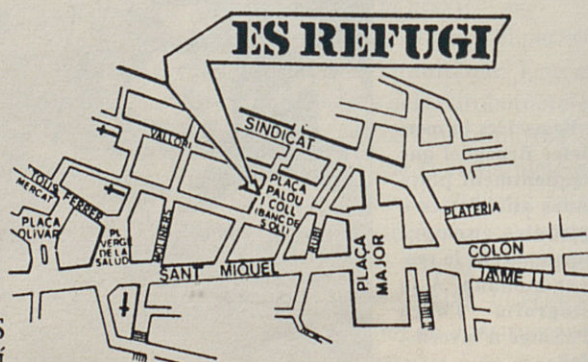
Erasme i Brueghel, quina visió ens en donarien ara? Crec que la seva cosmovisió seria molt més pessimista i desencisada. Segurament hi trobarien a faltar moltes aspiracions nobles, intel·lectuals, artístiques i humanes. □

ES REFUGI

Pl. Palou i Coll, 10 (Banc de s'Oli)
Telèfon 71 67 31
07002 CIUTAT DE MALLORCA

ESPECIALISTES EN ARTICLES
DE MUNTANYA, CAMPING I ESQUÍ

Rosa Fabregat, poetessa i novel·lista

MIQUEL LÓPEZ CRESPI

Neix a Cervera el 1933. Va a una escola de monges de Lleida i pertany a la promoció farmacèutica de 1957. Es doctora en farmàcia el 1973 amb una tesi dirigida a la Càtedra d'Història i Legislació de la Facultat de Barcelona.

S'instal·la amb una farmàcia a Tona i més tard retorna a Barcelona i entra a treballar a uns laboratoris alemanys dels quals durant onze anys és la Directora Tècnica Farmacèutica. Després d'una fusió amb una multinacional i el subsegüent canvi d'orientació, decideix marxar. Durant setze anys ha tengut farmàcia a Llorenç del Penedès.

És inspectora Farmacèutica Municipal des de 1975.

Obra poètica.- L'activitat literària comença ja des de petita en compondre poemes. L'any 1954 fa poesia de forma seriosa, però és el 1975, amb motiu d'escriure una novel·la els capítols de la qual estan encapçalats per versos, quan els compendia i en publica un llibre.

En total n'ha escrit quatre, de llibres de poesia:

- *Estelles* (Barcelona, 1979 1a i 2a edic. La Sal, Edicions de les dones).

- *El cabdell de les bruixes* (València, 1979 1a ed. i 1980 2a ed., Jesús Huguet editor).

- *Temps del cos i tretze llunes de maduixa* (1980, mateix editor).

- «Tramada» (llibre col·lectiu

La narrativa de Rosa Fabregat és "lírica i punyent, una lliçó de sensibilitat i de gràcia".

publicat per l'Institut d'Estudis Tarragonins Ramon Berenguer IV, 1980).

Obra de narrativa.- Per ordre cronològic:

- *Laberints de seda* (1981, editorial Pòrtic, novel·la).

- *La dona del balcó* (1981, editorial Prometeo, conte).

- *El turó de les forques* (1983, editorial Pòrtic, novel·la).

- *Embrió humà ultracongelat núm.F-77* (1984, editorial Pòrtic, novel·la).

- *Pel camí de l'arbre de la vida* (1985, editorial Pòrtic, novel·la).

Les dues últimes han estat traduïdes al castellà per Plaza & Janés.

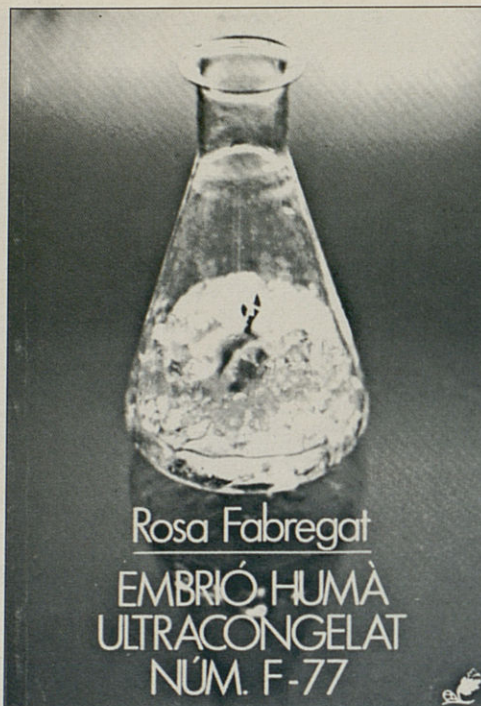
Premis.- Ha aconseguit el premi «Ciutat de Martorell» el 1978 per *Estelles*. Va obtenir la Flor Natural de l'Acadèmia Mariana de Lleida, pel poema *Traieu-me el blau* (1980). Fou Premi de l'Institut d'Estudis Lleidetans en el certamen convocat per la mateixa Acadèmia amb *Madonna Bruna* (1981), i d'El Brot (1981) per *Laberints de seda*; finalista del premi «Joan de Santamaria» (1981) per *La dona del balcó*.

Una faceta especial d'aquesta poetessa és la de declamadora. Així ha fet més de cent recitals al llarg de tota la geografia catalana.

Tota la poesia de Rosa Fabregat és visual, molt dolça i no gens forçada. Amb poemes curts, fàcils de llegir, aconsegueix transmetre el missatge ràpidament, des de la primera paraula. La natura, principalment el mar, i l'amor apassionat i sentimental, són els temes més freqüents.

La sinceritat a l'hora d'expressar els seus sentiments i la musicalitat són els dos trets principals de la seva producció poètica. Potser és perquè estam avesats a sentir recitada la seva poesia, però molts crítics i comentaristes coincideixen a ressaltar aquest fet: la poesia de Rosa Fabregat se sublimatza en llegir-la en veu alta.

Joaquim Ventalló diu "es genera plenament en la sonoritat de la parla. Rosa Fabregat farà molta via".

La sinceritat a l'hora
d'expressar els seus
sentiments i la musicalitat
són els dos trets principals
de la seva producció
poètica.

Teresa Pàmies comenta "em sembla tot una revelació que ultrapassa el marc de la poesia femenina".

Marià Manent diu que les característiques principals són "expressió breu i intensa i un to personal aconseguit gràcies potser a les seves imatges".

Isidor Cònsul considera que Rosa Fabregat no pertany a la generació dels poetes del 70 ja que la seva poesia no té gran rigor tècnic i és en canvi molt personal.

Montserrat Roig, Maria Àngels Anglada, Guillem Viladot, Ramon Jordi, Josep Cruset, Neus Aguada,

Jordi Curcó, Patrícia Gabancho i Olga Xirinacs en fan també comentaris elogiosos.

Obra en prosa.- Quant a la seva prosa, sap crear una simfonia poètica de misteris passats, presents i futurs on la fantasia es fon amb la realitat.

Aquest és el cas de *La dona del balcó* i *El turó de les forques*. La novel·la autobiogràfica *Laberints de seda*, malgrat estar escrita massa poc després de succeïts els fets, segons Isidor Cònsul "és seductora i exerceix una rara fascinació que impedeix deixar-ne la lectura". És la història d'una dona que se sent discriminada primer com a dona i després com a farmacèutica. Representa una certa rebel·lió contra la consideració familiar i social de la dona. El tema és interessant per a la classe farmacèutica, i sembla que el tema de les multinacionals no s'havia tractat mai abans a Catalunya. A Rosa Fabregat li preocupa la professió i vol que els farmacèutics tinguin consciència de classe.

"Una narrativa enèrgica i desimbolta" segons Josep Vallverdú, "un vocabulari ric i suggeridor dóna com a resultat unes pàgines meravelloses de prosa poètica", diu Maria Lurdes Möller-Soler.

Són interessants de destacar per la seva temàtica actual, i també per tractar-se del gènere de ciència-ficció, *Embrió humà ultracongelat núm.F-77* i *Pel camí de l'arbre de la vida*. I qui millor que una científica de debò, una farmacèutica, per anar més enllà dels èxits aconseguits fins ara en el camp de la procreació i explicar-nos les vides d'aquests sers humans especials?

Hi trobem gairebé sempre un fatalisme tràgic, una protesta contra el domini masclista i aquella visió sentimental de trobar un peral·lelisme entre les vides humanes.

Resulten unes obres combinació de ciència, fantasia i intuïció de l'escriptora. Llueix la seva condició de farmacèutica novel·lista i així

barreja els costums tradicionals amb els nous corrents del segle XXI. Els llenguatges "científic" i "poètic" s'intercalen. Els sentiments, no exempts de dramatisme, conflueixen en la realitat científica de la ficció. I tot plegat impregnat de la fina melangia d'un món nou, asèptic i insensible que ho domina tot.

Una narrativa "lirica i punyent, una lliçó de sensibilitat i de gràcia", afirma Josep Vallverdú d'aquestes novel·les que no són de ciència-ficció entesa com a totalment fantàsica sinó com a "literatura científica que incorpora de manera natural i plena la realitat de la ciència". Miquel Dolç reconeix que el que ha estat extraordinari és la capacitat de Rosa Fabregat per transformar tot aquest món alarmant en matèria literària "plena de delicadesa, gràcia i passió".

Segons el nostre criteri, la novel·lista mostra sempre la seva extraordinària sensibilitat i la forta alenada poètica que la motiva. La melangia i la tendresa dels personatges s'infiltra en l'esperit del lector i li desperten les més renyides emocions. Són de destacar un sentimentalisme agut i una mena de visió tràgica i fatalista de la vida.

També col·labora des de 1982 en diaris locals de Lleida o al *Diari de Barcelona* amb articles de diversos temes principalment crítica de llibres, o record d'escriptors.

La primera novel·la.- Als vespres, quan tancava la farmàcia, em posava a escriure el que va ser la primera novel·la que, com moltes de les primeres novel·les era, en part, autobiogràfica. Cada capítol anava encapçalat per un d'aquells poemes que havia escrit, ara passats al català o, si ja hi estaven, corregits. Quan vaig tenir acabada aquella novel·la, la vaig deixar llegir a uns amics, que la van trobar bastant interessant; però sobretot els van entusiasmar els poemes. Van ser ells qui em van proposar de reunir-los en un volum i

La Capellana

Novel·la

Rosa Fabregat i Armengol

ELFOS

Hi trobem gairebé sempre
un fatalisme tràgic, una
protesta contra el domini
masclista i aquella visió
sentimental de trobar un
paral·lelisme entre les vides
humanes.

presentar-los a un premi. Així ho vaig fer, de manera que vaig guanyar el premi «Ciutat de Martorell», cosa que em va donar seguretat per portar aquell poemari a les editorials.

Lectures.- De la primera joventut data la lectura de Tagore, San Juan de la Cruz, Rubén Darío, León Felipe, Juan Ramón Jiménez, Cernuda i molts d'altres. Més endavant em vaig interessar pels poetes anglesos, llegits en català, en l'acurada traducció de Marià Manent. En tornar d'Alemanya vaig llegir sobretot

Rimbaud, Beaudelaire i Verlaine. Molts dels poetes catalans -Carner, Foix, Salvat-Papasseit, Màrius Torres, Marià Manent, Gabriel Ferrater... -els he rellegit sovint. I de narradors, la llista també seria ben llarga: Faulkner, Borges, Huxley, Virgínia Wolf, Thomas Mann, Kafka, Proust, Poe...

El ritme intern del text.- Sempre he intentat treballar molt el text, sobretot el ritme intern, com tots els narradors que abans han estat poetes. En això em va influenciar Joan Peruchó, perquè quan jo era a Llorenç del Penedès, ell i la seva esposa passaven sovint per la farmàcia, camí de la seva casa d'Albiñana, i parlàvem. Abans, però, ja coneixia els seus llibres, endinsats en el fantàstic i l'imaginari i plens de poesia.

Novel·les i contes.- *Estelles i El cabdell de les bruixes* són dos llibres fets a base de poemes que, en la seva majoria, havia escrit feia temps. En concret *Estelles* conté alguns poemes molt antics, escrits cap els setze o disset anys; poemes que refaig i recupero en aquest llibre. *Temps clos*, en canvi, ja és escrit pràcticament en la mateixa època en què és publicat.

Però com que sempre m'ha agradat de provar coses noves, aleshores vaig agafar aquella primera novel·la, *Les papallones també es moren*, i la vaig presentar -amb el títol *Laberints de seda*- al premi «El brot», convocat per l'editorial Pòrtic, en el qual vaig quedar finalista. Llavors l'editorial Pòrtic la va publicar. A partir d'aquí vaig agafar embranzida en el camp de la novel·la i vaig escriure *El turó de les forques*, que juga amb el món de l'imaginari, combinant la narració fantàstica amb el dietari. És a dir, estableix un lligam entre el somni i la vida, o la vetlla.

Símbols.- En la meua obra literària jugo molt amb els símbols. És una manera de suggerir, d'insinuar analogies. Tota obra creativa no és res més que un joc intel·ligent de seducció de la ment i dels sentits del receptor. I l'ús dels símbols facilita

aquesta entesa, aquesta comunicació amb el lector.

L'ADN i la poesia: «Balda de la vida».- A *Balda de la vida* estableixo analogies sobre tres perspectives diferents d'entendre la creació: la religiosa, la biològica i la literària.

- Primer símil, la creació entesa en termes de religiositat: la càbala diu que a partir de les quatre lletres del nom de Déu (en arameu té quatre lletres) combinant-les i permutant-les, s'obtenen els noms de tota la creació.

- Segon símil, combinant i permutant les quatre lletres inicials dels quatre aminoàcids essencials -A (adenina), G (guanina), C (citosa) i T- (timina) es forma l'ADN, el geoma, l'origen de la vida. És a dir, els cabalistes, tot permutant i combinant el nom de Déu, feien amb les quatre lletres d'aquest nom el mateix que fa l'ADN de la natura. Els cabalistes, tot intentant interpretar Déu, jugaven amb les quatre lletres del seu nom... I la natura també: AGCT són les quatre lletres que defineixen la vida. També la forma de l'ADN és

una espiral; o sigui, la serp de la religió -una altra analogia-.

- I tercer símil, la creació des d'un punt de vista literari; és a dir, introduint la simiòtica científica i la simetria en els poemes i alhora jugant-hi. Per exemple, si es llegeixen amb deteniment els poemes encarats del llibre, es pot comprovar com hi ha paraules que es repeteixen en els dos poemes-cromosoma, com una mena de simbòlic festeig. D'alguna manera, doncs, les diferents àrees del coneixement humà tenen punts de contacte, els quals fan que aquestes àrees no siguin camps oposats; sinó que estan en el mateix camí i tenen moltes coses que les uneixen. Aquí seria la Religió, la Biologia i la Poesia.

Novel·les i biologia.- Abans de posar-me a redactar *Balda de la vida* vaig creure que primer m'havia d'esplaiar en aquell tema de biologia a través d'altres formes expressives. Per això primer vaig escriure les dues novel·les que responen al tractament d'aquell tema, que són *Embrió humà ultracongelat núm. F-77* i *Pel camí*

de l'arbre de la vida. Però després encara no vaig fer els poemes, sinó que vaig escriure dos contes sobre aquella mateixa temàtica: *Per què em mires així?* i *Es desvetlla la serp*. Amb ells ja em vaig començar a apropar a una major concentració del llenguatge, que desembocarà en la poesia *Balda de la vida*; o sigui, en més concisió lingüística.

«*La capellana*» i «*El turó de les forques*».- A través del tema de *La capellana* reivindicó el dret de les dones a poder ser capellanes. Les dones omplim les esglésies, les netegem; però no tenim ni veu ni vot en l'Església. Qui posa tabús a les dones no és la gent; sinó les jerarquies, siguin de la mena que siguin.

D'una novel·la a una altra canvi de to i d'estil -el mateix tema ho exigeix-. Ara bé, si a *El turó de les forques* em decanto pel somni és perquè penso que escrivim per fugir de la vida real, que moltes vegades és trista. Aleshores, la literatura és un altre món, és entrar dins el mirall i passar a una altra dimensió. □

Pianos Can Garcias

Pere Josep Garcias

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

**VENDA DE PIANOS
VERTICALS I DE COA**

Primeres marques europees

BLÜTHNER • BÖSENDORFER • C. BECHSTEIN • FEURICH
FÖRSTER • GROTRIAN-STEINWEG • HOFFMANN • IBACH • PETROF
PFEIFFER • RAMEAU • RÖNISCH • RÖSLER • SAUTER • SEILER • SCHOLZE
STEINGRAEBER & SÖHNE • WAGNER • WEINBACH • ZIMMERMANN

Especialistes en pianos per a professionals i pianos d'estudi
El millor servei post-venda
Més de 70 anys d'experiència

AFINACIONS • REPARACIONS • RESTAURACIONS
LLOGUER DE PIANOS NOUS O RESTAURATS
INSTRUMENTS HISTÒRICS
(CLAVICEMBALS • FORTEPIANOS • ORGUES LITÚRGICS)
PIANOS ELÈCTRICS

Podeu adquirir EL MIRALL a les següents llibreries:

Barcelona	Ona	Palma	Byblos
Barcelona	Signe	Palma	Embat
Campos	Colom	Palma	Fondevila
Ciutadella	Roser Seguí	Palma	Jaume de Montsó
Eivissa	Vara de Rei	Palma	Llibres Mallorca
Inca	Casa Pedrós	Palma	Manera
Inca	Espirafocs	Palma	México
Inca	Vilanova	Palma	Papereria Mallorca
Felanitx	Ramon Lluís	Palma	Quart Creixent
Felanitx	Còndor	Palma	Selecta
Manacor	Xaloc	Palma	Totem
Maó	Catalana	Sant Joan	Ca na Blanch
Maó	Catòlica	Sóller	Calabruix
Palma	Alcaide	Son Cladera	Arbós
Palma	Balmes	Son Ferriol	Verd en Blau
Palma	Baron	València	Tres i Quatre

I als principals quioscos de Palma.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./a. _____
Adreça _____
C/ _____ Núm. _____ Pis _____
Codi Postal _____ Població _____
Telèfon _____

Em subscric a la revista EL MIRALL, al preu de 3.000 ptes. de quota anual.
Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària / d'estalvi que indic a continuació a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa _____
Agència/Oficina _____
Cte/Lta. núm _____

Signatura _____

Què hi ha al darrere de la dona i la publicitat?

CONCEPCIÓ DOMÈNECH I MONLLOR

Ja d'entrada vull deixar clar que no em prodigaré en mostres d'espots publicitaris per exemplificar el tema, ja que la seva enumeració seria exhaustiva i, per altra banda, innecessària atès que està en la ment de tothom aquesta imatge que va des de les velles sàdiques que volen torturar filles o nores exigint-los el suprem valor de refregar bé la roba, ei! la dels altres (especialment homes -marit i fill-) i el detergent de torn, "el príncep blanc", que les alli-

bera de la penosa herència que les mares traspassen a la seva descendència femenina, fins als prepotents cotxes constitutius del màxim signe de poder, compensador de tantes impotències... etcètera.

Comencem, doncs, constatant, en primer lloc, que la imatge, en aquest fenomen de la publicitat, opera amb poder antonòmic, val a dir que la singularitat que mostra generalitza tot el gènere o espècie. I això és donar-nos gat per llebre. Les

dones no ens identifiquem amb les característiques del context anunciat. Per tant sabem que el que cal identificar és el productor d'aquestes imatges. Cal identificar-lo. Aquest algú a qui desemmascarar. El qui està al darrere d'aquest malson. Nenes i nens estimats, hem de fer de detectius.

Una història esfereïdora d'intriga i de terror que ens mena amb urgència investigar i descobrir els delinqüents. Cal detectar com funciona la ment, els desitjos i la perniciosa compulsió de vexar les dones, de disminuir-les, perquè existeix una mena de virilitat sobretot la corrompuda per segles i segles de poder, que es pensa que realitzar-se és una qüestió pugilística, d'anar *en contra*, competitiva i de privilegis, a costa de l'altra/e. De vencedors i vençuts. Per créixer cal que l'altra/e disminueixi. Complicitat d'aunicadors i públic masculí a qui fan el joc, alimentant-los de l'*ego* distorsionat, a ells, i a les dones, -jugant amb la seva necessitat d'afecte, fomentada per la mateixa educació i ambient androcèntric- els marquen les pautes per a ser *atractives* segons les exigències d'aquest mascle esmentat, a qui la humanitat ja seria hora es dediqués a la seva recerca i captura.

L'anàlisi de la publicitat no pot ser altra cosa que l'anàlisi de la intencionalitat del productor d'imatges. Aquesta pràctica, la de cercar enllà dels fenòmens s'hauria de fer en tot el pensament occidental i aleshores descobriríem fondàries que les aparences ens amaguen, com ara el fet que aquest pensament no té mare

El llançament publicitari d'una artista sol comportar imatges de contrasts dona/home com aquests, encaminats a satisfer els interessos d'ells. A la fotografia Daryl Hannah, de nom artístic Alice Marlow, tal com apareix en espots publicitaris recents.

sinó només pare i que, per tant, circula per un camí d'una sola direcció: el de la segregació, a favor d'imatges del món fetes de rols i sistemes tancats i por, por a sortir-ne. Por a tocar el fons de les qüestions perquè significaria perdre els privilegis. Que s'ensorri el món abans que això passi.

La dona aprèn -perquè li ho han ensenyat, és clar-, a mirar-se no directament, sinó a través de com són mirades pel col·lectiu dominant (pregunteu-ho a les anorèxiques si no) i en canvi aquest col·lectiu dominant no rep amb equivalència l'observació crítica de la dona, que li permetria *veure's* com és. La bloqueja per tots els mitjans. Tot això és una actitud molt allunyada de l'adulter, és a dir, s'ha quedat, com molt encertadament ha analitzat na Victòria Sau, en l'estadi de l'adolescent. D'aquí la insistència en la dona-nena, de la qual n'està saturada la imatge televisiva, i ella s'hi fa per no espantar -amb la seva maduresa- l'home-nen. Heus aquí el problema.

Diu Victòria Sau: "... perquè les dones no només ens mirem sota la mirada de l'home, sinó que, a més, esdevé que aquesta mirada no és ni tan sols la d'un adult, sinó la d'un immadur." Immaduresa provinent de l'egocentrisme -segons la mateixa autora-, aspecte que tothom sap que pertany a la infantesa. No assimila res de l'altre sexe. En canvi, la nena sí que ha de fer l'esforç d'acomodar-se. La idea mateixa de privilegi és infantilitzant.

La dona objecte. No, no, no. No és ella la tal, sinó el que cal analitzar és ell. Què li passa a ell que necessita reduir a objecte un ser humà i per què precisament i especialment una dona?

No és la dona la que ha de ser tractada. És ell el qui no funciona, perquè és qui ha promogut aquest món masculí, per dir-ho en paraules de Terenci Moix. Aquest subjecte protagonista de la nostra galdosa

Siluetes conformades segons el dictat capriciós dels Modistos en voga. (Molts d'ells amb mirada homosexual, d'aquí potser l'exigència de cossos tan prims?)

Cal detectar com funciona
la ment, els desitjos
i la perniciosa compulsió
de vexar les dones,
de disminuir-les.

història no constitueix tots els homes, però el cert és que no ha estat la dona el seu artífex. És una determinada mena de mascle del qual són víctimes dones i homes i aquests últims, m'atreviria a dir, potser més perquè en són menys conscients, atès que s'aprofiten de les *avantatges* amb què els corrompen els seus homònims de gènere instal·lats al poder.

La mirada no ha de ser damunt la dona. L'observació s'ha d'adreçar al col·lectiu masculí. És ell qui necessita la teràpia.

Qui difon la publicitat? Doncs els mateixos que ho gestionen tot, i en plena era d'urgències ecològiques potser hauríem d'emprar un verb més escaient i substituir gestionar per empastifar.

Sembla que ara, curulla d'eferescència *liht*, la gent eviti la consideració de Patriarcal aplicada a la nostra societat, perquè connota massa declaradament el mascle com autor d'aquests bunyols i el substitueix per un eufemisme, un pal·liatiu, com ara el de sexisme. Concepte que per si sol no implica que el denigrador sigui masculí, malgrat se suposi que sol ser-ho més sovint. Fixeu-vos: no hi ha manera que vulgui emergir del seu infantilisme. Prescindeix, dissimula la seva història, no pot rectificar-la.

No pot ser que la nena, el nen no hi vegi fisonomia al canal emissor. Se l'ha de desemascarar. S'ha de saber com és, qui és i per què actua com actua. Si hom manté la mirada damunt la dona, si l'analitza és la víctima, la desvia de qui ha de ser denunciat.

Molts dels anuncis són insultants per a la dona. No, no. Ho són per a l'home. Perquè ell és el causant i la finalitat del missatge. Sigui quin sigui aquest està encaminat a satisfer els interessos d'ells. Ella és un mitjà utilitzat per qui té les regnes del carro distribuïdor dels béns. Poc importa que en aquest carro hi hagi també dones-àlibi. Ja sabem que la política del dominador sol incloure

Les dones no ens identifiquem amb les característiques del context anunciat. Cal descobrir el productor de les imatges i desemascarar-lo: nenes i nens, hem de fer de detectius!

algunes excepcions que li serveixin de cortada per fer creure que el dominat també és culpable i, així, fer extensiva la culpa per escapolir-se de les responsabilitats que li corresponen.

Cal descobrir-los. Com és la psicologia dels homes que fa que una dona compri, consumeixi, sigui usada per complaure les aberracions d'ells?

Per això ja hi ha dones que tenen clar el celibat com a acte de rebel·lió (i d'independència per orientar l'amor com i cap on vulguin) contra el consumisme sexual. Contra aquest prurit d'haver de consumir sexualitat com es consumeixen productes de bellesa o el fet d'haver-se de sotmetre a règims prometedors de les siluetes conformades segons el dictat capriciós dels modistos en voga. (Molts d'ells amb mirada homosexual, d'aquí potser l'exigència de cossos tan prim?)

És urgent que l'Escola detecti aquesta situació i l'esmeni educant. Que els/les alumnes decobreixin la manera de fer d'aquests productors d'imatges. Dir que les dones són

L'anàlisi de la publicitat
no pot ser altra cosa que
l'anàlisi de la intencionalitat
del productor d'imatges.

tractades de determinada manera i que no ho han de ser, no és anar a l'arrel. Perquè si és tractada de determinada manera és que hi ha una necessitat, una tendència d'alguna col·lectiu a fer-ho, i el que cal és detectar qui és aquest col·lectiu i que li passa per guarir-lo o destruir-lo, ja, perquè el televisor és un aparell que genera mimesi, de manera que l'escalada d'individus contaminats per aquesta virilitat més depredadora que mai, augmenta alarmantment.

I, per acabar, deixeu-me posar-

vos un exemple real d'un acte just de govern que no encallà la mirada en la víctima, sinó que escudrinà i fou expeditiu en les causes: L'equip de govern de Golda Meir, en el seu moment en què augmentaren les violacions, va considerar necessari el toc de queda a partir d'una hora determinada. Aleshores Golda Meir va preguntar: Qui són els qui violen? Sorpresos d'una pregunta tan innecessària per tan sabuda, li digueren: els homes, és clar. "Per tant, va respondre Golda Meir, que siguin els homes, doncs, els qui no puguin circular pel carrer a partir de l'hora convenient." □

Concepció Domènech i Monllor és llicenciada en història.

Del centenari de Josep M. de Sagarra al de Marian Aguiló

MIQUEL FULLANA I LLOMPART

He llegit recentment a un diari de Catalunya, editat en llengua catalana, que dia 5 de març feia cent anys que havia nascut el gran escriptor i poeta Josep M. de Sagarra i de Castellarnau.

A Sagarra el vaig conèixer personalment l'any 1925 a Mallorca. Havia vingut de Barcelona per assistir, el 24 de maig, als actes commemoratius del primer centenari del naixement del fill il·lustre de Mallorca el gran filòleg, bibliògraf i poeta en Marian Aguiló i Fuster, organitzats per l'Associació per la Cultura de Mallorca fundada el 1923.

Marian Aguiló va néixer a Palma l'any 1825 i va morir a Barcelona el 1897. De molt jove es va interessar per la cultura catalana. El 1844 es traslladà a Barcelona per fer la carrera d'advocat, que no arribà a exercir. En 1849 entrà a formar part del Cos d'Arxivers. Relacionat amb intel·lectuals catalans de l'època, entre ells Pau Piferrer i Joaquim Rubió i Ors, inicià les seves recerques bibliogràfiques, lingüístiques i folklòriques amb extraordinària vocació. Va intervenir activament en els Jocs Florals i el 1866 en va ser proclamat *mestre en gai saber*. La gran quantitat de material folklòric i lingüístic que va recollir permeté que es poguessin editar, del 1915 al 1934, sota la direcció de Pompeu Fabra i Manuel de Montoliu, els vuit volums del *Diccionari Aguiló*. Com a figura cabdal de la Renaixença, Marian Aguiló va exercir una gran influència, no

prou valorada, en el procés de restauració de la llengua catalana en aquell moviment de recuperació nacional de Catalunya i de desvetllament dels Països Catalans.

Com s'ha dit, els actes d'homenatge a Marian Aguiló(1) es varen programar per al 24 de maig de 1925. Al matí, a les 12'30, era assenyalada l'hora per descobrir solemnement la làpida col·locada a la façana del casal núm.10 (núm.6 actualment) del carrer de les Monges on havia nascut l'homenatjat. Làpida de marbre blanc, emmarcada decorati-

vament amb elements treballats de pedra de Santanyí. La traça fou projectada per l'arquitecte Guillem Forteza, a l'oficina del qual jo hi treballava de dibuixant. I fou realitzada en el taller de l'escultor Miquel Sacanell. Damunt la blancor del marbre s'hi llegeix: **Aquí va néixer en Marian Aguiló i Fuster, Patriarca de les nostres lletres. MDCCC XXV-MDCCCXCVII.**

A mesura que l'hora s'acostava anava compareixent nombrosa concurrència: una comissió de l'ajuntament de Palma, presidida pel batle Alfred Llompart; els membres de l'Associació organitzadora: Emili Darder, president; Ernest Mestre, vice-president; Francesc de Sales Aguiló, secretari; Antònia Torrents de Pomar, vice-secretària; Guillem Forteza, Guillem Roca, Miquel Massutí, Josep Rosselló, Elvir Sans, Antoni Jiménez, vocals; acompanyant el gran filòleg i Mestre de la llengua catalana Pompeu Fabra, hi havia el poeta i dramaturg Josep M. de Sagarra i el notable publicista Eugeni Xammar, venguts en representació de l'*Ateneu Barcelonès* i de tota Catalunya.

En els llocs de preferència es veien atapeïdes representacions de la intel·lectualitat, l'art i la literatura nostrades: l'excels i venerable cantor de Mallorca Joan Alcover, el poeta i pensador Gabriel Alover, la poetessa Maria Antònia Salvà, el prosista Daniel Martínez Ferrando, els poetes Tous i Maroto, Guillem Colom, Miquel Duran, Andreu Caimari, Joan Ramis

Marian Aguiló Fuster (Palma 1825 - Barcelona 1897), figura cabdal de la Renaixença. La seva obra i la seva convicció influïren poderosament tant al Principat com a Mallorca i València en el redreçament de la llengua catalana.

d'Aireflor i Garcia Rover. El pintor Bartomeu Ferrà, el metge Miquel Sureda i Blanes i el seu germà, l'enginyer Josep; el llicenciat en Ciències Andreu Crespí, en Julià Oliver, l'odontòleg Ignasi Forteza-Rey, l'agent de duanes Antoni Mulet, el president de la *Filarmonica* Antoni Salvà; Pere Antoni Sancho, vice-president de la *Societat Arqueològica*; els parents de l'honorat Aguiló, Alfons i Eugeni, Josep Ramis d'Aireflor, arxiver; en Rafel Pomar, en Joan A. Fuster Valiente; i moltíssimes persones més entre tantíssimes no tan conegudes.

Els balcons, les finestres i els portals que dominaven la placeta eren plens de gent abocada defora. Fet el silenci, el secretari de l'Associació, Francesc de Sales Aguiló, donà a conèixer els acords de l'entitat que s'havien pres per dur a terme la cerimònia que se celebrava.

A continuació, el batle de Ciutat, Alfred Llompart, inicià el seu parlament en la nostra llengua. Acceptà l'ofrena i va agrair corament als hostes venguts de terres germanes la seva presència, amb la qual l'homenatge prenia més relleu. Es dolgué, però, que a l'Ajuntament li mancàs temps per donar a l'acte tota la solemnitat que mereixia. Acabà manifestant el seus desitjos perquè l'esperit i la cultura regionals rebrostin i que la pedra descoberta sia el principi i la penyora de tan gran ressorgiment.

La sessió necrològica

La sala d'actes de l'Associació per la Cultura de Mallorca era totalment endiumenjada. Draps vermells i garlandes de murta penjaven de les parets i en terra plantes florides. Cadires de repòs preparades per rebre les personalitats designades per prendre part activa en la festa. Una pintura retrat de Marian Aguiló presidia l'acte.

A l'hora fixada, la sala era resplendent de llum i desbordada de

Miquel Fullana i Llompart (Palma 1905), autor d'aquest article, dibuixant i aparellador, soci fundador de l'«Associació per la Cultura de Mallorca» (1923) i de l'«Obra Cultural Balear» (1962).

gent. A les 6 de la tarda ocuparen el seu corresponent lloc les distingides personalitats. Joan Alcover, Pompeu Fabra, Josep M. de Sagarra, Emili Darder, Daniel Martínez Ferrando, Alfons Aguiló (nebot de Marian Aguiló) i Francesc de Sales Aguiló que com a secretari de l'entitat va llegir els acords que s'havien pres per a l'organització dels actes i va fer esment de les adhesions següents:

Palma:

El pare superior de la Residència de la Companyia de Jesús; Mossèn Salvador Galmés i Sanxo, erudit i escriptor; Cristòfol Magrner, Lluís Carbou i Josepa Estrades.

Antoni de P. Garau: "... el meu esperit estén llaços de fraternitat envers els que s'han arreplegat entorn del nom del Mestre, cabdill de la nostra renaixença, del nostre gloriós despertar del somni en què la Pàtria havia caiguda fulminada per les enveges, la ineptitud d'herència, les opressions continuades, incomprensió i malvolència. Vul-

gueu, per això mateix, fer constar la meua més filial adhesió a l'acte i considerar-me sempre present a festes tals com aquestes en què es rendeix culte fervent a l'avior, posats els ulls en un esplendent pervindre".

L'Acadèmia Mallorquinista de l'Ateneu Marian d'aquesta ciutat, en sessió ordinària, acordà sumar-se "al justíssim homenatge que amb tant d'encert s'ofereix al Mestre de les nostres lletres Marian Aguiló, amb motiu del seu naixement".

Pollença:

La delegació de l'Associació per la Cultura de Mallorca: "En compliment de l'acord pres per aquesta Delegació en junta general tenguin dijous passat, ens adherim coralment a l'homenatge que, organitzat per l'Associació, dedica Mallorca a Marian Aguiló, patriarca de les lletres catalanes".

Felanitx:

Delegació de l'Associació per la Cultura de Mallorca-Orfeó Aulí: "Amors i glòria a Marià Aguiló!! Al gran apòstol del patri renaixement. Al cercador infatigable, donzell qui cerca la dolça mina, la «de la capa blanca», la «xiqueta gallarda», «l'encisadora noia», la «garrida al·lota falaguera» que pertot arreu i en tots els indrets li comparegué abellint el futur de la Raça: la morta-viva la més bella, la figura benivolguda de la nostra dolça i valenta llengua catalana... Glòria i amors a Marià Aguiló, l'insigne mallorquí, el vident ungit per Déu quan profetitzares la Ressurrecció...

Cap nació pot dir-se pobra si per les lletres reneix: Poble que la llengua cobra se recobra a si mateix.

Un estol de felanitxers compost per Pere Oliver i Domenge, Bartomeu Gaià pvre., Miquel Pons, Enric Sureda, Jaume Vich, Miquel Obrador, J.Riera, Jaume Gaià, Joan Pou, pvre., Bartomeu Sagrera, M. Fiol,

Jaume Arnau, Pere Pinya, Sebastià Barceló, Francesc Picó, Pere A. Reus, Jaume Maiol, Bartomeu Berga, Joaquim Nicolau, Jaume Soler, J. Valls de Padrines, Miquel Massutí, A. Barceló, Joan Bta. Crespi, Antoni Vaquer, Cristòfol Pinya, Miquel Ferrer, Simó Sunyer, Francesc Nicolau, Bernat Estelric i Cosme Maiol.

Sóller:

L'Ajuntament.

Valldemossa:

L'Ajuntament.

Alaró:

"Nosaltres recordem també amb devoció el poeta i conrador de la nostra llengua En Marian Aguiló. Considerau-nos presents en aquest homenatge tan merescut". Llorenç Martorell, pvre., Jaume Rosselló, Joan Grimalt, Bernat Rosselló, Jaume Gelabert, Felip Girant, Carme Frígula, Llorenç Rosselló, Joan Barceló, ecònom; M. Homar, Francesc Rosselló, Joan Callejas, Antònia Rosselló, Gaspar Homar, Jaume Homar i Joan Oliver.

Inca:

"Admiradors de l'alta personalitat d'En Marian Aguiló, ens adherim a tots els actes d'amor i veneració que vostra benemèrita societat organitza a la seva memòria, amb mtiu del centenari del naixement de tan excels patrici". «L'Arpa d'Inca», Miquel Duran, Josep Aguiló, pvre., Andreu Bordoy, Francesc Aguiló, Llorenç M. Duran, Jaume Estrany, Jaume Coll, Pau Marian Morey, Marian Calderon, Pere d'Alcàntara Mulet, Jaume Duran i Jaume Albertí.

Lloseta:

Francesca Catany.

Deià:

Sebastià Junyer i Joana Salvà.

Campos:

Aina Juan.

Santa Maria del Camí:

Joan Vich, pvre.

Búger:

Antoni Salleres.

Esporles:

Miquel Miró.

Bunyola:

Antoni Rosselló i Baltasar Pinya, pvres.

Artà:

«Centre de Lectura» i setmanari «Llevant».

Menorca:

«Ateneu de Maó», i Joan Sancho, mestre de Mercadal.

València:

Eduard Martínez Ferrando, Teodor Llorente, director de «Las Provincias»; Francesc Almanche, president de «Lo Rat Penat»; Lluís Cebrià, cronista de la ciutat de València.

Vicent Blanquer, president de «La Joventut Valencianista»: «La

Joventut Valencianista de la ciutat de València s'associa coralment a l'homenatge que eixa nobilitíssima associació va dedicar a l'il·lustre patriarca de les lletres catalanes En Marian Aguiló, en el centenari de la seva gloriosa naixença. Si els propis mèrits d'En Aguiló no foren suficients per a justificar la nostra adhesió, bastaria recordar la influència tan directa i eficaç que ell va exercir sobre els precursors de la renaixença literària valenciana, que es varen abeurar en l'esperit patriòtic que sadolla l'obra de l'eximi poeta mallorquí».

Castelló:

Gaietà Huguet, Salvador Guinot, Ricard Carreras, Joaquim Garcia Girona, Lluís Revest i Àngel Sánchez Gosalbo.

Alacant:

Francesc Figueras i Enric Moltó.

Barcelona:

Miquel Ferrà, Fèlix Escalas, Josep Carner, Josep M. Mullàs, Feliu Elias, Alexandre Plana, Miquel Duran i Tortajada, J. Pin i Soler, Eugeni Xammar, Pere Rahola, Joan Creixells, Garriga Massó, Lluís Vila, Francesc Matheu, Narcís Oller, Enrich Fuentes, Alexandre Font, J. Ruiz i Porta, Manuel Vilà, Mn. Anton Navarro, Francesc M. Masferrer, Ferran Aguiló i Vidal, Josep Aguiló, Joan M. Soler Guasc de Sojo, Antoni Rubió i Lluc, Jordi Rubió i Balaguer, Francesc Martorell, Raimon d'Abadal, Ramon d'Alòs, Pere Bosch Gimpera, J. Bordoy Torrents, Antoni Griera, Manuel de Montoliu, Joaquim Balcells, Tomàs Carreras Artau, Josep M. López Picó, Carles Riba, Josep Ferran Majoral, Ernest Martínez Ferrando, Ferran Valls i Taberner, Joan Pons, Josep M. de Casacoberta, Lluís Pericot, August Pi i Sunyer, Tomàs Garcés, Llorenç Ribera, Carles Soldevila, Ferran Soldevila, Josep M. Capdevila,

Emili Darder Cànoves (Palma 1895-1937), metge i polític, president de l'«Associació per la Cultura de Mallorca» en 1925, any en què l'entitat homenatjà el centenari del naixement de Marian Aguiló.

Bartomeu Amengual, Antoni Homar, Josep Lleonard, Raimond Vayreda, Josep Llimona, Enric Casanovas, Bartomeu Oliver, Miquel Forteza, Joan Estelrich, Gaziell, Lluís Nicolau d'Olwer, Salvador Vives, Manuel Raventós, Esteve Monegal, Lluís Millet, Joan Llongueras, Baltasar Samper i Francesc Matheu: *"Catalans i mallorquins de Barcelona, aplegats entorn del nom gloriós de Marian Aguiló ens adherim de tot cor a l'homenatge que Mallorca tributa avui al Patriarca de la nostra renaixença, primer que ens ensenyà d'estimar la llengua pàtria"*.

Tarragona:

Bartomeu Darder. Jaume Bofarull, pvre.: *"Adreço la meua adhesió més entusiasta per l'homenatge tributat al gran mestre En Marian Aguiló, amb motiu del centenari del seu naixement. Catalunya i Mallorca senten confluïr en el gran Aguiló l'ideal comú de la llengua immortal, tan noble i dignament dignificada per tan alt Patriarca"*. I Joan Pons: *"Consti des d'ara aquí la meua expressa adhesió a tot. Tengueu-me present"*.

Reus:

«Centre de Lectura»: *"El Centre de Lectura s'adhereix amb fervorós entusiasme a l'acte amb què enaltiu el Patriarca de la renaixença literària catalana"*. Eduard Toda: *"Vell deixeble i admirador d'En Marian Aguiló, vulgau registrar mon entusiasta adhesió a l'homentge que li dediquen les lletres catalanes"*.

Els parlaments

Tot seguit s'aixecà Daniel Martínez Ferrando que en nom de València llegí el vibrant i delicat parlament:

"Senyores i senyors: d'ingratitude podria qualificar-se, i no petita, l'absència de la veu valenciana en el centenari d'un dels més il·lustres bibliotecaris de nostra gloriosa universitat; tenint en compte que, a més a més d'un home de profunda cultura que visqué entre nosaltres, es tracta d'una forta personalitat que

Pompeu Fabra i Poch (Barcelona 1868 - Prada de Conflent 1948), que per la seva tasca d'investigació lingüística i de normativització és considerat el seny ordenador de la llengua catalana, va pronunciar a Palma el discurs que es reproduïx en aquestes pàgines.

va influir poderosament en la memorable primavera en què floriren de nou les nostres lletres, amb flors prometedores de saborosos fruits.

Marian Aguiló va ésser quelcon així com el príncep pletòric de joventut i entusiasme, al ressò de qual veu se despertà la bella dorment del bosc; el taumaturg posseït d'un ardent misticisme, que va fer sortir el sol d'una nova edat en què foren vençudes les tenebres que envoltaven la dolça expressió del Mediterrani occidental, tan plena d'harmonies enlluernadores i ecos llunyans de passades gestes...

Era aquest, un home amb ideal -saben vostès què és això?- I el seu ideal encara el sentim viu en tots nosaltres. Tota la vida està sintetit-

zada en aquells versos que diuen com se recorda a si mateix un poble, i és que va comprendre la gran veritat que l'expressió d'un poble és tant com l'essència de la seva ànima, el perfil de la seva fesomia, i per tant la base dels seus sentiments més fermes i purs.

En aquest mallorquí ple de santes inquietuds, li va ser encomanada la difícil tasca d'encendre el foc sagrat del nostre temple, el foc que flanquejava a dalt de l'immens trípod de recolzant-se en les tres grans ciutats mediterrànies, aixecava a les blavors brillants el núvol constant del fum olorós dels sentiments i les idees de la Plaça com un Vesubi, més gegant encara, invisible als cors que no glateixen en nostre amor sublim. Mallorquins: en el dia en què commemorau el centenari del naixement de l'il·lustre fill d'aquesta ciutat, València vos envia la seva coral salutació, i amb son tribut d'admiració més entusiasta, una forta i llarga abraçada de germanor".

Tant al principi com al final esclataren forts i llargs aplaudiments.

Catalunya venia dignament representada pel Mestre indiscutible, Pompeu Fabra, mercès al qual el llenguatge català ha lograt la unitat i consolidació presents. Així reconegué el seu prestigi la concurrència acollint la seva presència amb una llarga i formidable ovació. Amb paraula reposada i ulls vius i espurnejants, digué:

"Des de les Corberes franceses fins als palmerars d'Elx i de les regions orientals d'Aragó fins a les illes daurades, existeix un grup de parlars romànics que formen un conjunt prou homogeni per ésser considerats com una sola llengua novollatina enfront de l'espanyol, del francès i de l'italià. Dins aquest domini lingüístic es constituï a l'edat mitjana una llengua literària uniforme on traspuaven a penes les variants dialectals de la llengua parlada, la llengua en què escrivien el català Ramon Muntaner, el valencià

Ausias March i el mallorquí Ramon Llull, llengua malauradament colpida per la decadència literària quan era arribada a un grau de desenvolupament que la col·locava en un lloc prominent entre les altres llengües medievals, filles, com ella, de la llengua llatina.

La renaixença literària iniciada a mitjan segle passat ens imposava la tasca àrdua de redreçar i depurar aquella llengua empobrida, impurificada i fragmentada durant llargs segles de decadència literària. Per portar a cap aquesta tasca calia una coneixença pregonera de la llengua antiga i de tots els parlars actuals a fi de retrobar els mots i els girs que la llengua escrita havia anat abandonant; però aquesta tasca de depuració i enriquiment ha estat sols possible perquè, malgrat les diferències dialectals, aparentment irreductibles, no era encara rompuda la unitat de la llengua, i perquè, malgrat el grau de rebaixament a què la nostra parla era pervinguda, no era encara tan allunyada de la llengua antiga que deguéssim renunciar de recolzar en aquesta la moderna llengua literària.

L'obra de depuració i de redreçament és avui molt avançada; aprofitant els materials que ens han fornint l'estudi dels nostres autors antics i les aportacions dels parlars catalans, valencians i balears hem aconseguit de refer esplendorosament la nostra llengua. Però penseu el que significa haver tengut la visió de la possibilitat d'aquesta obra de redreçament en els inicis de la renaixença quan homes com Piferrer creien impossible del tot el ressorgiment de la llengua catalana, que consideraven condemnada a una degradació irremeiable. I Marian Aguiló, no solament fou el primer que va creure en la possibilitat de refer la nostra llengua, sinó encara qui, emportat pel seu optimisme i el seu gran amor a la parla materna, emprengué la magna obra de redreçar-la, essent així, al

mateix temps que el vident, l'obrer cabdal del seu ressorgiment, en tal manera que els qui després d'ell havem treballat en l'obra de redreçar i fixar la llengua literària, no hem fet sinó completar la seva tasca immensa, treballant sempre dins la via oberta i explanada pel Mestre.

Per gran que sigui la tasca realitzada en els nostres dies, la part que Marian Aguiló ha tengut en l'obra de redreçament de la llengua restarà sempre com d'una importància capital, amb el seu prodigiós **Inventari de la llengua** publicat suara per l'Institut d'Estudis Catalans, sota el títol **Diccionari Aguiló**. Admira, senyors, que un sol home pogués fer una replega tan formidable; no passà un text català per les seves mans que ell no en fes un despull complet, i en les seves excursions per Catalunya, València i les Balears fou igualment amatent a recollir de boca del poble tots els mots ignorats del llenguatge ciutadà. Així formà la replega immensa sense la qual difícilment podríem avui pensar a dreçar el Diccionari General de la Llengua. I, encara, llegint el

seu inventari, no sabem què admirar més, si l'abundor dels materials aplegats o l'estima i el gust amb què sabia destriar el bo del dolent, amb què sabia retrobar el sentit catalanesc de cada paraula.

Jo no vull apreuar aquí en Marian Aguiló com a poeta, com a bibliòfil, com a folklorista; però em penso que per damunt de tot Marian Aguiló és mereixedor de l'admiració de tots els catalans, valencians i balears per la seva labor filològica, i em plau imaginar que ell aplicà totes les seves aptituds a aquesta labor d'erudit i d'artista alhora. L'Institut d'Estudis Catalans estotja la preciosa biblioteca aplegada per Marian Aguiló en una sala destinada especialment a ella: ens honora guardar aquells llibres que serviren com a instrument de treball a aquell artífex incomparable de la nostra llengua.

Marian Aguiló és sens dubte un poeta excel·lent, un gran bibliòfil, un folklorista remarcable, però en l'obra de redreçament de la llengua és indiscutiblement la figura cabdal a qui tots devem de retre homenatge de gratitud i admiració il·limitades.

Penseu que ell fou qui cregué fermament en l'esdevenidor de la nostra llengua quan tothom en dubtava, i que ell obrí i esplanà l'única via per la qual podia assolir-se el ressorgiment, així quan a glòria seva podem retreure no solament la tasca enorme que ell realitzà, sinó tot el que després d'ell hagin pogut fer els seus continuadors i deixebles.

A ningú millor que a ell podríem aplicar, doncs, les paraules que Àscoli adreçava als fundadors de la filologia romànica: «Cada nou avançament redunda en nou honor dels mestres que ens han obert i esplanat la via àrdua i bona»

Com en un principi, forts i llargs aplaudiments lloaren la seva intervenció.

Evidentment, els concurrents eren ja presoners del verb màgic dels oradors.

Josep M. de Sagarra (Barcelona 1894-1961), poeta, novel·lista, autor teatral, periodista, va produir una obra molt extensa i variada.

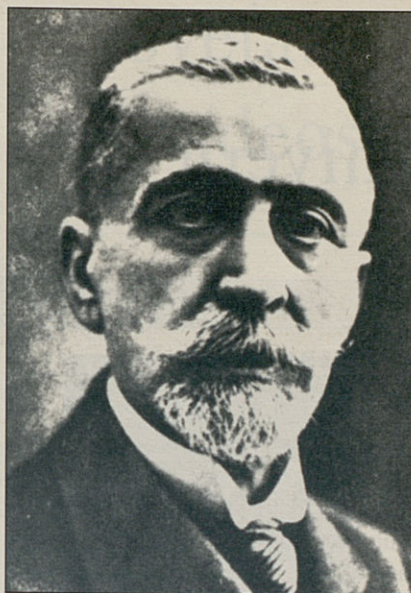
La mateixa gran acollida trobà el nostre altíssim poeta En Joan Alcover en aparèixer per llegir en nom de Mallorca el seu treball càlid d'evocadora efusió.

Després d'altres intervencions de personalitats que donaren lectura a diversos fragments de poesies originals de l'homenatjat, llavors el poeta Josep M. de Sagarra féu assaborir als assistents la seva composició escrita expressament per a l'homenatge.

In memoriam

Marian Aguiló i Fuster

Quan damunt d'unes cendres de la vida creix amb els anys l'escampadissa d'or i el llebeig no en desflora la florida és que no hi val la dalla de la mort. I si el record pren la rojor sagrada d'una foguera tota d'esperits amb una voluntat ben arrelada i amb una palma incorruptible als dits, és que el record s'enfonsa en el més noble, en el més escollit dels sentiments que dona veu i fesomia a un poble i vela blanca per lluitar amb els vents; és que el qui jeu sota la terra dura plantà una mena de boscall i brots i escampà tanta llum en sa figura que aquesta llum ens enlluerna a tots. Tal és l'home que riu de la tempesta i omple de perfum aquest espai, i bateja amb son nom aquesta festa més fort, més viu, més poderós que mai. Nascut a l'illa vostra que s'allunya del continent on hi vivim lluitant, l'illa que és com un tros de Catalunya, més pur, més a la vora de llevant. Nascut aquí, bressol de gentileeses, aligot de la mar emprèn el vol, damunt de la mar les guaita esteses i el bec s'abeura de la llum del sol. I són tan grans aquestes ales fortes, que amb una abrigo vostre clos pairal i amb l'altra ve a tocar fins a les portes i els campanars de la nostra Seu comtal. I si aquests aires van pastar-li el rostre i en els carrers d'aquí hi tingué el tocom, els nostres aires també el feren nostre, sentírem com vosaltres el seu nom. Mallorquins, catalans, hi ha això que ens lliga, és ell qui de bon cop ho ha definit: és nostra parla, fidel amiga,

Joan Alcover i Maspons (Palma 1854-1926), advocat, polític i literat, la seva obra poètica va rebre la influència manifesta de Marian Aguiló.

la llàntia vigilant de l'esperit. Nostra parla, bandera sense arruga, que encara que la ultratgin tots els vents no ens podrà cap hora malestruga esborrar de la llengua i de les dents. I ell cercà la parla abandonada en el cau muntanyenc i el cau marí, amb la triple virtut incendiada d'apòstol, de soldat, de pelegrí. En son vaixell les fulgurants estives eren l'essència del tresor pairal, les perles foren les paraules vives per fer-ne un collaret contra un dogal...

Collaret de paraules -fines brases- cada cop lluntesges més segur; resistiràs a totes les espases. Ai, ai collaret, no et trencarà ningú! És aquesta la joia més perfecta que ens lliga amb el futur i amb el passat; és l'enclusa subtil on se fa erecta la nostra adormissada voluntat. I penseu que el gran home que ens hostatja amb son record aquí ens té reunits, deixà en aquesta joia del llenguatge l'empremta inesborrable dels seus dits. Marian Aguiló! Àguila vera, mallorquí i català, soldat i sant! Si vas teixir-nos la millor bandera siga per tu el record més gran.

En remarcar el poeta, amb paraula valenta, els conceptes impetuosament patriòtics, esclafí espontàniament l'entusiasme.

La llarga ovació que ofegà les darreres paraules reprengué -delirant- en aixecar-se Gabriel Alomar i, amb ell, la resta de persones que presidien l'acte. En aquells moments, com si fos ara, encara veig com Alomar es llançà als braços del poeta, abraçant-lo repetidament i forta. □

Ciutat de Mallorca, 16 de març 1994.

(1) La relació de persones, entitats i parlaments en l'acte que descriu, són extrets del «Butlletí de l'Associació per la Cultura de Mallorca», entitat de la qual vaig fer-me soci el 1923, any de la seva fundació.

ESCOLTISME I GUIATGE

EL MIRALL-66 va reproduir el parlament que na Maria Ferret havia fet a Lluc el desembre proppassat. A la introducció que hi vàrem escriure s'hi pot observar un error de cronologia que fa simultanejar l'Associació per la Cultura de Mallorca, una entitat que havia desaparegut el 1936 arran de la guerra civil, amb l'inici de l'escoltisme i el guiatge a Palma. El que volíem dir és que n'Eladi Homs i na Maria Ferret trobaren el suport i l'acolliment per a la tasca educacional de l'escoltisme, que emprengueren a partir de 1956, a redós de persones que havien pertangut a aquella associació (Josep Forteza-Rey, Miquel Marquès, Miquel Fullana...) i en les de la generació que havia heretat l'esperit de l'entitat (Francesc de B. Moll, Josep M. Llompart, Josep M. Palau i Camps, Bartomeu Barceló Pons...)- **Fca.B.C./J.M.B.**

Grums d'hivern

MATEU GRIMALT SUREDA

* Diuen que ara han de dur aigua a Mallorca amb vaixell: haurà arribat potser l'hora d'anar-se'n?

** Tota immersió lingüística pot tenir un sorprenent *feedback* o potada inesperada; o no és fruit de la immersió el laureat autor de les cançons d'Ossifar? Degué aprendre lletra i fer ludibri en una escola franquista on el mestre es feia un tip de riure de les suors dels nadius que no sabien escriure "pa de figa" o tradüen "la panxa me fa malo", acomplexats davant la sàvia parla d'un mestre que àdhuc sabia dir "acebuche" en castellà i no tenia cap parent que digués *en Kuan* o *en Kosé*.

* Ara que a l'aeroport les màquines de cobrar han llevat el lloc de feina a cinc o sis recaptadors

humans... no us estranya que no hi hagi més gent *ludita*?

** Jo hi sabria trobar remei: que cada màquina robòtica de caixer automàtic, de vendre o de cobrar... rebi un carnet d'identitat i pagui un impost de rendiment de les persones físico-robots per poder subsidiar l'atur a aquell homenet que li ha cedit la feina i l'eina.

* Era tan conscient del seu estatus acadèmic que en lloc de dir "me'n vaig a fer escola" es creia que anava a fer institut.

** Tan sabut era aquell mestre, que ensenyava als alumnes d'enguany els coneixements que els caldria tenir dos cursos després, per si de cas, o per no malgastar allò que tant li costà d'aprendre. I no s'escar-

rufava ni la mà li tremolava a l'hora de signar MD's.

* Tota mala ànima que duu una vida grisa i no aconsegueix pentinar-se el cabell s'haurà sentit aconsolada en veure caure Mario Conde.

** Devers la una, en un programa bicèfal (mallorquí/ espanyol) massa sovint la locutora castellana esborra i magnetitza, lingüísticament parlant, el locutor nostre. Ella mai no gira la llengua, però el nostre ho fa per un tres i no res. Serà un pressagi que un dia tots haurem de dir "¡qué barbaridaz!"?

* Per haver estat un bon gastador amb sa targeta de Sa Nostra em volen regalar sa cinta des vídeo. Podrien haver tengut sa delicadesa de saber que no en tenc de vídeo i també que m'escarrufa sa cinta *El silenci dels anyells*. Això és com regalar un enfilai de botifarrons a un testimoni de Jehovà.

** Esperem que la contarella d'això *era un rei que parava faves* no sigui objecte de manifestació de la indignació de cap casa reial, de moment.

* Aquell homenet bevia amb fruïció l'aigua del propi pou cavat dins la terra de la casa pairal i s'adeleitava... fins que un dia tengué la mala pensada de fer-la analitzar. Bé se n'havia passat pel ganyot de bacils i coliformes sortits d'aquell forat de femta!

** Més urgent que refer les rutes i caminois de s'Arxiduc fóra retrassar les rutes dels estreptococs fecals per dins les venes de les nostres aigües subterrànies per saber de quina nissaga és la merda que hi flueix, una matèria tenyida, això sí, amb els colors cosmopolites de moltes senyeres.

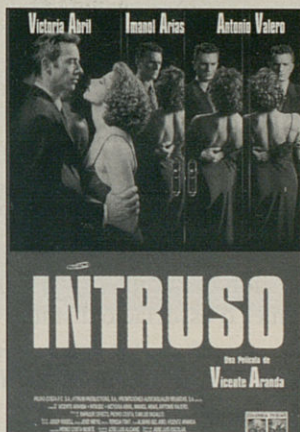
* La natura no sempre sap estar al seu lloc i deixar-se explotar, quieta i muda. Ja ho va dir en Garrido, que comanda les garrigues: "El bosque se ha metido mucho en urbanización". Quina gosadia! □

Ja ho va dir en Garrido, que comanda les garrigues: "El bosque se ha metido mucho en urbanización."

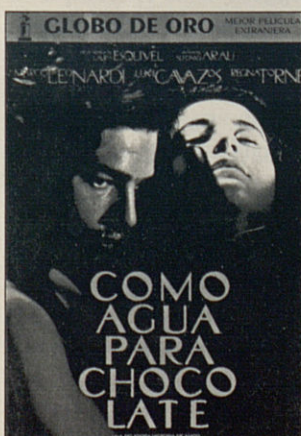
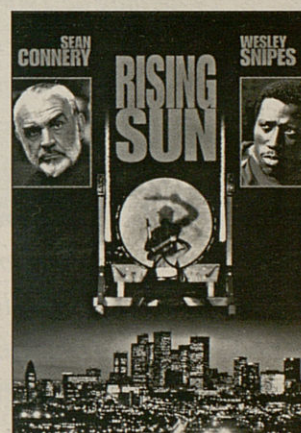

Novetats en vídeos

PER LLOGAR

PER COMPRAR

VA
video art-7

- Vídeos en català
- Videoteca en general

c/ Aragó, 24 - 07006 Palma - Tel. 46 33 61

Els primers anys de l'Associació de la Premsa de Balears

ARNAU COMPANY MATES

El 19 de juny de 1908, va ser fundada a Palma l'Associació de Premsa de Balears. L'entitat tenia un caràcter més benèfic que estrictament sindical i fou presidida, entre 1908 i 1921, per Felip Guasp Vicenç. El motiu principal de l'associació professional de periodistes fou la necessitat creixent d'agrupar-se que tenien els periodistes mallorquins i eivissencs.

La nova premsa d'informació general, el desenvolupament d'empreses periodístiques -que entenien la seva activitat com a negoci-, l'increment del nombre de periodistes, la necessitat d'una cobertura mutual i els canvis de les condicions de l'exercici del periodisme, a més d'un increment del nivell de consciència professional, feren que els periodistes experimentassin la necessitat d'agrupar-se en associacions professionals. Així i tot, les associacions tenien un caràcter més benèfic que estrictament sindical i reivindicatiu.

En aquest apartat, s'ha de diferenciar entre els periodistes i els treballadors dels tallers. Respecte als primers, la seva ideologia predominant era la de la petita burgesia i

tenien un sentiment de germanor benèfica. En canvi, les condicions laborals dels treballadors dels tallers eren molt precàries i no es distingien de la majoria dels obrers industrials. En resposta a aquesta clara diferenciació, ambdós grups desenvoluparen formes d'associació distintes¹.

La iniciativa de la constitució de l'associació de premsa.

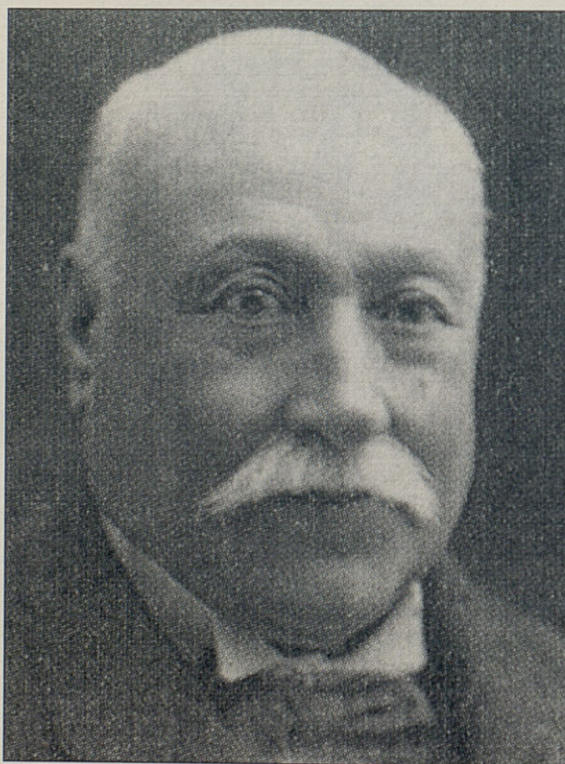
El 24 d'abril de 1908, el redactor de *La Última Hora*, Josep Vives, publicà a la portada del diari un article que titulà *Los del oficio*; donava

a conèixer la idea del director d'*Heroldo de Madrid*, José Francos Rodríguez², sobre la celebració d'un congrés de periodistes a Saragossa, en el qual es pensava debatre sobre la millora intel·lectual i social de la classe periodística. Francos Rodríguez demanava als periodistes de la resta de l'Estat que es mancomunassin i formassin associacions de premsa per estar representats col·lectivament en el congrés.

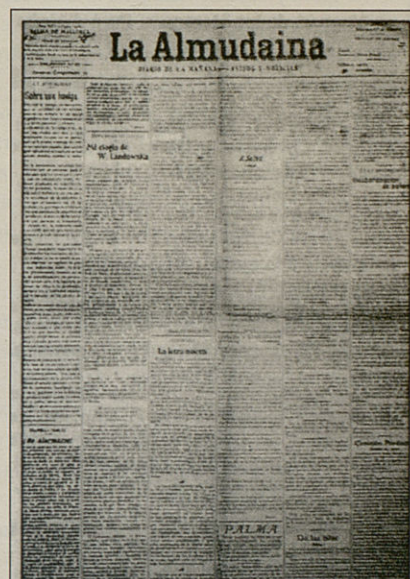
Josep Vives³ esmentava la necessitat d'unió entre els periodistes mallorquins amb l'objecte de defensar els seus interessos i treballar pel seu futur. Proposava que els recursos econòmics de l'entitat s'aconseguissin amb l'organització d'activitats diverses, com funcions teatrals i de curses de braus, entre d'altres. El redactor de *La Última Hora* qualificava els periodistes d'obers intel·lectuals.

Al començament del maig de 1908, el director de *La Tarde*, Joaquim Domènech, va suggerir tenir en compte la idea de Josep Vives i es nomenà una comissió encarregada de redactar un reglament corporatiu. La idea de l'associació havia estat acollida amb gran interès pels periodistes de Palma.

El 9 de juny, es varen reunir tots els periodistes interessats per discutir el projecte de reglament de l'associació, que fou debatut durant uns quants dies.

Felip Guasp Vicenç, primer president de l'Associació de la Premsa de Palma.

Tres dels cinc diaris que s'editaven a Palma amb representació a la junta directiva de l'associació.

La constitució de l'Associació de la Premsa de Balears.

El 19 de juny de 1908, fou elegida la primera junta directiva de l'Associació de Premsa de Balears, que quedà integrada per Felip Guasp Vicenç, com a president; Josep Vives Verger, com a vice-president; Josep Tous Lladó, com a secretari; Josep Maria Tous i Maroto, com a vice-secretari; Joan Ramis d'Ayreflor, com a tresorer; Joaquim Domènech com a comptador. Com a vocals foren designats Emili Oliver, Enric Vives Verger, Pere J. Palmer. També es formà una comissió assessora i consultora integrada per Guillem Creus, Jeroni Serra, Andreu Pont i Jeroni Amengual. La seva primera seu fou al carrer de Mesquida, de Palma.

Els cinc diaris que s'editaven a Palma tenien representació a la junta directiva de l'associació. Era la següent:

De *La Última Hora*, hi havia els redactors Josep Vives Verger, Josep Tous Lladó, Enric Vives Verger, Guillem Creus i Pere J. Palmer.

De *La Almudaina*, el director Jeroni Amengual Oliver i els redac-

Els cinc diaris que
s'editaven a Palma tenien
representació a la junta
directiva de l'associació:

La Última Hora,
La Almudaina, El Diario
de Palma, la Gaceta de
Mallorca i La Tarde.

tors Josep Maria Tous i Maroto i Emili Oliver Amorós.

D'*El Diario de Palma*, el director Felip Guasp Vicenç.

De la *Gaceta de Mallorca*, el director Andreu Pont Llodrà i el redactor Joan Ramis d'Ayreflor i Saura.

De *La Tarde*, el director Joaquim Domènech.

La principal preocupació dels periodistes mallorquins de començ-

ments del segle XX era la manca de qualsevol tipus de dret laboral⁴. Per això, la principal funció de l'associació va esser el seu caràcter benèfic i de socors mutus. Alhora, va tenir com a objectiu la defensa i la millora dels interessos morals i materials dels periodistes. Els associats -solament hi formaven part els periodistes de la premsa diària- tendrien servei gratuït de metge-apotecari i se'ls concediria socors en metàl·lic. També es pensava crear economats i cooperatives. Pel que fa a la seva tasca de caràcter estrictament professional-ètic, hauria de vetllar per la respectabilitat i el bon nom de la professió i hauria d'estimular el progrés intel·lectual dels periodistes organitzant una biblioteca, cursos i conferències.

Podem dir que en aquesta entitat -a l'igual que la majoria de societats mútues- s'hi conjugava l'oferta mutual amb trets de caràcter cultural i instructiu.

Referent a l'àmbit geogràfic dels integrants de l'associació, hi podrien formar part, a més dels periodistes de Palma, els de la Part Forana, Menorca i Eivissa.

LOS DEL OFICIO

En la prensa de Zaragoza ha sido acogida con aplauso la idea, lanzada por el director del Heraldo de Madrid, el ilustre periodista Sr. Francos Rodríguez, relativa á la celebración en aquella ciudad de un Congreso de periodistas. En aquel acto deberá tener representación toda la prensa española, y en él se propone discutir variedad de temas que tienden al mejoramiento de la clase, no sólo intelectualmente, sino socialmente.

El Sr. Francos Rodríguez, que tanto ha trabajado en favor de la prensa, ha hecho un bosquejo de los principales temas que pudieran tratarse en dicho congreso, y excita á los periodistas de provincias para que se unan, formando Asociaciones de la Prensa, á fin de estar colectivamente representados en el acto que trata de celebrarse.

Aquí, en Palma, los periodistas no estamos constituidos en asociación. Hubo una época en que ésta existió, pero tuvo que disolverse, por falta de recursos pecuniarios con que poder sostener la sociedad. Nosotros aplaudimos muy efusivamente la idea lanzada por el ilustrado periodista y nos atrevemos á rogar á nuestros compañeros que se fijen en la idea para darla calor y vida. Además, creemos que ahora sería llegada la ocasión para que los periodistas formáramos una asociación,

con el objeto de defender nuestros intereses y para trabajar para el porvenir. El obrero se asocia ¿porqué, nosotros, obreros intelectuales, no hemos de asociarnos y ver de conseguir algún beneficio para el día en que no podamos dedicarnos al oficio? En Madrid, y en diferentes provincias, existen asociaciones de la prensa y se adquieren recursos organizando funciones teatrales, toros, etc. etc. á beneficio de dichas asociaciones, ¿porqué no hemos de hacer lo propio nosotros?.

Es casi seguro que las empresas teatrales cederían anualmente un día determinado para beneficio de la prensa ¿qué menos pueden hacer en favor de quienes contribuyen á la propaganda de su negocio?.

¿Gusta la idea?. Nuestros compañeros tienen la palabra.- V.

(a *La Última Hora*, divendres, 24 d'abril de 1908. pàg.1).

SOCIS DE L'ASSOCIACIÓ DE LA PREMSA DE BALEARS EL 1924.

Delegació de Mallorca.

Josep Vives Verger.

Joan Ramis d'Ayreflor i Saura.

Enric Vives Verger.

Josep Maria Verger Llinàs.

Pere Peiró Mas.

Pere Ferrer Gibert.
Jaume Ferrer Oliver.
Jaume Puig Alorda.
Rafael Ramis Togores.
José Fernández Bosch.
Josep Tous Lladó.
Santos Esquivias Urquiola.
Ferran Tous Lladó.
Marià Ramis d'Ayreflor.
Francesc Fuster Pérez.
Jaume Torres Riera.
Antoni Garcia Rover.
Joaquim Domènech Coll.
Joan Alomar Cifre.
Miquel A. Colomer Moyà.
Joan Campins Fontclara.
Ernest Maria Dethorey Camps.
Manuel Tous Lladó.
Delegació d'Eivissa.
Enric Fajarnés Ramon.
Josep Farres Palau.
Críspul Gotarredona.
Bernat Ribas Ribas.
Lluís Juan Riquer.
August Fajarnés Ramon.
Josep Costa Ramon.
Pere Marí Ferrer.
Manuel Jiménez Díaz.
Gregorio Cano Salvino.

L'Associació de Premsa de Balears el 1923 i el 1924.

El 1923, la Junta directiva era integrada per Josep Vives Verger, com a president; Joan Ramis d'Ayreflor i Saura, com a vice-president; Enric Vives Verger, com a secretari; Josep Maria Verger Llinàs, com a vice-secretari; Santos Esquivias Urquiola, com a tresorer; Rafael Ramis Togores, com a comptador, i Josep Tous Lladó, Pere Ferrer Gibert i Antoni Garcia Rover, com a vocals. El 1924, continuaven integrant la junta de l'associació —que tenia 23 socis— aquests mateixos.

El 1921, l'associació creà una Caixa de Pensions per a la Vellesa, que era regida per una comissió de govern, que, el 1924, era presidida per Josep Vives Verger i integrada per Josep M. Verger, com a tresorer, i Rafael Ramis, com a secretari. El 1924, s'havia aconseguit que cada soci tengués una mitjana de mil pessetes a cada llibreta.

Activitats de l'associació.

Entre les principals realitzacions de l'entitat cal destacar la participació a diversos actes culturals que se celebraven a Palma. Alhora, també una de les maneres de subvencionar-se, a més de les quotes dels socis —que es dividien en dos tipus: fundadors i de nombre—, era la realització de funcions de teatre, curses de braus i de partits de futbol.

El juliol de 1923, s'acordà que la quota de 100 pessetes, que es donava a la família d'un soci quan moria, pujàs a 250 pessetes.

El claustre de professors del Col·legi Cervantes oferí una beca d'estudis de primer ensenyament perquè l'associació la lliuràs a algun fill de soci.

L'Associació de Premsa de les Balears mantingué especials relacions amb altres entitats d'aquesta mena de Catalunya. Per iniciativa, probablement de l'Associació Cata-

lana de Premsa— que tenia una orientació ideològica ben definida, d'arrel catalanista—, s'establiren forts nexes entre aquesta associació i la de Balears, que desembocaren en la creació de la Federació de la Premsa Catalano-Balear⁵.

Així, l'Associació de Premsa de Balears donà suport a l'Associació de la Premsa Diària de Barcelona arran de la defensa del periodista Santiago Valentí Camp davant la querella posada per Àlvarez Vega. Com es veu, la solidaritat entre associacions de premsa fou una constant

L'associació també participà en entitats d'àmbit estatal i en l'agermanament d'aquesta societat amb d'altres.

L'abril de 1923, l'associació envià com a delegats el secretari Enric Vives, el vice-secretari Josep M. Verger i el comptador Rafel Ramis a l'Assemblea de la Premsa de Catalunya i Balears.

El final de maig i el principi de juny de 1923, una representació de l'associació -integrada per Joan Ramis d'Ayreflor i per Enric Vives Verger- estigueren presents a la Segona Assemblea de la Premsa Espanyola celebrada a Sevilla. En aquesta reunió, s'acordà fundar la Federació de la Premsa d'Espanya, de la qual Josep Vives Verger fou elegit vocal.

L'associació també organitzà actes d'homenatge i s'adherí a reconeixements de periodistes, tant mallorquins com espanyols. El 1923, contribuï, amb un donatiu de 50 pesetes, a erigir un monument a la memòria del periodista madrileny Miguel Moyà.

La delegació d'Eivissa.

Fou en el decenni de 1920 quan l'associació començà un inici d'expansió territorial mitjançant la creació d'una delegació a Eivissa⁶. Sabem que, l'agost de 1922, el tesorero Santos Esquivias visità Eivissa per intentar crear-hi una delegació.

Possiblement es creà, ja que, el 1924, la delegació eivissenca era presidida per Enric Fajarnés Ramon i integrada per Josep Farres i Palau com a tesorero i Críspul Gotarredona, com a secretari. Constava de 10 socis.

El 1924, l'Associació de la Premsa de Balears tenia un total de 33 socis a Mallorca i Eivissa. Hi eren presents la majoria de periodistes que tenien la condició, diguem-ne, *pre-professional de col·laboradors*, encara que una de les característiques de l'evolució del periodisme illenc d'aquest període fou precisament la professionalització. □

¹.- Els treballadors dels tallers s'agruparen als voltants de la Unió Tipogràfica Balear que es creà el 1897 i que, el 1900, estava afiliada a la Federació de Societats Obreres de Balears.

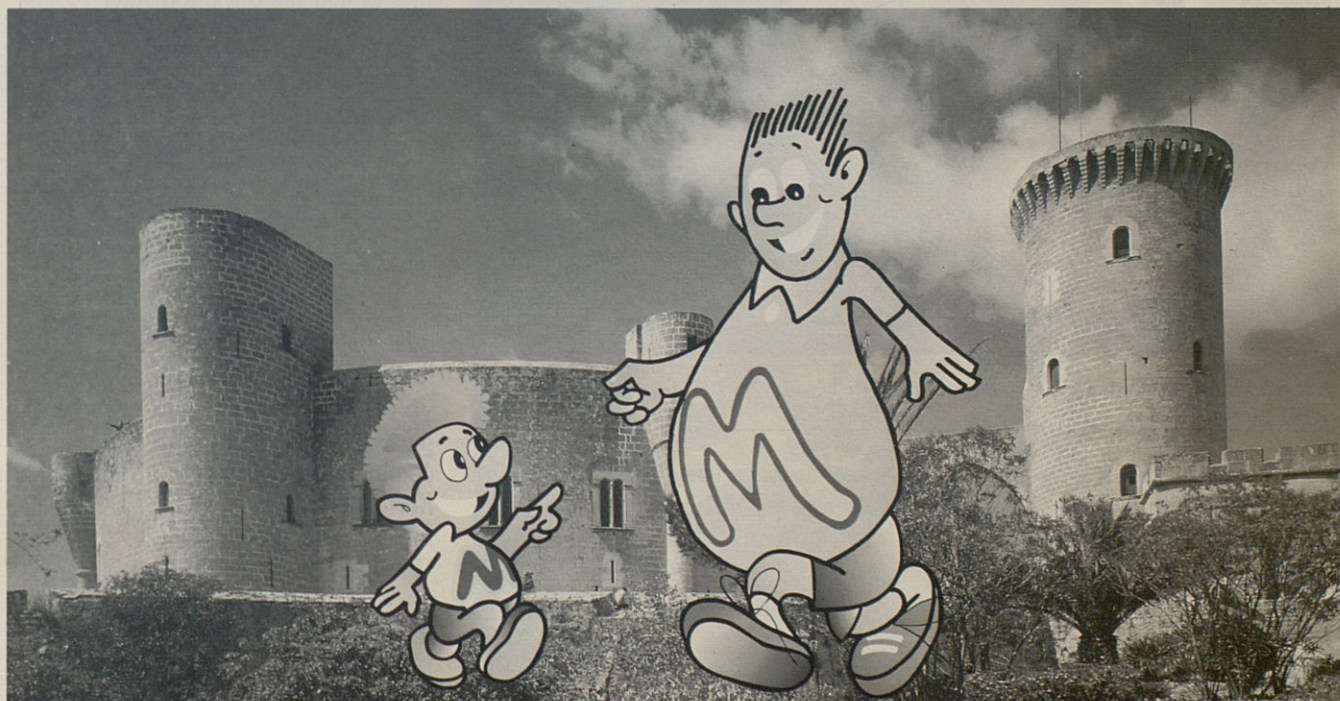
².- Francos Rodríguez, José (Madrid 1862-1931). Megte, escriptor, polític i periodista. Com a polític, fou batle de Madrid, governador civil de Barcelona i ministre d'Instrucció Pública i de Gràcia i Justícia. Com a periodista, va dirigir *La Justicia* (1894) *El Globo* (1896-1902) i *Heraldo de Madrid*. Col·laborà a diverses publicacions com *El Extremeño*, *El Pueblo*, *El País*, *La Ilustración Española*, *Alma Española* i *ABC*. Des de 1896, fou membre

de l'*Asociación de la Prensa de Madrid*, de la qual en fou tesorero el 1903 i president entre 1922 i 1931. Alhora, va ésser president d'honor de diverses associacions de la premsa i membre (des de 1924) de la Real Acadèmia Espanyola. Utilitzà el pseudònim *Juan Palomo*.

³.- A l'article també comentava que abans va existir una associació de periodistes a Palma, però que es va haver de dissoldre a causa de la manca de recursos econòmics.

⁴.- Per un desenvolupament d'aquest aspecte, vegeu el treball de Josep Maria CADENA: *Les associacions de periodistes de Barcelona*, dins *Annals del Periodisme Català*, núm. 0 Associació de la Premsa de Barcelona, abril-juny de 1984. També és molt interessant el capítol *Els periodistes catalans*, del llibre de Josep Lluís Gómez Mompert *La gènesi de la premsa de masses a Catalunya (1902-1923)*. Editorial Pòrtic, S.A. Barcelona, 1992

⁵.- Sobre aquest tema, vegeu Josep Lluís Gómez Mompert, *op. cit.* pàg. 218-221. La Federació de la Premsa Catalano-Balear abastà diverses associacions de Barcelona, com l'Associació de la Premsa Diària de Barcelona, l'Associació de Periodistes de Barcelona i el Sindicat Professional de Periodistes de Barcelona a més d'altres d'arreu dels Països Catalans, com l'Associació de la Premsa de Balears, l'Associació de Periodistes de Girona, l'Associació de la Premsa de Lleida, l'Associació de la Premsa de Manresa i Comarca, l'Associació de la Premsa de Reus, l'Associació de la Premsa de Sabadell, l'Associació de la Premsa de Tarragona i l'Associació de la Premsa de Terrassa.

mini max
és nostre... d'aquí!

El món d'Eduard Vich

FRANCESC XAVIER DOMÈNECH I FERRER

Eduard Vich davant una obra seva en l'exposició de la sala Blasco de Garay (Madrid, març 1994).

Passejant pel seu carrer de la part alta del Terreno n'Eduard mira una vegada més el cel blau, la badia de Palma, les cases escalonades entre la mar i el bosc de Bellver, el verd dels pins, i acluca els ulls com si volgués retenir aquelles imatges per sempre. Entra a saludar els seus amics de prop de ca seva i parla amb ells compartint uns moments molt agradables plens de cordialitat. Continua el seu camí mentre li surt al pas un moix que es

deixa acariciar suaument i l'acompanya fins a la porta de ca seva.

Obre les finestres de la seva cambra i una immensa panoràmica de la badia il·lumina tots els racons. Aleshores comença la màgia de la forma i del color, són els moments més importants de la seva vida i els més feliços. Els somnis prenen forma dins la seva ment. La tela blanca comença a rebre les primeres pinzellades, el nou projecte grella els

tanys verds. Té uns moments de neguit, cerca una nova forma, un nou color, deixa els estris i tresca inquiet per l'estança. No, no és això. Sembla que el món li vengui al damunt. Es troba confós.

Guaita per la finestra com un vaixell solca plàcidament les aigües del port. Ara sí, la forma sorgeix amb força, agafa amb desfici el pinzell i la tela es va cobrint, a poc a poc, d'armònics traços, el verd-blau assossega la seva inquietud, el projecte es converteix en realitat.

La dona de porcellana nua, que du en braços un infantó a qui sembla donar tota la tendresa possible, ha estat el motiu central. Arbres, aucells de bells colors, moixos d'ulls tendres, mar i cel. Amb el temps, la dona amb l'infant ha anat evolucionant i apareix en els quadres d'una època posterior sense l'infant, amb fina pell blanca de sensual nuesa.

Altres vegades són els paisatges urbans els que inspiren la seva obra, alguns harmoniosos amb la naturalesa i d'altres amb lluita per sobreviure a la degradació del lloc. Els paisatges industrials amb xemeneies contaminants cerquen el difícil equilibri amb la natura, sempre finalment resolts a favor de la bellesa.

Eduard Vich i Coma té 41 anys i posseeix un curriculum important d'exposicions que abracen des de les locals fins a les internacionals. Participà al centenari de Miró, amb il·lustracions homenatge «Al·leluies a Miró». Ha col·laborat a diaris de Palma i ha il·lustrat llibres. Fou guardonat amb les primeres medalles

de dibuix i pintura del Cercle de Belles Arts de Palma, etc. En fi, és un dels pintors mallorquins actuals de més forta personalitat que ha iniciat a Mallorca un important corrent expressionista, actualment imitat per les noves generacions.

- *L'obra que fas, sempre m'ha semblat de molta personalitat. Tota la vida has pintat d'aquesta manera?*

- Al principi pintava paisatges del pla del Penedés, amb molt de color. Després vaig dibuixar molt en blanc i negre, i marró. Però vaig anar canviant, i vaig entrar de nou a fer color.

- *No t'has expressat mai acadèmicament?*

- Vaig estudiar quatre anys a Arts i Oficis, on tenia uns professors que realment eren molt bons, i m'ensenyaren a dominar la tècnica. Record amb simpatia Victòria Andreu. Simultàniament vaig desenvolupar el meu propi estil. A mi les obres m'agraden calentes. He dibuixat molt pel meu compte i podria dir que som autodidacta, que m'he fet jo mateix.

- *Dius que t'agrada que la pintura sigui calenta, afectiva... Els crítics podran expressar-se com vulguin sobre la teva obra, però em sembla que això no t'ho podran negar.*

- No. Sempre he dit que no pots pintar allò que no has viscut. Ho tenc ben clar. Si estàs fent una cosa que no sents, resulta una obra que no té cap sentit, per més ben dibuixada i ben executada que pugui semblar. No, per a mi pintar així no té cap interès.

- *La pintura, què és per a tu?*

- És el llenguatge universal de comunicació que em permet donar la meua visió del món. La meua pintura és jo mateix, amb els meus defectes i virtuts. Pint el que m'agrada i em fa feliç.

- *La gent, com veu la teua pintura?*

- A uns els agrada per una cosa i a d'altres no els agrada per una altra cosa. Uns la troben divertida i d'altres no l'accepten perquè no és convencional. L'art no cal que sigui convencional, sinó que ha de ser de

No pots pintar allò que
no has viscut. Si estàs fent
una cosa que no sents,
resulta una obra que
no té cap sentit.

mil maneres. Hi ha hagut persones que m'han dit que el quadre que em compraren fa un temps, cada dia els agrada més.

- *Les arrels de l'obra que fas?*

- La barriada del Terreno, on he passat la meua infantesa i joventut, m'ha marcat profundament. El contacte amb la natura plena de vida, el pinar, la mar, els moixos, els aucells, el Mediterrani amb tota la seva bellesa... són realitats que moltes

vegades m'han fet falta quan no he viscut aquí. És la infantesa, el romanticisme: què seria de nosaltres sense els arbres, els animals, sense la natura...? El món no tendria sentit. Dins les meves arrels també hi ha Barcelona, la ciutat on he nascut, que també ha influït en la meua pintura. La visió del món industrial i el seu difícil equilibri amb la naturalesa m'ha colpit.

- *I la dona?*

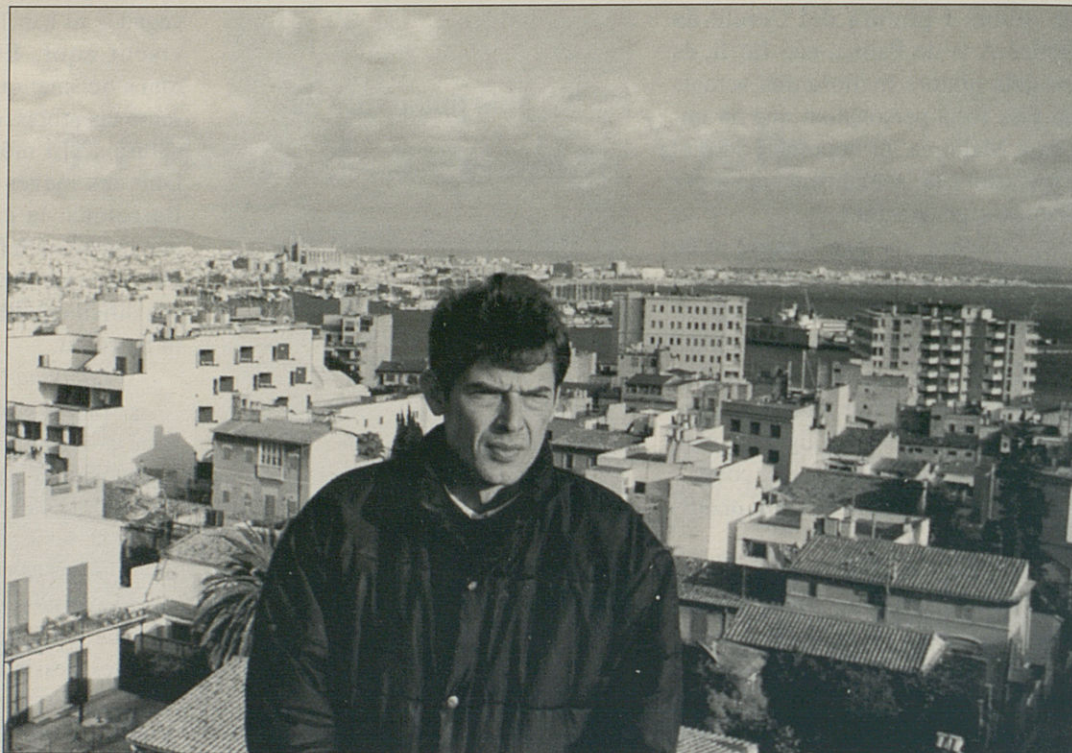
- En molts dels meus quadres la dona és el motiu central d'inspiració. Forma part del paisatge, li dona vida i alegria. És el mite de l'home que cerca la seva plenitud. La dona és motiu de passió, de decepció, d'estimació, de falta d'amor. Hi ha molts tipus de dona que em permeten múltiples expressions.

- *En entrevistes a artistes plàstics sovint han aparegut referències als galeristes. Pel que es veu, artistes i galeristes mantenen unes relacions que, per expressar-ho d'alguna manera, direm que són trencadissimes.*

"La meua pintura és jo mateix, amb els meus defectes i virtuts. Pint el que m'agrada i em fa feliç." (Diapositiva de Salvador Miró)

El Terreno proporciona a Eduard Vich els escenaris més inspirats dels paisatges urbans. (Fotografia de F. X. Domènech)

ses. Unes vegades els artistes se'n senten molt beneficiats i d'altres massa condicionats. Com les veus aquestes relacions?

- Sempre he anat a persones a qui els ha agradat el que jo faig. D'entrada no vaig a una galeria que no veu bé el que faig. Quan han intentat posar-me condicions, com que som molt independent i no m'agraden les condicions, de la mateixa manera que he entrat n'he sortit. Jo pint el que m'agrada a mi i el que he de donar és el que jo som i no una altra cosa. L'enfrontament amb les galeries és inútil, perquè de vegades xerres amb un galerista i és com si ho fessis amb la paret. De manera que cada u a ca seva i jo a ca nostra. Tot allò que no he pogut arreglar amigablement, ja no m'ha interessat.

- De les exposicions que has fet, en quines has vist que el públic t'acceptava amb més complaença, on t'ha entès millor?

- On han entès millor la meua obra ha estat a França. Els francesos tenen la virtut de dir el que pensen i, d'aquesta manera, aporten criteris nous. No destructius, sinó criteris positius, construeixen coses. A les

Hi ha grans *amateurs* que donen millors respostes que grans professionals. Aquests s'expressen sempre amb criteris preestablerts, mentre que els *amateurs* manifesten els seus sentiments.

exposicions hi ha un llibre d'or perquè tothom hi pugui escriure sobre allò que veu, i quan després el llegeixes t'adones que hi ha escrites moltes coses plenes de raó. I a mi em va bé això perquè sempre m'ha agradat comunicar-me, la comunicació per a mi és molt important.

- En aquestes pàgines, s'hi deuen destriar bé els crítics profes-

sionals dels amateurs espontanis...

- Sí, i hi ha grans *amateurs* que donen millors respostes que grans professionals. Aquests s'expressen sempre amb criteris preestablerts, mentre que els *amateurs* manifesten els seus sentiments. I com que m'agrada que les obres que faig expressin sentiments, pos molta atenció al que diuen els *amateurs*.

- Repeteix alguna cosa que t'hagin escrit o dit...

- Per exemple, m'han dit: Aquests moixos que pintes, ets tu? Dic: Sí, som jo. Un altre cas: Tu realment creus que el món té aquest color? Dic: És clar que sí, tot és qüestió de mirar el sol, l'entorn... És que són uns colors tan intensos!... I record també que una vegada, a Eivissa, una senyora em preguntà si havia viscut a Tahití, o a Filipines, perquè els meus colors els veia com d'aquells països. Idò no, no hi he viscut mai.

- Tractes tant la figura com el paisatge. Una vegada, en una exposició teua, hi havia una obra amb un marc de finestra blau intens i un paisatge assolellat...

- Sí, són temes del Terreno que vull tornar recuperar. Una cosa que

llavors i ara veig cada dia, normal. Em sembla que és molt important pintar les coses normals, de cada dia. M'atreu l'ambient que he viscut d'aquesta barriada. La vida és molt difícil i necessit carregar piles, i una manera de carregar-les per a mi és tornar a viure el que havia viscut al Terreno. En fer aquesta entrevista vaig recordar que havia deixat una cosa mig començada i que l'havia d'acabar: pintar la normalitat del Terreno que jo he viscut. Crec que serà també una de les coses més importants de la meua vida perquè, si tots els llocs són importants, només coneixent bé casa teua podràs anar més lluny. I així és com succeeix en la relació universal: només estimant primer el que tens podràs estimar altres coses d'abast més general.

- Una pregunta malèvola: què prefereixes, vendre o que et reconeguin l'obra?

- Un quadre, una obra d'art, és una cosa i els doblers, una altra. Els qui compren la teua obra estimen el que ets pel que fas, la qual cosa és sempre a part dels doblers. I llavors, realment, vens els quadres que et fan falta per viure. Jo no vull vendre'n com un fenici. L'art no és ser fenici, sinó la manifestació de la virtut de poder pintar.

- Projectes immediats?

- Vull exposar a Barcelona, la meua ciutat natal, on encara no he tengut oportunitat de poder-ho fer. Ara estic preparant una exposició a Madrid, dins els pròxims mesos. Però, sobretot, el que vull fer és, com he dit, seguir pintant el paisatge del Terreno, els seus carrers, les cases, els arbres, la badia que s'hi divisa...

- Què hi duràs a Madrid? Què n'esperes d'aquesta exposició?

- El més important serà que, una vegada penjats els quadres, jo n'estigui content. Llavors veuré si ha valgut la pena.

- "Quan vegi l'obra penjada, sabré què serà". Per què ho deis això els pintors?

- Perquè llavors t'adones i veus el que has fet, el que has deixat defora i el que has posat de més. És quan mesures l'obra realitzada, si t'has quedat a mig camí o si has aconseguit allò que volies. Generalment et quedes sempre a mig camí perquè és la manera natural de progressar, de seguir endavant. L'obra guapa ben feta no s'aconsegueix mai perquè en aquest mateix moment acabaria el teu progrés.

- Potser, en veure-la penjada, els pintors comprovau si reflecteix la trajectòria de la vostra producció, si respon a allò que us proposàveu. Dit així, quina trajectòria penses "penjar" a Madrid?

- En Lluís Magrinyà, que em farà la presentació, m'ha dit que és una exposició que segueix el recorregut del producte industrial: el camp, les figures humanes, els animals, al fons les fàbriques, els productes d'aquestes fàbriques (els envasos de plàstic, les botelles...), la destrucció sistemàtica que ocasionen, sempre

pol·luint, pol·luint...

- Sents que qualche pintor o alguna obra t'ha influït?

- Primer: jo no he fet res que altres no hagin fet. El que he fet jo, som jo mateix, és la meua obra. Hi ha qui creu que l'obra ben feta consisteix a copiar Leonardo da Vinci, Fra Angelico, el Bosco, Velázquez... Això no s'ha d'intentar mai perquè ja és una obra feta. Cadascú ha de fer el seu acte de consciència i dir que és ell i no cap altre, que ha de manifestar-se segons ell és. Jo estic influenciat de tots els bons pintors. Que m'agraden més els expressionsistes? Doncs sí, m'agraden més. Però davant un Caravaggio em llev el capell.

- Amic Eduard, et desig molta sort a Madrid. I sempre. □

(La portada d'aquest número d'EL MIRALL és d'Eduard Vich)

"M'han dit que la temàtica de la meua obra segueix el recorregut del producte industrial: el camp, les figures humanes, els animals, al fons les fàbriques, els productes d'aquestes fàbriques, la destrucció sistemàtica que ocasionen, pol·luint, sempre pol·luint..." (Diapositiva de Salvador Miró)

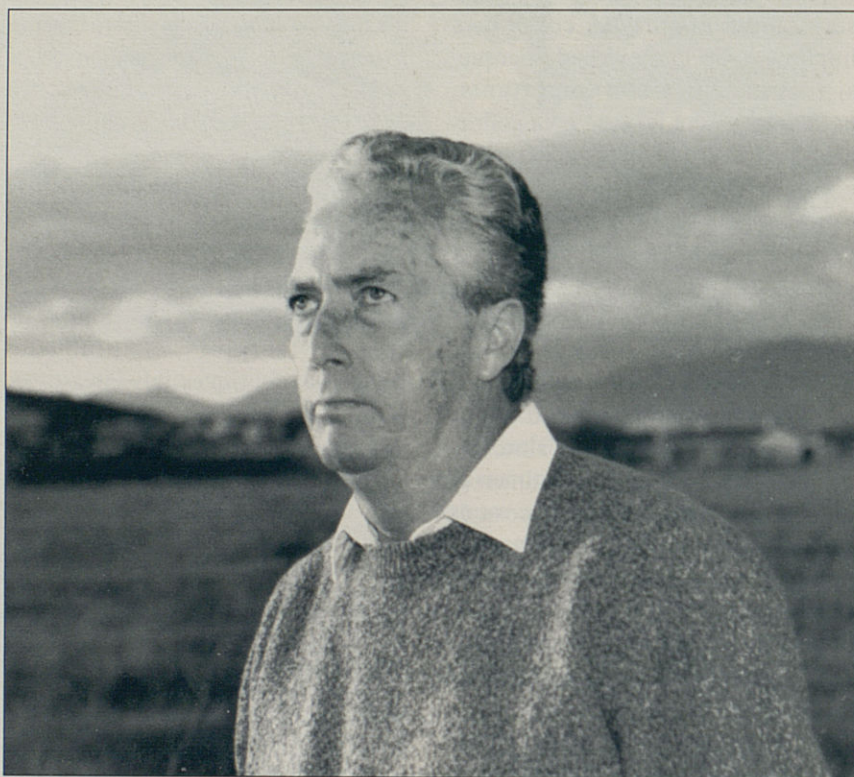
Gabriel Pujiula, la fotografia com a creació artística

VICENÇ CALONGE I GUSTÀ

Així com els poetes de l'Escola Mallorquina reflecteixen en les seves obres un gust innat pel paisatge, també Gabriel Pujiula i Simó ens encisa amb unes fotografies on el paisatge és tractat de forma personalíssima, i unes vegades ens transporta a un món de fades, d'altres a unes natures mortes plenes de classicisme o a una abstracció d'allò més insinuant i colorista. Gabriel Pujiula dedica la major part del seu temps laboral a l'ensenyament. Músic, un poc poeta, en altres moments d'intimitat es llança a l'aventura de la bellesa. En la fotografia ha trobat l'instrument precís per fer realitat un racó dels seus somnis. A les seves mans, la fotografia és una cucanya plena d'agradables sorpreses.

- *Comencem amb una pregunta senzilla, gairebé obligada: què és per a tu la fotografia?*

- Possiblement un altre mitjà d'evasió, un fugir de la quotidianitat, rompent amb allò que normalment faig, fins i tot un poc de somni. Una fotografia, per jo, és donar vida damunt un paper o una pel·lícula a una imatge que en aquell instant estic creant. Serà més o menys bona, serà real o irreal, no importa, però serà el mitjà capaç de reflectir i transmetre un estat d'ànim, un senti-

Gabriel Pujiula i Simó.

ment o la manera explícita de fixar un record. Naturalment, m'estic referint a la fotografia com a afecció.

- *I a aquesta afecció, com hi arribes?*

- Tenint en compte el que he dit, és fàcil deduir de quina manera ens trobarem la fotografia i jo. En el moment que vaig adonar-me que diferents persones, a la vista d'imatges fotogràfiques meves, eren capaces de compartir amb mi la pròpia idea que em motivà fer-les, vaig creure que, potser, havia trobat un nou mitjà d'expressió. Provant i

experimentant, amb l'ajuda d'altra gent, he aconseguit estímuls i interessants estímuls per a seguir fotografiant.

- *Com a tot artista a qui se li demana l'eina que utilitza, quina màquina uses?*

- Vaig començar, fa devers vint anys, amb un senzill aparell per a instantànies marca Yashica, una «Minister D», que encara tenc i que m'ha proporcionat molt bons records i fotografies. Després, vaig passar a Nikon. Dues màquines i diversos tipus d'objectius són les eines que he

Supeditat al motiu de la fotografia, tant m'agrada treballar en color com en blanc i negre.

emprat últimament.

- *Quin tipus de fotografia t'agrada més, en blanc i negre o color?*

- Crec que en cada tema es pot aconseguir una forma millor d'expressió (per donar un to dramàtic, una naturalesa morta, un paisatge, un retrat...), unes vegades en blanc i negre i d'altres en color, supeditat en gran manera al motiu. A mi m'agrada treballar en les dues modalitats, però tenc preferència per la fotografia en color. Crec que seria molt trista la vida si tot el que veuen els nostres ulls fos sempre en tonalitats de grisos, quan els afortunats tenim el plaer de veure-ho amb els subtils colors de les combinacions de l'Arc de Sant Martí.

- *Com que gairebé tothom es presenta a concursos, certàmens, etc., n'ets partidari, tu?*

- El concurs de fotografia només el conec des del punt de vista de l'espectador ja que mai no hi he participat. A la vista dels resultats que he observat en les fotografies premiades, sembla que interessa més la novetat que la

En la fotografia Gabriel Pujiula ha trobat l'instrument precís per fer realitat un racó dels seus somnis.

qualitat. És una opinió personal. Potser és una bona tàctica per obrir camí als joves.

- *Ja per acabar, com que alguns fotògrafs m'han xiulat a l'orella que la fotografia és considerada, generalment, la parenta pobre de les arts, m'agradaria conèixer la teva opinió.*

- Crec que una bona fotografia es pot equiparar a una bella pintura, a una ben aconseguida poesia, a una formosa escultura o a una inspirada composició musical. Fins i tot crec que una fotografia ben realitzada pot contenir i evocar un poc de tot el que he dit de les altres arts i aconseguir, sublimant la imatge, que l'espectador retengui en la seva retina i en la seva memòria un perdurable i estimat record. És coneguda la dita «val més una imatge que mil paraules», encara que no sigui certa, però he vist fotografies en les quals fins i tot pots respirar el perfum d'allò que veus.

Gabriel Pujiula i Simó conrea imatges de gran qualitat, el seu gust té un fort sentit estètic, jo diria que és una font de plaer. □

Trobada amb la Ciència 1994, CIRIT

(Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica)

- **Participants:** estudiants/es de 2n i 3r de BUP, FP de 2n grau o nivells equivalents del nou sistema educatiu, i una bona motivació personal pel tema triat.
- **Lloc:** diferents localitats de l'Empordà (al nord-est de Catalunya).
- **Places:** 420 (14 grups). Reservades per a les Balears, 32 places.
- **Preu:** matrícula i estada, 8700.- ptes. El vitge, a càrrec de cadascú.
- **Inscripcions:** a partir del mes de maig. (Les butlletes d'inscripció cal recollir-les als Instituts respectius.)
- **Informació general per a les Balears:** Obra Cultural Balear.

* * *

Què és la trobada amb la Ciència?

Són jornades de treball i estudi, d'una setmana de durada, en grups de 30 joves, coordinats per un equip d'investigadors, amb l'objectiu de proporcionar-los una experiència que els apropi al món de la recerca, en diferents àmbits, a l'entorn d'un tema genèric. Aquest any: EL CONEIXEMENT DE L'EMPORDÀ.

Primer torn, del 3 al 9 de juliol

- 1- Arqueologia. Lloc: Empúries (2 places per a les Balears)
- 2- Aiguamolls. Lloc: Castelló d'Empúries (2 places)
- 3- La indústria del suro. Lloc: Palafrugell (2 places)
- 4- Llengua. Lloc: Figueres (**5 places becaades**)
- 5- Astronomia. Lloc: Peratallada (2 places)

Segon torn, del 10 al 16 de juliol

- 6- Energies. Lloc: Roses (2 places per a les Balears)
- 7- Química. Lloc: Castelló d'Empúries (2 places)
- 8- Illes Medes/Montgrí. Lloc: Torroella (2 places)
- 9- Cap de Creus. Lloc: Figueres (2 places)
- 10- Pesca. Lloc: El Port de la Selva (2 places)

Tercer torn, del 17 al 23 de juliol

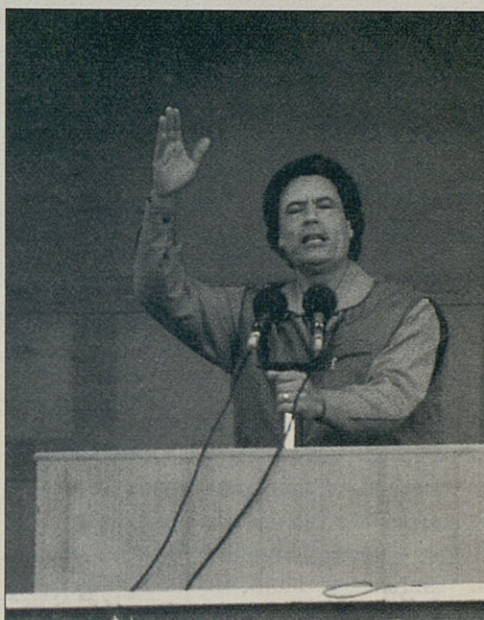
- 11- Biologia. Lloc: Roses (2 places per a les Balears)
- 12- Ordenació del territori. Lloc: La Bisbal (2 places)
- 13- Turisme. Lloc Torroella (3 places)
- 14- Dalí. Lloc: Figueres (2 places)

(i 5) Les platges de Hammam-Lif

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

He volgut passar els dos darrers dies d'aquesta darrera estada a Tunísia sobre les sorres de Hammam-Lif, de les primeres hores del matí a la posta del sol. Així, en lloc d'anar jo a la recerca del petit univers mogrebí, és l'univers mogrebí que fa al davant de mi una llarga desfilada. Armat amb un quadern de dibuix, ulleres de sol i un petit ràdio-transistor amb cables i auriculars, he trobat un bon indret, entre unes mates que em protegeixen d'aquest oratjol violent que cobreix la mar d'escumes. El sol, engegador, com sempre, fa que la sorra sigui encara més blanca del que és. Em visita, tot d'una que em veu, en Mustafà El Kerkenni, que porta una canastra amb caramels, cacauets i altres llepolies, a més de tabac i

El coronel Gadafi, l'home de les enceses oratòries anti-occidentals.

mistos. També ostenta un clavell a l'orella i un somriure ample com aquesta badia de la petita Sirte. M'ofereix unes ametlles salades com aquell que, mig en secret, em volgués vendre una pastilla de "haixix" o de "grifa". Li compro una mica de tot el que duu, confitats dels aglabites, panses, maní amb clovella, cigarretes... Llavors, allargat, escolto la ràdio. Entre musiquetes orientals connecto una emissora de Trípoli i les circumstàncies fan que pugui sentir un llarguíssim discurs del coronel Mouammar El Gaddafi, del qual només puc entendre un deu per cent, però el que manca m'ho imagín. És una oratòria encesa, vibrant, cridanera, on es posa a l'altària del betum la política imperialista dels Estats Units i del

Una colla de soldats de la Legió Estrangera a un fortí del desert els anys 20.

món sionista, amb el beneplàcit, és clar, de les potències occidentals. He sentit altres líders que predicaven amb accents molt semblants, amb una irritació continguda molt semblant, irats i paternalistes alhora: Fidel Castro, el Che Guevara... Acluco els ulls i quan el discurs s'acaba, la música i els cants patriòtics de la revolució verda omplen les meves orelles.

Quan els obro novament, sobre un llenç de cel, escandalosament blau pur, hi ha l'ombra, ben retallada, de dos policies a cavall que em contemplen. Els miro sorprès i veig com els seus rostres seriosos esdevenen més afables. Somriuen per davall dels seus mostatxos. I se'n van. Són la mà dreta de Burguiba i aquest estiu les coses polítiques no són gaire clares en aquest país. A dues passes d'aquesta mar rinxolada que carrega d'esquitxos un vent sorrenc, una família de berbers hi ha instal·lat la seva "haima", talment com si es trobassin a qualsevol zona dels deserts que van de Mauritània al Mar Roig. Els homes neden amb una mena de calçotets esportius. Elles, les dones, padrina, muller i filles, només gosen entrar a la blavor de les ones amb una llarga i gruixuda túnica i un vel ben espès sobre el cap i la cara. Ni un centímetre quadrat d'epidermis és exposada al sol. També hi ha nens, molts nens, masclets, amb el cabell cargolat i la cara ben bruna i unes dents que relleixen com perles. És la fermosor solellada d'Àfri-

Una "haima", el més humil palau del regne de les sorres.

ca. I aquesta tenda vinguda del Gran Sud és vora la mar una promesa de frescor i l'ombrívol paradís d'uns estiuejants que són fills de la sorra.

Passen els camells, tira, tira, amb turistes alemanys sobre les cadiretes dels seus geps i al davant de tot, amb una vergueta a la mà, el cameller, amb un turbant al cap que tremola sota l'empenta del vent. Més enllà, dos grups de jovencells, a peu descalç, juguen un apassionat partit de futbol. A cada punt, la pilota, bota mar endins i un d'aquests hereus de Barbarroja neda com una anguila a recobrar-la. Un venedor de periòdics

em dona l'exemplar d'avui en llengua francesa. Les noves són alarmanants i coincideixen amb el 84 aniversari del president Burguiba, el padrí, considerat un traïdor pels fonamentalistes que l'acusen d'haver occidentalitzat un gra massa el país. Dotze turistes europeus han resultat víctimes de l'esclat de quatre bombes a altres tants hotels de Susa i Monastir. I això és només el començament. Estic content de marxar i malgrat aquest desig sento pena perquè em trobo bé entre aquesta gent tan plena de tradició i llegenda.

Allà mateix, prop d'unes pal-

PAPERS PINTATS I PINTURES

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES
VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 72 14 83 - Fax 71 93 12 - 07002 PALMA DE MALLORCA

MATERIAL DE BELLES ARTS

PELLETERIA, 2 i SOL, 28 - Telèfon 72 28 59 - 07001 PALMA DE MALLORCA

Una serp que balla pot encisar més que el seu encisador.

meres resseques, hi ha un cercol de curiosos, anglesos i italians la major part, que com cada matí contemplen el ball de la serp "cobra". Així és. Amb tota la dignitat d'un artista ambulant compareix cada migdia un flabioler amb dues canastres. Dintre de les canastres no hi porta com d'altres fruita per a vendre o "souvenirs" de llautó. Les canastres són el refugi i la vivenda de diversos rèptils als quals s'arrabassà en el seu dia el queixal verinós. I ballen mentre l'home toca el flabiol i mou el cap.

Sordes com una maça ballen de gust com una odalisca, animades pel moviment del seu amo. Ningú no es nega a amollar-li dintre d'una canastreta més petita alguns "cèntims" de dinar. Penso en el que m'ha dit un estudiant, fill d'imam, que fa de monitor a un dels campaments juvenils de "Neo Destur": Tunísia sempre envaïda, sempre trepitjada, sempre usurpada... I per això no és estrany veure els turistes francesos com si fossin encara a casa seva, segurs de ser servits degudament,

prepotents. Com en els millors dies de la colònia, quan la Legió Estrangera era madona i senyora de totes aquestes contrades. De l'any 1881 al 1956 tota la identitat tunisenca va restar amenaçada i no és estrany que ara, passades tres dècades per a retrobar-se, els integristes cerquin la resposta dins les essències coràniques.

Dibuixo tota la tarda el Cap Bon, des d'on es pot veure l'illa italiana de Pantelària, amb bon temps i bona vista, naturalment, la costa llunyana de La Goulette, sobre la capital. I les muntanyes, a la meua esquena, amb tot el que simbolitzen les lluites aferrissades i seculars. Tot ens pot encisar. El mirall dels "chotts", cap a l'interior, les aigües que mai no manquen en el riu Medjerda, els bosquets datilers enmig d'una plana rocosa i estepària... Són moltes visions, molts angles, moltes perspectives...

Però caldrà dir adéu. O Salam Alicum. La pau sigui amb vosaltres.

A l'hotel, l'acomiadament és amb flors. La meua taula al menjador tota plena de flors. Com no s'ha d'estimar gent així, orgullosa i alhora hospitalària? □

Plànols topogràfics
Fotografies aèries

Plaça del Rosselló, 4-A, 3r.
Telèfon 72 33 56

07002 Palma de Mallorca

carrer del
baix riera, 1-a
tel: 24 03 86
07009 palma

arts
XISCO
grafiques

Entrevista a Diego Gómez, de la Federació Escola Valenciana

MIQUEL SBERT

Els dies 4, 5 i 6 de desembre del 1993 va tenir lloc a València el I CONGRÉS DE L'ESCOLA VALENCIANA, organitzat per la Federació del mateix nom. Durant aquests tres dies un nombre molt respectable d'ensenyants, pares i especialistes del País Valencià, de la resta dels Països Catalans i de l'estranger intentaren, per una part, un balanç de la situació de l'ensenyament en català, després de deu anys d'una llei que possibilitava la presència de la nostra llengua en el sistema educatiu i, per altra, dedicaren un temps a la reflexió, a l'intercanvi d'experiències, al debat, a la divulgació i a la promoció de l'ensenyament en llengua catalana. La problemàtica que les "escoles valencianes" té un bon conjunt de semblances (dificultats, mancances, voluntarisme, problemes pedagògics i didàctics, etc.) amb la realitat dels nostres centres embrancats en el procés de normalització lingüística i cultural. Per aquest motiu, entre d'altres, ens ha semblat oportú informar d'alguna manera de l'esdeveniment que tingué lloc a la ciutat de València a finals de l'any passat. Hem volgut aportar la valoració dels organitzadors de l'encontre i per això adreçarem el nostre qüestionari a DIEGO GÓMEZ, un dels organitzadors que, juntament amb Carme Miquel, presidenta del Congrés, tingueren cura de l'èxit de la contesa.

El professor finès Christer Lauren (centre) en el moment de la presentació dels programes d'immersió lingüística al seu país.

Podries fer-nos cinc cèntims del que és ESCOLA VALENCIANA-FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS PER LA LLENGUA?

ESCOLA VALENCIANA és una Federació que actualment integra onze associacions amb l'objectiu comú de treballar per la consolidació i eixamplament de l'ensenyament en valencià des d'una òptica de qualitat de l'ensenyament i de renovació pedagògica.

Aquesta Federació, a nivell formal es va constituir el 17 de juny de 1990 si bé les associacions membres ja venien treballant de manera coordinada d'ençà de 1984 tot fent seues les aspiracions de grups d'ensenyants i de pares i mares d'alumnes

que, des de feia temps, reivindicaven una escola arrelada al propi medi, una escola integradora i solidària que fera de la llengua dels valencians un element normal de comunicació, una eina d'estudi i un mitjà d'enriquiment intel·lectual i cultural.

Entre les tasques organitzades per les associacions components de la Federació com a tal, cal remarcar la realització de conferències i taules redones, encontres i escrits, que amb un estil divulgatiu han fet públics uns arguments a favor de l'escola valenciana.

Però d'entre les diverses activitats que els membres de la Federació realitzen, la que té més ressò per la seua espectacularitat i participació

numèrica és la de les TROBADES DE PRIMAVERA. Cada any, al voltant de cent mil persones al llarg i ample de les terres valencianes, s'apleguen en unes manifestacions lúdiques i festives per testimoniar que l'escola en valencià és una experiència viva i dinàmica, amb futur i també per fer pública la satisfacció que suposa ser agents actius d'un projecte que dia a dia va construint una escola i un model educatiu que ha de ser vàlid per a tots els xiquets i xiquetes d'aquest país i que conjuga el ser valencians amb el ser ciutadans d'una Europa solidària, plurilingüe i pluricultural.

Per què la celebració d'un congrés d'escoles valencianes?

L'absència secular de la nostra llengua en els diversos sistemes educatius al nostre país ha suposat un greu inconvenient que han patit generacions de valencians i valencianes. Superar aquella marginació i els entrebancs que se'n deriven i formar individus plurilingües per a una societat que demana cada vegada més el coneixement d'idiomes és una exigència educativa que ha de fer possible el respecte i la convivència en un món pluricultural.

L'ensenyament de la pròpia

llengua i d'altres, el bilingüisme i el plurilingüisme són qüestions que no només interessen als valencians, sinó que institucions diverses i estudiosos de diferents països, des de fa temps, han investigat i han realitzat propostes en pro d'un aprenentatge de llengües coherent, científic i enriquidor.

La Federació ESCOLA VALENCIANA considera que després de nou anys de desenvolupament de l'ensenyament en valencià com a experiència pedagògica, calia plantejar el moment de posar en comú iniciatives que s'hi estan aplicant, de comunicar diversos projectes, d'analitzar els objectius que s'han acomplit i els que resten per lograr, de conèixer investigacions i estudis que s'han realitzat al nostre país i a d'altres. En definitiva, considerem arribat el moment d'avaluar l'organització i la pràctica de les nostres escoles.

Dónan'ns les dades més rellevants del Congrés.

Durant els tres dies intensos del Congrés, els prop de 750 participants (professors i professores, pares i mares, estudiants, especialistes, organitzadors...) es van distribuir en més de 50 actes celebrats. Actes que es concretaren en conferències, ponències i comunicacions i taules redones, a

més d'exposicions, homenatges, converses obertes i presentacions.

Cal ressenyar l'òptim nivell d'assistència de tots i totes els i les participants, donat les dates de realització del Congrés dins d'un pont de dies festius.

L'estructura i contingut; la presència d'especialistes estrangers (Jim Cummins -Canadà-, Christer Lauren -Finlàndia-) com dels Països Catalans (J.M. Artigal, I. Vila, J. Arnau, M. Siguan, J. Dolz...); la varietat de ponències i comunicacions; els homenatges als mestres Enric Soler i Godes i Carles Salvador; la inauguració de l'exposició "Llengua i escola" (l'ensenyament en valencià al llarg del present segle); la presentació de l'Institut Europeu per a la Immersió Lingüística... Tot barrejat amb la il·lusió de les persones arribades de tot el País Valencià han fet possible l'èxit d'aquest Congrés.

Quina seria la teua valoració de l'ensenyament en català al País Valencià?

A partir de la promulgació de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià, el pla d'estudis del País Valencià incorporava com a objectiu necessari, en la formació de tots els xiquets i

Miquel Vives Madrigal (dreta de la fotografia) a l'inici de la seva ponència *L'avaluació d'actituds lingüístiques. Un model d'investigació a l'escola.*

L'absència secular de la nostra llengua en els diversos sistemes educatius al nostre país ha suposat un greu inconvenient que han patit generacions de valencians i valencianes.

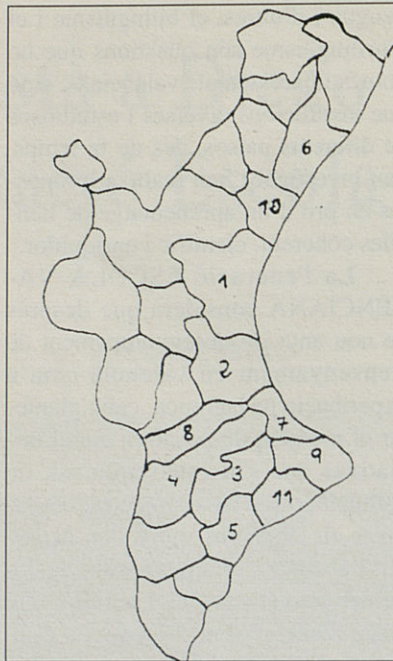
les xiquetes, el coneixement de les dues llengües oficials per dotar-los, d'una manera òptima, dels instruments escaients per a integrar-se en la comunitat humana i sòcio-cultural a què pertanyen.

Encara que som conscients que, malgrat els avanços, queda un llarg camí per recórrer, hem de fer una valoració positiva, en referir-nos a l'ensenyament, ja que la nostra llengua s'ha introduït com a assignatura en la pràctica totalitat dels centres educatius i, a més a més, s'ha produït una extensió considerable del valencià com a llengua vehicular e l'aprenentatge. Així al llarg d'aquests darrers deu anys, s'h passat de 10 centres i 1.432 alumnes a 474 centres i 47.756 alumnes en Educació Infantil i Primària que realitzen els seus estudis en valencià (sols representen el 12 % de la població escolar d'aquests nivells). En el cas de l'Ensenyament Mitjà, de 1.280 alumnes a l'any 1983, s'ha passat a prop de 80.000 en el curs 92-93.

En aquests moments podem dir que l'escola valenciana és un projecte viu, que està cada vegada més prop de l'objectiu que marca la Llei. Es tracta de construir entre tots un projecte d'escola que preveja que tots els xiquets i les xiquetes del nostre país puguem desenvolupar-se en les mateixes condicions, intentant que la llengua esdevinga un instrument d'integració i procurant anar formant ciutadans arrelats al seu entorn i capaços d'estimar-lo i transformar-lo.

Des de la vostra perspectiva, quines han estat les conclusions més remarcables del Congrés?

És de destacar que, a més de la temàtica pedagògica i escolar, en el Primer Congrés de l'Escola Valenciana ha esta ben present la vessant social. Des de diferents àmbits s'ha constatat la distància entre els avanços produïts en el camp de l'ensenyament i el poc avanç d'altres sectors. I és per això que entre les resolucions adoptades en el Congrés s'ha incidit també en l'ús social de la llengua tot destacant els següents aspectes:

ASSOCIACIONS QUE FORMEN LA FEDERACIÓ «ESCOLA VALENCIANA»

1. CAPPEPV - Coordinadora d'Alumnes, Pares i Professors per l'Ensenyament Públic en valencià.
2. Coordinadora d'Escoles d'Ensenyament en valencià de la ribera.
3. Coordinadora de l'Alcoià - Comtat pel valencià.
4. Coordinadora de la Vall d'Albaida per la defensa i ús del valencià.
5. L'Associació Cívica per la Normalització del Valencià a Alacant.
6. Col·lectiu de la Llengua i Cultura de Castelló.
7. Coordinadora Safor - Valldigna pel valencià.
8. Coordinadora d'Escoles d'Ensenyament en valencià de la Costera.
9. Coordinadora d'Alumnes, Pares i Professors per l'Ensenyament en valencià de la Marina Alta.
10. Coordinadora de la Plana Baixa per l'Ensenyament en valencià.
11. Coordinadora d'Escoles d'Ensenyament en valencià de la marina Baixa.

- Exigim la PLANIFICACIÓ d'un circuit d'ofertes culturals i lúdiques al voltant de l'escola valenciana.

- Denunciem la política antivalenciana d'aquells organismes polítics i administratius que entrebanquen la normalització i normativització lingüística.

- Remarquem l'exigència del coneixement del valencià en la funció pública i el món del treball.

- El govern valencià ha de vigilar i exigir el compliment de la LUEV en tots els àmbits de l'administració, per la qual cosa entenem que cal que la Direcció General de Política Lingüística passe a dependir directament de Presidència de la Generalitat.

- Exigim la generalització de gabinets municipals de normalització lingüística.

- Exigim que la televisió valenciana, acomplint la principal funció per a la qual es creà, es faça totalment en valencià.

Finalment, podries formular, des de l'organització, una valoració d'aquest primer Congrés?

Cal reconèixer que aquest Congrés ha estat el resultat de la suma i coordinació de nou anys d'esforços organitzatius des de les escoles, socialment aglutinades per les nostres associacions. L'objectiu fona-

mental -presentar-se com a projecte a tota la comunitat educativa per a tractar tota la complexitat de la normalització lingüística escolar- ha estat cobert gràcies al seu èxit organitzatiu i de desenvolupament.

Al mateix temps, ha servit per a fer el necessari balanç dels primers deu anys de la LUEV, un referent que, sense ser l'únic, ha esdevingut un instrument imprescindible per a introduir el valencià a l'escola. El Congrés ha representat, també, la constatació que, tots plegats, som un moviment social important, no sols al si de la comunitat educativa, sinó per a la vertebració de la societat valenciana al voltant de la cultura i la llengua que li és pròpia.

El Congrés es ja una fita important i un referent imprescindible en el llarg camí que encara hem de recórrer per a la recuperació plena de l'ús del valencià en tots els àmbits de la nostra societat. L'exigència i seguiment de les resolucions del Congrés faran desenvolupar en ple sentit aquest plantejament social i global de l'escola valenciana de qualitat que tots desitgem. □

Febrer 1994

Miquel Sbert és inspector d'Educació del MEC.

El professor com a investigador

FELIP MUNAR I MUNAR

Dues premises bàsiques perquè el Sistema Educatiu avanci segons els objectius plantejats des de l'Administració són la formació del professorat i l'establiment d'una jornada laboral manco agobiant. Evidentment, en podríem enumerar d'altres que d'una manera o altra hi estan relacionades, però pel tema que ens interessa hem seleccionat aquestes dues.

Crec que dins les mateixes institucions escolars, el professorat, com a intel·lectuals compromesos, hauríem de generar i afavorir un clima de reflexió i debat intern, sense prejudicis o temors, sobre quines dimensions de la realitat, amb quines fonts i amb quina metodologia facilitam la reflexió del nostre alumnat, li permetem comprendre la seva realitat i el capacitem per seguir analitzant i poder intervenir solidàriament, democràtica i eficaç en les diverses facetes de la vida de la seva comunitat. (1)

Per poder copsar aquest rol molt més complet i amb una responsabilitat fins ara no assolida pel professorat, cal posar-nos d'acord -és a dir, cal que sapiguem i consensuem el significat que donam a les paraules: que entenguem tots el mateix, o referents semblants, quan definim uns fets, uns conceptes o unes

accions- amb una sèrie de principis bàsics; un dels primers és què és i què entenem per currículum.

Entenem per currículum el projecte que presideix i guia les activitats educatives escolars, concreta les intencions i proporciona guies d'acció adequades al professorat que té la responsabilitat última de la seva

concreció. El currículum no és el treball que fem dins la classe, sinó allò que hem planificat: es planifiquen les intencions educatives i tot el que ens cal per aconseguir-les, per això s'han de planificar tots els components didàctics. (2) Així, en un altre nivell, el currículum seria el conjunt d'objectius, continguts, mètodes

pedagògics i criteris d'avaluació de cada un dels nivells, etapes, cicles, graus i modalitats del sistema educatiu que guien l'acció docent. En el currículum es concreten una sèrie de principis -ideològics, pedagògics, psicològics i epistemològics- que en el seu conjunt es tradueixen en normes d'acció, en prescripcions educatives i en orientacions la finalitat de les quals és esdevenir un instrument útil i eficaç per a la pràctica educativa.

El currículum se situa entre la declaració de principis generals i la seva operativitat, entre la teoria educativa i la pràctica pedagògica, entre el que és prescriptiu i el que realment succeeix a les aules. (3)

Però, on rau la faceta d'investigació en el professorat? El Ministerio de Educación y Ciencia i, en el seu cas, les Comunitats Autònomes, han elaborat uns continguts prescriptius on hi ha establerts uns mínims -excepte en Llengua catalana i

El currículum se situa entre la teoria educativa i la pràctica pedagògica.

SA TALAIA

Qui ens crema els boscos?

BENIGNE PALOS

Ara que anem de cara l'estiu, crec que és el moment de començar a parlar dels incendis forestals.

Déu n'hi do de l'estiu del 93! Un estiu de tristor i ràbia per als qui estimam la naturalesa veient en la més humiliant impotència com ens cremaven els boscos.

Us imagineu un carrer qualsevol en què un malmat es posa a matar gent amb una metralladora? Per a mi, el qui pega foc a un bosc està fent el mateix.

Us heu fixat alguna vegada que en són de bonics els pins, les alzines, els ullastres les mates i el llarg etcètera que forma la vegetació del bosc? Heu sentit cantar-hi els ocells i heu vist quants d'animals hi fan estada? Visítaiu-lo i mirau-lo bé, el bosc, amb amor i respecte. Se us encongirà el cor pensant que algú pugui ser tan malànim per cremar-lo i destruir-ho tot.

Prescindint dels incendis provocats per la imprudència d'algu, fixau-vos bé en els cremats a l'Estat espanyol. A Mallorca concretament, boscos de Na Burguesa i Comuna de Bunyola, enrevoltant Ciutat; Tuent i Sa Calobra, al terme d'Escorca. Tot en zones relacionades amb el turisme pel seu interès paisatgístic.

Jo he pensat moltes coses. No dic que no existesqui algun piròman, però pagat. Aquests incendis no són obra d'un foll. Em semblen una cosa molt seriosa que qualche dia ens podran aclarir els qui hem votat perquè ens administren. Esper.

Per defensar-nos dels incendis no basta disposar dels mitjans necessaris per dominar-los. El més important és evitar les ocasions que els produeixin i ajudaria a aconseguir-ho netejar els boscos abans de l'estiu. Ja sé que és molt costós, però ho és molt més la mobilització de bombers, avions, helicòpters, soldats, voluntaris, el material utilitzat i l'aigua! que aquí ja és un luxe.

Si no es prenen mesures com cal no estarem gaire a veure com els guies de turisme només mostrin als visitants arbres cremats i zones arrasades pel foc. I això serà tot el que es podrà oferir al turisme rural que es vol promocionar.

Qui ens crema els boscos no ho sé, però el que tenc ben clar és que el seu pare és fadrí.

Literatura que no hi ha l'equivalència dels mínims de la resta de matèries- i que en principi tot l'alumnat ha d'assolir. Ara bé, és tasca de l'equip de professorat seleccionar, seqüenciar, prioritzar i temporitzar aquests continguts. Més encara: el procés de discussió, previ a l'elaboració de qualsevol document que afecti la comunitat educativa, ha de tenir present i ha d'haver assumit el que s'anomena les *fonts del currículum*.

- *Font psicològica*: Aporta informacions relatives als factors i als processos que intervenen en el creixement personal de l'alumnat, facilitant la planificació de l'acció educativa. Fixem-nos que fins ara el

El currículum no és el treball que fem dins la classe, sinó allò que hem planificat.

professorat no s'havia plantejat d'una mena coherent l'evolució de l'edat mental dels/de les alumnes, ja que el que era prescriptiu eren els Programes Oficials plasmats en uns llibres de text i, en certa manera, la responsabilitat requeia en unes accions alienes a la tasca immediata del professorat. Ens fixàvem en allò que era considerat per uns experts de "científic" i que no considerava els diferents moments d'aprenentatge i evolució de l'alumnat. És evident que aquí hi ha una tasca de formació inicial i continuada que ha de trastocar les línies que fins ara han prevalgut en el Sistema.

- *Font pedagògica*: Parteix de la mateixa pràctica -cal no oblidar que parlem de professionals de l'ensenyament que actualment realitzen una tasca-, i pretén transformar-

la i millorar-la ultra aportar noves idees i estratègies, tot integrant-hi experiències encertades. La mateixa pràctica docent ha de servir per al procés d'aprenentatge mitjançant el treball en equip, la discussió i la recerca de metodologies adients.

- *Font epistemològica*: Referida a les àrees, contribueix a seleccionar els coneixements essencials dels secundaris, a indentificar-ne l'estructura interna i les relacions que hi ha entre ells, ja que les seves aportacions són decisions per establir seqüències que facilitin fer aprenentatges al més significatius possibles.

- *Font sòcio-antropològica*: Perment determinar les formes culturals o sabers fonamentals perquè els alumnes i les alumnes puguin esdevenir membres integrats i actius de la societat a la qual peranyen. En aquest cas els continguts sociolingüístics són primordials per engegar qualsevol tasca educativa coherent. Dins aquest apartat s'inclourien els trets diferenciadors de la nostra Comunitat mitjançant uns programes adaptats i elaborats a partir d'una concepció global de país.

A partir d'aquí, es pot realitzar qualsevol plantejament que no comporti la figura de l'investigador de la pràctica docent? És pot seguir veient el professorat com un aplicador d'allò que algú aliè ha dissenyat? Cal que el centre educatiu obri les portes de la reflexió i la investigació sobre tot el procés d'aprenentatge, perquè la responsabilitat ja no s'haurà de cercar portes enllà i les solucions, les diversificacions, les estratègies, hauran de ser elaborades pels mateixos actants que integren la comunitat educativa. I és aquí on comença la punta de la investigació. □

(1) Vegeu TORRES, Jurjo; *El currículum oculto*; Edic. Morata, Madrid 1992.

(2) Vegeu MAURI, Teresa; VALLS, Enric; GÓMEZ, Isabel; *Els continguts escolars. El tractament del currículum*; Edit. Graó, ICE UB, Barcelona 1992.

(3) Vegeu *El currículum a l'educació primària*; Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament, Barcelona 1992.

La Conselleria d'Educació gestionarà les competències universitàries al 1995

C.B.

Les competències educatives en matèria universitària arribaran a les Illes Balears entre l'1 de juliol de 1994 i l'1 de gener de 1995, tal com s'acordà en la reunió que dia 7 de febrer mantingueren Bartomeu Rotger i Amengual, conseller de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, i el ministre d'Educació, Gustavo Suárez Pertierra, a la seu del Ministeri d'Educació i Ciència, a Madrid. La necessitat de dotar la Universitat de les Illes de noves infraestructures, amb l'objectiu de modernitzar-la i adequar-la a les exigències actuals, i la possibilitat que el Govern balear assumeixi la totalitat de les competències educatives l'any 1997, foren alguns dels temes més importants que es tractaren en la reunió. En aquest encontre, també hi assistiren Jaume Casanovas, director general d'Educació, Concepció Sartorio, secretària general tècnica de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, i tots els secretaris d'Estat de l'Administració central.

En el decurs d'aquesta reunió, el conseller de Cultura, Educació i Esports, Bartomeu Rotger manifestà al ministre la necessitat d'una transferència competencial que consideri el fet que la Universitat de les Illes Balears és una institució en creixement, encara que no consolidada des del punt de vista de la seva infraestructura. En aquest sentit, la Conselleria de Cultura, Educació i Esports ha sol·licitat al Ministeri d'Educació que es comprometi al finançament d'aquest pla de noves infraestructu-

El Ministeri d'Educació i Ciència tindrà en compte el pla de noves infraestructures i la seva dotació econòmica en el traspàs de les competències universitàries

res, el que suposa un increment del pressupost destinat a la nostra Universitat en 3000 milions sobre el pressupost actual.

En concret, els projectes prevists són la construcció d'un segon multiaulari, una altra biblioteca i un paranimf, adequats a les necessitats de la institució i que resoldran els

El traspàs de les competències de la resta del sistema educatiu es durà a terme entre 1996 i 1999.

actuals problemes de manca d'espai. L'edificació d'un centre d'investigació tecnològica i un pla de zona esportiva s'inclouen també dins aquesta mateixa proposta.

El projecte d'un segon multiaulari, juntament amb el primer, les obres del qual començaran ben aviat, finançades pel Ministeri d'Educació i Ciència, constitueixen una dotació en infraestructura molt important per al desenvolupament i la recerca a la Universitat de la nostra Comunitat. En aquest sentit, també s'ha plantejat la necessitat d'incrementar els fons del I+D, especialment a través d'una territorialització de les inversions en infraestructura.

El traspàs de les competències de la resta del sistema educatiu es durà a terme entre 1996 i 1999. Segons Bartomeu Rotger, la nostra Comunitat Autònoma gaudirà de la totalitat de les competències educatives l'any 1996 i com a màxim al 97, si existeix acord entre les administracions central i autonòmica.

D'aquesta manera, el ministre d'Educació i Ciència ha proposat la signatura d'un conveni de col·laboració entre l'Administració central i el Govern Balear, amb la finalitat d'actuar coordinadament durant el període de traspàs de totes les competències. Aquest conveni estableix la creació d'una comissió bilateral que es reunirà per primera vegada a partir del dia 15 de març, adreçada a l'intercanvi d'informació i a l'estudi de propostes sobre la planificació dels centres, l'oferta de l'ensenyament, inclosa la formació professio-

El conseller de Cultura, Educació i Esports, Bartomeu Rotger i Amengual, amb el ministre d'Educació i Ciència, Gustavo Suárez Pertierra, i els secretaris d'Estat de l'Administració central.

nal i sobre la incorporació al currículum de les especificitats de la nostra Comunitat Autònoma. La comissió bilateral serà copresidida pel secretari d'Estat d'Educació, Alvaro Marchessi i el conseller de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, Bartomeu Rotger.

El conseller de Cultura, Educació i Esports va sol·licitar al Ministeri la construcció d'una nova seu de la Conselleria d'Educació a la nostra Comunitat Autònoma, per a la qual el Govern Balear cedirà el solar. Aquesta Conselleria, quan disposi de la totalitat de les competències educatives, tindrà un pressupost molt important, proporcional als 9000 treballadors que l'Administració central traspasarà a l'Administració autonòmica i als 152000 estudiants que actualment hi ha a la nostra Comunitat Autònoma.

El conveni estableix
la creació d'una comissió
bilateral adreçada
a l'intercanvi d'informació
i a l'estudi de propostes
sobre la planificació dels
centres, l'oferta de
l'ensenyament...

La constitució d'una unitat pont de transferències, integrada per funcionaris del Ministeri d'Educació i Ciència que treballin conjuntament amb els funcionaris de la nostra Comunitat Autònoma en el procés del traspàs, la necessitat de participar en l'elaboració del mapa escolar, en la formació del professorat i en l'elaboració d'un projecte educatiu propi, especialment adaptat a la llengua, la cultura i el medi ambient de les Illes Balears són altres dels temes tractats en aquesta reunió. □

Premi Ramon Aramon a la lleialtat lingüística

GABRIEL BARCELÓ I BOVER

Dia 2 de febrer, amb la solemnitat pròpia dels actes que tenen per escenari l'Hotel Ritz, de Barcelona, es va lliurar el premi i les mencions a la lleialtat lingüística que l'associació **Llengua Nacional** instituí, el febrer de 1993, en honor al Secretari General Honorari de l'Institut d'Estudis Catalans i President, també d'Honor, de la Unió Acadèmica Internacional, el doctor Ramon Aramon i Serra.

Aquest premi va adreçat a entitats i persones que no tenen gaire a veure amb els estudis lingüístics, que s'han mantingut fidels al seu ús, tot donant, així, llur testimoni voluntari de lleialtat a la llengua del nostre poble. Els candidats no es poden pre-

sentar sinó que són proposats per membres de **Llengua Nacional**, les delegacions de la qual s'estenen per tot arreu del territori lingüístic català.

Enguany, el premi major fou per al senyor Òscar Ribas i Reig, en representació del poble d'Andorra, pel reconeixement constitucional del català com a llengua única oficial, així com per la seva extraordinària difusió internacional amb motiu del discurs d'ingrés d'Andorra a l'ONU, en el qual fou reivindicada de forma explícita la unitat de la llengua.

Les sis mencions personals foren per a **Miquel Calzada «Mikimoto»**, de Sabadell, per la tasca de normalització als mitjans de comunicació; l'apotecari **Joan Ibba**, de

l'Alguer, per la seva llarga trajectòria militant a favor de la llengua; **Maria Teresa Mas**, de Tarragona, defensora de la immersió lingüística; **Rafael Sanz**, de Vinaròs, per la defensa del català en el seu lloc de treball, malgrat les sancions que li foren imposades; **Maria-Dolors Solà-Oms**, de Perpinyà, per la impulsió d'iniciatives de normalització lingüística a la Catalunya Nord; i per al nostre amic **Gabriel Barceló Bover**, director i professor de l'Escola Municipal de Mallorquí de l'Ajuntament de Manacor, suport de tantes iniciatives per a la dignificació de la nostra llengua i cultura, la normalització lingüística i, sobretot, per la dinamització dels cursos de llengua catalana per a adults a Manacor, que mai no s'han vist interromputs al llarg de més de trenta anys.

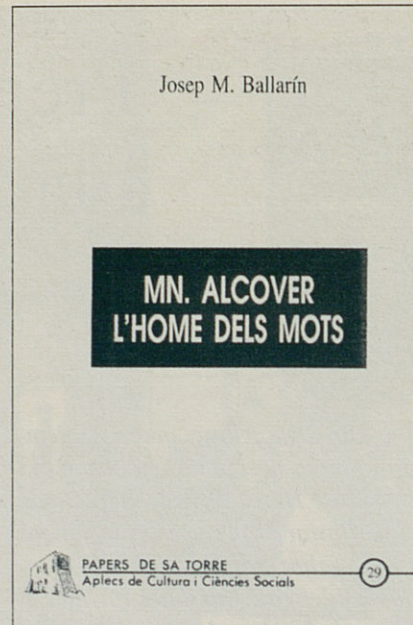
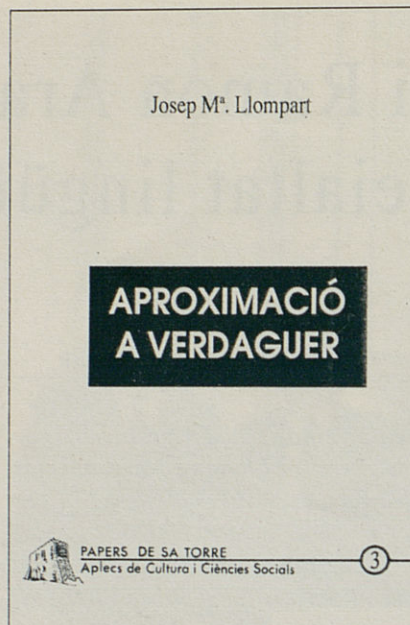
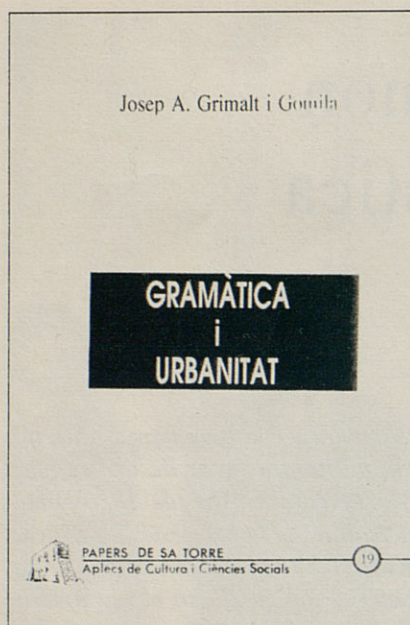
Féu els honors de la presentació el professor i lingüista **Ernest Sabater i Siches**, director de la revista «**Llengua Nacional**», amb un bell i molt documentat parlament que resumia la trajectòria de les més significatives "fidelitats" de Ramon Llull ençà, acabant amb la de Gabriel Barceló, tot just abans que aquest rebés el premi de mans del Dr. Aramon, president del Jurat.

Ens plau reproduir les paraules de recepció de la menció personal que Gabriel Barceló pronuncià a la festa de lliurament, davant més de tres-centes persones, en una nit d'intensa afirmació nacional dels Països Catalans.- **E.M.**

En 1988 l'OCB va atorgar el Premi Emili Darder a l'Escola Municipal de Mallorquí de Manacor. El va recollir, com a director, Gabriel Barceló. A la fotografia, Pere Mascaró, Antoni Bonner, Gabriel Barceló i Josep antoni Grimalt.

* * *

L'Escola Municipal de Mallorca de Manacor clou els cursos amb una lliçó magistral pronunciada per una personalitat intel·lectual del nostre país, lliçó després editada pel Patronat de l'Escola en la col·lecció «Papers de sa Torre».

Digníssimes autoritats, “patriarca” doctor Ramon Aramon, senyores i senyors, amigues i amics:

Jo véné d'un poble llunyà, perdut per dins la major de les Illes Balears, on precisament avui fa 132 anys va néixer un dels catalans que més se significà per la seva aportació a l'enaltiment i a la unitat de la llengua nacional catalana, Mn. Antoni Maria Alcover i Sureda. Avui dematí, el jardinet de l'obelisc que recorda el seu nom als manacorins, ha quedat cobert de flors. Les hi han portat, com cada any, les autoritats, i sobretot, els infants de les escoles que aprenen que aquesta llengua és la seva, que va més enllà de la mar que ens envolta, que som devers onze milions que ens hem de retrobar i donar-nos les mans. Perquè fa més de dos segles ens esquarteraren la família que encara es veu obligada a viure d'esquena.

Quan la presidenta de l'associació *Llengua Nacional*, senyora Maria-Lluïsa Pazos, em comunicà que se m'havia elegit per a aquesta distinció, les cames em prengueren el trot, i encara em dura! No me'n podia avenir que per Barcelona sapiguessin de la meua existència i, molt menys

encara, de la meua dèria i compromís amb la llengua catalana amb tot el que això ha comportat al llarg de més de 30 anys: primer, d'amagat; després, considerat curt de gambals; llavors, tolerat; més endavant, odiat; de vegades, temut; i gairebé sempre, incomprès. Hi ha molts “gomez-roviras” en aquest país que posen obstacles a l'avenç de la normalització lingüística. Per això, no n'hi ha a bastament de lleialtats incondicionals per contrarestar llurs efectes.

Però no som aquí per lamentar-me ni contar-vos la meua vida. Sinó per donar les gràcies a les persones que, com el professor i amic Ernest Sabater,

«abusant de son dret,
n'han fet de mi una estàtua,
quan vaig néixer per paret».

Accept aquesta nominació amb molt de gust perquè crec endevinar amb quina intenció generosa m'ha estat atorgada. Això m'obliga a redoblar esforços, a sucra més la imaginació, a ser més de suro davant les incomprensions i fracassos, a no perdre mai el nord amb el compromís de ser un bri granat de jonquera invencible que ha d'assolir, tard o d'hora, l'objectiu únic que ens con-

vertirà en ciutadans dignes d'aquesta nació que es recobra de la seva desfeta crònica, però que encara necessita, ai las!, tota casta d'atencions i de lleialtats perquè no l'acabin d'esfondrar el bilingüisme, el plurilingüisme mal entès, les fàcils solucions descafeïnades dels que la volen espanyolitzar, el conformisme, el regionalisme i altres virus que ja ens fan dubtar si la nostra nació se'n podrà sortir de tants anticossos.

En la intenció d'aquest premi hi llegesc, també, un altre missatge. Un missatge d'optimisme per estimular tots els ciutadans dels Països Catalans, sense excepcions, a contribuir cadascú amb les seves possibilitats, a formar una pinya closa, com de puny d'atleta, per impulsar accions normalitzadores, o sia nacionalitzadores, tot defensant i divulgant les posicions de l'Institut d'Estudis Catalans, i fent orelles sordes al foment de la desintegració de la unitat de la llengua.

Estigueu segurs que seguirem fent palanca perquè “la infantesa que s'enfila” pugui gaudir de la normalitat en què estam entossudits.

Molt honorat de ser amb vosaltres i de tot el cas que m'heu volgut fer.

Gràcies, de bondeveres! □

Homenatge a Marià Villangómez

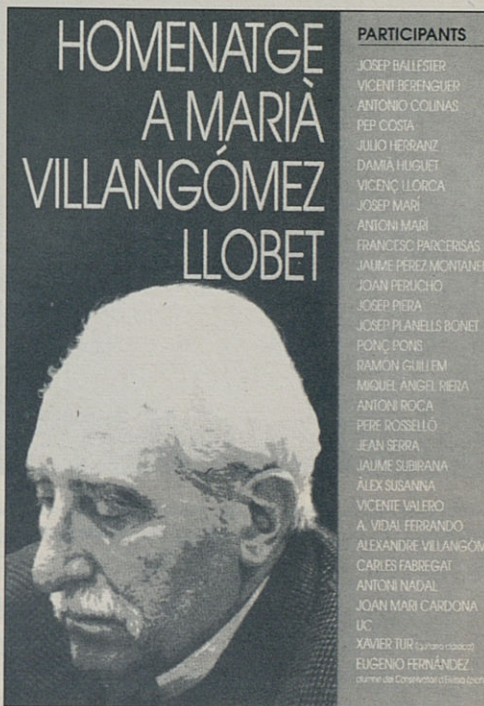
PONÇ PONS

Durant la setmana de l'11 al 18 de desembre de 1993, amb la participació de poetes de les Balears, València i Catalunya varen tenir lloc diversos actes (exposició bibliogràfica i fotogràfica, lectures poètiques, conferències, recital del Grup UC...) amb els quals l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana va voler retre homenatge a Marià Villangómez en

Senyores i senyors, amics, amigues, autoritats... avui, eivissencs tots:

Com deia, ple de raó, Sant Efrem el sirí: "Un bon discurs és argent, però el silenci és or pur", i després d'escoltar els versos de tots aquests companys meus en homenatge al poeta, Poeta amb majúscula, Marià Villangómez, m'agradaria callar i no haver de tancar un acte com aquest que és intancable, perquè avui la poesia s'ha encarnat en l'obra i la figura d'un gran home singular, modèlic, humaníssim, i ha posseït solidària (qui pot tancar la poesia?) l'ànima d'Eivissa.

No l'Eivissa dels famosos, ni de la *jet set* ni de tant turisme esvalotat, sinó l'Eivissa del poble, la familiar, la que pensa, viu i parla encara en *lo pus bell catalanesc del món*, l'Eivissa que no ha perdut, no vol perdre, les lul·lianes arrels de la seva inqües-

tionable balear catalanitat.

Un poble sense poetes és un poble sense futur, i el nostre futur, de tots, el de les Illes, està escrit amb versos d'aquest home que ha viscut (són vuitanta anys de poesia i de servei a la cultura) per salvar-nos també els mots i purificar (com deia T.S. Eliot) el dialecte de la tribu.

La poètica de Villangómez té un segell inconfusible d'humanitat, de saviesa. La sal i el sol de les Illes brillen purs en els seus versos passionals i apassionants, moderns, però també clàssics, oberts des del Mediterrani a tot el món, però arrelats en la més profunda, corprenedora, vital, cívica, idiomàtica eivissenquicitat.

Villangómez, humil, senzill,

la seva Eivissa natal. El parlament que va dirigir-li Ponç Pons és prou explícit i càlid com perquè des del Mirall no ens calgui afegir cap altre mèrit als que el poeta té sobradament reconeguts. Només la nostra felicitació pels seus magnífics vuitanta anys i el reconeixement per l'extraordinària obra que ens ha llegat.- E.M.

entranyable, jo diria que franciscà, discret i sense estridències, ha estat sempre una presència, un testimoni, un exemple, un punt de referència sòlid i constant que, en el difícil camí d'aprendre a ser poetes, ens ha servit, convençuts com deia Kafka que la literatura és sempre una expedició a la veritat, com a guia, com a model, com a mestre, i li hem d'estar agraïts.

Tenir un poeta com ell, un gran poeta com ell, ens prestigia i honora.

Avui, a Eivissa, en aquesta Eivissa neta de prosaïsmes i tòpics, Catalunya, el País Valencià, les Illes, ens hem unit en un acte de justícia i gratitud, agermanats al voltant d'un home, d'un poeta: Marià Villangómez, que homenatjam amb respecte i estimació.

Per la vostra obra poètica, per la vostra bonhomia, pel servei fidel que heu fet insubornable a la nostra mediterrània cultura, en nom de tots:

Marià Villangómez entre poetes i amics assistents als actes d'homenatge celebrats a Eivissa: Xavier Abraham, Miquel Àngel Riera, Ponç Pons, Antoni Mir, Marià Villangómez, Damià Huguet, Antoni Vidal, Pere Rosselló, Eusèbia Rayó, Miquel Cardell i Francesc Moll.

moltes gràcies!

Per vostè, en moments històrics de repressió i de foscuria, ens hem pogut sentir poble, sabem que encara hi

ha pàtries i que la nostra, la nostra pàtria és la llengua catalana.

Aquest sincer homenatge no és el punt final de res, no tanca res, sinó que

obre un immens espai poètic sobre les pàgines vives d'un futur esperançat.

Vostè, Marià Villangómez, perviurà sempre en la memòria de tots aquells que estimam, amb una illenca passió, la nostra encara perseguida i subjugada pàtria-llengua catalana.

L'homenatjam, no ho obliidi, amb amor i admiració.

Un poble que té poetes i persones com vostè pot estar orgullós d'esser-ho i té segur, humà, digníssim, un futur on les paraules daran fruits de llibertat.

Que sigui per molts anys, Marià, i moltes gràcies. □

Caixa de Balears SA NOSTRA

Ajuts per a l'ampliació d'estudis a l'estranger

Davant el desafiament plantejat per les innovacions científiques i tecnològiques del món actual, SA NOSTRA, Caixa de Balears, proposa unes ajudes d'ampliació d'estudis a l'estranger per contribuir al desenvolupament personal dels nostres universitaris i amb el desig d'aconseguir que la societat balear pugui assolir els nivells de progrés adequats.

- * Podran sol·licitar ajuda els llicenciats o alumnes del darrer any de llicenciatura relacionats amb la UIB i que tinguin menys de 30 anys.
- * L'ajuda cobrirà totes les necessitats de la persona que la gaudesqui.
- * Els sol·licitants hauran de dominar l'idioma de la universitat on es realitzin els estudis.
- * Seran considerades àrees de coneixement preferent les de Dret, Informàtica, Medi ambient, Bioquímica, Matemàtica, Física i Química.
- * La documentació s'haurà de presentar abans del 10 de maig.
- * La duració de l'ajut serà la que fixi el sol·licitant fins a un curs com a màxim.

El detall complet de les condicions (selecció i obligacions dels becaris, documentació, viatges, etc.) podeu sol·licitar-lo directament a Obra Social de SA NOSTRA, Lluç, 2, 07001 Palma, tel.177250.

(Ponç Pons és el vice-president per les Illes de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.)

Breu comentari sobre el tema de la mort en els contes d'Edgar A. Poe

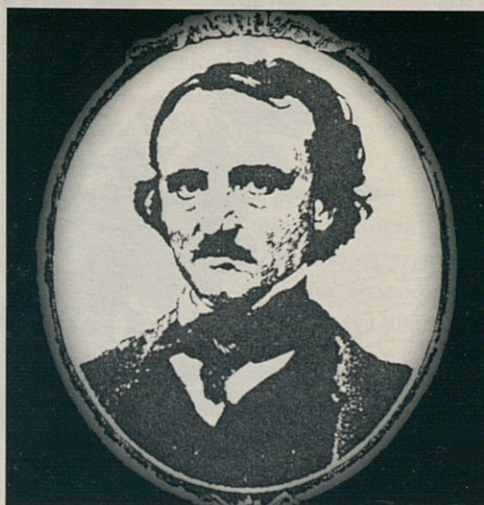
JOAQUIM F. LLORENS I LÓPEZ

El nom d'Edgar Allan Poe, poeta i novel·lista nordamericà, ha quedat més lligat als contes de terror i misteri que no a la resta de la seva obra. En els contes es reflecteixen el seu caràcter i les seves obsessions, una de les quals és la preocupació per la mort, sobretot pel fet de ser enterrat en vida. Aquesta obsessió és el tema del present escrit. Però abans parlarem una mica de la preocupació de Poe per la construcció d'una obra a fi que produeixi l'efecte esperat.

- I -

Les dissemblances entre conte i poesia.- Poe aprofita el seu escrit *Hawthorne* per esbossar una teoria del conte. Si la comparam amb la seva doctrina poètica, hi trobarem molts de punts semblants però, així i tot, entre les dues hi ha importants dissemblances: en el *Principi Poètic*, Poe conclou que la bellesa estètica pertany a l'àmbit de la poesia, en canvi en el conte cal suprimir el propòsit de bellesa. La poesia no pot usar, com pot fer-ho el conte, elements com el terror, la passió... "En resum, l'escriptor de contes pot incorporar al seu tema una variadíssima sèrie de modes o inflexions del pensament i de l'expressió (el raonament, el sarcasme, l'humor), que no sols són antagònics a la naturalesa del poema sinó que estan vetats per un dels seus més peculiars elements: ens referim, és clar, al ritme" [Hawthorne, p.136].

Igualment que la poesia, el conte ha de tenir la intenció d'acon-

Igualment que la poesia,
el conte ha de tenir la
intenció d'aconseguir un
efecte d'interès immediat
en el lector.

seguir un efecte d'interès immediat en el lector. L'autor del conte, perquè aquest efecte es produeixi, ha de posar esment a una sèrie de consideracions: dimensió, tema... Després de fer diversos comentaris negatius sobre les obres de llarga extensió, "les epopeies foren productes d'un sentit imperfecte de l'art, i el seu regne ha acabat" (idem p.135), pro-

posa que el conte no sobrepassi l'hora i mitja de lectura. Si la dimensió és més extensa no pot ser llegit d'una sola vegada, sinó que caldrà fer pauses que rompen la unitat de l'obra i l'efecte no s'acompleix perquè entre lectura i lectura s'interposen altres pensaments. Això val també per a l'obra poètica.

Acció intensa.- Per tal de produir l'efecte que es pretén, l'acció en el conte cal que sigui intensa: perquè hi ha enfrontament de l'home amb unes circumstàncies tràgiques que l'envolten, o perquè surten en escena éssers en els quals es concentren determinades facultats en el seu punt més alt. Per exemple, en *Morella*: "L'erudició de Morella era profunda. Tan cert com que estic viu, sé que les seves aptituds no eren comunes: el poder del seu esperit era gegantí"; o a *La Casa Usher*: "Ens assèiem i, durant una estona, mentre no parlava, el vaig observar amb un sentiment en part de compassió, en part d'espant. Segurament cap home fins aquell moment havia canviat tant terriblement, en un període tan breu, com Roderick Usher! Fent esforços vaig poder admetre la identitat de l'ésser exsangüe que tenia davant: el company de la meua joventut".

Ja que el conte ha de provocar un efecte intensiu, cal que la narració no sigui massa llarga i l'entrada en acció serà directa i sense volteres inútils. Això ho podem veure a quasi tots els contes de Poe. N'assenyalarem alguns que semblen més rellevants:

En *El cor del delator*, ben prest establim directament contacte amb el personatge principal i ja sabem quin és el seu estat mental: "És cert, sempre he estat molt nerviós, terriblement nerviós. Però, per què afirmen vostès que estic foll?". També podem veure un començament semblant en *Ombra*, on el personatge es dirigeix de forma directa al lector: "Vosaltres, els qui llegiu, encara sou vius; però jo, el qui escriu, hauré entrat ja fa molt de temps a la regió de les ombres".

Observem el començament de *L'enterrament prematur*: ja en el tercer paràgraf de la història podem veure el tema, però abans de passar a l'acció principal sembla que Poe estableix dues introduccions. La primera inclou una sèrie de fets que ens produeixen, segons l'autor, "dolors agradables": "Ens horroritzam amb el més intens dels dolors agradables davant els relats del pas de Beresina, del terratrèmol de Lisboa, de la pesta de Londres i de la matança de Sant Bartomeu, o l'asfíxia de cent vint-i-tres presoners en el Pou Negre de Calcuta".

Després, com a segona introducció, dóna per segur que el pitjor que ens pot passar és ser enterrats vius: "Ésser enterrat viu és, sense cap dubte, la cosa més terrible que mai no li hagi succeït a un simple mortal". Una vegada emmarcat el tema, comença a fer una llista de casos de catalèpsia i tot seguit passa a relatar l'experiència personal del protagonista. Aquesta mena de segona introducció ja ens fa veure l'obsessió del personatge.

Crec que cal assenyalar el final d'aquest conte perquè, pel que he llegit de Poe, l'autor no tenia intenció moralitzadora en els seus relats i poesies. A més, és un final diferent dels altres contes que he emprat per fer aquest article. Si no és molt arriscat dir-ho, sembla que *L'enterrament prematur* pretén donar-nos una ensenyança: el protagonista canvia

d'actitud davant la vida després de l'experiència viscuda dins el vaixell. Assenyallem el darrer paràgraf: "Ai!, la terrible legió dels terrors sepulcral no pot considerar-se totalment imaginària, però, com els dimonis en companyia dels quals Afrasiad realitzà el seu viatge per l'Oxus, cal que dormin o ens devoraran, hem de per metre'ls el son o morirem".

Narració en primera persona.- A més de la manera en què som introduïts en el conte, l'efecte es vol portar a terme emprant la narració en primera persona del singular. Amb aquest recurs ens sentim identificats amb el personatge, si bé identificar-nos amb personatges com el de *El cor del delator* o Egaeus de *Berenice* resulta més complicat.

La Casa Usher es pot posar com a exemple d'unitat narrativa: tot el que esdevé no fuig del centre on gira l'acció. Res no succeeix que no estigui directament relacionat amb el centre. Entre la casa i Roderick Usher hi ha un lligam ferm que fa

que un sigui reflex de l'altre. Ho podem veure en les descripcions de la casa i de Roderick:

"Vaig mirar l'escenari que tenia davant -la casa i el senzill paisatge del domini, les parets nues, les finestres amb ulls buits, els esclarrissats i sinistres joncs, i els escassos troncs dels arbres agostats- amb una forta depressió d'ànima únicament comparable, com a sensació terrena, al despertar del fumador d'opi, l'amarga caiguda de l'existència quotidiana, l'horrible destirar-se el vel. Era una fredor, un abatiment, un malestar del cor, una irremeiable tristesa mental que cap esperó de la imaginació podia desviar cap a alguna forma del sublim. Què era -em vaig demanar-, què era el que així em descoratjava?"

"La pal·lidesa aspectral de la pell, la lluentor miraculosa dels ulls, per damunt de totes les coses em sobresaltaren i, a més, m'aterren. El sedós cabell havia crescut de manera decuidada i com que la seva desordenada textura de tereinyina surava més que queia a l'entorn del rostre, m'era impossible, fent i tot esforços, relacionar l'embullada aparença amb alguna idea de simple humanitat."

D'altra banda, el fet que la transmissió del patrimoni i del nom és constant de pare a fill, identifica encara més els dos germans. Roderick i Madeline moren a la vegada i acte seguit s'enfonsa la casa.

Cal esmentar, també, la correlació que hi ha entre la història que el personatge narrador llegeix a Roderick per tal de tranquil·litzar-lo: "Havia arribat a aquella part tan coneguda de la història que Ethelred, l'heroi de Trist, després de nuls intents d'introduir-se de bon grat a la morada de l'eremita, procedeix a entrar per la força", i la lluita de Madeline per sortir de la tomba: "La porta rompuda de l'eremita!... Digueu, millor, el renou del baül quan es cruia, i l'escarrinxar dels ferrissos galfons de la seva presó, i

les seves lluites dins la cripta del passadís voltat, revestit de coure!”

Personatges neuròtics i presència de la mort.— Després d’aquest breu comentari sobre *La Casa Usher*, podem dir que els temes tractats i els personatges que apareixen en els contes de Poe tots segueixen gairebé sempre el mateix model: els personatges són sovint neuròtics i el tema, generalment, té a veure amb la mort. Es poden posar uns quants exemples de personatges obsessionats per una idea que repeteixen continuament. A *El cor delator* l’obsessió és cap a l’ull del vell que el du a matar-lo: “Em sembla que fou el seu ull. Sí, això fou! Tenia un ull semblant al del voltor... Un ull color cel velat per un tel.” L’atenció per un objecte determinat es repeteix també a *Ligeia*: “Aquells ulls! Aquelles grans, aquelles lluent, aquelles divines ninetes! Arribaren a ser per a mi les estrelles bessones de Leda, i jo per a elles el més fervorós dels astròlegs.”; i també apareix a *Berenice*: Egaeus pateix una monomania que el du a violar la tomba de Berenice i a arrabassar-li les dents per tenir-les dins una capseta.

Es pot assenyalar, de la mateixa manera, la idea obsessiva de ser enterrat viu. A *L’enterrament prematur*, encara que el personatge maquin tot un sistema de palanques, mecanismes i campanes per poder sortir de la tomba si arribava el cas que fos enterrat viu, continua amb l’obsessió i no descansa tranquil.

Elements autobiogràfics.— Ja per acabar aquest apartat, cal esmentar els elements autobiogràfics que hi ha en els contes de Poe. Primerament, universalitza els seus sentiments i obsessions com si fossin de tots els éssers humans. Es pot posar com a exemple el començament de *L’enterrament prematur*. A més, ja en *Ligeia* i en *La Casa Usher* es pot veure la presència de l’opi en la vida real de Poe en

Poe no sols es complau parlant de la mort, sinó que la descriu de manera precisa.

diverses ocasions: “M’havia convertit en un esclau pres en les xarxes de l’opi” (*Ligeia*), “Estranyes visions engendrades per l’opi volaven com ombres davant meu” (*Ligeia*).

Un altre exemple autobiogràfic es reflecteix en el conte *L’enterrament prematur*: “Quan ja no podia suportar més la vigília lluitava abans de consentir dormir-me, ja que m’aborronava pensant que quan em despertàs podria trobar-me dins una tomba”. Això ho podem comparar amb el mateix Poe recordant que tenia por a l’obscuritat i que “Mud-

die” havia de quedar devora ell fins que s’adormia.

- II -

La mort, tema constant i obsessiu.—

El tema de la mort apareix constantment en els contes de Poe. El que diu en el *Mètode de Composició*, encara que sigui referit a la poesia, es pot aplicar al conte: “Entre tots els temes melancònics, quin ho és més?, segons ho entén universalment la humanitat. Resposta inevitable: la mort! I quan aquest assumpte, el més trist de tots, resulta també el més poètic? Segons s’ha explicat amplament, la resposta pot col·legir-se amb facilitat: quan s’ajunti íntimament amb la bellesa. Llavors la mort d’una dona formosa és, sense dubte, el tema més poètic del món; i queda igualment fora de dubte que la boca més apta per a expressar-lo és precisament la de l’amant privat del seu tresor.” Aquest punt apareix en contes com *Berenice* i *Ligeia*. També trobam el cas de l’amant que agafa algun joiell de la seva estimada: a *Berenice* Egaeus guarda les dents de la seva estimada dins una capseta.

A *L’enterrament prematur*, quan conta un dels casos de catalèpsia, fa referència a Julien Bossuet, que està enamorat de Victorine Lafourcade, i “ple de desesperació i encara inflammat pel seu profund amor, l’enamorat viatja de la capital al vilatge de la remota província amb el propòsit romàntic de desenterrar el cos i apoderar-se de les seves exuberants trunyelles.”

L’interès per la mort du Poe a tractar l’hipnotisme: “Els límits que separen la Vida de la Mort són, en la majoria dels casos, indefinits. Qui pot dir on acaba una i comença l’altra?”. L’hipnotisme pot semblar un instrument per resoldre qüestions sobre aquesta frontera ja que és un estat semblant a la mort. Diu Mr. Vankirk: “Si estàs despert m’agradaria morir, però ara no té importància. L’estat mesmèric s’atraca suficientment a la mort com per satis-

fer-me." (*Revelació mesmèrica.*)

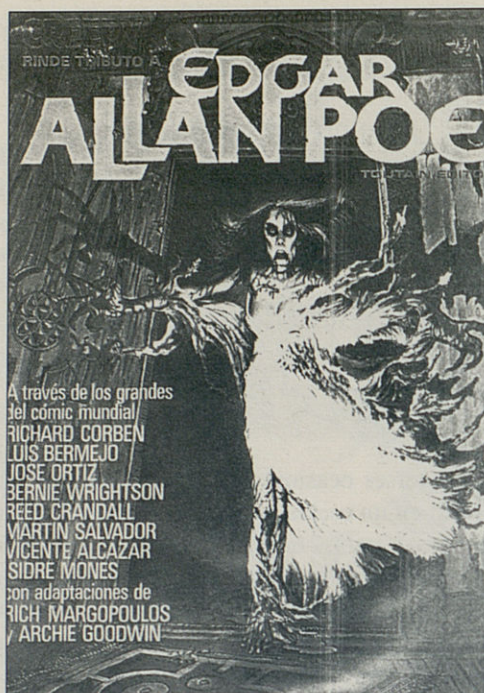
Poe no sols es complau parlant de la mort, sinó que la descriu de manera precisa, els seus contes estan plens de descripcions de morts o de persones encara vives però que reflecteixen en el seu físic els trets característics de la mort. Esmentem la forma horrorosa de contar un assassinat: "La nit avançava, mentre jo acomplia el meu treball ràpidament, però en silenci. Primer vaig esquarterar el cadàver. Li vaig tallar el cap, els braços i les cames" (*El cor delator*); o així com resta el senyor Valdemar: "Damunt el llit, davant tots els presents, no quedà més que una massa quasi líquida de repugnant, d'abominable putrefacció" (*La veritat sobre el cas del senyor Valdemar*).

Cal remarcar que sovint Poe ens recorda el company que tendrem en el nostre somni etern: el cuc. El cuc apareix diverses vegades a *L'enterrament prematur*, però allà on queda reflectit com a ésser triomfant és en *Ligeia*:

"I els àngels pàl·lids i exsangües, ja drets, ja sense vels, manifesten que el drama és de l'Home, i que és el seu heroi el Vencedor Cuc."

Enterrar els vius.- Dins el tema de la mort cal esmentar el cas de ser enterrat viu. Aquesta qüestió apareix en contes com *Berenice*, *L'enterrament prematur*, *La Casa Usher*... Em centraré en *L'enterrament prematur*, ja que n'és el tema principal, i faré algunes referències a altres històries.

El primer que cal assenyalar és que Poe qualifica de desgràcia més horrorosa el fet de ser soterrat viu: "Ser enterrat viu és, sense cap dubte, el més terrible dels extrems que mai no li toqui experimentar a un simple mortal" (*L'enterrament prematur*), una afirmació que apareix diverses vegades més en el conte. També podem trobar-ne una de semblant a *El pou i el pèndol*, quan el presoner té por de quedar incomunicat en una

cel·la fins que mori, com si fos la seva tomba: "Vaig caminar així unes quantes passes, però tot seguia sent tenebra i buit. Vaig respirar amb més llibertat; almanco semblava evident que el meu destí no era el més epan-tós de tots."

Continuant amb *L'enterrament prematur*, després d'haver fet l'esmentada afirmació, posa tota una sèrie d'exemples d'enterraments en vida, a la majoria dels quals la víctima patia catalèpsia; recordem que Berenice i Lady Madeline a causa d'aquesta malaltia són enterrades vives.

L'esforç que esmerça Poe per fer-nos sentir com si estiguéssim enterrats vius, l'angoixa que es pateix dins una caixa, l'olor de podrit, l'opressió dels pulmons, les emanacions de la terra humida, la mortalla que s'aferra al cos i que no et deixa moure, l'obscuritat, i "la invisible però palpable presència del vencedor cuc". L'horror de què fou víctima Mr. Stapleton cal que no sigui oblidat. Quan anaven a dissecionar-lo creient que era mort, ell era conscient de tot el que passava: "Declara que en cap moment va perdre tot el sentit, que d'una manera obscura i confusa percebia el que li

esdevenia des del moment en què fou declarat mort pels metges fins aquell en què va caure acubat sobre el trispol de l'hospital". Però, així i tot, Mr. Stapleton tengué sort. No li esdevingué el mateix que a la dona del membre del Consell, que no sols fou enterrada viva, sinó que després d'aconseguir sortir del bàul quedà tancada dins la tomba familiar: "Segons semblava, la dona havia intentat cridar l'atenció colpejant la porta de ferro. Mentre ho feia, probablement, s'acubà, o tal vegada morí de terror, i quan queia la mortalla s'enredà a alguna peça de ferro que es projectava cap a dins. I es podrí en aquesta posició, erecta". Encara més horrorós degué ser l'escena en què el seu marit va obrir la porta de la tomba i la morta caigué als seus braços.

Sembla que, per les descripcions que fa i la repetició constant que ser enterrat viu és el pitjor que ens pot passar, el tema tenia obsessió Poe. En les seves narracions aquesta por i aquesta obsessió són universalitzades, i per aconseguir l'efecte adequat procura que el lector tenguí ben present que ell, Poe, està molt ben documentat sobre aquest punt. □

Joaquim-Felip Llorens i López és llicenciat en filosofia.

Referències.

Els títols dels contes i el número de pàgina corresponen a la XI edició d'Alianza Editorial, Edgar Allan Poe, *Cuentos*, Vol.I, Madrid, 1984. Els paràgrafs anotats de Hawthorne i *Principi Poètic* són extrets d'Edgar A. Poe, *Ensayos y Críticas*, Alianza Editorial, Madrid, 1987.

Els paràgrafs del Mètode de Composició són d'Edgar A. Poe, *Poesia completa*, Libros Río Nuevo, edició bilingüe, Barcelona, 1978, V edició.

Les traduccions al català són meves.

3. La relació

HONORAT DOMÈNECH / DIBUIXOS D'OFÈLIA NOVELLA

El meu nom és Elisamà, oficial dels mercenaris hebreus a la guarnició de Magdal, al servei del Faraó. Enfront de nosaltres, el desert. Una fosca espessa ho cobreix tot aquesta nit.

Vaig néixer fa quaranta-dos anys a Cariat-ha-Jarim, de Judà, quan encara érem lliures. Allà, i a la nostra casa de Jerusalem, vaig ser feliç. El meu pare, Sel.lum, era un ric propietari de la comarca: teníem vinyes, figuerals, bestiar, camps de blat...

Em vaig exiliar fa vint anys. La muller de la meua joventut, Abí, i el meu fill Neries es trobaven a Jerusalem quan la ciutat va caure. No n'he sabut res més. Moltes vegades m'he

demanat com fou possible que tot allò succeís.

La meua dona egípcia, i els meus fills Iditun i Zebidà, viuen aquí amb nosaltres. M'inquieta el seu futur. D'aquí a uns anys m'establiré a Tah-fanhés, amb les famílies dels exiliats. Serà més fàcil conservar els nostres costums. Per ajudar a trobar el camí que pot fer que Israel no desaparegui del tot, escric avui aquesta relació.

No és fàcil d'explicar l'enardiment que s'apoderà de nosaltres els darrers anys de Sedequies. Tots, entre les famílies principals i el poble de Jerusalem, teníem parents

pròxims enmig dels deportats. Egipte, el gegant de ponent, ens empenyia a la revolta. Els profetes del temple ens asseguraven que Jahvè ens protegia.

Quan una altra lluita de faccions va esclatar a Babilònia, creguérem que havia arribat l'hora de desfer-nos el jou. Sedequies, empès per l'onada, va rompre el tractat. Ammon i Tir se'n uniren. Sidó i Edom refusaren fer-ho.

Pocs s'hi oposaren, excepte entre el partit de Godolies, aleshores molt minoritari.

He de confessar que vaig participar d'aquella embriaguesa, com la pràctica totalitat del jovent, i em vaig presentar voluntari al quarter dels oficials del rei. No ens havien ensenyat que sempre hi hauria un successor de David en el tron de Judà perquè aquesta era, segons els antics oracles, la voluntat de Jahvè? No era el rei, aquell a l'ombra del qual vivíem, la nostra seguretat?

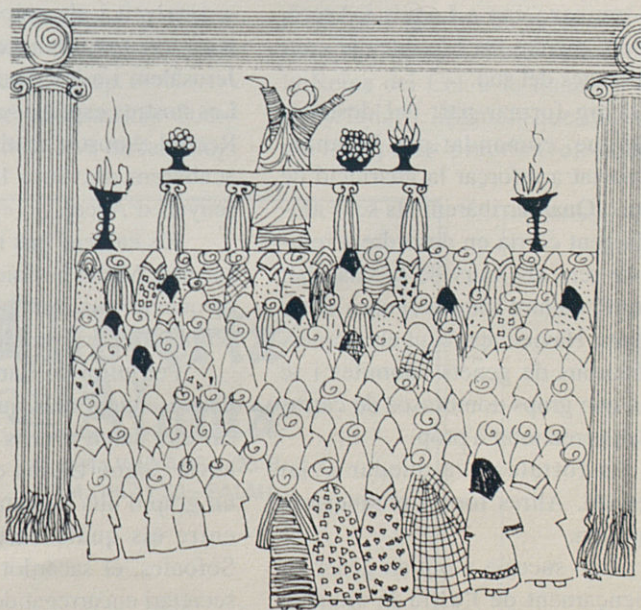
Nabucodonosor va dominar fàcilment les lluites internes i abans que hi poguéssim fer res, amb una rapidesa i una audàcia desconcertants, va enviar, en ple hivern, un exèrcit contra nosaltres que baixava de Reblà, al nord, en territori de Síria, dret cap a Judà i Jerusalem.

El temor es va apoderar de la ciutat. Sedequies va despatxar oficials a l'Egipte per reclamar l'ajuda promesa. Es va ordenar un dejuni general i holocausts i sacrificis al temple.

Amb gran indignació coneguérem, aquells dies, la resposta que Jeremies d'Anatot havia donat als enviats del rei. Jahvè no faria cap prodigi a favor nostre. Mentien els falsos profetes, els qui ens deien allò que volíem escoltar. L'exèrcit va interpretar aquestes paraules com un perillós derrotisme.

L'enemic s'apropava implacablement. Les notícies eren cada dia més alarmants. Quan el poble es va reunir al temple per als sacrificis d'expiació, Jeremies es va dirigir a la gent: «Escoltau la

Jeremies es va dirigir a la gent. "Aquesta ciutat és plena d'opressió. Recorreu els carrers i vegeu si hi ha ningú que observi el dret, que cerqui la veritat. I veniu a prosternar-vos, i deis «estam salvats?»"

Vaig formar part del destacament que, comandat per Johanan, fou enviat a reforçar la guarnició de Laquís.

paraula de Déu, els qui entrau per aquestes portes: ajunteu els vostres holocausts amb els vostres sacrificis, i menjau carn! És que els greixos i la carn sagrada em diuen res?... Aquesta ciutat és plena d'opressió. Recorreu els carrers i vegeu si hi ha ningú que observi el dret, que cerqui la veritat. I veniu a prosternar-vos, i deis "estam salvats?"»

Després es va girar cap el rei i els seus magnats per demanar l'afranquiment dels esclaus: «Jo vaig concloure amb els vostres pares una aliança, dient: "Al cap de set anys, cadascun de vosaltres alliberarà el seu germà que se li haurà venut: és quan l'haurà servit sis anys que l'ha d'afranquir"»

I va continuar parlant al poble: «No us fieu dels qui diuen: "És el temple de Jahvè, és el temple de Jahvè!", perquè els profetes us han mentit»

La gent enrevoltava Jeremies. Els sacerdots i els profetes volien agafar-lo. Ahicam el va salvar gràcies al seu ascendent sobre el rei. Va aconseguir que hi enviàs un magistrat amb una guàrdia i el rescataren.

La intervenció de Jeremies va causar una gran pertorbació. Hi hagué fortes discussions en els cercles pròxims al rei. Uns el volien processar,

els altres el defensaven. Pressionats per la gravetat de la situació, s'imposaren els darrers. El rei va arribar a un acord amb els magnats, els escribes i els sacerdots, i tots els terratinents, per a proclamar l'alliberament dels esclaus. La posició de Godolies, fill d'Ahicam, es va reforçar i el rei el va fer entrar al Consell. Es parlava de possibles negociacions.

Mentre aquests fets s'esdevenien, ens arribaren notícies que la major part de l'exèrcit caldeu havia canviat la direcció del seu avanç i s'encaminava cap a Laquís i Azecà, a l'oest, mentre els edomites hi convergien des del sud.

Vaig formar part del destacament que, comandat per Johanan, fou enviat a reforçar la guarnició de Laquís. Quan arribàrem als seus afores la gent corria en desordre a refugiar-se rere els murs de la vila, dalt del turó, mentre sonava el corn sense descans. Havien aparegut els primers esquadrans de genets edomites i se sabia que grups nombrosos de carros caldeus eren molt a prop.

La fortalesa va quedar aviat assetjada. Altres forces bloquejaren Jerusalem.

Això succeïa a mitjan gener. A començament de l'estiu la situació

va fer un tomb radical. Un exèrcit egipci pujava en la nostra ajuda. Els caldeus van aixecar el setge de les ciutats fortificades i es replegaren cap al nord.

Judà exultava aquell estiu de l'any desè de Sedequies!

Em vaig dirigir a Jerusalem amb permís. La meua mare havia mort durant el bloqueig, encara que la resta de la família es trobava en bones condicions. L'ambient que es respirava a la ciutat era indescriptible. Una altra vegada la follia corria pels carrers. El partit de la guerra s'havia fet amo de la situació. Godolies va ser bandejat del Consell reial. Aquells de qui se sospitaven simpaties pro babilònies eren empresonats, i amb ells molts d'innocents. Els propietaris feien tornar els antics esclaus i aviat la presó s'omplí de fugitius reclamats pels seus amos.

Fou llavors que Jeremies va pujar al palau i dins el pati ple de gent va increpar el rei.

Alguns dies més tard va ser detingut per la guàrdia a la porta de Benjamí. El dugueren a la casa del secretari Jonatan i el tancaren dins la cisterna.

Per aquell temps vaig haver de tornar a Laquís.

A finals d'estiu es va presentar Nabucodonosor amb el millor del seu exèrcit i els egipcis es retiraren sense presentar combat. Posà setge a Jerusalem i a les ciutats fortificades. Les nostres esperances s'espoltrien... Record el nostre abatiment el dia que acabàrem de veure les fogueres de senyals d'Azecà.

Els caldeus ens incitaven a passar-nos. Molts ho feien. L'escassetat de queviures s'anava convertint en el nostre principal problema.

Pel juliol de l'any onzè els caldeus i alguns dels qui s'havien passat ens deien a crits que Jerusalem havia caigut. Un dia ens van mostrar un grup d'alts dignataris encadenats, entre els quals vàrem reconèixer Sofonies, el sacerdot segon, i Cusà, secretari encarregat del reclutament.

A la nit, una trentena de genets conduïts per Johanan vàrem travesar les línies enemigues al galop.

Vagàrem pels camps i la muntanya. De lluny vàrem veure l'incendi que devorava el temple i les cases principals de Jerusalem, mentre enderrocaven les murades. Pertot es veien els signes de la guerra i la destrucció. Ens creuàvem amb grups de fugitius espaordits. Vaig parlar amb Ezriel, de Ramà, que es trobava al llogaret quan va passar la columna de deportats davant l'exèrcit caldeu. Em va assegurar que entre ells no hi havia cap dels meus familiars.

Ens arribaren notícies que Godolies havia estat nomenat governador pels caldeus i que els homes de guerra que s'hi presentassin a Masfà podrien quedar a viure lliurement al país. Entre els refugiats hi havia Jucal. Em va dir que, quan es va passar als caldeus, a principis de març, el meu pare ja era mort, però Abí i Naríes encara vivien.

A Masfà vaig veure per darrera vegada Jeremies. Animava la gent a quedar-se. Deia que els deportats i els exiliats tornarien un dia. Parlava d'una aliança nova quan duguéssim la paraula de Jahvè escrita al cor.

Sabíem que molta de gent s'estava refugiant a l'Egipte. Hi havia oficials que eren partidaris d'anar-hi per continuar la lluita. Amb l'esperança de trobar-hi els meus em vaig unir al grup.

Quan Ismael va assassinar Godolies i la gent de Masfà va cercar refugi

Ens creuàvem amb grups de fugitius. Vaig parlar amb Ezriel i em va assegurar que entre els deportats no hi havia cap dels meus familiars.

a Tahfanhés emportant-se amb ells, contra la seva voluntat, Jeremies, ja m'havia enrolat a l'exèrcit egipci.

Ningú no m'havia pogut donar notícia dels meus. Tampoc després, a pesar d'haver parlat amb tanta gent i amb viatgers provinents de Babilònia, no he pogut aconseguir-ne. Avui tenc la quasi seguretat que degueren morir els darrers mesos del setge, entre març i juliol de l'any onzè, quan la fam i les malalties causaren tan gran mortaldat.

D'aquests fets n'han passat vint anys... N'hi ha que diuen que Jahvè no és res i que les paraules dels profetes són vent... D'altres reten culte a la Reina del Cel, a la lluna i a tota l'estelada, i afirmen que quan els nostres pares practicaven aquests

cultes les coses ens anaven millor.

Sí, hi ha aquestes coses. I una fosca defora que estreny el cor. I tots els morts i els desapareguts... Però jo record Jeremies a l'atri del Temple i a Masfà.

M'ho va contar la nostra anciana serventa Josabet. Quan el rei Joaquin es va fer edificar un palau recorrent al treball forçat, Jeremies li va dirigir aquestes paraules: «Així parla Jahvè: Ai del qui diu "em vull fer una casa espaïosa / amb les cambres ben oratjades, / enteixinada de cedre / i pintada de vermelló" / Què et fa la impressió de ser rei, / si pots presumir de cedre? / El teu pare Josies, no ha menjat i ha begut / i ha estat prou feliç? / Practicava el dret i la justícia, / emparava el míser i el pobre. / No és això conèixer-me?». □

**Libreria
& Aloma**

C/ de la VINYASSA, 23 B
Tel.: 46 11 50 - PALMA

FAJAS REINA

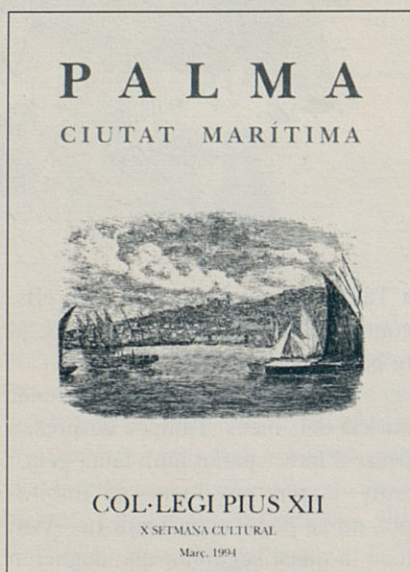
José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

Palma, ciutat marítima

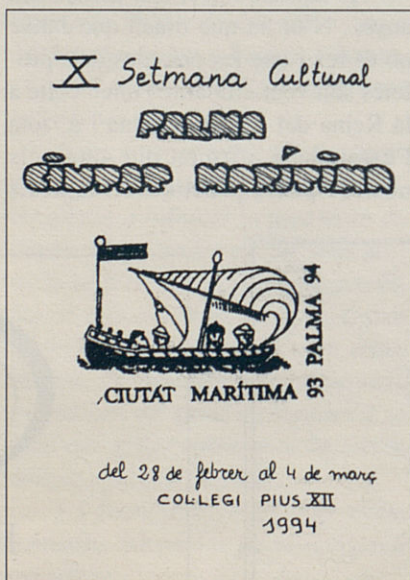
JAUME MATEU I LLADÓ

El Col·legi Pius XII, de Palma, ha preparat, com en els cursos anteriors, una nova edició de la Setmana Cultural, la número deu. Han passat nou anys des que Joan Alcover va iniciar la sèrie amb què el centre vol difondre diferents aspectes de la cultura mallorquina. En els cursos següents altres personatges i altres temes continuaren essent objecte d'estudi i de recerca per part dels alumnes: l'arquitecte Bennàsser, l'arxiduc Lluís Salvador, Jafudà Cresques, Joanot Martorell i el seu «Tirant lo Blanc»... El ferrocarril de Sóller, l'Artesania popular, les Rondalles Mallorquines, la Serra de Tramuntana... El tema d'enguany és «Palma, ciutat marítima» i Jaume Mateu i Lladó l'alumne que ha escrit la referència històrica que reproduïm a continuació i que el Col·legi ha editat en un fullet amb escaients il·lustracions.- E.M.

Palma ha estat i serà sempre una ciutat abocada a la mar: el sol fet de formar part d'una illa i de dependre directament de les comunicacions, fa que les relacions Palmar siguin de necessitat absoluta. L'emplaçament de la nostra ciutat ens ho demostra: situada ran de mar, va ser fundada en el fons de la badia més gran de Mallorca, elevada sobre un turonet i amb la cala de Portopí i el desembocament de Sa Riera (on és l'actual plaça de la Reina) com a llocs per al refugi de navilis i el descarregament de mercaderies. I, evidentment, aquesta gran dependència provoca una relació directa de

Primera pàgina del fullet que recull el treball d'en Jaume Mateu, il·lustrada amb el gravat «Badia de Palma», a l'obra «Cartas desde Mallorca», de Charles W. Wood, 1888.

Programa de la X Setmana Cultural Col·legi Pius XII., amb el logotip.

totes les activitats i de les persones amb la mar. Ja en els temps més remots l'home ciutadà vivia gràcies a aquesta relació: la Palma romana era un lloc comercial on fenicis i grecs mercadejaven o es detenien per fer escala o per refugiar-se de les tempestes; a l'Edat Mitjana, els comerciants de la ciutat tenien gran anomenada i el port era un dels més importants del Mediterrani; més endavant, caigut el comerç mediterrani a causa del descobriment d'Amèrica, Palma seguí depenent de la mar com a mitjà de transport; ja al segle XX, la «Isleña Marítima» fou la més important de les navilieres de la ciutat i, fins i tot avui en dia, encara que existeixen altres mitjans de transport, les comunicacions per mar són fonamentals per a l'economia i les activitats generals de la ciutat.

La façana marítima de Palma és conseqüència directa d'aquesta relació. El primer port que utilitzà la ciutat fou el refugi natural de Portopí, que segueix emprant-se encara avui en dia. Al segle XIV aquest petit refugi conegué la construcció del far, símbol carismàtic de la Palma Marítima, que és un dels més antics d'Europa.

Altres monuments emblemàtics de la façana marítima són la Llotja i el Consolat de Mar. La Llotja s'acabà l'any 1449, i fou construïda sota la direcció del mestre picapedrer Guillem Sagrera, contractat pel Col·legi de Mercaders per tal que fes un edifici que pogués reunir en les seves instal·lacions totes les transaccions comercials que els mercaders duguessin a terme a Ciutat, cosa que

mostra la importància de la ciutat medieval.

El Consolat de Mar fou creat el 1325 amb una funció concreta: dirimir les diferències i els problemes dels mariners i la vida marinera.

No podem deixar de mencionar dos edificis importantíssims: la Seu i l'Almudaina. La Seu de Mallorca està en directa relació amb la mar: la seva construcció va ser la conseqüència de la promesa que féu el rei En Jaume en conquerir l'illa. El temple, dedicat a la Mare de Déu, té una estructura allargada que recorda la forma d'una nau, sensació que era abans afavorida per la seva situació devora la mar, on es reflectia com en un mirall.

El palau de l'Almudaina era la residència del valí de Mallorca, i després serví de palau als reis del Regne de Mallorca. El que més destaca del conjunt és un penell en forma d'àngel que el rei Jaume II féu construir a les darreries del segle XIII. Aquest àngel, que indicava la direcció del vent, no és més que una altra mostra representativa de la vida marítima ciutadana.

La relació de Palma amb la mar també repercutí directament en la vida dels seus habitants. És evident que avui en dia la influència no és tan forta, però durant molts segles aquest ascendent ha estat decisiu i s'ha notat en fets quotidians com poden ser els topònims i els noms dels carrers, o bé en el treball de molta gent.

Efectivament, molta gent ha viscut i "s'ha guanyat les sopes" gràcies a la mar. Citem alguns oficis dels més característics (molts ja perduts): navegants (alguns de gran renom, com Jaume Ferrer, que va fer viatges costejant el continent africà), mercaders, mariners, defenedors de la mercaderia (tenien cura de la bona marxa i sosteniment del port), mestres portolans, guardes de port, guar-

La relació de Palma
amb la mar també
repercutí directament
en la vida dels seus
habitants.

des del rei i capitans de faró.

En un altre nivell podríem parlar dels pescadors (que vivien prop de la Llotja, al Puig de Sant Pere o a Santa Catalina), els mestres d'aixa (constructors d'embarcacions) que eren ajudats pels mestres de planeta; hi podem afegir el drassaner, que administrava les drassanes, el morber, que s'encarregava de vetllar per la salut pública en casos de contagi, els mestres de cartes de navegar (Jafudà Cresques), i, fins i tot, els

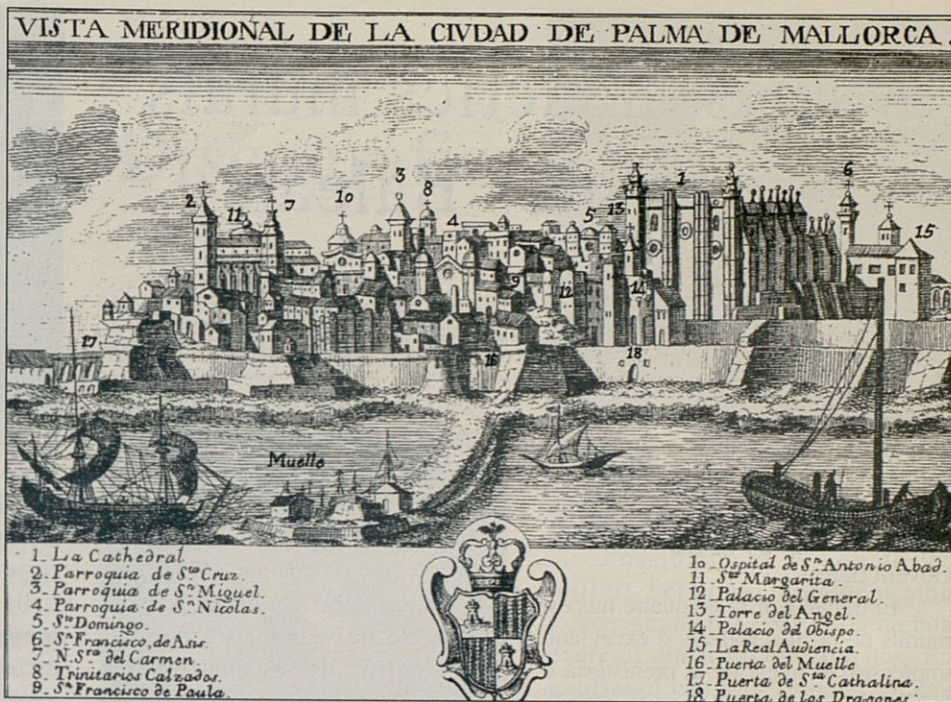
pirates i els corsaris.

Palma, però, és i serà sempre una ciutat abocada cap a la mar. Qui no gaudeix de passar un dia de mar una horabaixa de primavera o de tardor a posta de sol? Qui renunciaria al plaer de veure la lluna sobre la mar la nit de Sant Joan, o anar a veure descarregar el peix de les barques de bou?

És ben clar que el port ha sofert moltes modificacions, s'hi ha construït en excés, els cotxes han pres terrenys que abans ocupaven les barques, i els iots i les embarcacions lúdiques han agafat el lloc als vells mariners i als pescadors.

Tot i així, la mar encara és viva i fa viure una ciutat que en molts casos deu la seva existència a aquest pont d'aigua salada que és la mar i que ha estat sempre present en la vida ciutadana. Evidentment, la mar ha estat sempre el factor decisiu de l'existència de Palma, aquesta mar eterna a la qual tant devem. □

Jaume Mateu i Lladó és estudiant de C.O.U.

Vista meridional de Palma, gravat de Palomino de 1779. Ocupa les dues pàgines centrals del fullet editat pel Col·legi Pius XII.

Mapes didàctics murals de les Illes Balears

ANTONI BALLESTER VALLORI

El passat dia 26 de gener es va presentar a la Casa de Cultura de Palma la nova col·lecció de mapes de Pau Bibiloni i Cels Calviño que ha editat la Conselleria de Cultura del Govern Balear.

El treball consta de quatre mapes murals de la Illes Balears d'excel·lent impressió: el mapa de la prehistòria i la història antiga, el de l'època musulmana, el mapa pluviomètric i el de vegetació, i són el resultat de l'intens esforç de Pau Bibiloni i Cels Calviño per preparar i experimentar material per a les escoles dins l'àmbit de les Ciències Socials. La intenció dels autors ha estat des de sempre ajudar el professorat amb materials útils per treballar l'entorn pròxim.

L'interès dels autors per la cartografia escolar és ben evident des de la preparació de la «Col·lecció de mapes de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera amb activitats i exercicis per treballar amb els alumnes» (1986).

L'any 1991 s'edita la primera col·lecció de vuit mapes murals: Mapa polític de les quatre Illes, mapa de comunicacions, i els mapes físics i polítics de Mallorca, Menorca i les Pitiüses.

La col·lecció de Pau Bibiloni i Cels Calviño resulta un material útil, necessari i a la vegada imprescindible a les aules per fer la didàctica de les Ciències Socials de les Illes Balears de manera coherent i implicada amb la realitat més propera.

Aquests mapes vénen a completar l'oferta de cartografia mural que s'inicià en 1983 amb el mapa mural de Mallorca de Bartomeu Barceló publicat pel Consell Insular de Mallorca i que va continuar amb els esmentats de 1991 editats per la Conselleria de Cultura del Govern Balear. Realitzats amb òbvia intenció didàctica permeten identificar els llocs de la realitat més pròxima de manera àgil, divertida i participativa. Un tractament seriós de la toponímia i la cromatització facilita la visualització clara de tot el contingut.

La pulcritud de l'edició és un factor que reforça l'interès del professorat a demanar dels infants treballs nets i ben presentats. Aquest material, que feia tanta falta a les escoles per contextualitzar el coneixement de les Illes Balears, cal que ara el professorat l'usi de manera activa i creativa.

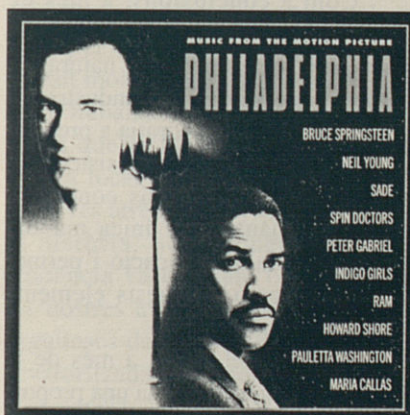
Hem d'agrair a la conselleria de Cultura el suport que representa l'edició del mapes i als professors Pau Bibiloni i Cels Calviño el seu esforç multiplicador de resultats que es manifesta en la tasca docent de les escoles. □

Humperdinck: Hänsel und Gretel

Segons els entesos, aquesta versió de Karajan/Grümmer/Schwartzkopf, feta l'any 1953, no ha estat encara superada. Resulta de gran sensibilitat i del tot poètica. Sense voler fer comparacions, pot ser un dels grans treballs del director saltz-burguès dins la seva dilatada carrera. Magnífiques les cantants en el paper dels nins protagonistes i bona la feina de l'orquestra Philharmonia. Molt bo, també, el procés de conversió de la producció. (EMI. Clàssica.)

Philadelphia. Diversos

Jonathan Demme necessitava per a la seva pel·lícula una banda sonora multicolor. Young i Springsteen, en una lluita per l'òscar a la millor cançó, compleixen el tràmit, però l'òscar se l'emporta el "boss". "Streets of Philadelphia" és el tema principal del film i també el més comercial, però Young és més intimista. Completen el CD, entre d'altres, Peter Gabriel, Sade... i Maria Callas amb "La mamma morta". Un menú variat però de qualitat. (SONY -CBS, Banda sonora.)

Discografia

SANTI ADROVER

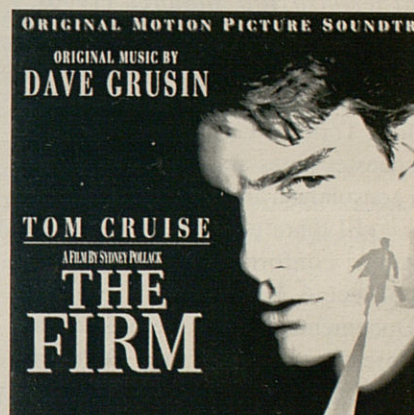
Mel Tormé: The Great American Songbook Orchestra (Live at the Michael's Pub).

Un Mel Tormé en perfecta forma acompanyat d'una excel·lent orquestra de jazz conté temes clàssics de sempre. Tot en un ambient per a l'ocasió, el pub novaïorquès Michael's, on Woody Allen toca el clarinet cada dilluns. Seixanta-tres minuts de bon jazz amb una gran qualitat d'enregistrament directe. (TELARC. Jazz.)

Schubert: La bella molinera. Viatge d'hivern. El cant del cigne. 7 lieder.

Possiblement és una de les millors versions, juntament amb l'enregistrada per EMI: seria un bon exercici musical comparar-les. En qualsevol cas un Fischer-Dieskau plàcid, dens i greu. Acompanyat al piano per Gerald Moore, es mostra en aquest enregistrament fet entre 1969 i 1972, com un baríton de gran elegància. (DEUTSCHE GRAMMOPHON. Clàssica.)

The Firm: Dave Grusin.

Per a aquesta pel·lícula Grusin ha fet una música trepidant. Nominada per a l'òscar a la millor banda sonora, finalment no aconsegueix endur-se'l perquè el guanya La lista de Schindler de John Williams. La majoria de temes són de Grusin, però el CD conté altres col·laboracions entre les quals destaca la de Robben Ford amb un magnífic blues. Interessant. (GRP. Banda sonora.)

Amb el suport de

SURCOS
MÚSICA I REGALS
Alexandre Jaume, 8
Tel. (botiga) 72 46 46
07002 Palma de Mallorca

L'aigua, el vent, la sang. L'ús de les forces tradicionals a Mallorca, de Nicolau S. Cañellas

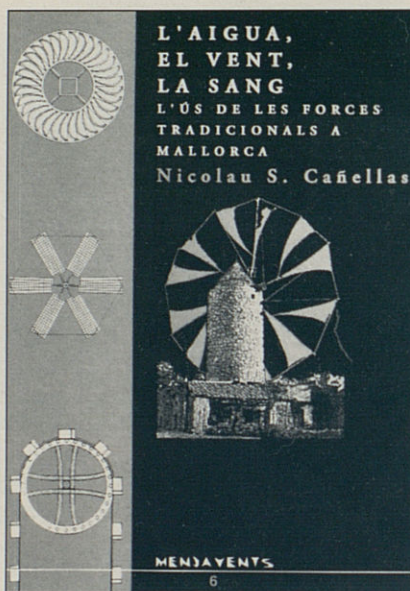
GASPAR VALERO I MARTÍ

Rere el títol de *L'aigua, el vent, la sang. L'ús de les forces tradicionals a Mallorca*, ens apareix un exhaustiu i detallístic treball sobre l'aplicació de les forces naturals a determinades activitats extractives i transformadores.

L'autor de l'obra és Nicolau Cañellas i Serrano, sempre a la recerca material *in situ*, compromès amb el treball de camp i amb la comprovació empírica, tan allunyat dels erudits de saló i de guant blanc. D'aquest autor coneixíem ja dos llibres anteriors: *La iarda mallorquina. El ferrocarril a Mallorca* (1990); i *Gestió tradicional de l'aigua a Valldemossa: Son Ferrandell, Son Oleza, Vistamar* (1992), coautor amb Joan Tortella. La línia encetada amb aquestes obres ara es veu continuada i consolidada amb aquest tercer títol.

El llibre presenta un acurat disseny i conforma el sisè títol de la col·lecció *Menjaments* d'Edicions Documenta Balear. Després d'unes línies de presentació a càrrec del Col·legi d'Enginyers Industrials de Balears, que ha col·laborat en l'edició, ens introdueix en la matèria un pròleg de Carles Manera, Professor d'Història Econòmica de la UIB, bon coneixedor dels processos d'industrialització a Mallorca, un dels capdavanters de temes tan novedosos com l'arqueologia industrial i expert en el comerç de la Mallorca moderna i contemporània.

Ja pròpiament dins el contingut de l'obra, l'estructura ens planteja en primer lloc l'estudi de les forces tradicionals: la força animal, la força del

Les sínies, les tafones, els molins... sembla que han recuperat un alè d'energia.

vent i la força de l'aigua. Cadascun d'aquests capítols es divideix alhora en tres apartats: en primer lloc, una descripció dels elements materials i dels mecanismes que capten la força; en segon lloc, la història d'aquestes màquines; i en tercer lloc, l'inventari de localització dels enginyers.

Un segon apartat del llibre ens explica la fórmula de transmissió del moviment des de la font d'energia a

la peça d'execució del treball, amb les corresponents explicacions sobre elements mecànics com eixos, engranatges i bieles, entre d'altres.

Una tercera divisió ens parla de l'execució de les feines: moldre, treure aigua, i batre, entre d'altres. És un exercici de física aplicada explicada de manera planera on podem conèixer el moviment i la tipologia de les moles dels molins fariners, dels cadufos de les sínies, de les bombes dels molins aiguaders, o de les lleves dels batans, entre d'altres menys estesos.

Com a conclusions, a més de confirmar la varietat de feines que es feien amb aquestes forces naturals, i l'impuls que va donar la industrialització, l'autor ens encoratja a protegir els enginyers que encara subsisteixen i anima a elaborar estudis concrets i catàlegs exhaustius, l'única manera d'assegurar la identificació i permetre la protecció d'aquests elements de la cultura popular.

Al final del llibre, a més de la relació bibliogràfica, hi ha una proposta de fitxes o guies per a la catalogació dels enginyers, que poden ser molt útils per a futures feines d'inventari.

Crec que l'obra, com ja esmenta el prologuista, aporta una ingent informació sobre les tècniques industrials aplicades a l'energia natural, i adjunta una precisa localització dels exemplars més significatius d'enginyers, producte d'una tasca de recerca àrdua i llarga.

Un punt que vull remarcar és el paper de recuperació d'una terminologia viva fins fa poques dècades,

que aquesta obra sens dubte ajudarà a consolidar: paraules com trull, tre-muja, cadufos, jàssera, cintell, gaia i tantes altres, tornen a dibuixar-se, amb la lectura d'aquest llibre, en els llavis de joves i de majors, com sempre havia estat. A més, uns dibuixos esquemàtics, molt aclaridors i pedagògics, arrodoneixen una autèntica lliçó de cultura popular, de tecnologia pre-industrial o d'història econòmica, tant se val, en un tema com aquest, clarament multidisciplinari. En aquest sentit, no hem d'oblidar les aportacions fotogràfiques, antigues i modernes, que sens dubte constitueixen un complement magnífic del text i, malauradament, a vegades en són l'única font de coneixement, ja que sovint ens il·lustren un món desaparegut.

Les sínies, les tafones, els molins de sang fariners, els molins de vent, els molins d'aigua, els batans, les turbines i altres enginyers similars sembla que han recuperat un alè d'energia. No dubteu que la investigació sobre la Mallorca tradicional, quotidiana i vivencial, és reconèixer el paper de la gent del poble que durant moltes generacions han viscut i han treballat en aquesta terra. Semblava que la Mallorca turística que ens ha tocat viure volia trencar amb les seves arrels i menyspreava aquesta història. Sortosament, aquesta tendència va canviant i avui potser els nostres avantpassats se sentirien orgullosos de la seva feina ancestral, revaloritzada justament per treballs com aquest. □

RESOLUCIÓ DEL PARLAMENT EUROPEU

Un error separa de l'explicació general la informació sobre el català de València

EL MIRALL es complau a reproduir i difondre la següent nota de Mark Killilea, membre del Parlament europeu, relativa a l'annex I de l'informe que acompanya la Resolució d'aquest Parlament sobre les minories lingüístiques i culturals a Europa:

El 9 de febrer de 1994, el Parlament europeu va adoptar la Resolució que personalment vaig presentar sobre les minories lingüístiques i culturals a la Comunitat Europea. Aquesta Resolució va ésser adoptada per una majoria de 318 vots a favor, un vot en contra i 6 abstencions.

Posteriorment, em van comunicar que hi havia un error dins l'annex I de l'informe que acompanya la Resolució. En aquest informe s'exposa una visió global de les llengües minoritàries a Europa i, segons sembla, la informació sobre el català, parlat també a València, havia estat separada de l'explicació general sobre aquesta llengua i es tractava en un altre apartat. Voldria constatar que l'esmentat error és molt possible que es cometés a causa d'una barreja de documents en el Secretariat del Parlament i que, evidentment, aquest fet es va produir sense que cap membre del meu personal ni jo mateix en tinguéssim coneixement.

A la versió original del meu informe, el qual va ésser publicat pel Comitè de Cultura, Joventut, Ensenyament i Mitjans de Comunicació del Parlament Europeu, el 13 d'octubre de 1992, totes les variants del català són tractades dins el mateix apartat. La situació sociolingüística de cada zona on es parla aquesta llengua s'exposa individualment de la manera següent: les comunitats autònomes de Catalunya, les illes Balears i València; el Rosselló (Pirineus orientals) a França i l'Alguer a Sardenya.

Sóc coneixedor que l'estatus oficial de la llengua catalana varia d'una àrea administrativa a una altra i, per tant, admeto que la denominació oficial d'aquesta llengua a València és el valencià, però, tota vegada, accepto sense reserves i dono suport a la unitat de la llengua catalana.

Lamento molt la polèmica que s'ha produït arran d'aquest error en l'annex del meu informe i vull constatar que, això no obstant, el Parlament europeu ha votat exclusivament sobre la Resolució, no ho ha fet, doncs, sobre l'informe ni tampoc sobre cap dels annexos de l'acompanyen.

Estic convençut que aquesta Resolució és un document molt important, en el qual s'estableixen unes condicions que poden ésser no tan sols útils, sinó també vitals per a les llengües minoritàries a Europa. Penso que seria lamentable que la part més important d'aquest document s'oblidés a causa d'un debat tan aspre com innecessari.

29 de març 1994.

Mark Killilea, membre del Parlament europeu

Caherhugh House; Tuam; co. Galway. Irlanda. Tel. +353-93-55414 / Fax +353-93-55386

EDICIONS Col·lecció

DOCUMENTA BALEAR MENJAYENTS

La política colonial d'Antoni Maura
Antoni Marimon

Les armes mítiques de Jaume I
Antoni I. Alomar

Ses Puelles
Estudi
de
Perruqueria

Carrer Navarra, nº 3, 1er - 07003 Palma - Tel. 71 80 37

Dialectologia filològica, un llibre recent de Joan Veny

COSME AGUILÓ

Els qui ens interessam per la dialectologia catalana tenim en aquest nou llibre de Joan Veny un cabal ordenat de dades plenes d'erudició que aprofundeixen, bàsicament, en la coneixença dels parlars nord-occidentals. Es tracta d'una selecció de materials dispersos, publicats entre 1979 i 1993, si feim l'excepció d'un fragment d'un llibre que s'edità el 1971 i d'una conferència inèdita. La fidelitat dels textos a la primera edició és força desigual: mentre en alguns és absoluta, en uns altres l'autor hi ha introduït notes d'explicació o bé hi ha fet addicions, ampliacions, breus correccions o també hi ha afegit uns mots introductoris.

L'aplec consta de deu articles, quatre dels quals són agrupats en un primer bloc, intitulat *Transfusió lèxica*, i la resta en un segon, sota la denominació de *Llengua escrita i dialectalismes*. Heus ací cadascun d'aquests treballs amb uns breus comentaris:

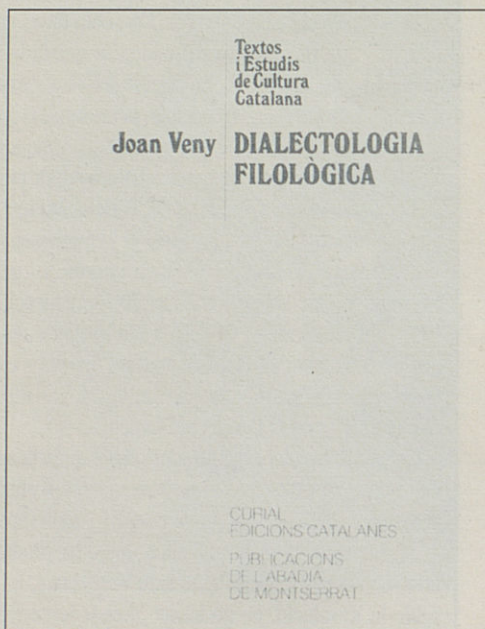
1. *Influència del Diccionari Català-Llatí de Font sobre el de Torra (segle XVII).*

Anàlisi de la influència que el *Fons verborum et phrasium* (1637) exercí sobre el diccionari del vigatà Pere Torra (1640). Veny mostra com la font d'ambdós és el *Thesaurus verborum ac phrasium* del jesuïta segovià Bartolomé Bravo. L'interès de l'obra de Font rau en paraules fins ara no registrades i variants que no coneixien tradició escrita, oblidades

dels diccionaris històrics. Font calca els motlles lingüístics castellans de Bravo i actua de model sobre Torra.

2. *Transfusió i adaptació d'ictiònims en el "Diccionarium" de Pere Torra (segle XVII).*

Diu Veny que, del *Dictionarium seu thesaurus catalano-latinus*, se'n coneixen nou edicions relitzades entre 1640 i 1757. Una munió de noms de peixos present en aquest corpus lexical fou transferida a obres posteriors. Un resseguiment minuciós permet a l'autor esbrinar que mots tinguts fins ara per arcaïsmes, per relíquies mossaràbigues, o per préstecs castellans o italians, no són més que noms simplement romànics, que mai no han existit en la nostra llengua i que Torra va catalanitzar en una actitud poc escrupulosa. Ens

descobreix errades tipogràfiques en les diferents edicions i ens mena cap a la font, o més aviat les fonts, on va beure i on es va embriagar -diu Veny-. És sorprenent constatar que vint-i-set ictiònims espuris han arribat fins al DCVB amb la documentació fornida per Torra com a prova d'autenticitat. Entre els diversos apèndixs n'hi ha un que permet contrastar amb una ullada la totalitat de les fonts.

3. *La repercussió de l'obra de Lorenzo Palmireno en la filologia catalana.*

Ens assabentam que el *Vocabulario del humanista* (1569) de l'aragonès Lorenzo Palmireno no va ser influenciat solament pel naturalista suís Gesner, sinó també per Rondelet i un poc per Belon. Veny demostra que els noms de peixos, i dels ocells, procedeixen de fonts llibresques. Per als noms valencians, a més de les fonts directes, Palmireno es va servir de l'obra de Joan Baptista Agnes. L'article desemmascara paraules fantasmes originades a partir d'errors tipogràfics. Així un *pes-cador real*, que tanmateix no ha existit mai en català, originarà el fals significant *rall* per designar l'arner.

4. *El valencià antic Saura 'Gralla' no és un mot fantasma.*

Preciós article sobre l'antic mot valencià *saura* al qual Coromines va penjar l'etiqueta de fantasma, del qual Veny demostra l'autenticitat. Present a l'*Spill*, fou reprès pel

Vocabulari català-alemany de 1502 i per Palmireno i pel gironí Onofre Pou. Designava la gralla de bec vermell a partir d'una forma femenina de l'adjectiu *saur* que en noms d'ocells i èquids de vegades apareix monoftongat en *sor*. Adjectiu per designar un color variable que anava del groc fosc al rogenc.

5. *Estudi lingüístic del "Regiment de preservació de pestilència" de Jacme d'Agramont (segle XIV).*

Jacme d'Agramont fou un mestre en arts i medicina de l'Estudi General de Lleida que, davant l'amenaça de la pesta negra que s'estenia fent estralls per Occitània, decidí escriure un tractat a fi que el poble lleidatà conegués la manera de preservar-se d'aquella epidèmia. Morí cap al 1349, víctima de la plaga que pretenia combatre.

Extensa anàlisi lingüística que es fa sobre un manuscrit de 1387, l'única còpia coneguda de l'original, redactat el 1348. Grafies, sons, morfologia i lèxic ens acosten a les peculiaritats dels parlars occidentals a l'època medieval. Ens fa veure com de vegades l'ortografia fabriana en establir l'oficialitat de certes grafies no va tenir en consideració la documentació antiga ni la fonètica occidental. En aquest estudi, com en altres sorgits de la mateixa ploma, afloren els amplis coneixements de l'autor en matèria ictionímica. A més d'unes taules amb les formes verbals, l'estudi es complementa amb un glossari.

6. *[Patit tractat sobre lo Regiment en temps de Hepidèmie] (segle XV). Edició i estudi lingüístic.*

Es tracta d'un còdex de la Biblioteca Vaticana, còpia única i encara fragmentària, deguda a Antoni de Bastero, qui la realitzà entre el 1710 i el 1724, aproximadament. Aquest tractat fou atribuït a mestre Arnau de Vilanova, però se sap que no n'és l'autor. És còpia d'una obra anterior, com ho proven diversos errors de lectura i la subsistència

d'alguns arcaïsmes impropis de la llengua del segle XV. Aquesta obra anterior ja era una traducció del llatí. L'edició va acompanyada de notes explicatives.

7. *Lexicografia i dialectalismes: A propòsit del Diccionari Català-Llatí d'Antoni Font (segle XVIII).*

El *Fons verborum* del jesuïta urgellenc, publicat el 1637 és una obra interessant, ja que es tracta d'una de les poques aportacions del parlar nord-occidental a la lexicografia catalana. Els seus materials sovint han estat desaprofitats. Mentre algunes obres se'n serveixen tímidament, altres el silenci. És remarcable la fidelitat de l'autor al propi parlar, ja que en publicar l'obra als vint-i-set anys no havia estat contaminat per parlars d'altres contrades. Els dialectalismes es fan ostensibles a través de la fonètica, la morfologia i el lèxic. Veny oposa als dialectalismes occidentals de Font els orientalismes de Torra, coetani seu que va pouar en la seva obra.

8. *Dialectalismes en els poetes lleidatans.*

Breu article que mostra les peculiaritats dialectals occidentals de la llengua moderna, resseguint l'obra de quatre poetes contemporanis: Màrius Torres, Agelet i Garriga, Estadella i Arnó, i Morera i Galfí. Mots literaris, arcaïsmes, alternança de variants orientals amb occidentals, peculiaritats fonètiques, morfològiques i sintàctiques caracteritzen les produccions literàries d'aquests quatre autors.

9. *Dialectalismes a les "Visions de Mallorca" de Joan Santamaria.*

Veny estudia aquí una obra descriptiva de paisatges i homes mallorquins, abundosa de lèxic, carregada de barroquisme i de creativitat i esquitxada de dialectalismes. S'hi destrien variants fonètiques, morfològiques, lèxic específic del Segrià i lèxic nord-occidental perifèric. L'interès lingüístic d'aquesta obra

rau en l'abundor de mots no registrats als diccionaris, en la productivitat de derivacions i en la fidelitat de l'autor a la seva terra que es manifesta en el seu amor envers les paraules ponentines.

10. *Estudi lingüístic del Manuscrit de Pere Segarra.*

L'autor s'atansa aquí a l'observació lingüística de les memòries d'un personatge nascut a Ivars d'Urgell, que visqué entre el 1858 i el 1942 i que a la dècada dels anys trenta escrigué coses del passat que encara recordava, successos d'interès familiar o general. Sense pretensions d'exhaustivitat s'estudien les característiques fonètiques, morfosintàctiques i lèxiques que traeixen la modalitat occidental de l'autor.

És un llibre bàsic per a la coneixença dels parlars nord-occidentals catalans, de lectura obligada per a tots els estudiosos de la llengua. L'interès traspasa sovint els límits dialectals als quals se circumscriu. L'ordre, la claredat de l'exposició, la fermesa de les conclusions... són algunes de les seves principals característiques. Veny segueix les pautes que han marcat sempre la seva línia d'investigació: lliga tots els caps de les seves afirmacions amb extremada prudència i amb tolerància i comprensió per als errors dels altres, que així és com es coneixen els treballs dels savis. □

Santanyí, desembre de 1993

Publicat per Curial Edicions Catalanes en el nombre 33 de la col·lecció "Textos i Estudis de Cultura Catalana", ("Publicacions de l'Abadia de Montserrat"), (Barcelona, 1993), 284 p.

Llibres escollits

BIEL MESQUIDA

Italo Calvino, *Les Ciutats Invisibles*, Col·lecció Narrativa n° 30, Editorial Empúries.

El darrer llibre de Calvino titulat *Six Memos for the Next Milenium* (publicat en espanyol com *Seis propuestas para el próximo milenio* per l'editorial Siruela que no dubt en recomenar amb entusiasme) assegurava que la lleugeresa, la rapidesa, l'exactesa, la visibilitat i la multiplicat eren qualitats essencials de les obres literàries d'aquests temps futurs. *Les Ciutats Invisibles* és un model canònic d'aquestes qualitats que ell demanava als textos. El jove venecià Marco Polo conta a l'emperador Khubilai Khan com són les ciutats que ha visitat a les seves ambaixades: aquest és el bessó del llibre. I aquesta contarella es desplega en la descripció poetiquíssima de nombrosos espais humans carregats d'escenografies imaginatives, pobladors originals, costums pocs corrents

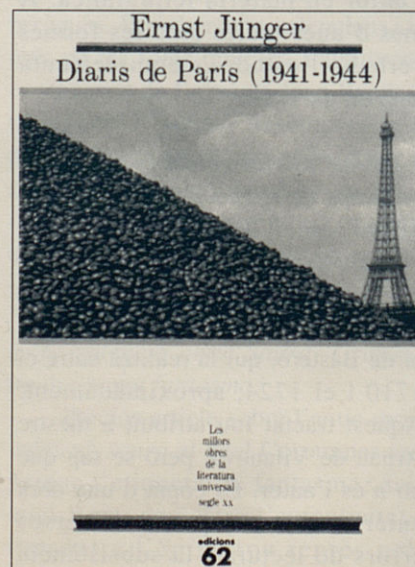
El 1939 Jünger és un oficial de l'exèrcit alemany i comença el seu diari format per notes plenes de sinceritat sobre els terribles esdeveniments que viu.

i, sobretot, un llenguatge fulgurant. Dorotea, Isadora, Zaira, Anastàsia, Tamara, Zora, Despina, Zirna, Isaura, Maurília, etc. són alguns dels noms d'aquestes ciutats que quan un acaba el llibre queden gravades a la memòria totes plenes de fantasies i somnis: com a cossos estimats. Un llibre per llegir i rellegir.

Ernst Jünger, *Diaries de París* (1941-1944), Col·lecció Les Millors Obres de la Literatura Universal del segle XX, Edicions 62.

No cal presentar Jünger, un dels escriptors alemanys vius més importants del segle. Després d'haver participat a la primera Guerra Mundial escriu unes novel·les on l'esperit militar, les virtuts castrenses i legionàries són exaltats amb passió. Cap els anys trenta es reclou en una espècie d'exili interior i es dedica a l'escriptura i a l'entomologia. El

1936 publica *Jocs Africans* on evoca la seva vida a Àfrica quan va pertànyer a la legió estrangera. El 1939 treu *En els espadats de marbre*, una al·legoria de les dictadures que ixen en aquell moment històric que per la seva ambigüitat i l'escriptura en clau pot passar la censura nazi. (Aquestes dues novel·les, traduïdes al català i publicades per Edicions 62, són un bon complement a la lectura d'aquest dietari). El 1939 Jünger és un oficial de l'exèrcit alemany i comença el seu *Diari* format per les notes que plenes de sinceritat ens van informant de la seva visió crua, dura, crítica i interrogant sobre els terribles esdeveniments que viu. Ell mateix declara quines són les intencions d'aquests escrits: "No té una finalitat política, sinó pedagògica i fins i tot autodidàctica, en el sentit superior del mot: l'escriptor fa participar al lector en el seu desenvolupament." París esdevé per Jünger un

Joan Ferraté

OPINIONS
A LA CARTA

laboratori humà, un camp de batalla metafòric, un espai de llibertat i d'experimentació. Paradoxal, apassionant, d'una bellesa intel·ligent.

Joan Ferraté, *Opinions a la carta*, Editorial Empúries.

Sempre he cregut que una bona entrevista és com un article, un conte, una novel·la o un assaig: senzillament literatura. Per això Nabokov només contestava entrevistes per escrit i les considerava textos seus (vos recoman el llibre *Opiniones Contundentes*). I em sembla que Ferraté fa cinc cèntims del mateix. Aquestes onze entrevistes arreplegades en aquest volum són com onze contes o onze poemes on un dels autors més pocs coneguts de la literatura catalana moderna s'esplaia fins a quedar ben a pler sobre la migrada i pretenciosa vida cultural nostrada. M'agrada perquè tot el llibre vessa subjectivitat, mala llet, barallera i fins i tot una tendenciositat ben estudiada. Aquest còctel el converteix en una "novel·la" apassionant que es llegeix a tota velocitat amb el llapis a la mà per tal de subratllar els impropis furibunds, les sortides de to, les veritats com la Seu i les rebentades rabioses. He obert a l'atzar i m'ha sortit: "La crítica és part de la literatura viva. La crítica ha de ser parcial, interessada. Què pot ser una crítica, si no és interessada? La crítica inte-

ressada és interessant, i no la d'un desgraciat que vagi repetint les coses que li han ensenyat." I aquestes opinions són de les més suaus del llibre. La mediocritat com a component constitutiu de Catalunya, l'analfabetisme d'un país que no sap llegir, el lletracontentisme dels escriptoretjos catalans que es creuen el llombrígol del món, la manca de radicalitat en la recerca literària catalana i un llarg etcètera d'ets i uts sense pèls a la llengua ens dóna amb tota la generositat de poeta aquest savi, aquest home de lletres, aquest lector competent.

Joan Perucho, *Narracions, 2, Roses, Diables i Somriures. Històries Apòcrifes. Museu d'Ombres*, Col·lecció Clàssics Catalans del segle XX, Edicions 62.

Si un japonès em demanava per què recoman aquest llibre de Perucho li contestaria amb una sola idea: per la seva sumptuosa voluptuositat. Sí, Perucho és un escriptor que sempre, fins i tot en els moments més xerecs,

Si un japonès em
demanava per què recoman
aquest llibre de Perucho li
contestaria amb una sola
idea: per la seva sumptuosa
voluptuositat.

entretén. I quan dic entretén s'ha d'entendre literalment i en tots els sentits: fa passar el temps sense matar-lo, et diverteix amb fabulacions que mai no haves ni imaginat, t'obre la lletra per belvederes on els personatges, les èpoques, els estils i els

Clàssics Catalans del Segle XX

JOAN
PERUCHOObres Completes/3
NARRACIONS, 2ROSES, DIABLES I SOMRIURES
HISTÒRIES APÒCRIFES
MUSEU D'OMBRESUn nou volum
de narracions fantàstiques
d'aquest gran fabulador,
amb històries apòcrifes
i misterioses de
lectura fascinant

sentiments s'entrecreuen en una narrativa plena de sorpreses i d'agudes felicitats. I la seva escriptura té unes qualitats d'elegància, de finor, de cortesia que mai no resulta ni rellepada, ni embafadora. Dins aquest llibre hi ha innumerable tresors que el lector ha d'assaborir en les dosis justes. Perucho és per llegir a poc a poc quan el renou de les notícies i el mareig de les informacions ens ha deixat una mica estormiats. Recoman, dins les frondositats d'aquests tres excel·lents llibres recollits en aquest volum tercer de les seves obres completes, "Un dietari enigmàtic d'Octavi Romeu" que dedica a la memòria d'Eugeni d'Ors. La brillantor i la saviesa de Xènius al seu glosari queden reflectides dins aquest fals dietari tot ple de troballes de la intel·ligència. Cap figura retòrica pot ser més congruent amb aquestes planes que la claror forta de la *paradoxa* entesa com la mirada singular que contempla el món de la cultura i el de la vida quotidiana amb precisions de científic. Hi ha una poesia profunda que amara aquestes prosas peruchianes i les carrega de potencialitats que esclaten en la relectura. Escripura contagiosa que et deixa tocat, esparadit i ple de somniejos que poden arribar fins a un deliri controlat. Cal anar alerta amb les sobredosis. □

Reflexions sobre alguns topònims de la muntanya (II)

COSME AGUILÓ

2 *Pedruixella* (Pollença)

Don per descomptat que és bona l'etimologia proposada per l'*Onomasticon*, una base llatina PETROSELLA, derivada de PETROSUS. És ben possible que encara sobrevisqui la variant *Petruixella*, sentida per Coromines²⁰. Entre les grafies documentades pel pare Rafel Juan tenim *Petruxella*, *Petuxella*, *Petruxella*,²¹ *Padruxella*, *Padruxella*, *Pedruixella*,²² *Padruxella* i *Pedruixella*.²² El mapa Despuig transcriu *Pedruixella* grà i *Pedruixella* xic.

El que voldria qüestionar és la motivació. Som de parer de cercar-la en els voltants de les cases. En investigar motivacions de noms de possessions, pens que la primera ullada s'ha de dirigir vora els antics

assentaments humans. Rebutjaria, doncs *el Puig de l'Enrunada*, amb els seus voltants de grans roques que proposen Coromines i Mascaró.²³ Com pot, un roquissar de grans pedres, generar un nom sufixat amb un diminutiu? *Pedruixella* apunta cap a un 'pedregar esmicolat'. Això mateix veiérem precisament ben a prop de les cases i al llarg del llit del torrent que baixa cap a la Vall d'en Marc. (L'amic Antoni Mestre m'hi feu parar esment en retornar d'Ariant). També seria rebutjable relacionar el nom de la finca amb les grans roques caigudes de l'*Esbalgregat*, desprendiment que, si no vaig errat, va ocórrer el segle passat.

Bé, doncs vora les cases, deia, hi ha uns afloraments de materials geolò-

gics de color d'ocre amb taques de rovell. Són afloraments de pedres menudes estratificades que s'esmicolen amb facilitat. Una mostra que en vaig recollir va ser identificada pel geòleg Antoni Rodríguez com a pertanyent a margues silíciques i silexites del miocè mitjà (langhià), també anomenades *turbidites*, formades per sediments marins alternants que uns provenen de la plataforma continental i d'altres de la decantació de plàncton, en aquest cas plàncton silícic, probablement degut a vulcanisme pròxim.

He dit altres vegades que trescar el territori pot proporcionar nous elements de judici per interpretar la toponímia.

3 *Lofra*, (i no l'*Ofre*), (Escorca)

En la grafia de l'*Ofre* tenim segurament un altre cas de pseudoarticle per falsa desaglutinació. M'adhereix a la proposta del DCVB (s.v. *Ofre*), que apunta cap a la possibilitat d'un ètim àrab *al-hofra*, 'la fondalada' i anota un nom semblant, *Alhoffra*, en el terme de Sineu, extret del llibre del Repartiment. E. Moreu-Rey és del mateix parer.²⁴ Si volem ser fidels a l'etimologia cal escriure *Lofra*.

Un dels principals problemes a l'hora d'estudiar un nom de lloc el planteja la desconexió del punt embrionari de la denominació. Crec que l'*Ofre*, com a puig, ha pres el nom de la possessió on es troba situat²⁵. És més lògic cercar-ne l'origen als voltants de les cases, les quals estan situades dins una pregona clotada i no sobre una elevació. Aleshores cobra relleu pensar en un

Pedruixella, topònim de base llatina *petrosella*, motivat probablement per un aflorament de pedres menudes que s'esmicolen amb facilitat. (Foto Gaspar Valero)

Si volem ser fidels
a l'etimologia cal escriure
Lofra. Crec que l'*Ofre*,
com a puig, ha pres
el nom de la possessió
on es troba situat.

Cases de Lofra, dins la depressió que va motivar el nom de l'indret. (Foto Cosme Aguiló)

arabisme congènere de l'alqueria *Alfofra*, de la Vall de Confrides, amb pèrdua de la consonant faríngia fricativa sorda i amb caiguda, per fonosintaxi, de la primera vocal. L'àrab *al-húfra* significa precisament 'la foia', 'la clotada'²⁶. La motivació ha estat copsada perfectament per l'incansable Gaspar Valero.²⁷ En la realitat física, cal observar també el veïnatge del barranc de Biniaraix, que en documents anteriors a 1343 apareix escrit *el Barranch de Lofre*,²⁸ o simplement *lo barranch*, el 1340, que n'era confrontant, juntament amb *Aurient* i *Benimorach*.²⁹ Per la documentació exhumada pel pare R. Juan, sabem que l'alqueria *Dalhoffra* o *Alofra* tenia 10 jovades d'extensió,³⁰ que el 1361 se cita el rafal *Alofre* i que el 1388 / 1389 era limítrof

de *Coma-sema*, *Benimorach*, *Sarrom* (sic) i el rafal *el Barranch*.³¹ *Lofre* és la grafia del mapa Despuig. El llibre del Repartiment duu una alqueria amb el nom d'*Alhofra* en el terme de les Muntanyes, que deu correspondre a la que ens ocupa, i encara una *terra de Alhofra* i una alqueria *Alhorffa* a Montuiri.³² A més a més, a l'illot lingüístic castellà d'Asp, un llogaret, una partida de terra i una serra duen el nom de *la Ofra*.³³

4 *Capapuig* (Escorca)

Nom d'unes cases de possessió, situades entre Tuent i sa Costera, sobre la cota dels 120 m.³⁴

Topònim d'apparent estructura mossàrab, que, estranyament, ha pas-

sat fins ara desapercebuda. Possiblement deu tractar-se d'un antic **Capopuig*³⁵ < CAPU(T) PODIU(M), 'cap del puig', amb la vocal final del primer element conservada com a *Capocorb* (Llucmajor). Aquesta vocal tanmateix tendeix a canviar-se. Comparau amb els topònims de *Capicorb* (Alcalà de Xivert, Baix Maestrat; també se sent així a Llucmajor i als pobles veïns), *Capifort* (Maó) i *Capafonts*³⁶ (Baix Camp) 'cap de les fonts'.

La realitat física de *Capapuig* és adient amb l'etimologia proposada. Davant les cases, s'eixampla una península de topografia agresta, a l'extrem de la qual hi ha una elevació que assoleix més d'un centenar de

**FUNDACIÓ «SERVEIS DE
CULTURA PER AL POBLE»**

Per a la promoció popular de la nostra
cultura estam al vostre servei

Demaneu informació a c/ Rubén Darío, 12, 5è-B
07012 PALMA

EL MIRALL

**AMB EL
SUPORT DE**

Capapuig, nom possiblement generat als espadats de la costa. (Foto Gaspar Valero)

metres sobre el nivell de la mar, isolada per un coll que queda a una quarantena de metres més avall. Una elevació lateral s'anomena *es Turó*. Existeix la variant *Ca Fra Puig*,³⁷ sorgida segurament per etimologia popular.

NOTES

20. J. COROMINES i J. MASCARÓ PASSARIUS, op. cit. pàgs. 227-228.
21. R. JUAN, op. cit., núm. 18, (Palma, 1980) p. 1.
22. R. JUAN, íd. núm. 29, p. 17.
23. J. COROMINES i J. MASCARÓ PASSARIUS, op. cit. p. 228.
24. E. MOREU-REY, *Els nostres noms de lloc*, (Mallorca,

1982), p. 119. L'agrupa amb el nom congènere d'*Alofra*.

25. Segons el pare R. JUAN, "*Hojas de Lluc*", núm. 18, p. 11, és probable que la muntanya s'hagi d'identificar amb el *Podius major de Benimoragi*, que apareix en un document.

26. C. BARCELÓ TORRES, *Toponímia àrabica del País Valencià. Alqueries i castells*, (València, 1983), p. 88.

27. G. VALERO i MARTÍ, *El puig de l'Ofre i el barranc de Biniarix*, in *Camins i paisatges*, (Barcelona, 1992), p. 498.

28. R. JUAN, op. cit. núm. 19, (Palma, 1980), p. 11.

29. R. JUAN, op. cit. núm. 29, (Palma, 1980), p. 8.

30. R. JUAN, op. cit. núm. 18, (Palma, 1980), p. 2.

31. R. JUAN, op. cit. núm. 29, p. 8.

32. R. SOTO COMPANY, op. cit. s. nota 1, pàgs. 143-244.

33. J.L. ROMAN del CERRO i MIKEL DE EPALZA, *Toponímia mayor y menor de la provincia de Alicante. Listado por municipios*, (Alacant, 1983), pàg. 55.

34. *Mapa Topográfico Nacional de España*, (Madrid, 1985), full 643-IV.

35. G. VALERO em comunicà que recorda haver sentit per aquelles contrades *Capapuig* com a malnom.

36. A. MANENT i SEGIMON, *Els noms de lloc del terme i del poble de Capafons* in "Treballs de la Secció Filològica i Història Literària", II, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Exma. Diputació Provincial de Tarragona, (Tarragona, 1981), p. 11.

37. G. VALERO i MARTÍ, *La Costera*, in *Camins i paisatges*, (Barcelona, 1982), pàgs. 187-188.

Santanyí, 23 de gener de 1994

Nota de l'autor: Vull agrair les informacions rebudes d'Antoni Ordinas, Gaspar Valero i el pare Dean, de Lluc, gràcies a les quals aquests articles n'han sortit beneficiats.

Novetats

N a r r a t i v a

Espar i Tíco, Josep
Amb C de Catalunya
Memòries 1936-1963
1994, 334 p., 3.800 PTS.

Janer, Maria de la Pau
Màrmara
PREMI SANT JOAN 1993
1994, 250 p., 2.300 PTS.

Simó, Isabel-Clara
La Salvatge
PREMI SANT JORDI 1993
1994, 219 p., 1.800 PTS.

XIRINACS, OLGA
Sense malícia
PREMI CIUTAT DE PALMA 1993
1994, 158 p., 1.800 PTS.

Riera, Carme
Dins el darrer blau
PREMI JOSEP PLA 1994
1994, 451 p., 2.900 PTS.

Anglada, M. Àngels
El violí d'Auschwitz
1994, 127 p., 1.575 PTS.

Calvino, Italo
El vescomte migpartit
1994, 127 p., 1.740 PTS.

di Lampedusa, G.T.
Tots els contes
1988, 150 p., 900 PTS.

Vian, Boris
Mort als lletjos
1994, 171 p., 1.200 PTS.

Grisham, John
L'informe pelicà
1993, 313 p., 2.750 PTS.

Kleinmann, H.J.
Acerca de "S'arxiduc" y su "familia"
1986, 16 p., 400 PTS.

Kleinmann, H.J.
Archiduque Luis Salvador. Rey de Mallorca sin corona
1992, 183 p., 3.000 PTS.

Schwendinger, H.
El archiduque Luis Salvador de Austria Príncipe, científico, viajero
1991, 279 p., 6.000 PTS.

Font Obrador, B.
Miramar, el archiduque y los mallorquines.
1993, 168 p., 1.950 PTS.

Sabater, Gaspar
Mallorca en la vida del Archiduque
1985, 188 p., 2.460 PTS.

I.E.B.
L'Arxiduc Lluís Salvador
Balears: CXXV aniversari (1867-1992)
500 PTS.

Arxiduc Lluís Salvador Obres Completes
1990, 276 p., 700 PTS.

Archiduque Lluís Salvador
Catalina Homar
1993, 140 p., 1.200 PTS.

Donat, Francesc
L'arxiduc i el criat
1983, 82 p., 950 PTS.

Archiduque Luis Salvador
Naufragio o un sueño de una noche de verano.
1990, 62 p., 1.500 PTS.

Heinrich, Herbert
La Mallorca del Archiduque Luis Salvador- Excursiones al pasado siguiendo las Huellas del Archiduque.
1993, 124 p., 1.500 PTS.

A s s a i g

Marimon, Antoni
La Política Colonial d'Antoni Maura
1993, 180 p., 1.900 PTS.

Joan, B.-Pazos, M.LL.-Sabater, E..
Història de la llengua catalana
1994, 234 p., 1.600 PTS.

Antich, José
El Virrei-és Jordi Pujol...?
1994, 421 p., 2.500 PTS.

Demerson, J.-Demerson, P.
Sexo, amor y matrimonio en Ibiza, durante el reinado de Carlos III.
1994, 276 p., 2.500 PTS.

Rodríguez Picó, Alfred
Observant el temps
reimpressió 1994, 181 p.
7.900 PTS.

Per als més joves

Heitz, Bruno
La Cova dels Llobatons
1993, 44 p., 650 PTS.

V.V
El meu petit llibre vermell
1993, 86 p., 395 PTS.

Serrano, Rosa
Amanida de Bruixes
1994, 86 p., 800 PTS.

Verne, Jules
Escola de Robinsons
1994, 208 p., 975 PTS.

Resol El Misteri
D'el Cas de les Palmeres Exòtiques
1993, 110 p., 575 PTS.

Puerto, Carlos
Rasputin de L'infern
1994, 135 p., 850 PTS.

NOVETAT

López Crespi, Miguel
L'antifranquisme a Mallorca (1950-1970)
1994, 180 p., 2.300 PTS.

Teatre

Labiche, E- Duru, A- Cochet, J.L.
Cal dir-ho?
1994, 160p., 600 PTS.

Justafre, Roger
Escena final davant la mar
1993, 100 p., 750 PTS.

Santapau, Rafel
Tirant lo Tirant
1994, 113 p., 750 PTS.

Poesia

Verger, E.J.
Poesia de la Renaixença
1994, 170 p., 900 PTS.

Ollé, Manel
De bandera liberiana
1994, 83 p., 1.000 PTS.

Romera, Marc
La Mandra
1994, 59 p., 1.000 PTS.

Atxaga, Bernardo
Poemes i Híbrids
1994, 109 p., 950 PTS.

Born de llibres

Sant Miquel, 55.
Tel. 71 03 04 - 72 75 40.
07002 Palma de Mallorca

O F E R T A

Bonet, Blai
Si jo fos fuster i tu et diguessis Maria.

1972, 228p., 350 PTS.

350 PTS.

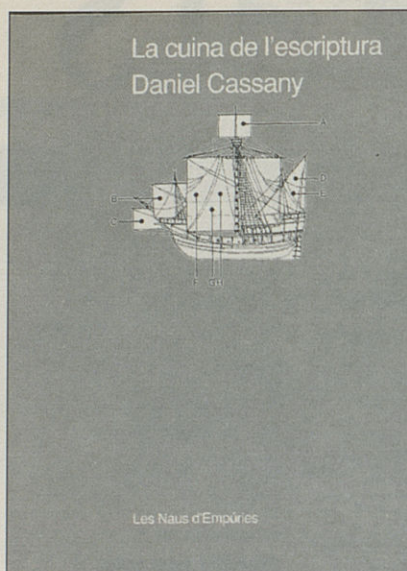
La cuina de l'escriptura, de Daniel Cassany

La cuina de l'escriptura (Les Naus d'Empúries) és un manual per aprendre a redactar i on s'exposen els rudiments elementals de l'escriptura. Tot seguint la línia dels seus darrers treballs —*Descriure escriure, Ensenyar llengua*, etc—, Cassany ens introdueix a l'antesala del producte, als primers esborranys de qualsevol creació, al procés mateix de l'acte d'escriure que, sigui dit de passada, mai no havia atret la nostra atenció. Allò que hom pensa, com s'equivoca, com corregeix, com torna a produir, etc. té tanta importància com el treball acabat; i és que el procés creatiu no finalitza quan l'escriptura emplena la darrera línia del darrer full, sinó que just acaba de començar.

Cassany parla del llibre com si fos una cuina: Hem de triar els condiments per preparar els diferent menús, alguns els hem d'assaonar, hem de posar-los al foc seguint un ordre i una temporització, hem de tastar i arranjar aquells menús el gust dels quals no ens acaben de satisfer; i encara quan ja és a punt de servir, podem apuntar allò que en tornar ho farem de diferent manera. L'experiència en la preparació de plats —en la redacció de diferents escrits—, les rectificacions que es vagin fent durant el procés, les esmenes que apuntarem quan el resultat sigui visible, ens servirán per acondicionar futurs plats.

En el llibre, Cassany agafa idees d'altres publicacions anteriors i les desenvolupa, o bé escrits que ja havia donat a conèixer a través de les revistes *Com*, *Escola Catalana* i *Guix*, sobretot, però sempre introduint nous enfocaments i oferint noves pautes de composició, redacció i correcció de l'escrit.

En el capítol "*Del que s'ha de saber per escriure bé; de les ganes per fer-ho; del que es pot escriure; de l'equipament imprescindible per a l'escriptura, i d'algunes altres coses*", Cassany manifesta la seva

desconfiança en la dèria per la gramàtica purament exclusiva: és com si en un àpat només hi posàssim un ingredient i exigíssim que el resultat fos exquisit. L'escriptura, la composició s'aprèn escrivint, equivocant-se i rectificant, però escrivint sense por i, sobretot, corregint sempre durant el procés i no només sobre el resultat.

Inclou en el llibre pautes de correcció, idees per la creació de textos, consells per escriure frases eficients, jocs sintàctics, defectes més freqüents de la prosa ("prosa dismiuïda"), regles per triar mots, criteris

de puntuació, un "decàleg de la redacció", etc. I també, i sobretot, un ventall d'exercicis per portar-ho a terme.

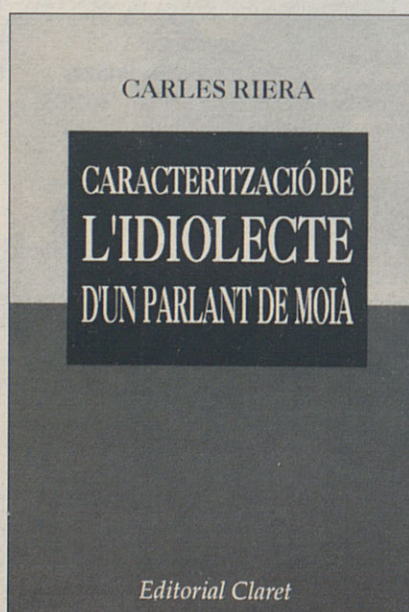
Des de la premissa que l'estil i el mètode són a l'autor com el caràcter a la persona, la lectura, que amaga algunes sorpreses, pot ser profitosa per a escolars, professionals i lectors en general. **Felip Munar i Munar**

Uns llibres de Carles Riera

Carles Riera i Fonts acaba de publicar un interessantíssim estudi titulat *Caracterització de l'idiolecte d'un parlar de Moià* (Edit. Claret, Barna 1993). L'autor -prou conegut en els àmbits de la docència i del món científic illenc ja que des de fa sis anys imparteix diferents sessions en els Seminaris d'especialitat, així com cursets sobre el llenguatge científic-, ja va publicar el *Manual de català científic* -ressenyat a EL MIRALL-, llibre que ha aconseguit una gran difusió i acceptació tant en els ambients docents com entre les persones interessades en algunes qüestions filològiques.

A més dels llibres *Lèxic de l'educació en l'esplai* (1983) i *Coses de Moià i gent moianesa I i II* (1983), ha publicat *El moinaès, quasi-memòries d'en Quim Viñas* (Edit. El Llamp, Barna 1989). Es tracta d'un llibre de caràcter divulgatiu on a través del testimoni d'en Quim traça unes pinzellades sobre la vida del protagonista, els oficis que va conèixer (boter, cisteller, drapaire, fanaler, fariner, ferrador, ferrer, fideuer, fotògraf, pastisser, sabater, siller, terrisser, tonedor, etc) tot situant-los en el medi en què es desenvolupaven; l'ambient del poble, amb tota una sèrie de personatges que el conformaven, i un interessant recull antropològic sobre el moianès i el pagès.

La *Caracterització de l'idiolecte d'un parlar de Moià* se centra en les característiques fonètiques, morfològiques i lèxiques pròpies de la

parla de Mojà i en la investigació alhora de fins a quin punt aquest idiolecte reflecteix el parlar general de la comarca. De fet coincideix, globalment i com és lògic, amb els parlars veïns: el de la Plana de Vic, el del Pla de Bages i el del Vallès emmarcats en el català central o en algun dels seus subdialectes. Es tracta, en primer lloc, d'una contribució al coneixement descriptiu del català central; en segon lloc d'una anàlisi científica i detallada d'un document preciós de la llengua oral; i en tercer lloc, d'una aportació a la coneixença del lèxic majorment del món pagès, que ha arribat fins a nosaltres i que avui es troba en perill d'extinció a causa dels accelerats canvis que la societat experimenta.

El llibre és dividit en cinc parts. A la primera descriu el marc geogràfic, històric i social amb una notícia sobre l'informant i el seu idiolecte; també explica la metodologia emprada per a l'estudi. La segona part tracta de la fonètica (vocalisme àton i tònic i consonantisme). La tercera part és de morfologia i sintaxi (morfologia nominal, verbal i formació de mots). La quarta part tracta del lèxic i del vocabulari. La darrera part és una antologia de textos representatius i una bibliografia.

Pensem que es tracta d'un estudi dialectològic acurat i científic on l'autor va exposant les característiques d'un idiolecte sempre confrontant-se amb els trets del dialecte central. Carles Riera impregna totes les seves obres d'una especial sensibilitat i denoten un immens bagatge cultural que comporten un vertader plaer a l'hora de fer-ne la lectura.
Felip Munar i Munar

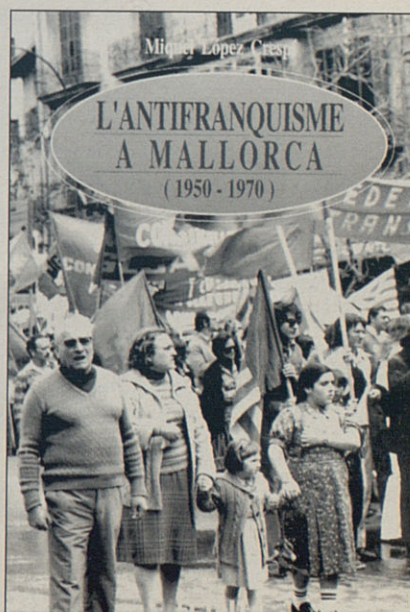
Eclipsi per a un home sol, de Joan Guasp

Aquest aplec de narracions de tonalitat marcadament màgica o surrealista que obtingué el Premi Sant Carles Borromeu el 1992 i que

fou protagonista exitós de la Nit Literària Andorrana, és una aportació més d'aquest autor de Consell que ha anat dibuixant una trajectòria de cada cop més segura, diversa i ambiciosa. En Llorenç Capellà diu en el pròleg que aquest tipus de relat és ple de referències al teatre de l'absurd i es presenta clapejat de situacions que recorden el millor Jardiel Poncela. Crec que aquestes afirmacions són ben certes i que l'autor ha aconseguit de tenir veu pròpia.

Aquesta condició de "francitador" dins les nostres lletres molesta evidentment a molta gent però reva-

lora al mateix temps l'home de teatre, de clars inicis castellanistes, que com Joan Alcover ha entrat dins la nostra llengua literària amb passa segura i pensament devot, això vol dir el conreu d'una acurat llengatge, el llançament d'una teoria narrativa original i una riquesa ambiental que atreu el lector. En resum, una aportació interessant i atractiva per a la nostra literatura.

Signifiquem alhora les dotze làmines de Katy Guasp a tot color que il·lustren el llibre, pulcrament editat sota el patrocini del Banc Internacional i la Banca Mora d'Andorra.
Miquel Ferrà

Un nou llibre de M. López Crespí: *L'antifranquisme a Mallorca (1950-1970)*

L'Antifranquisme a Mallorca (1950-1970), editat per Josep Juan i Leonard Muntaner en la prestigiosa col·lecció "El Tall", és la crònica de vint anys de lluita clandestina a Mallorca. Accions, noms, multitud de records hi són presents tal com han anat sorgint de la memòria de l'autor. A les cent cinquanta pàgines del llibre s'hi troben informacions, vivències, anècdotes, històries concretes (referents a desenes de personatges mallorquins) fins avui desconegudes. Es tracta de la generació de dones i homes que, a partir dels anys seixanta, s'enfrontà amb la dictadura franquista. Aleshores tots llegien Gabriel Alomar i Maiakovski, Cortázar i Rosselló-Pòrcel. El Che era l'home que havia pronunciat les primeres i les darreres paraules. La seva mort els deixà per herència un buit vastíssim. Ell era el fantasma número u, el que no hi era i al mateix temps hi era, la veu autèntica, l'ordre vertebral de deixar-ho tot de banda i començar la caminada. Salvador Espriu i Miguel Hernández eren lectures clandestines a les barriades suburbials. Els emocionava "La Batalla d'Alger", la darrera pel·lícula

de Pontecorvo. Kronstadt i Astúries, Octubre, eren paraules màgiques, i el seu estil d'universitat, l'única veritat possible fregant els ulls amb paper de vidre. No miraven la televisió. Juraven que mai no anirien a Disneylandia ni tornarien llegir Herman Hesse. Les cançons de Raimon no foren mai fàbrica permanent de nostàlgia instal·lades dins del cervell. Ans al contrari: cada crit serví per alimentar vint anys de rebel·lió. Hereus de cent cinquanta anys de la història del moviment obrer, el record d'aquella època ha mantingut alguns treballadors fermes, sense caure mai en els paranys del Poder, allunyats de la besada enverinada de l'Estat.

M. López Crespí (sa Pobla, 1946) ha publicat un sens fi d'obres, de poesia i narrativa, moltes de les quals aquesta revista ha ressenyat oportunament.

D'ençà el 1962 —data de la seva primera detenció— es dedicà activament a la lluita clandestina contra la dictadura franquista. Fou dirigent de l'OEC i del PSM (Partit Socialista de Mallorca). En els anys vuitanta dirigí —amb altres companys— l'Ateneu Popular "Aurora Picornell". En els seixanta i setanta col·laborà a les pàgines culturals del *Diario de Mallorca* i *Última Hora*. Escrigué regularment a diverses publicacions culturals (*El Mirall*, *L'Estel de Mallorca*...).

M. López Crespí ha guanyat la majoria de premis literaris dels que es convoquen als Països Catalans. En l'entrevista que preparam amb aquest prolífic autor, tindrem ocasió d'analitzar la seva producció i el seu extens reconeixement. E.C.

AGRE?CULTURA

Semàntica d'un mot o paraula de moda

PERE CORTADA

En parlar, darrerament, s'ha introduït, i no sé si maliciosament o per vessa mental, una nova construcció lingüística que tracta d'anomenar les coses, els fets i/o les actituds amb la paraula *cultura* davant.

Així es parla de:

la cultura de la crisi, la cultura del pacte, la cultura del subsidi, la cultura de la desídia, la cultura de l'èxit, la cultura del "pelotazo", la cultura funcionarial, la cultura de la droga, la cultura de l'automòbil, la cultura de l'ordinador, la cultura de la carretera, la cultura esportiva, la cultura futbolística, la cultura de la fotocòpia, la cultura del turisme, la cultura audiovisual, la cultura de la pau, la cultura europea, la cultura de l'aigua, la cultura del foc, la cultura del reciclatge, la cultura de la cuina, la cultura ecològica, la cultura del cafè, la cultura del plaer, la cultura rural... i, sense ser gaire enginyosos, podríem afegir exemples fins que ens cansàssim.

Provau-ho, si no us havíeu adonat del fet.

Perquè, ja sols resta parlar de "la mare de totes les cultures" o de la "*metacultura*".

Hem de reconèixer que pronunciar aquesta paraula és una situació "*in*" en ambients selectes i distingits, donant a entendre moltes coses sense anomenar-les.

Totes aquestes accepcions són correctes, perquè tot és cultura o una part d'ella. Més complex seria que s'hagués introduït parlar també o escriure de *sub-cultura*, per exemple. Però no sona tan bé.

Lluny queda el concepte de Cultura -amb majúscula- com a referent de les arts o de les expressions supremes que una col·lectivitat és capaç de realitzar. Tal volta aquest significat resta sols per designar un departament institucional o l'apartat que els mitjans de comunicació dediquen des de les darreres pàgines/minuts a arrodonir la programació informativa.

Lluny queden, també, les tendències *contra-culturals* (si és que encara n'hi ha) o la *cultura popular*.

El fet és que la paraula cultura arrossega per si mateixa moltíssims significats i, mitjançant aquest ús indiscriminat, torna encara més ambigua, es desgasta i banalitza.

Cert és que la llengua té prou mecanismes de regulació, però no deixa de ser certa també la frase "*els lingüistes no fan lingüística, sinó arguments de poder*".

Estic segur que aquest fenomen no és un fet semàntic casual o passatger. És una moda.

I les modes s'imposen per algú o per algun motiu.

Sense haver acabat aquesta, ja s'inicia la moda del *re-*. Ara tot s'ha de *re-inventar*, *re-formular*, *re-iniciar*...

Quina moda vendrà després?

Memòria d'activitats de l'any 1993

OCB

I. INTERN

1. Introducció

"L'any 1993 passarà a la història de la nostra entitat amb el record i amb l'orgull, com a socis, d'haver contribuït a una major relació entre els països de parla catalana. Els presidents dels governs de Catalunya i de València, Jordi Pujol i Joan Lerma, i el president del Govern del nou Estat democràtic d'Andorra, Òscar Ribas, hauran visitat Mallorca convidats per l'Obra Cultural Balear. Pujol i Lerma vengueren a l'illa per primera vegada després d'una llarga dècada de deu anys en què, a pesar de fruir d'Estatut d'Autonomia i d'institucions d'autogovern a cada un dels nostres països, la col·laboració va ser escassa o simplement nul·la. Òscar Ribas va ser entre nosaltres el mateix any i just immediatament després d'haver duit oficialment i per primera vegada la llengua catalana a l'ONU, la UNESCO i el Vaticà, com a representant del nou Estat membre de la comunitat internacional de

les nacions i pobles del món. Cada una d'aquestes il·lustres visites ha comportat una jornada d'acostament entre el seu país i el nostre, i han obtingut la màxima atenció institucional, un ampli ressò popular i la participació interessada i creixent del món econòmic i social. Si des del món de la cultura entenem avui més que mai que la creativitat i la producció cultural, i per descomptat la normalització plena de la nostra llengua, van indestriblement lligades a majors cotes d'autogovern i a la riquesa de la societat, per primera vegada en molts d'anys veiem com des del conjunt del món polític i econòmic de les Balears es produeix una evolució semblant. La conclusió només pot ser una, la de continuar per aquest camí, un camí d'objectius ambiciosos i que no renuncia mai a guanyar per a la idea de plenitud nacional, cultural i lingüística a tota la societat de les illes Balears, lluny de l'autocomplaença dels que ja n'estam convençuts" (el president, en nom de la junta directi-

va, a l'assemblea general de socis de desembre)

2. Moviment de socis

El nombre de socis a 30/11/93 és de 2.283, dels quals 1.166 pertanyen a Palma i 1.117 a les delegacions. Enguany el moviment de socis ha estat de 313 altes (60 a Palma i 253 a les delegacions) i de 219 baixes (103 a Palma i 116 a les delegacions). Durant el 1993 hi ha hagut 95 altes totals. Si acumulam les altes i les baixes de 1992 i 1993, hi ha hagut 163 altes totals. Les quotes dels socis adscrits a les delegacions són administrades directament per cada una d'elles.

S'ha presentat l'entitat a deu localitats de Mallorca. Hi destaca l'acte de Manacor ("Converses amb l'OCB", dia 16 de març, centre social), amb intervencions d'Antoni Galmés, Pere Albertí i Antoni Mir

3. Informació als socis

Full Informatiu. S'hauran editats dos números dins el 1993 (núms. 9 i 10, d'octubre i desembre respectivament). Tiratge: 5.000 exemplars. Difusió gratuïta. Equip de redacció: JM Adillón, Rafel M. Creus (cap de premsa), A Mir

Memòria d'activitats 1992. Publicada a El Mirall núm 61 (març-abril 1993)

4. Delegacions

Noves delegacions: Santa Margalida (delegació i revista local).

VI Encontre anual de delegacions i revistes (Sant Joan, 13/11/93). Les delegacions representen 1.117 socis i les seves publicacions editen en conjunt prop de 10.000 exemplars mensuals.

El VI Encontre de delegacions i revistes editades per l'Obra Cultural Balear ha estat acollit enguany per la delegació de Sant Joan, que va destacar per la seva capacitat d'organització i per

La delegació de Sant Joan acull la trobada de delegacions de l'OCB de 1993.

no estalviar atencions amb els 35 assistents, representants de les delegacions (Campos, Inca, Lluçmajor, Marratxí, Sant Joan, Valldemossa, Vilafranca) i les seves respectives publicacions. També hi assistiren representants de l'agrupació "Fent Carrerany" de Maria de la Salut, que edita una revista amb el mateix nom, i del setmanari Migjorn.

Es va acordar l'impuls a la creació de noves delegacions, la promoció d'un suplement comú a les revistes locals de l'OCB i l'elaboració i difusió d'una agenda mensual d'activitats de les delegacions, elaborat des de les oficines de Palma.

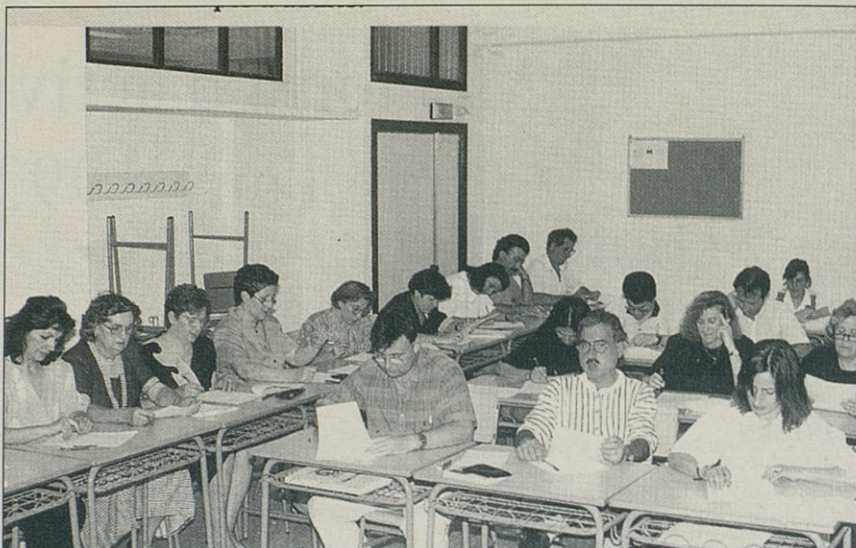
5. Estructura general de l'entitat

La gestió de l'entitat es basa en un president executiu i el funcionament de tres departaments operatius (secretaria i activitats; administració i comptabilitat; xarxa de cursos de català i serveis lingüístics).

A més, l'associació germana El Mirall publica la revista del mateix nom, i Voltor, Associació per a la Normalització Lingüística als Mitjans de Comunicació, també entitat germana de l'OCB, gestiona el centre de telecomunicacions d'Alfàbia i el programa en mitjans de comunicació. L'OCB assumeix el secretariat de Llull, Federació d'Entitats Culturals dels Països Catalans, entitat formada per Omnium Cultural, Acció Cultural del País Valencià i la mateixa OCB, que té per finalitat prioritària la difusió al conjunt de l'Estat espanyol de la realitat lingüística, cultural i nacional dels països de parla catalana.

6 Mn. Bartomeu Oliver, el capellà capità, ha mort. Qui fou soci núm 31 de l'OCB, soci benefactor de l'entitat, i capellà demòcrata i nacionalista tota la seva vida, va morir el proppassat dia 19.3.93 a Sencelles. El president va assistir a les exèquies i a l'enterrament, el mateix dia, i al funeral (22.3.93), oficiat pel Bisbe. Article del president a UH (21.3.93), reproduït a Es Saig, de l'OCB d'Algaida núm. 148. També, article a la revista de Sencelles. Mn. Oliver dona nom a un dels Premis 31 de Desembre de l'entitat

7 L'OCB és membre dels patronats de: Fundació Congrés de Cultura Catalana; Escola Municipal de Mallorquí de Manacor; Fundació Teatre del Mar; Fundació Llorenç Villalonga (Binissalem); Fundació Pilar i Joan Miró; Fundació Joan Amengual i Pericàs (Campanet); Fundació Universitat Catalana d'Estiu.

Els Cursos de Català per a Adults impartiren classes a més de 2.300 alumnes.

Enguany s'ha incorporat al patronat de la Fundació Maria Ferret, del Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca, i ha ofert la col·laboració de l'entitat a la Fundació Santuari de Lluç.

II. ACTIVITATS

1. ACTIVITATS JUVENILS

El Club Trenta-1

La secció Trenta-1 és constituïda per una trentena de professors d'ensenyament mitjà que es va crear durant el curs 92-93. La seva finalitat és promoure activitats que permetin als joves de Mallorca un major arrelament a la nostra cultura i l'adhesió a l'ús de la llengua catalana. Les activitats que promouen són diverses: des de la difusió de l'existència de productes en català (música, vídeos, llibres...) a l'organització i suport a actes d'intercanvi entre joves de diferents punts de Mallorca i la resta dels Països Catalans. Per poder donar més efectivitat a les accions que organitza es va constituir una mena de club al qual poden pertànyer tots els joves que vulguin des dels 13-14 anys fins als 31. Va començar a funcionar el mes de gener i en aquests moments, a desembre de 1993, el nombre de socis supera els cinquants. Els socis del Trenta-1 reben informació de totes les activitats del Club, participen a sorteigs, poden obtenir descomptes en establiments col·laboradors, tenen accés a beques i preferència en la participació a diverses activitats... Coordinadors-promotors: Joan Melià, Joan Gelabert, Francesca Company. Secretaria, oficines: OCB

FES-TE FESTA

Inca, 30.11.93, dissabte. 700 joves, actuació de TEDEUM, grup de roc, presentació i animació a càrrec de Joan Gelabert. Concentració festiva d'estudiants, on es presenten les activitats que s'ofereixen als joves durant el curs 1993/94. Presentació del calendari 1994 del Club 31, "EN CATALÀ, PERTOT" (patrocini: Conselleria de Cultura, Educació i Esports, Govern Balear)

L'Aventura de Llegir

Ozena edició. Tiratge: 24.000 exemplars, dues edicions, infantil i juvenil, de vuit pàgines cada una. Distribució: infantil a 218 centres escolars i juvenil a 115 centres (enguany s'ha iniciat la distribució a alguns centres de Menorca i Eivissa). Ambdues edicions inclouen una activitat per promoure l'aprofitament didàctic de la publicació i un concurs que sorteja entre els participants alguns viatges i lots de llibres (el concurs té molt bona acollida: enguany hem rebut 661 participacions de l'edició juvenil i 70 de la infantil). A causa de la radical davallada de l'aportació econòmica de l'Ajuntament de Palma (que, malgrat tot, ha volgut continuar col·laborant des d'Educació), s'han hagut de fer miracles. Han col·laborat un caramull d'editorials, i Sa Nostra

Cicle de Cinema Infantil en català (curs 93-94)

Després de l'acceptació massiva d'aquest cicle el curs passat, s'ha tornat organitzar amb la col·laboració de "Sa Nostra" i la UIB. Consisteix en la projec-

ció mensual d'una pel·lícula durant un cap de setmana (dues sessions matinals, el divendres, i les primeres sessions del dissabte i el diumenge) al Cinema Metropolita de Palma. Constarà de les següents pel·lícules: "El tresor del castell de Paixà", "La capsa dels diners", "Despertaferro", "La glòria del meu pare", "Freddie, agent 07", "El castell de la meua mare" i "El bosc en perill". Organitza: Centre d'Imatge i Comunicació (Sa Nostra). Coordina: Joan Melià. Inscripció, secretaria: OCB

"El País a l'Escola"

X Jornades d'Intercanvi d'Estudiants, 8 i 9 de maig. Organitzades per la Fundació Congrés de Cultura Catalana. L'OCB coordina la participació mallorquina: 170 mallorquins. Enguany el tema a debatre era la relació entre els diferents Països Catalans i els lligams amb Occitània. Un any més, els mallorquins treballaren a fons el tema i acapararen bona part dels premis

Cirit

Jornades d'introducció a la ciència destinades a alumnes d'ensenyament mitjà. Del 4 al 24 de juliol al Pallars i l'Alta Ribagorça. L'OCB n'organitza la difusió a Balears i promou l'assistència mitjançant la dotació de beques. Enguany han comptat amb l'assistència de 18 mallorquins

Universitat Catalana d'Estiu

XXV edició, Prada, del 16 al 26 d'agost. L'OCB gestiona l'oficina de matriculació. El president de l'OCB és membre nat del Patronat i, a més, a títol personal, A. Mir és membre de l'Equip Rector d'ençà fa sis anys. La Direcció General d'Educació del Govern Balear ha fomentat la participació mallorquina mitjançant beques. De l'edició d'enguany destacam la presentació del MANIFEST DE PRADA, un manifest d'afirmació del Països Catalans com a poble europeu encapçalat per una cinquantena de signatures de personalitats vinculades a l'UCE. Es poden trametre adhesions a l'OCB o directament a les oficines de l'UCE

2. CONFERÈNCIES, PRESENTACIONS, HOMENATGES

Homenatge a Vicent Andrés i Estellés. Saló d'actes de la Banca March (Palma, 29 d'abril). Un acte inoblidable, emotiu i humaníssim, amb la participació de Joan Francesc Mira, Ignasi Riera i

Antoni Vidal Ferrando, moderat per Antoni Mir. Recital de poemes a càrrec d'Ovidi Montllor acompanyat de Toti Soler. Unes 300 persones, ple de gom a gom. Reportatge a Canal 9

Presentació del llibre "Nou vocabulari de barbarismes del català a Mallorca", de Jaume Corbera. Club Diario de Mallorca (Palma, 7 de maig). A càrrec del professor Josep A. Grimalt, Leonard Muntaner (editor) i Pere Albertí (OCB).

Presentació del núm. 61 de El Mirall dedicat a l'arquitecte Guillem Forteza. Club Diario de Mallorca (Palma, 14 de maig). A càrrec de Bartomeu Rotger, conseller de Cultura, Educació i Esports; Jaume Casasnovas, director gral. d'educació; Climent Picornell, director d'El Mirall; Jaume Oliver, comissari de l'exposició; i dos arquitectes escolars que continuen la filosofia de Forteza.

Participació del president de l'OCB, Antoni Mir, a la taula rodona "El català i la normalització lingüística a Mallorca", dins el cicle Converses a la Fresca (Els tamarells, Porto Colom, 03/08/93), amb JA Grimalt, Antoni Benassar i Miquel Riera

Participació del vice-president de l'OCB, Martí March, al debat sobre la política cultural de les institucions balears a Canal 4 (20 d'agost)

3 FÒRUM OCB

Teatre Principal (Palma, 18 de gener). Conferència del Molt Hble. President de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, sobre "Motius nous i vells de col·laboració. Nacionalisme i economia", presentat pels presidents de l'OCB i de la CAEB. Mil persones estibaren el local. Aquesta visita haurà significat l'acte més important de les darrers dècades d'acostament entre les illes Balears i Catalunya. L'acolliment institucional va ser òptim i a la trobada entre Pujol i Cañellas es varen acordar reunions semestrals entre els presidents de les dues comunitats i membres dels governs respectius. L'acte es va convocar en cooperació amb la CAEB (Tribuna CAEB), essent-ne president Francesc Albertí. Sopar cívic, restaurant El Portixol, 300 assistents representatius de la societat civil mallorquina de tots els àmbits (econòmic, cultural, social, sindical, informatiu, ...). Dossier a El Mirall núm. 60 (febrer 93). La conferència ha estat editada per presidència de la Generalitat de Catalunya i tramesa directament a 1.500 persones i entitats de les Balears

Sala d'actes del Convent de sant Francesc (Palma, 26 d'octubre). Conferència del Molt Hble. President de la Generalitat Valenciana, Joan Lerma, sobre "Mallorca i València, l'acostament necessari. Un pont econòmic entre dues comunitats de l'arc mediterrani", presentat pels presidents de l'OCB i de la CAEB. Tres-cents assistents. La visita representa la iniciativa d'acostament entre València i les Balears més explícita i més important de tot el segle. Va ser rebut pel president Cañellas i va visitar totes les institucions autonòmiques i locals. L'acte es va convocar en cooperació amb la CAEB (Tribuna CAEB), essent-ne president Francesc Albertí. 300 assistents. Sopar cívic al restaurant El Portixol, 200 assistents, representatius de la societat balear en tots els àmbits (econòmic, cultural, social, sindical, informatiu...). Dossier a El Mirall núm. 65 (nov-des 93)

III. ACTUACIONS GENERALS

1. HOMENATGE A JOSEP M. LLOMPART

Aquella iniciativa de l'OCB de juliol de 1992 va prendre ràpidament com una flamarada i avui, al costat de la tristesa que ens fa sentir el traspàs de Josep M. Llompart, sentim l'orgull d'haver-li reconegut en vida almenys una part d'allò que generosament havia fet per tots i cada un de nosaltres, i l'íntima satisfacció de veure com hi ha hagut milers i milers de persones que espontàniament han participat i s'han anat sumant als actes d'homenatge. L'any 1993 hi ha hagut, com a mínim i que en tenguem constància, un acte cada dos dies. Vegeu una primera cronologia dels actes d'homenatge al Full Informatiu núm 9 (OCB).

La "Comissió d'Homenatge a Josep M. Llompart" estava formada per 32 entitats cíviques. Posteriorment hi hagué més de cent adhesions.

L'exposició itinerant ha recorregut quinze pobles de Mallorca: Palma, Manacor, Inca, Maria de la Salut, Calvià, Valldemossa, Sant Llorenç, Artà, Alaró, Campos, Porreres, Llucmajor, Algaida, Santa Maria del Camí i Vilafranca; ha viatjat a Barcelona, on romangué a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans (Llompart n'era membre de la Secció Filològica). Ha estat visitada per més de 30.000 persones. Properament, visitarà Alcúdia, Pollença, Eivissa... Cada inauguració dona lloc a un acte amb la participació del president de l'OCB i una lectura de

València, juny de 1993. "Les Balears es presenten", un acte de gran projecció cultural i agermanament dels dos pobles.

poemes a càrrec de Josep Ramon Cerdà. Produïda i concebuda per l'OCB, ha estat sufragada amb l'import de les quotes dels socis de l'entitat. L'exposició en concret no ha tengut cap subvenció (els actes d'homenatge sí). Els seus objectius són: difondre l'obra de Llompart ('llegiu Llompart'), fer conèixer el seu ideari i el seu exemple cívic i promoure realitzacions de caràcter permanent (edicions, noms de places i carrers...). Palma i Calvià li han dedicat una plaça; Inca, Manacor i Deià, un carrer; Vilafranca, el parc municipal. Un institut de Palma duu el seu nom. L'associació d'escriptors en llengua catalana i l'OCB convoquen premis (literari en un cas, cívic en l'altre) amb el nom de l'enyorat poeta homenatjat pel seu poble.

Lectures poètiques, conferències, taules rodones, traduccions a altres llengües, nom de premis, nom de centres escolars, nom de carrer, places i parcs, ... JM Llompart es va fent part indestruïble de la nostra societat.

2. DIFUSIÓ DE LA REALITAT DE LES ILLES BALEARS

LES BALEARS ES PRESENTEN, A VALÈNCIA

Després de l'èxit multitudinari de l'any passat a Barcelona, enguany les Balears es varen presentar a València. El dissabte 19 de juny el gran concert LES BALEARS ES PRESENTEN va reunir més de 7.000 persones als Jardins de

Vivers de la capital valenciana. M. del Mar Bonet, l'Orquestra Simfònica i la Coral Universitat de les Illes Balears, Ovidi Montllor, Toti Soler i Ximo Tèbar varen guanyar-se el públic amb una actuació extraordinària. Impacte mitjans de comunicació: programa Dossiers, de Canal 9, dedicat a les Balears (diumenge a les 21 h, el programa de màxima audiència segons El País), ampli ressò als mitjans d'informació. Conseqüències: visita del president Lerma el mes d'octubre, talment com havia vingut Pujol a gener d'enguany com a conseqüència del concert celebrat a Barcelona. Pressió, des de l'OCB, per afavorir el desbloqueig en les relacions entre els tres Països. Dossier a El Mirall, núm. 63 (juliol-agost)

TRÍPTIC TURISME

Amb la finalitat de fer conèixer a aquells que ens visiten quina és la realitat cultural, històrica, institucional i d'identitat de les illes Balears, s'ha editat, en col·laboració amb IBATUR, un tríptic de turisme en català, anglès, francès, alemany i castellà. El tiratge ha estat de 500.000 exemplars que ajudaran a difondre quina és la nostra història, llengua, identitat i cultura pròpies. Acord per a la distribució amb l'ajuntament de Palma (programa Iberia Hobbie per al tríptic en castellà), amb TUI (alemany), oficines de turisme dels ajuntaments de les Balears i Federació Hotelera de Mallorca

3. CONSELL SOCIAL DE LA LLENGUA CATALANA

És un organisme creat per estendre el consens social en política lingüística i per canalitzar la participació de la societat en la fixació dels seus objectius i directrius. En concret ha col·laborat en l'elaboració del Pla General de Normalització Lingüística de Catalunya. A. Mir, president executiu de l'OCB, n'era membre de la ponència de "relacions culturals i territorials". Assistència a la sessió plenària, Palau de la Generalitat, amb el president Pujol, els membres del Consell i els membres de les ponències (9 de març). El mateix dia, representants de l'OCB visiten dos Centres d'Autoaprenentatge de català, depenents de la Generalitat, en vista a un possible conveni de col·laboració per a la creació i coordinació de centres consemblants a les Balears

IV. PRONUNCIAMENTS, INICIATIVES OCB, RESSÒ

- felicitació a Caeb per fer la seva primera campanya publicitària en català (22/01), *Salvem l'empresa*, amb el desig que tenguí continuïtat i s'estenguí a més activitats de la patronal balear

- pronunciament crític davant el Pacte Autònom, i reclamació davant el Govern balear perquè exerceixi les seves competències amb sentit de país i perquè defensi la identitat del poble de les Illes Balears sense menystenir la llengua catalana i la seva normalització (vegeu l'article "Més autogovern i millor govern", d'A. Mir, *Ultima Hora*, dia 11 de març, amb motiu del desè aniversari de l'Estatut

- referència al president, l'OCB i la realitat de les Balears, "Figures, paisatges" AVUI, 18.3.93, d'Agustí Pons

- amb motiu de la retirada de publicitat institucional al quinquenari S'Arenal de Mallorca, declaració de l'OCB denunciant la falta d'una política institucional de suport als mitjans de comunicació en llengua catalana; demanant que se'ls dotin d'ajudes econòmiques suficients i que la publicitat institucional es distribueixi amb criteris objectius i no arbitraris (publicada a S'Estel de Mallorca, núm. 280, 01/12/93)

- petició a les institucions perquè garanteixi un local estable per a la promoció de grups musicals mallorquins (8 de setembre, comunicat)

- La Nau i Migjorn són dos nous setmanaris en català apareguts a Mallorca aquest estiu. L'OCB els ha donat

El despatx de treball de Joan Alcover, avui patrimoni de l'OCB.

suport amb una tramesa als socis d'impresos de subscripció

- satisfacció per l'extensió de l'emissió de l'Informatiu Balear de TVE al capvespre, combinada amb la preocupació per la reducció de la programació al migdia (12.9.93)

- dossier sobre el centre de telecomunicacions d'Alfàbia i l'estalvi de 30/50 milions per a la CAIB que suposa la gestió de Voltor (El Día del Mundo, 19.9.93/El Mirall núm. 64)

- A. Mir signa en nom de l'entitat la convocatòria pública del llibre d'homenatge a Joan Triadú (publicada a finals de setembre)

- satisfacció pel canvi de decisió de Retevisión i la recuperació de la freqüència històrica de TV3 a Menorca, després d'una difícil negociació i mobilització encapçalada per l'OCB/Voltor, i demanant la legalització definitiva (28.9.93)

- felicitació al CIEF i a la UIB per l'anunci de l'edició de l'Enciclopèdia de Formentera i Eivissa (28.9.93), que se suma a l'Enciclopèdia de Menorca i a la Gran Enciclopèdia de Mallorca

- felicitació i agraïment per carta a Rosa Montero i E.Haro Tecglen, per les columnes d'opinió a El País en què prenen part pel català en la polèmica espanyola sobre el perill de desaparició del castellà a Catalunya, també a Joan M. Pujals, conseller d'Educació de la Generalitat, i Jesús Hermida pel programa d'Antena 3 sobre aquest mateix tema

V. RELACIÓ AMB ALTRES ENTITATS

Assistència del president

- a la celebració del X Aniversari de l'Estatut d'Autonomia (Parlament, 1 de març)

- a la inauguració de l'exposició-homenatge a l'escultor Miquel Morell (18 de març)

- als actes de Reconeixement de Mèrits a Guillem d'Efak, de l'Escola Municipal de Mallorquí de Manacor (27 de març)

- a l'acte central de celebració del Centenari de Última Hora (Casino de Mallorca, 30/04/93)

- a la inauguració del Teatre del Mar amb l'estrena de l'obra *Rondaies* (6 de maig), i a la cloenda del cicle d'estiu (20 d'agost), el vice-president. L'OCB és membre nat del patronat de la Fundació Teatre del Mar

- a la inauguració del Gran Hotel de La Caixa (27 de juliol)

- a la celebració del quinzenari aniversari de la UIB, recital de Maria del Mar Bonet (Centre Internacional Pelaires, 5 d'agost)

- al nomenament de Miquel Dolç com a Fill Il·lustre de Sta. Maria del Camí (3 de setembre)

- a la inauguració de l'exposició antològica del pintor eivissenc Vicent Calbet, A. Mir (Ses Voltes, 14.9.93), autor dels dibuixos del calendari de l'OCB dedicat a JM Llopart

- del vice-president, a l'acte de constitució de la Federació d'AAVV de les Illes Balears (castell de Bellver, 18/04/93)

VI. PATRIMONI OCB. CENTRE CULTURAL JOAN ALCOVER

El matrimoni Bosch-Magrinyà ha fet donació a l'entitat de la col·lecció completa de la revista *JOVENTUT Peridich Catalanista* (Barcelona, 1900-1906).

Centre Cultural Joan Alcover. Som a punt de començar les obres. A novembre, hem pogut obtenir el projecte definitiu de rehabilitació i remodelació de la casa que fou del gran poeta de la Renaixença a Mallorca. Ara només queda obtenir el permís d'obra, seleccionar l'empresa constructora i posar-se... "mans a l'obra de l'Obra". Confiam que 1994 sigui l'any de la realització del projecte. Mentrestant, aquest edifici emblemàtic va sumant història: els presidents Pujol, Lerma i Òscar Ribas l'han visitat, i tots tres han assegurat la seva cooperació amb el projecte de fer-hi des de Palma, un centre promotor de la llengua i la cultura catalanes que ens és comuna i essencial

VII. LLULL

S'ha enllestit l'edició del llibre *Conocer la lengua y la cultura catalanas*, d'Isidor Marí. Tiratge: 15.000 exemplars. Patrocini: Ministerio de Cultura. Col·laboracions: Generalitat de Catalunya, Generalitat Valenciana i Govern Balear. Coordinador de l'edició, A. Mir

VIII. CURSOS DE CATALÀ PER A ADULTS

Durant el curs escolar 1992-93 es feren 94 cursos que comptaren amb la participació de 2.321 alumnes.

Es feren cursos per a la població dels municipis d'Alcúdia, Calvià, Campos, Fornalutx, Inca, Marratxí, Palma, Pollença, Porreres, Sóller i Valldemossa i per al personal de l'Administració local (ajuntaments de Calvià, Palma i Santa Margalida), de l'Administració autonòmica (Àrea Municipal de Protecció Ciutadana i Consell Insular de Mallorca) i de l'Administració perifèrica de l'Estat (Administració de Justícia, Autoritat Portuària de Balears i Institut Nacional de la Seguretat Social).

Al voltant dels cursos de català s'organitzaren diverses activitats culturals i lúdiques que es tancaren amb una excursió amb barca per conèixer la costa mallorquina.

L'acte de clausura dels cursos consistí en un sopar-festa a l'Institut Ramon Llull.

Al llarg del curs 92-93 s'elabora material complementari per reforçar l'aprenentatge de l'alumnat i per treballar les diferents microhabilitats tant de l'expressió oral com de l'expressió escrita.

El departament de cursos participà en les diverses convocatòries de la JAC amb l'assistència a les reunions de la Comissió de Certificats i Planificació i la realització d'un seminari de formació per als correctors i examinadors de la JAC. També participà en el curs de post-grau de planificació i serveis lingüístics que organitzà la UIB.

IX. CAMPANYA DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

La coordinadora general ha continuat publicant setmanalment a *Diario de Mallorca* la secció LÍNIA DIRECTA. Se n'han editat dos reculls més (III i IV), que també es distribueixen gratuïtament (oficines de la CNL, Sant Miquel 18-2n, Palma, 717503/local OCB)

X. EDUCACIÓ-CENC

IX Trobada d'Escoles Mallorquines

Inca, 15/05/93. Patrocini: Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, Ajuntament de Palma, Ajuntament d'Inca. Col·laboracions: UIB, OCB. Coordinació: Margalida Munar. A més dels assistents habituals (centres que fan ensenyament en català), aquesta vegada es va promoure la participació dels centres que encara no li'n fan. El programa d'activitats va incloure:

una taula rodona informativa sobre "La presència de les llengües en els projectes educatius de centre" (amb Miquel Sbert, Jaume Casanovas i Jaume Conti, moderada per Damià Pons); una extensa mostra de treballs dels centres de la comarca i de centres de Palma; i la presentació i l'intercanvi d'experiències didàctiques. En resum, una IX Trobada de transició. Els organitzadors i assistents coincideixen en la necessitat d'ampliar l'abast de les Trobades, incorporant-hi la participació dels al·lots i els pares, sempre amb la mateixa finalitat: consolidar les iniciatives de pares i mestres, i donar un nou impuls a l'ensenyament en català, a falta d'un impuls institucional més clar i decidit

XI. EL MIRALL

Edita: OCB. Publica: Associació El Mirall. Director: Climent Picornell. Secretari de redacció: JM Magrinyà. Ha editat 7 números. Tiratge, 2.000 exemplars (1.200 subscriptors). Entre els dossiers publicats cal destacar el dels Premis 31 de Desembre de 1992 i homenatge a Josep M. Llopart (núm. 59), el de la visita de Jordi Pujol (núm. 60), el dedicat a Guillem Forteza (núm. 61), el del concert Les Balears es Presenten a València (núm. 63) i, sobretot, el dedicat a la visita de Joan Llerma i, especialment, a Joan Miró (núm. 65), amb un tiratge de 2.500 exemplars

XII. MITJANS DE COMUNICACIÓ-VOLTOR

Reforma Centre de telecomunicacions d'Alfàbia

Enguany s'ha enllestit la nova

infraestructura i s'han duit a terme les noves instal·lacions del Centre d'Alfàbia, que suposarà una definitiva millora i consolidació (així ho esperam!) de la recepció de les emissores institucional de ràdio i televisió en la nostra llengua. La reforma permetrà una notable millora en la recepció correcta i estable de la televisió valenciana, sempre pendent de l'arribada d'un senyal suficient i de qualitat de part de Retevisión. Per altra part, la instal·lació d'un grup electrogen minimitzarà les avaries derivades de la feblesa i de la potència en el subministrament d'energia elèctrica

Guerra de les freqüències

Durant tot l'estiu (de principis de juliol a finals de setembre) una nova ordenació de freqüències privà els menorquins del canal històric de TV3, que gaudeix a l'illa d'una extraordinària audiència i popularitat. L'OCB va liderar la iniciativa social, popular i política que ha fet possible la recuperació de la freqüència mitjançant una insòlita rectificació de Retevisión. Des del primer moment l'OCB va ser ferma en el seu posicionament i no va permetre que la consumació de la situació fragilitzàs el projecte de recepció a Balears dels mitjans audiovisuals institucionals en català. Trobarem el suport de tothom (institucions, entitats públiques i privades, associacions culturals, grups populars...). Per evitar aquests conflictes i molèsties als ciutadans, l'OCB i Voltor demanen ara més que mai la legalització definitiva de les freqüències.

XIII. CAP D'ANY

DESEMBRE A MALLORCA, FENT CULTURA, FENT PAÍS

Ampli programa d'activitats convocat per l'OCB durant tot el mes de desembre amb la finalitat de donar un nou impuls a la llengua, la cultura i la identitat del nostre poble. Una autèntica marató d'actes, presentacions, debats, ponències, festes i propostes de futur, que culminaren en la Gran Nit de la Cultura del 17 de desembre. Per primera vegada, s'han celebrat activitats simultànies a Menorca i a Eivissa. Vet ací cada un dels actes:

Per no oblidar mai la nostra història:

PRESENTACIÓ DE LA REVISTA *EL CONTEMPORANI* (2 de desembre, Centre de Cultura Sa Nostra). A càrrec de Josep Benet (Director del Centre d'Història Contemporània de Catalunya), Antoni Quintana (historiador) i

Els joves estudiants del "Trenta 1" es troben a Inca, novembre 1993.

Ricard Vinyes (director del Centre d'Estudis Historiogràfics de la Universitat de Barcelona).

La política cultural de les Balears, xequeig, balanç i propostes:

IV ENCONTRE DE CULTURA (10 i 11 de desembre, Mallorca, Sala d'Actes de la Banca March). Arribarem un dia a tenir a les Illes balears una autèntica política cultural, comunicacional i lingüística?. Taules rodones i ponències: "Els doblers públics i privats de la cultura", a càrrec de Carme Fernández (ponent), Antoni Nadal (moderador), Pere Mascaró (economista), Antoni Mir (OCB), Francesc Ribas (Sa Nostra) i Bartomeu Seguí (manifest "contra l'apatia cultural"); "Teatre, música, patrimoni, cultura popular, món editorial", a càrrec de Josep Rosselló (moderador), Guillem Bernat (Associació Sollerica de Cultura Popular), Lluís Colom (Fundació Teatre del Mar), Pere Estelrich (musicòleg) i Joan Pasqual (Arca); "Vuit anys sense política lingüística?", a càrrec de Joan Melià (ponent), Joan F. López Casasnovas (menorquí, ex-diputat al Parlament balear), Bernat Joan Marí (eivissenc, sociolingüista) i Miquel Sbert (inspector del MEC); "Els mitjans de comunicació a les Illes Balears: Andorra, un possible model?", a càrrec de Josep Gifreu (ponent), Jaume Lladó (setmanari Migjorn) i Biel Mesquida (escriptor). Antoni Mir va moderar les tres darreres taules rodones. Total, 103 inscrits (quota, 1.000PTA, dte als socis, 500PTA).

Suport incondicional al reconeixement

de l'obra ben feta:

HOMENATGE A MARIÀ VILLAN-GÓMEZ (Eivissa, Auditori de Cas Serres, 11 de desembre). L'OCB es va adherir al reconeixement que l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana dedica al gran poeta eivissenc, Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, i el president de l'OCB va assistir en nom de l'entitat al recital poètic amb què s'inauguraven de forma brillant els actes d'homenatge. L'Associació d'escriptors s'ha plantejat aquesta iniciativa com la continuació natural de l'homenatge que l'any passat convocaren 32 entitats cíviques a Josep M. Llompart.

Dues activitats relacionades amb el mallorquinisme polític, terme encunyat per Gregori Mir i que fa referència a l'evolució del pensament polític nacional a Mallorca:

PRESENTACIÓ DEL CALENDARI OCB/1994 (14 de desembre, Sala d'Actes de la Banca March), a càrrec de Damià Pons, Vicenç Matas i Antoni Mir. Dedicat als germans Forteza-Pinya, amb il·lustracions de Vicenç Matas, fotògraf. Mateix format, nou disseny. Patrocinat per SA NOSTRA. Tiratge: 3.000. Distribució gratuïta, destinat als socis i centres escolars. Amb autorització de l'OCB, el calendari s'edita enguany amb les capçaleres següents: Llibres Mallorca, Gràfiques Miramar, Editorial Moll i Casa Gallard, amb un tiratge de 3.500. Tiratge total: 6.500

PRESENTACIÓ DEL LLIBRE "MIQUEL DELS SANTS OLIVER: NACIONALISME I SÍNTESI LIBERAL-

CONSERVADORA", DE GREGORI MIR (14 de desembre, Sala d'Actes de la Banca March), a càrrec de Miquel Alenyar (economista), Bartomeu Colom (professor de Dret Administratiu, UIB), Pere Fullana (coordinador Gran Enciclopèdia de Mallorca), i el mateix Gregori Mir.

La llengua catalana i Espanya, quin és el problema?. La llengua i la cultura catalanes explicades a tot Espanya

PRE-PRESENTACIÓ DEL LLIBRE "CONOCER LA LENGUA Y LA CULTURA CATALANAS", D'ISIDOR MARÍ (15 de desembre, Sala d'Actes de la Banca March), a càrrec de Josep Masot i Muntaner, Isidor Marí i Antoni Mir. Editat per LLULL, Federació d'Entitats Culturals dels PPCC.

Vint-i-cinc escriptors de tot el món, a Palma

REUNIÓ A PALMA DEL PEN-CLUB INTERNACIONAL (COMITÈ DE TRADUCCIONS I DRETS LINGÜÍSTICS), Centre Cultural Sa Nostra. Del 15 al 17 de desembre. Hi va destacar el "Recital de poemes. Polifonia a dotze veus", el 16 de desembre. El president del PEN CLUB CATALÀ, Isidor Cònsul, el secretari internacional del Comitè, Àlex Blokh, i l'escriptora guineana Koumanthio Zeinab Diallo varen intervenir a la Nit de la Cultura, explicant les seves conclusions i la seva tasca.

Que la llengua avanci: una política lingüística comuna. La projecció internacional. Conclusions pràctiques del II Congrés.

PRESENTACIÓ DELS LLIBRES II CONGRÉS INTERNACIONAL DE LA LENGUA CATALANA IV. ÀREA 3. LINGÜÍSTICA SOCIAL, editat per la UIB, i **LLIBRE BLANC SOBRE LA UNITAT DE LA LENGUA CATALANA**, editat per la Fundació Congrés de Cultura Catalana. Universitat de les Illes Balears, Cas Jai. A càrrec de Nadal Batle, rector de la UIB, Antoni M. Badia (president del II Congrés), Antoni Mir (president OCB), Joan Miralles (president Comissió Territorial de les Illes Balears del II Congrés), Isidor Marí (coordinador de l'Àrea científica de Lingüística Social), Gregori Mir (membre del Consell Executiu de la FCCC) i Marie Claire Zimmermann (catedràtica de llengua i literatura catalanes de Paris-La Sorbone, coautora del llibre blanc).

A Menorca, Joan Miralles i Miquel Strubell (secretari de la FCCC), dia 18 de desembre, a l'Ateneu de Maó.

L'exposició itinerant d'homenatge a Josep M. Llompart va fer estada, també, a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans de Barcelona, juny 1993.

El calendari de 1994,
dedicat als germans
Forteza.

OBRA CULTURAL BALEAR

C/ IMPREMTA, 1 PRAL. 2. TEL. 971-72 32 99. FAX 971-71 93 85 - 07001 PALMA DE MALLORCA

SOBRE L'AUTONOMIA DE MALLORCA

Així com l'astrònom fa del seu ull el centre de tot el firmament, així l'home que mira el camí del temps farà de la seva vida el centre de tota la història, i quan mira els moviments dels pobles, farà del seu poble el centre de tot el món.

Un poble és qualque cosa més que una reunió de persones que creen una riquesa pública per atendre les necessitats generals. Les corporacions públiques no deuen ésser solament una junta administrativa dels bons particulars.

Un poble és una conrecció de certa vitalitat humana que es va engendrant constantment a ella mateixa, i en re-gerar-se no sols es perpetua, sinó que es renova.

Un poble deu tenir en tot moment una profunda idea de responsabilitat; deu transparentar en totes les seves actituds una nobilitat independent d'esperit.

En una paraula, si un poble es perpetua sense tenir consciència d'ell mateix, és com si fos un astre mort perdut dins la claror dels dies. Si mort i tot encara roman entrellaçat dins els grills de l'atracció universal, és per escarni de la seva pròpia foscor i per escarni de la seva pròpia esterilitat.

GUILLERMO FORTeza

11 de març 1977

Presentació de l'Acte d'Independència a Cima, Algaida.

LLUNA QUART LLUNA QUART
NOVA CREIXENT PLENA MENGENT

1994

Febr

A Eivissa, Isidor Marí, dia 18 de desembre, a l'Hotel Royal Plaza.

JORNADA D'ACOSTAMENT A L'ESTAT ANDORRÀ (17 de desembre). Amb motiu de venir a Mallorca el president del govern d'Andorra, Òscar Ribas, per recollir personalment el Premi Gabriel Alomar, l'OCB va organitzar tota una jornada d'acostament amb el petit però sobirà país dels Pirineus: — roda de premsa en arribar, acompanyat dels dos Ministres d'Educació, Cultura i Joventut, i d'Agricultura, Comerç i Transports (Economia), Josep Dalleras i Modest Baró, i del president de l'OCB; — visita al sepulcre de Ramon Llull; — visita a l'ajuntament de Palma, rebut pel batle, Joan Fageda; al Consell Insular de Mallorca, rebut pel president, Joan Verger; al Parlament balear, rebut pel president, Cristòfol Soler; — al Consolat de Mar, va ser rebut pel president del Govern Balear, Gabriel Cañellas; — dinar de treball a l'hotel Arabella, ofert per la Federació Hotelera de Mallorca i l'OCB, amb l'assistència dels consellers de Cultura, Educació i Esports, Bartomeu Rotger; d'Economia i Hisenda, Jaume Matas; de Turisme, Joan Flaquer; del president de la CAEB, Josep Oliver; del president del Foment de Turisme, Ferran Perelló; del president de la Federació Hotelera de Mallorca, Ferran Porto; del president de l'OCB, Antoni Mir; i de Maties Oliver, d'OCB-Voltor; la delegació andorrana estava composta pel president del Govern i els dos ministres, a més d'Ester Rabasa, directora de Cultura; — lliurament del Premi i reconeixement al poble sobirà d'Andorra a la Gran

Nit de la Cultura davant mil persones; — el 18 de desembre, visita a l'exposició Miró damunt Paper, la Llonja, acompanyats del director general de Cultura, Francesc Romero, i de la coordinadora de l'Any Miró a Balears, Gudi Moragues; i visita a la casa que fou de Joan Alcover

GRAN NIT DE LA CULTURA. Sopar-festa al Casino de Mallorca. 1.000 assistents, més de 100 entitats cíviques representades. Presentadors: Biel Mesquida i Neus Picó. Actuacions: Música Nostra, Catalina Llull i Hans von Rosmalen (jazz), Miquel de Marchi (teatre) i Joan Nadal (piano). Director d'escena, decoració i il·luminació: Josep Borràs. Vídeo: Miquel Oliver (UIB). Per primera vegada s'hi va lliurar el Premi Guillem Cifre de Colonya de literatura infantil i juvenil (guanyador, Pere Morey; paraules de Martí March, Martí Torrandell i Núria Ventura), creat i dotat per la Fundació del mateix nom. Presentació del núm. d'El Mirall dedicat a Joan Miró (Climent Picornell). Paraules d'Isidor Marí (proposades del II Congrés i llibre de Llull). Lliurament del Premi Gabriel Alomar a Òscar Ribas, a càrrec d'Antoni Mir. Excel·lent discurs del President del Govern d'Andorra. Salutació i missatge del Pen Club Internacional. Homenatge a Guillem d'Efak (distinció de l'OCB, missatge d'agraïment en vídeo). Lliurament dels Premis: Francesc de B. Moll a la revista LLUC pels seus 25 anys d'aparició en català; Josep M. Llompart al P. Miquel Colom; Emili Darder al col·legi Pius XII; Bartomeu Rosselló-Pòrcel a Gabriel Thomàs; Bartomeu Oliver, a

Iguana Teatre; Miquel dels Sants Oliver, a "Els camins i les imatges de l'Arxiduc ahir i avui", de Joan Marí.

DIADA DE MALLORCA, 31 DE DESEMBRE. Crida de l'OCB a la participació popular als diferents actes, entre els quals destaca la Festa de l'Estendard a Palma. L'OCB promou i coordina l'ofrena cívica a l'estàtua del Rei En Jaume, el 30 de desembre, que comptà enguany amb les intervencions d'Antoni Mir i Pere Fullana, historiador, i les ofrenes de l'OCB amb l'STEI i la Federació d'Associacions Pares d'Alumnes; la Federació d'AAVV; PIMEM; la Fundació Emili Darder, el Grup Blanquerna, el Col·legi Professional d'Auxiliars de Farmàcia, les joventuts Joves d'UM, JNI, JERC i Joves d'EN-PSM; els partits PP, UM, PSM i ERC. Un augment de públic i d'ofrenes, en aquest segon any.

INSTITUCIONS I EMPRESES QUE HAN PATROCINAT O COL·LABORAT EN LES ACTIVITATS DE L'OBRA CULTURAL BALEAR

Govern Balear: conselleria de Cultura, Educació i Esports; conselleria de Turisme/IBATUR; Generalitat de Catalunya; Generalitat Valenciana; Govern d'Andorra; Consell Insular de Mallorca; Ajuntament de Palma, Ajuntament de Barcelona, Ajuntament de València; Diputació de València; Ajuntaments d'Alaró, Alcúdia, Algaida, Artà, Binissalem, Calvià, Campos, Felanitx, Fornalutx, Inca, Llucmajor, Maria de la Salut, Marratxí, Pollença, Porreres, Sant Llorenç, Santa Margalida, Santa Maria del Camí, Sóller, Valldemossa i Vilafranca; Administració de Justícia; Autoritat Portuària de Balears; INSS; Sa Nostra; Banca March; Aviaco; Grupo Sol; GESA; Fundació Guillem Cifre de Colonya; Fundació Congrés de Cultura Catalana; Fundació de Cultura per al Poble; Universitat de les Illes Balears; Institució de les Lletres Catalanes; Editorial Moll; Editorial Cruïlla; Edicions Beascoa; Distribucions Enlace; CCRTV (TV3, Canal 33, Catalunya Ràdio); CVRTV (Canal 9, Ràdio 9); Canal 37; Associació d'Escriptors en Llengua Catalana; Pen Club Internacional; Institut d'Estudis Eivissencs; Ateneu Científic, Artístic i Literari de Maó; Comissió 100 anys de Miró Illes Balears; i les associacions germanes Voltor, LLULL i El Mirall. □

Seamaster

Els valors més alts són els més profunds

Omega Seamaster Chronograph.
Cronògraf automàtic de busseig.
Titani i or de 18 quirats. Cronòmetre
amb certificat oficial. Calendari.
Corona collada. Pulsadors per a ús
sub-aquàtic. Vidre de zafir irratllable
i antireflector. Vàlvula de
descompressió per mitjà d'heli.
Submergible fins a 300 m./1000 peus.
Swiss made since 1848

OMEGA
The sign of excellence

Relojería Española
FUNDADA EL 1885
C/COLON, 12 - TELS. 72 15 63 - 72 43 44
07001 PALMA DE MALLORCA

Pianos Can Garcias[®]

Pere Josep Garcias

Pianer

since 1878

Rösler